

รายงานการวิจัย

เสนอต่อ

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง

“สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ”

(A Study of the Sala Kran Prian)

ผู้ดำเนินการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชรวิ วัชรสินธุ์

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ล้อม เฟิงแก้ว

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2544

จากสถาบันวัฒนธรรมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ถนนรัชดาภิเษก กทม. 10320

สารบัญ	หน้า
สารบัญ	i
สารบัญภาพถ่ายทางอากาศ	ii
สารบัญภาพถ่าย	ii
สารบัญภาพลายเส้น	iii
กิตติกรรมประกาศ	iv
บทคัดย่อ	v
บทนำ	1
บทที่ 1 ความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนากับศาสนพิธีและสถานที่ประกอบพิธี	4
บทที่ 2 ความสำคัญของพื้นที่ที่ตั้งศาลาการเปรียญต้นแบบงานวิจัย	11
บทที่ 3 ศาลาการเปรียญต้นแบบที่ทำการศึกษา	47
3.1 ศาลาการเปรียญวัดทุ่งหญ้าคมบาง ต.ดอนแร่ อ.เมือง จ.ราชบุรี	50
3.2 ศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์ ต. เขตบางขุนเทียน จ.กรุงเทพมหานคร	69
3.3 ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี	84
3.4 ศาลาการเปรียญวัดสุวรรณราชหงษ์ ต.องค์รักษ์ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง	102
3.5 ศาลาการเปรียญวัดจุฬามณี ต.องค์รักษ์ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง	117
3.6 ศาลาการเปรียญวัดสิงห์ ต.กระแซง อ.สามโคก จ.ปทุมธานี	131
3.7 ศาลาการเปรียญวัดพระทรง ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี	143
3.8 ศาลาการเปรียญวัดคงคาราม ต.คลองตาต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี	160
3.9 ศาลาการเปรียญวัดตรีจินดา ต.ไทรโยก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม	175
3.10 ศาลาการเปรียญวัดเกาะแก้วสุทธาราม ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี	191
3.11 ศาลาการเปรียญวัดกลางบางแก้ว ต.บางแก้ว อ.นครไชยศรี จ.นครปฐม	208
3.12 ศาลาการเปรียญวัดกษัตราธิราช ต.บ้านป้อม อ.พระนครศรีอยุธยา	220
จ.พระนครศรีอยุธยา	

บทที่ 4	บทวิเคราะห์	
	รูปแบบสถาปัตยกรรมภายในศาลาการเปรียญ	239
	พื้นที่เว้นว่างภายในอาคารเพื่อรองรับพิธีกรรม	240
	คติสัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในงานศาลาการเปรียญ	242
บทที่ 5	บทวิเคราะห์	276
	รูปแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ	
	การจัดวางศาลาการเปรียญในผังบริเวณของวัด	283
	การจัดวางองค์ประกอบในแผนผังศาลาการเปรียญ	294
	สัดส่วนของศาลาการเปรียญ	298
	รูปแบบของโครงสร้างหลังคาศาลาการเปรียญ	312
บทที่ 6	บทสรุปผลงานการวิจัย	316
	บรรณานุกรม	319
	ประวัติผู้ทำการวิจัย	323
	สารบัญญัตยถ่ายทางอากาศ	หน้า
	ศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์	13
	ศาลาการเปรียญวัดสิงห์	16
	ศาลาการเปรียญวัดกษัตราธิราช	20
	ศาลาการเปรียญวัดจุฬามณี	23
	ศาลาการเปรียญวัดสุวรรณราชหงษ์	25 , 26
	ศาลาการเปรียญวัดกลางบางแก้ว	29
	ศาลาการเปรียญวัดตรีจันทา	32
	ศาลาการเปรียญวัดคงคาราม	35
	ศาลาการเปรียญวัดทุ่งหน้าคมบาง	38
	ศาลาการเปรียญวัดพระทรง	41
	ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม	44
	ศาลาการเปรียญวัดเกาะ	46

สารบัญภาพประกอบ	หน้า
ศาลาการเปรียญวัดทุ่งหญ้าคมบาง	51
ศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์	70
ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม	84
ศาลาการเปรียญวัดสุวรรณราชหงษ์	102
ศาลาการเปรียญวัดจุฬามณี	118
ศาลาการเปรียญวัดสิงห์	131
ศาลาการเปรียญวัดพระทรง	144
ศาลาการเปรียญวัดคงคาราม	161
ศาลาการเปรียญวัดตรีจินดา	175
ศาลาการเปรียญวัดเกาะ	191
ศาลาการเปรียญวัดกลางบางแก้ว	208
ศาลาการเปรียญวัดกษัตราธิราช	220

สารบัญภาพลายเส้น (แปลน, รูปด้าน, รูปตัด)	หน้า
ศาลาการเปรียญวัดทุ่งหญ้าคมบาง	59
ศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์	76
ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม	94
ศาลาการเปรียญวัดสุวรรณราชหงษ์	109
ศาลาการเปรียญวัดจุฬามณี	124
ศาลาการเปรียญวัดสิงห์	136
ศาลาการเปรียญวัดพระทรง	152
ศาลาการเปรียญวัดคงคาราม	164
ศาลาการเปรียญวัดตรีจินดา	182
ศาลาการเปรียญวัดเกาะ	200
ศาลาการเปรียญวัดกลางบางแก้ว	212
ศาลาการเปรียญวัดกษัตราธิราช	229

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณสถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่ได้อนุมัติทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2543 และ พ.ศ. 2544 ด้วยเล็งเห็นคุณค่าของงานวัฒนธรรมในเชิงประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของชาติ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่สนับสนุนการดำเนินงานวิจัยของนักวิจัยด้วยการให้ยืมอุปกรณ์ราคาแพงที่จำเป็นในการออกทำงานภาคสนาม ตลอดจนเอื้อเฟื้อสถานที่ทำงานรวมทั้งอุปกรณ์สำนักงานต่างๆที่จำเป็น

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าอาวาสวัดต่างๆ ผู้ดูแลรักษาศาลาการเปรียญอันเป็นสมบัติของวัดให้เป็นสถานที่อันควรแก่การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาจนถึงปัจจุบัน

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ ในความมีเมตตาของท่าน กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้ความรู้ความเข้าใจในเชิงช่างโบราณ ตลอดจนงานวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องแก่ผู้ดำเนินการวิจัย ทำให้งานวิจัยสามารถเปิดประเด็นความรู้เฉพาะในหมู่ช่างโบราณให้กว้างขวางมากขึ้น

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จีรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ในความมีเมตตากรุณา สละเวลาอันมีค่าให้ความรู้ความเข้าใจในเชิงพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้าขอขอบคุณคุณอาจารย์สุจิตรา มากไมตรี วิทยาลัยช่างศิลป์ ผู้ให้ข้อมูลบางประการและกรุณามอบหนังสือดี ที่มีประโยชน์ในการดำเนินงานวิจัย

ข้าพเจ้าขอขอบคุณคณะผู้ช่วยทำงานวิจัยคุณภาพทุกท่าน ได้แก่

อาจารย์ถนอม ศรีวรา ภาควิชาเทคโนโลยีการก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผู้ชำนาญการใช้กล้องสำรวจ

คณะนักศึกษา ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผู้ช่วยทำการสำรวจ รังวัด และชำนาญการเขียนแบบลายเส้นด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ นายเรวัต รัมมะโม, นายวิทยา จิรัฐิติเจริญ, นายทศพร ยุทธศักดิ์, นายวิศวะ สุจิระพงษ์, นายธงชัย ดุรงค์วิโรจน์, นายปิติชนันท์ รุ่งอินทร์ นายอัจฉริยะ เสรีกิตติกุล,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชร วัชรสินธุ์

(ผู้ดำเนินการวิจัย)

13 สิงหาคม 2545.

บทคัดย่องานวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ” ฉบับนี้ เป็นการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมว่าด้วยเรื่อง การศึกษาคุณค่าของงานออกแบบอาคารสาธารณะเนื่องในพระพุทธศาสนา

งานออกแบบสถาปัตยกรรม “ศาลาการเปรียญ” เป็นงานสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพได้โดยสมบูรณ์ ควบคู่ไปกับการสนองจินตนาการทางความเชื่อทางพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก แสดงให้เห็นภูมิปัญญาอันเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะไทยที่ควรรักษาและสืบทอด การดำเนินการศึกษาประกอบไปด้วย การศึกษาในเชิงมนุษย์วิทยาวัฒนธรรม การศึกษาในเชิงกายภาพ และ การศึกษาในเชิงสัญลักษณ์

การศึกษาในเชิงมนุษย์วิทยาวัฒนธรรม เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับโลกทัศน์ตามอุดมการณ์ของชาวพุทธ พิธีกรรมเป็นสิ่งที่คิดค้นขึ้นเพื่อช่วยให้พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อมั่นมากขึ้นในความไม่แน่นอนของชีวิต คติความเชื่อเรื่องการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่นการสวดมนต์ การถือศีล การฟังเทศน์ การทำบุญ ฯ เป็นวิธีการที่คิดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกได้เข้าถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ศาสนะพิธีเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ

การศึกษาในเชิงกายภาพ ได้พบแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญที่ควรค่าแก่การบันทึกไว้เป็นต้นแบบให้ได้ศึกษาจำนวน 12 ต้นแบบ ซึ่งแต่ละแบบมีเทคนิคในการออกแบบที่ไม่ซ้ำกัน เริ่มจากต้นแบบศาลาการเปรียญที่มีรูปแบบเรียบง่ายไปจนกระทั่งต้นแบบศาลาการเปรียญที่มีรูปแบบซับซ้อน ทั้งสถาปัตยกรรมภายนอกและสถาปัตยกรรมภายในภายใต้เงื่อนไขของประโยชน์ใช้สอย สำหรับพุทธศาสนิกชนใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีชาวพุทธ ในขณะที่ภิกษุสามเณรใช้เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม

การศึกษาในเชิงสัญลักษณ์ ได้พบความสอดคล้องของพิธีกรรมกับการนำเอาสัญลักษณ์สำคัญมาใช้กับงานสถาปัตยกรรมภายใน ซึ่งสะท้อนให้เห็น “แนวความคิดในการสร้างสรรค์พื้นที่เว้นว่าง ภายในอาคาร (Interior Space) ตามคติเกี่ยวกับพื้นที่และเวลาอันเนื่องมาจากพระไตรปิฎก

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษางานสถาปัตยกรรมแบบประเพณีไทยที่ดีพิมพ์ออกสู่สาธารณะชนส่วนมากมักเป็นงานสถาปัตยกรรมประเภทที่พักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่งานสถาปัตยกรรมแบบประเพณีไทยเนื่องในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นอาคารสาธารณะที่เรียกว่า "ศาลาการเปรียญ หรือ ศาลาการบุเรียน" นั้น ถือได้ว่าเป็นตัวแทนที่สำคัญของงานออกแบบสถาปัตยกรรมแบบประเพณีไทย ประเภทอาคารสาธารณะรุ่นสุดท้าย ที่ควรแก่การอนุรักษ์และพัฒนา ซึ่งยังมีผู้ศึกษาอยู่ค่อนข้างน้อย และไม่กว้างขวางพอที่จะแสดงให้เห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย

ทุกวันนี้นอกจากตัวอาคารอันเป็นหลักฐานสำคัญจะเสื่อมสลายตามการเวลาแล้ว กระแสการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วยการ รื้ออาคารเก่าแบบประเพณีโบราณทิ้งแล้วสร้างอาคารใหม่แบบสูกเอาเผากินขึ้นแทน เป็นการทำลายวัฒนธรรมอันน่าภาคภูมิใจของชาติให้เสื่อมสลายลงอย่างสิ้นเชิง เนื่องด้วยการปลุกฝังค่านิยมในวัฒนธรรมอันดีงามของชาติยังอยู่ในวงแคบ ไม่กว้างขวางพอที่จะอนุรักษ์และพัฒนาให้ยั่งยืนสืบมาได้

รูปแบบของงานสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญที่ปรากฏ เป็นงานสถาปัตยกรรมประเภทหนึ่งที่ได้แสดงให้เห็นความเจริญทางสถาปัตยกรรมของชนชาติไทยในอดีต ด้วยระเบียบวิธีในการออกแบบอาคาร และการตกแต่งรายละเอียดประกอบอาคาร ทั้งภายนอกและภายในที่หลากหลายภายใต้เงื่อนไขของพุทธศาสนิกแบบประเพณีไทย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1 เพื่อเป็นการศึกษางานออกแบบสถาปัตยกรรม " ศาลาการเปรียญ " ก่อนที่ตัวอาคารและเงื่อนไขทางสังคมซึ่งถือเป็นหลักฐานสำคัญขั้นต้นจะเสื่อมสภาพลง จนไม่สามารถใช้เป็นข้อมูลที่สมบูรณ์แก่การศึกษาได้อีกต่อไป
- 2 เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นคุณค่าของสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ตามระบบความเชื่อทางพุทธศาสนาที่สังคมยอมรับว่าดีงามและถูกต้อง อันเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะไทย
- 3 เพื่อเป็นการบันทึกรูปแบบสถาปัตยกรรม " ศาลาการเปรียญ " ไว้เป็นหลักฐานอันสำคัญทางวิชาการด้านสถาปัตยกรรมสำหรับสถาปนิกรุ่นต่อไป ได้มีโอกาสย้อนกลับมาศึกษาหาความรู้ ตลอดจนนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานสถาปัตยกรรมร่วมสมัยของไทยให้กว้างขวางและยั่งยืนสืบไป

4 เพื่อเป็นแนวความคิดในการบูรณะปรับปรุงอาคาร " ศาลาการเปรียญ " สำหรับกลุ่มบุคคลผู้ใช้งานอาคารและผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ เจ้าอาวาส, คณะกรรมการวัด, อุบาสก, อุบาสิกา, กรรมการศาสนา, และกรมศิลปากร เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบอาคารสาธารณะทางศาสนา ที่สร้างขึ้นโดยเงื่อนไขของการเป็นอาคารสำหรับเป็นโรงเรียนสอนพระปริยัติธรรมภิกษุสามเณร ในขณะที่พุทธศาสนิกชนใช้เป็นประกอบพิธีทางศาสนา ตามระเบียบวิธีทางสถาปัตยกรรม, สถาปัตยกรรมภายใน, ตลอดจนระเบียบวิธีในการวางผังอาคาร

ขอบเขตของงานวิจัย

เป็นการศึกษาสถาปัตยกรรมแบบประเพณีเนื่องในพระพุทธศาสนา ประเภทอาคารสาธารณะ ทั้งชนิดที่เป็นอาคารโครงสร้างไม้และชนิดที่เป็นอาคารโครงสร้างผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก ถือเป็นผลงานสถาปัตยกรรมอันงดงาม ในเขตพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลาง ที่สร้างขึ้นตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งที่เป็นอาคารเดี่ยวในเขตพุทธาวาสและที่เป็นอาคารอยู่ในกลุ่มกุฏิเขตสังฆาวาส โดยคัดเลือกเฉพาะตัวงานที่มีรูปแบบขององค์ประกอบที่แตกต่างกันตามกลวิธีในการออกแบบที่ปรากฏ

วิธีดำเนินงานวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยภาคสนามเป็นหลัก ประกอบกับข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 1. เป็นงานศึกษาภาคสนาม

เป็นงานสำรวจเพื่อคัดเลือกอาคารที่เหมาะสมที่สุดที่จะเป็นต้นแบบในการศึกษาวิจัยก่อนที่จะทำการรังวัดตัวอาคาร จำนวน 12 แห่ง

สัมภาษณ์บุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้องได้รู้ได้เห็นตลอดจนบุคคลผู้ใช้สอยอาคาร

นำข้อมูลที่สำรวจจริงวัดได้เหล่านั้นมาจัดบันทึกเป็นภาพลายเส้น

ขั้นที่ 2. เป็นงานศึกษาภาคเอกสาร เป็นงานค้นคว้าจากหนังสือตำนาน, ตำรา, บทความที่เกี่ยวข้อง, และถ่ายโบราณ

ขั้นที่ 3. เป็นงานวิเคราะห์ตีความ ข้อมูลภาคสนามและภาคเอกสารตามระเบียบวิธีพิจารณาสากลสถาปัตยกรรม

สถานที่ทำการวิจัย

ณ. วัดต่างๆในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ สมุทรปราการ, ปทุมธานี, นครปฐม, สุพรรณบุรี, อโยธยา, อ่างทอง, ชัยนาท, สิงห์บุรี, ลพบุรี, กาญจนบุรี, เพชรบุรี, และราชบุรี

อุปกรณ์ในการวิจัย

อุปกรณ์ในการวิจัยที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ กล้องระดับ, กล้องถ่ายภาพ, เทปสายวัด, เข็มทิศ, เครื่องเขียนแบบและพิมพ์รายงานคอมพิวเตอร์

อุปกรณ์ในการวิจัยที่ต้องการเพิ่มเติม ได้แก่ फिल्मถ่ายภาพ, แผ่นบันทึกข้อมูลคอมพิวเตอร์, หมึกพิมพ์ผลงานการเขียนแบบจากเครื่องคอมพิวเตอร์, กระดาษพิมพ์รายงาน และ อุปกรณ์สำนักงานเบ็ดเตล็ดต่างๆ

ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้บันทึกรูปแบบอาคารประเภทอาคารสาธารณะ แบบประเพณีไทยไว้เป็นหลักฐานให้อุชนรุ่นหลังได้ใช้ศึกษาต่อไป

ได้เป็นหนังสือตำราประกอบการสอนวิชาออกแบบสถาปัตยกรรมไทยต่อไป

เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ปฏิสังขรณ์อาคารศาลาการเปรียญ สำหรับผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

เป็นการปลุกฝังให้คนไทยมีใจรัก หวงแหน และมองเห็นคุณค่าในงานสถาปัตยกรรมแบบประเพณีไทย

วิธีการนำเสนอข้อมูล

เป็นการเรียบเรียงภาคเอกสาร อ้างอิงจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ จากภาพถ่ายโบราณและปัจจุบัน จากการรังวัดและเขียนแบบ ประกอบการวิเคราะห์โดยอาศัยหลักวิชาการทางสถาปัตยกรรมเป็นหลัก

อุปสรรคในการศึกษาวิจัย

1. เรื่องการรังวัดองค์ประกอบอาคารที่อยู่ในที่สูง ในกรณีที่กล้องวัดมุมไม่สามารถทำงานได้สะดวก มีความจำเป็นต้องปีนป่ายในที่สูงและทำการรังวัด จึงจะได้ค่าที่แม่นยำ ทำให้ต้องระมัดระวังนักศึกษาผู้ช่วยทำงานเป็นอย่างมากเกรงว่าจะเกิดอุบัติเหตุได้รับบาดเจ็บ

2. เรื่องระยะทางในการเข้าถึงอาคารต้นแบบที่ไกล ต้องเสียเวลาในการเดินทางไป-กลับหลายชั่วโมง ทำให้คณะทำงานเหน็ดเหนื่อยกับการเดินทางมากกว่าการปฏิบัติงาน

บทที่ 1

ความเชื่อในพระพุทธศาสนากับศาสนพิธี และสถานที่ประกอบพิธี

ศาสนาและความเชื่อทางศาสนาจะเป็นสิ่งสากลที่พบเห็นได้ในสังคมวัฒนธรรมทุกแห่งทั่วโลก จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการศึกษาทางมนุษยวิทยาในสังคมต่างๆทั่วโลก ยืนยันอย่างหนักแน่นว่า ไม่มีสังคมใดที่ไม่มีเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติหรือไม่มีความเชื่อทางศาสนา ความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่มาของระบบความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี และบรรทัดฐานที่สังคมยอมรับว่าดีงามและถูกต้อง¹

ศาสนาเป็นพลังในการสร้างความสมานฉันท์ เป็นที่มาของ “สำนึกร่วม” (collective consciousness) ศาสนาเป็นกลไกอันสำคัญในการควบคุมการรักษากฎเกณฑ์กติกาศาสนา และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

ในทางจิตวิทยาถือว่า ศาสนาเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์คิดค้นขึ้นเพื่อลดความวิตกกังวลและอารมณ์ตึงเครียดอันเกิดจากความรู้สึกไม่แน่นอนในชีวิต และความกลัวความล้มเหลวในกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความวิตกกังวลในเรื่อง “ความตาย” และชีวิตหลังความตาย (life after death)

คณะสงฆ์ (Sangha) เป็นสถาบันสังคมตัวอย่างของศาสนาพุทธที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้น โดยเปิดรับบุคคลจากทุกวรรณะและนอกวรรณะ ให้สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสมอกันในทางปกครอง และมีข้อกำหนดทางชีวิตสังคมเพียงให้แสดงความเคารพกันตามลำดับอายุสมาชิกภาพ เป็นสังคมตัวอย่างที่มีการจัดระบบ และมีส่วนร่วมในกิจการและผลประโยชน์ต่างๆ ของสถาบันโดยทั่วถึงกัน และเท่าเทียมกัน มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เคารพในคุณค่าของกันและกัน อยู่ด้วยความกลมกลืนประสานกัน เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความปลอดภัยเป็นอิสระทั้งกาย วาจาใจ และความคิด มีโอกาสพร้อมบริบูรณ์ที่จะให้ความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติต่างๆ ของตนได้รับการอบรมเจริญก้าวหน้าโดยเต็มที่ถึงที่สุดเท่าที่ตนจะทำได้ ในมรรคาแห่งการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา²

¹ ยศ สันติสมบัติ ศาสตราจารย์ ดร. “มนุษย์กับวัฒนธรรม” (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 200.

² พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) หน้า 6.

พระพุทธศาสนามีได้มีความมุ่งหมายที่จะให้การอบรมและการปฏิบัติธรรมจำกัดอยู่แต่ในวงสมาชิกของสถาบันสงฆ์เท่านั้น พระพุทธองค์ได้ทรงประกาศหลักของพระองค์ไว้ตั้งแต่ทรงเริ่มประดิษฐานพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏอยู่ในพระวินัย ความว่า “ ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย ” การเผยแพร่ศาสนาธรรมอย่างกว้างขวางก็เพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนผู้ยังไม่พร้อมที่จะสละเพศบวชได้มีชีวิตผูกพันอยู่ในสังคมของสงฆ์ ได้มาวัด ฟังธรรม สนทนารธรรม ปฏิบัติธรรมตามโอกาส หรือนำธรรมไปฝึกอบรมบุตรหลานตามกำลังความสามารถของตน³

การศึกษาในเชิงมนุษย์วัฒนธรรมถือว่า ศาสนพิธีเป็นสิ่งที่มนุษย์ค้นคิดขึ้นเพื่อช่วยให้มนุษย์มีความเชื่อมั่นมากขึ้นในการเข้าถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นสิ่งที่สามารถควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือวิถีทางธรรมชาติและวิถีของมนุษย์ มนุษย์ทั่วโลกมีวิถีติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 12 วิธี⁴ด้วยกันคือ

1. การสวดมนต์
2. การใช้ดนตรีและนาฏศิลป์ขับกล่อมเพื่อสร้างความโปรดปรานแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์
3. การทรมานตนเอง
4. การฟังเทศน์ฟังธรรม
5. การถือศีลอย่างเคร่งครัด เพื่อทำตนบริสุทธิ์และเป็นโปรดปรานแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์
6. การใช้เวทมนต์คาถาอาคม
7. การใช้เครื่องรางของขลัง
8. การกระทำบูชา
9. การเส้นสังเวดด้วยอาหารหรือสิ่งของ
10. การรวมกลุ่มเพื่อประกอบพิธีกรรมร่วมกัน
11. การเข้าทรงเพื่อเข้าถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยตรง
12. การใช้สัญลักษณ์บางสิ่งเพื่อให้เกิดความรู้สึกมั่นใจและใกล้ชิดกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

³ พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) หน้า 19.

⁴ ยศ สันติสมบัติ ศาสตราจารย์ ดร. “ มนุษย์กับวัฒนธรรม “ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 200.

ในทางพุทธศาสนา ตามพระดำรัสตรัสของพระพุทธองค์แก่พระอานนท์ก่อนเสด็จ
ปรินิพพาน ความว่า “ ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว จักเป็นพระศาสดา
ของท่านทั้งหลายเมื่อเราล่วงลับไปแล้ว ”⁵ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นหลักพระพุทธศาสนา ที่ต้องการ
ให้ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ศึกษาแก่นสารในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ แล้วนำไปเป็นแนว
ทางในการประพฤติปฏิบัติตน การสดับตรับฟังมาก การฟังธรรมตามกาล การสนทนาธรรมตามกาล
เป็นส่วนหนึ่งของมงคล 38 ประการในมงคลสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงทรงตรัสไว้

ศาสนาพุทธ ยึดถือ นิพพาน (Nibbāna) เป็นจุดหมายสูงสุดของศาสนา คือ
การดับกิเลสและกองทุกข์ เป็นโลกุตตรธรรม⁶ (ธรรมอันมิใช่วิสัยของโลก, สภาวะพ้นโลก) ซึ่งมีอาจ
สำเร็จได้เพียงด้วยความปรารถนา หรือการสวดอ้อนวอนให้อำนาจวิเศษใดๆดลบันดาลให้ บุคคลจะ
ต้องเข้าถึงโดยประจักษ์แก่ตนเอง ด้วยความสามารถ ด้วยความสนใจ ด้วยการใส่ใจ และ
สำคัญที่สุดคือการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจำเป็นต้องมีการ อบรมและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้บุคคลได้พัฒนา
คุณสมบัติด้วยวิธีการที่ถูกต้องเพื่อบรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการ⁷

นอกเหนือจากความเชื่อในพระไตรปิฎก (Tepitaka) อันเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมพระ
ธรรมวินัยและเรื่องราวชั้นเดิมของพระพุทธศาสนา ที่ยึดถือเป็นหัวใจในการประพฤติปฏิบัติตนแล้ว งาน
วรรณกรรมพุทธศาสนา เรื่อง “ ไตรภูมิ ” (Tebhumi) เป็นปกรณ์สำคัญที่แพร่หลายกันมาเป็น
เวลาช้านานแต่ครั้งกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี กระทั่งถึงกรุงรัตนโกสินทร์ และมีอิทธิพลเป็น
อย่างมากต่อการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธศาสนา มีบันทึกไว้เป็นภาพเขียนทั้งในสมุดไทยและทั้งที่เป็น
งานจิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์-วิหาร ไตรภูมิซึ่งแปลว่าสามดินแดนนี้ แบ่งออกเป็น กามภูมิ, รูป
ภูมิ, และอรุณภูมิ สัตว์ทั้งหลายเกิดมาอย่างอมเวียนว้ายตายเกิดใน 3 ภูมินี้ อันเนื่องจากบุญกรรมต่างๆ
กันที่ได้ทำในอดีต

⁵ มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหา
มกุฏราชวิทยาลัย) หน้า 68.

⁶ พระเทพเวที (ประยูรค์ ประยุต โต) , พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ราช
วิทยาลัย , 2535.) หน้า 261.

⁷ พระเทพเวที (ประยูรค์ ประยุต โต) , พระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต , (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย)
หน้า 4.

- กามภูมิ คือดินแดนที่ข้งอยู่ด้วยกามตัณหา มีความโลภ โกรธ หลง ดัน
รณะคนอยู่ด้วยเรื่อง รัก โลภ โกรธ หลง มีสุข มีทุกข์ แบ่งออกเป็นแดนย่อยๆ 3 แดน คือ
อบายภูมิ 4, มนุษยโลก และ สวรรค์ 6

- อบายภูมิ 4 ภูมิกำเนิดที่ปราศจากความเจริญ ได้แก่

- นิรยะภูมิ (Nirayabhūmi) ภูมิที่เสวยทุกข์

ของคนผู้ทำบาปตายแล้วไปเกิด เป็นแดนอันเป็นที่อยู่ของสัตว์นรก ตั้งอยู่ใต้แผ่นดินชมพูทวีป
ประกอบด้วยนรกทั้งสิ้น 556 ชุม ผู้ตกนรกได้แก่ผู้ไม่ประพฤติอยู่ในศีล 5

- ตีรจฉานโยนิ แดนที่ไปเกิดเป็นตีรจฉาน

- ปิตติวิสัย แดนที่ไปเกิดเป็นเปรต

- อสุรกาย แดนที่ไปเกิดเป็นยักษ์มาร

- มนุษยโลก โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

- พาลมนุษย์ มนุษย์ที่ไม่ควรคบหา

- บัณฑิตมนุษย์ มนุษย์ที่ประกอบไป

ด้วยคุณธรรม 5 ประการ คือ ธิติ ชันติ สัจจะ วิริยะ และสัญญา ควรจะคบหาดูด้วยเพราะคือ
กัลยาณมิตร^๑

- สวรรค์ 6 (Sagga) ดินแดนอันแสนดีเลิศล้ำด้วยกาม

คุณทั้ง 5 (ส่วนที่น่าปรารถนา) ได้แก่ รูป, รส, กลิ่น, เสียง, และโผฏฐัพพะ (สัมผัสทางกาย) ภพที่มี
อารมณ์อันเลิศ, โลกที่มีแต่ความสุข สวรรค์ 6 ชั้นแรกของชั้นฟ้า คือ

- สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ชั้นที่ต่ำที่สุด เป็นที่อยู่

ของท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4

- สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นที่อยู่ของเหล่าเทวดา มี

พระอินทร์เป็นประธานอริบดี เป็นที่ประดิษฐานพระจุฬามณีเจดีย์ เจดีย์บรรจุมวยพระเกษและพระเขี้ยว
แก้วเบื้องบนของพระพุทธเจ้า

- สวรรค์ชั้นยามา มีท้าวสุยามเทวาริราชเป็นอริบดี

- สวรรค์ชั้นดุสิต มีท้าวสันดุสิตเป็นอริบดี

- สวรรค์ชั้นนิมมานรดี เทวดาในชั้นนี้สามารถ

เนรมิตสิ่งที่ตนปรารถนาได้

^๑ นิยะดา เหล่าสุนทร, รศ. ดร., การฟื้นฟูอักษรศาสตร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ,
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง , 2534) หน้า 26.

- สวรรค์ชั้นปรมิตวสวัตดี แบ่งออกเป็น 2 ส่วน
ส่วนหนึ่งอยู่ในความปกครองของปรมิตวสวัตดีเทวราช และอีกส่วนหนึ่งอยู่ในความดูแลของพระยา
มาราธราชผู้ซึ่งเป็นศัตรูกับพระพุทธเจ้า

- รูปภูมิ คือดินแดนมีสุขอันไม่มีเรื่องกามเข้าไปปน ผู้เกิดในดินแดนนี้เรียกว่า
พรหม ดินแดนที่อยู่เรียกพรหมโลก มี 16 ชั้นฟ้า มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน มีแต่รูปร่างไม่มีจิตใจ

- อรูปภูมิ คือดินแดนที่อยู่ของพรหมไม่มีรูป มีหมดด้วยกัน 4 แดน ผู้ไป
บังเกิดในแดนทั้ง 4 นี้ เป็นพรหมเหมือนกัน แต่เป็นพรหมไม่มีรูปร่าง มีแต่จิตใจ (mind, soul)⁹ บุคคล
ผู้บังเกิดในพรหมโลกได้ก็ด้วยอำนาจอุปาวจรกุศล คือจำเจริญสมาบัติในชั้นลำดับภูมินั้นๆ

นอกจาก " นรกสวรรค์ " ทางกายภาพดังกล่าวมาแล้ว ข้อความที่ปรากฏซ้ำแล้วซ้ำอีก
ในพระสูตรเกี่ยวกับเรื่อง "นรกสวรรค์" ที่เป็นเรื่อง "สภาวะทางจิต"¹⁰ ที่เป็นโลกทรรศน์ของของชาว
พุทธ คือ

กายสส เกทา ปรมมรณา สுகติ สคค โลก อุปปชชติ

หลังจากแตกกายทำลายขันธแล้ว เขา (ผู้ทำดีแล้ว) ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

กายสส เกทา ปรมมรณา อปาย ทุคคติ วินิปาต อุปปชชติ

หลังจากแตกกายทำลายขันธแล้ว เขา (ผู้ทำชั่ว) ย่อมเข้าถึงอบายทุกคติ วินิปาต นรก

ศาสนพิธีไม่ใช่สิ่งที่เป็นแก่นสารของศาสนา¹¹ หากแต่เป็นวิธีการที่คิดค้นขึ้นเพื่อเป็น
แรงผลักดันให้สงฆ์และฆราวาสได้เข้าถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ได้ง่ายขึ้น ด้วยกิจกรรม
ร่วมกันบ่อยครั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสามารถทำให้เกิดการซึมซับพระธรรมวินัยอย่างค่อยเป็นค่อยไป

⁹ เสฐียรโกเศศ , เล่นเรื่องในไตรภูมิ , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา , 25ค.) หน้า 14 - 15.

¹⁰ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, ศาสตราจารย์พิเศษ, ราชบัณฑิต , คำบรรยายพระไตรปิฎก , (กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2543.)
หน้า 183.

¹¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา, กองศาสนศึกษา, ฝ่ายจริยศึกษา รวบรวม, ศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนา,
พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543) หน้า 1.

คติความเชื่อเรื่อง “บุญ” (*Pun'ia*)¹² ในพระพุทธศาสนา

- บุญ คือเครื่องชำระสันดาน, ความดี, กุศล, ความสุข, ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ, กุศลกรรม

- เรื่องที่จัดว่าเป็นการทำบุญ (บุญกิริยาวัตถุ) (*Pun'akiriya'vatthu*)¹³ มิได้หมายเพียงแต่การให้สิ่งของเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการทำความดีต่างๆ แบ่งออกเป็น

- | | |
|-------------------|------------------------------|
| - ทานมัย | การให้ |
| - ศิลมัย | การรักษาศีล |
| - ภาวนามัย | การเจริญภavana |
| - อจปายนมัย | การประพฤติอ่อนน้อม |
| - เวชยาวัจจมัย | การช่วยชวนชวยรับใช้ |
| - ปัตติตานมัย | การเฉลี่ยส่วนความดีให้คนอื่น |
| - ปัตตานุโมทนามัย | การยินดีในความดีของผู้อื่น |
| - ธัมมัสสวนมัย | การฟังธรรม |
| - ธัมมัสสวนมัย | การสั่งสอนธรรม |
| - ทิฏฐุชุกัมม | การทำความเห็นให้ตรง |

ทานพิธีทางพระพุทธศาสนาที่อาศัยศาลาการเปรียญเป็นสถานที่ประกอบพิธี ได้แก่

- บุญพิธี เป็นพิธีทำเพื่อความ สุขความเจริญแก่จิตใจ ได้แก่ พิธีมงคล ได้แก่ ฉลองอายุ, ฉลองบวชใหม่, ฉลองวัตถุที่สร้าง พิธีอวมงคล ได้แก่ งานศพ, งานทำบุญอุสิ,

- ทานพิธี วัตถุที่ควรถวายให้เป็นทาน(ทานวัตถุ)แต่ภิกษุสามเณร 10 ประการ ได้แก่ ภัตตาหาร, น้ำ, เครื่องนุ่งห่ม, ยานพาหนะ, ดอกไม้และเครื่องบูชา, รูปเทียน, เครื่องชำระร่างกาย, เครื่องนอนอันควรแก่สมณะ, เสนาสนะ และ เครื่องตามประทีป

- กุศลพิธี พิธีรักษาอุโบสถ

¹² พระเทพเที (ประยุทธ์ ประยุต โต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย , 2535.) หน้า 139.

¹³ อ้างแล้ว หน้า 110.

- พิธีพระธรรมเทศนา จัดให้มีในวันธรรมสวนะ และในวันอุโบสถ หรือในงานบุญพิธีโอกาสต่างๆ

พิธีทำบุญโดยหลักใหญ่ พุทธศาสนิกชนถือว่าจะสำเร็จเป็นบุญพิธีอย่างแท้จริง ย่อมสำคัญที่พิธีฝ่ายสงฆ์¹⁴ แบบแผนของการทำบุญที่ถือปฏิบัติติดต่อกันมาแต่โบราณกาล คือ การทำบุญและเลี้ยงพระ นิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์แล้วถวายภัตตาหาร เสร็จแล้วถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์แล้วจึงรับพรจากพระ เป็นอันเสร็จพิธี

ความสง่างามและความเหมาะสมของสถานที่กระทำพิธี มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากที่ทำให้ผู้ประกอบพิธีมีความรู้สึกสัมผัสได้ว่า ห้วงเวลาที่กระทำพิธีอยู่นั้นมีความสำคัญเป็นพิเศษ

ศาลาการเปรียญ สถานที่สำหรับศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และประกอบกิจกรรมอันเนื่องมาจากคติเรื่อง “บุญกิริยาวัตถุ” เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความเจริญทางวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรมพุทธศาสนาของชาวไทยพุทธ ที่ต้องการประกอบกิจกรรมอันมีความหมายแห่งความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ท่ามกลางนัยะสำคัญขององค์ประกอบในพื้นที่กระทำพิธีด้วยบรรยากาศที่สัมพันธ์กับความหมายของห้วงเวลาขณะทำพิธี.

¹⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศาสนา, กองศาสนศึกษา, ฝ่ายจริยศึกษารวบรวม, ศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543) หน้า4.

บทที่ 2

ความสำคัญของพื้นที่ที่ตั้งศาลาการเปรียญต้นแบบงานวิจัย



2.1 ศาลาการเปรียญที่วัดแก้วไพฑูรย์
แขวงบางขุนเทียน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ชื่อบางขุนเทียนและบางประทุนนี้ ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในผลงานของสุนทรภู่ เมื่อครั้งเดินทางไปเมืองเพชร ในนิราศเมืองเพชรความว่า

“.....
ไอ้เทียนเอ๋ยเคยแจ้แสงสว่าง
เหมือนมิดในใจจนต้องวนเวียน
บางประทุนเหมือนประทุนได้อุ่นอก
หนาวน้ำค้างพร่างพรมลมรำเพย

จนเรือเดินมาถึงทางบางขุนเทียน
มาหมองหมางมิดมิดตะขวิดตะเขวียน
ไม่ส่องไฟให้สว่างหนทางเลยฯ
พอปิดปกเป็นหลังคานิดจาเอ๋ย
ได้ฟังเขย่นวมหนูนประทุนบัง¹

วัดแก้วไพฑูรย์ (วัดบางประทุนใน) ตั้งอยู่เลขที่ 9 หมู่ 10 ซอยวัดแก้วไพฑูรย์ ถนนเอกชัย แขวงบางขุนเทียน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2390² รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2472

อาณาเขตทางด้านทิศใต้ของวัดอยู่ติดริมคลองบางประทุน มีน้ำท่วมวัดเสมอ เนื่องจากทำเลที่ตั้งเป็นที่ราบลุ่มติดริมคลอง

ศาลาการเปรียญ สร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 4³ (เจ้าอาวาสองค์ที่ 1) มีความงดงามทั้งเรื่องรูปทรงโดยรวมและความประณีตในเชิงช่าง โดยเฉพาะฝาปะกนไม้สักด้านนอกแกะสลักลายอย่างประณีตในแต่ละช่วงเสาไม่ซ้ำกันเลย สถาปัตยกรรมภายในเขียนภาพจิตรกรรมตลอดทั้งหลัง ทั้งส่วนโครงสร้างที่เป็นการลายลงรักปิดทองได้แก่ เสา ช่อ อะเส แป้วเสา และส่วนผนังประกอบอาคารที่เป็นการเขียนภาพเล่าเรื่อง บริเวณคอสองร่วมในฝาผนัง ซึ่งปัจจุบันชำรุดทรุดโทรมจนแทบมองไม่เห็นแล้ว

¹ กรมศิลปากร ชีวิตและผลงานของสุนทรภู่ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา , 2518) หน้า 509.

² กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน , ประวัติวัดที่วราชอาณาจักร, เล่ม 2 (กรุงเทพฯมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528) หน้า 32.

³ กรมศิลปากร, วิวัฒนาการพุทธสถานไทย, (กรุงเทพฯมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2533) หน้า 141.



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2517)
แสดงบริเวณที่ตั้งวัดแก้วไพฑูรย์ ริมคลองบางประทุน เขตบางขุนเทียน



2.2 ศาลาการเปรียญที่วัดสิงห์ หมู่ที่ 2 ตำบลสามโคก อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

อำเภอสามโคก เดิมเรียกว่าเมืองสามโคก⁴ ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดปทุมธานี ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 6 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 94,967 ตารางกิโลเมตร

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศใต้ติด อำเภอเมือง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก ติดอำเภอคลองหลวง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก ติดอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

เมืองสามโคก ปรากฏหลักฐานในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี หลังแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ บริเวณวัดพญาเมือง ปัจจุบันเป็นวัดร้าง เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่ 1 เมืองจึงร้างไป

เหตุที่เมืองสามโคกเป็นที่ตั้งของชาวมอญ เพราะได้มีชาวมอญอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ถึง 3 ครั้งด้วยกัน⁵ ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2203 แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2317 แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ครั้งที่สามในปี พ.ศ. 2358 แผ่นดินสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2

บ้านสามโคก เป็นแหล่งชุมชนของคนเชื้อสายมอญ ที่อพยพมาจากพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในยามศึกสงคราม ครั้งที่ 1 ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ครั้งที่ 2 ในสมัยกรุงธนบุรี

ครั้งที่ 3 ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เมืองสามโคก ปรากฏอยู่ในนิราศภูเขาทองของสุนทรภู่ความตอนหนึ่งว่า

ถึงสามโคกโคกถวิลถึงปิ่นเกล้า

พระพุทธเจ้าบำรุงซึ่งกรุงศรี

ประทานนามสามโคกเป็นเมืองตรี

ชื่อปทุมธานีเพราะมีบัว⁶

⁴ คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น:ความเป็นมาของอำเภอสำคัญในประวัติศาสตร์ ภาคกลาง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2542) หน้า 20

⁵ กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องที่

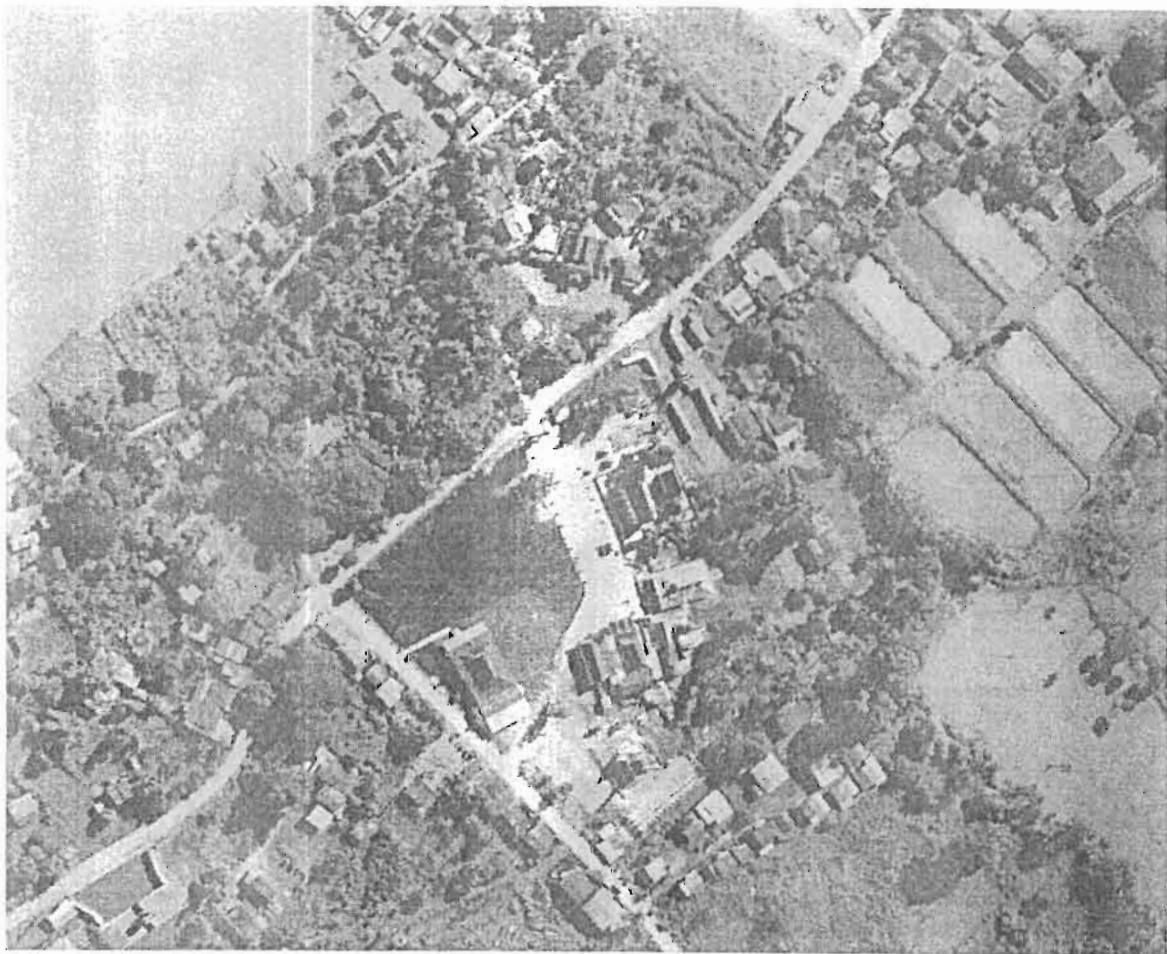
⁶ กรมศิลปากร ชีวิตและผลงานของสุนทรภู่ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา , 2518) หน้า .

แหล่งโบราณสถานที่สำคัญนอกจากจะมีวัดเก่าๆหลายวัดแล้ว ยังมีโคกเนินสูงที่เคยเป็นที่ตั้งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาอยู่ 3 โคกด้วยกัน ปัจจุบันเหลือเพียง 2 โคก ยังเหลือให้เห็นฐานอิฐอยู่ในบริเวณหมู่บ้านมีบ้านเรือนปลูกทับอยู่ อีกโคกหนึ่งอยู่ในเขตวัดสิงห์ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ถูกบุกรุกทำลายเพราะมีการจัดตั้งศาลเล็กๆอยู่ในบริเวณแลดูเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ทรงพระราชทานนามใหม่ว่า " เมืองปทุมธานี " ด้วยเหตุที่เมืองนี้มีบัวมาก ดังคำกลอนของสุนทรภู่ในนิราศภูเขาทองที่ว่า

“ ถึงสามโคกโศกถวิลถึงปิ่นเกล้า พระพุทธเจ้าหลวงบำรุงซึ่งกรุงศรี
 ประทานนามสามโคกเป็นเมืองตรี ชื่อปทุมธานีเพราะมีบัว”...

ซึ่งต่อมาเมื่อได้มีพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ พ.ศ.2440 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ทรงตั้งเมืองสามโคกเป็นอำเภอสามโคก



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2544) แสดงบริเวณที่ตั้งวัดสิงห์ ริมคลองวัดสิงห์

วัดสิงห์เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งในจำนวนหลายวัดที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ดูจากงานศิลปสถาปัตยกรรมขององค์ประกอบต่างๆเป็นฝีมือสกุลช่างอยุธยา

ศาลาการเปรียญวัดสิงห์ ความน่าสนใจของศาลาการเปรียญแห่งนี้เป็นความสะดุดตาของพระพุทธรูปปฏิมาซึ่งเป็นประธานอยู่ภายในศาลา เป็นพระพุทธรูปปฏิมาสองปางบนฐานเดียวกัน ด้านหน้าเป็นปางสะดุ้งมารมีพระอัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวา ด้านหลังเป็นปางไสยาสน์มีพระอัครสาวกเบื้องซ้ายและเบื้องขวาเช่นกัน.



2.3 ศาลาการเปรียญวัดกษัตราธิราช
ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

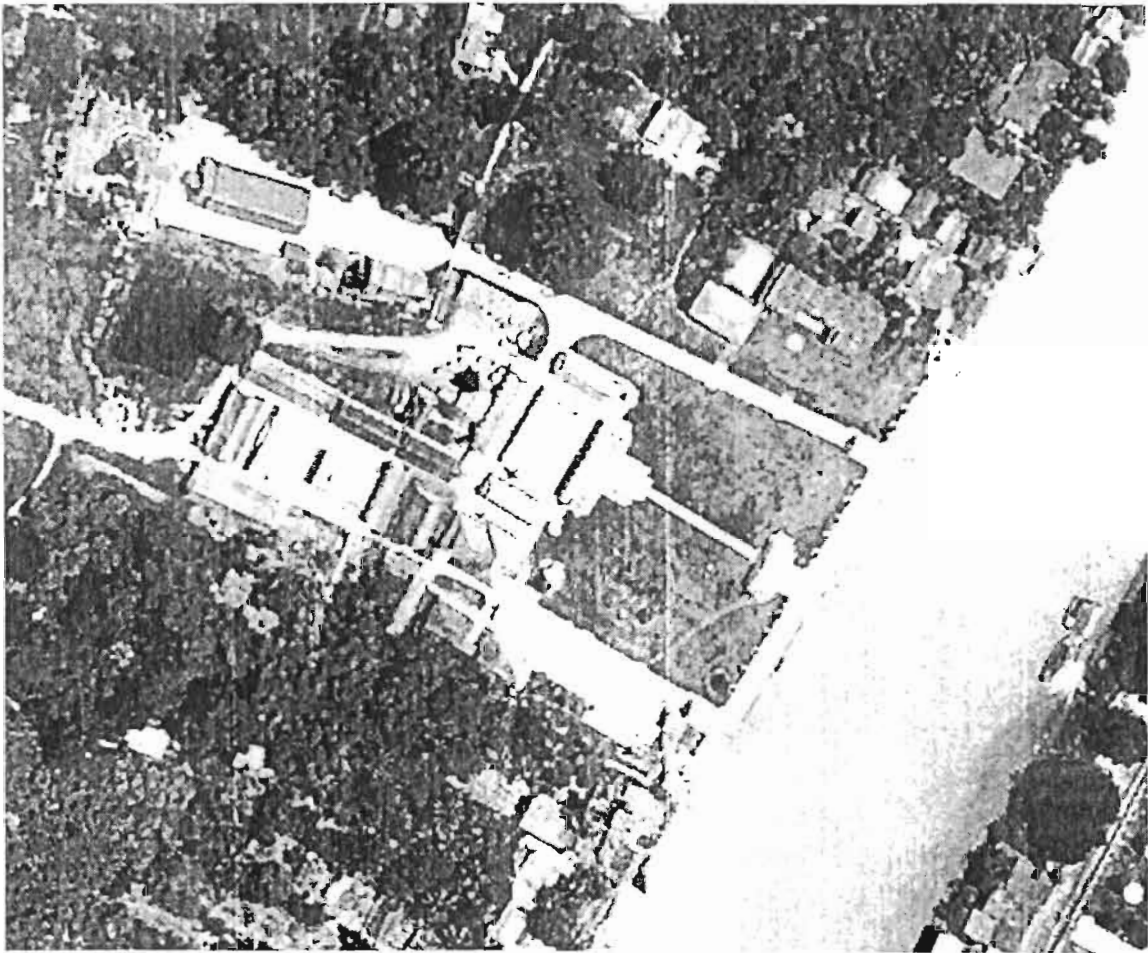
ตำบลบ้านป้อม เป็นชื่อที่มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีชื่อวัดกระษัตราปรากฏในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 63 บรรยายสภาพพื้นที่บริเวณริมน้ำด้านด้านตะวันตก ว่ามีท่าเรือจ้างข้ามไปวัดต่างๆรวมทั้งข้ามไปวัดกระษัตราด้วย และในพระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) กล่าวถึงแผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ ในพ.ศ. 2303 ตอนที่พม่าเอาปืนใหญ่มาตั้งในบริเวณวัด ยิ่งข้ามแม่น้ำเข้าไปในกรุง วัดกระษัตราได้ถูกทิ้งร้างไปหลังจากเสียกรุงครั้งที่สอง มาถึงในกรุงรัตนโกสินทร์ พระเจ้าหลานเธอในรัชกาลที่ 1 สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะวัดกระษัตราใหม่หมดทั้งวัด ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 ได้ยกขึ้นเป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดวรวิหาร

วัดกระษัตราธิราช เลขที่ 15 หมู่ 7 ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก บริเวณวังหลังเดิม ตรงข้ามกับโรงงานสุราของกรมสรรพสามิต เคยเป็นพระอารามหลวงลำดับที่ 41 ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี⁷ สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏ ทราบแต่เพียงว่าเดิมชื่อวัด กระษัตราราม หรือ วัดกุฬาทาราม

ศาลาการเปรียญ ตามหนังสือประวัติวัดกล่าวว่า เป็นการถ่ายแบบมาจากวัดเชิงท่า ริมคลองเมือง (แม่น้ำลพบุรี) ตำบลท่าवासกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา สร้างขึ้นในรัชกาลที่ 4 ระหว่างปี พ.ศ. 2409 ถึง พ.ศ. 2422 ขณะนั้นมีพระอุปัชฌามี เป็นเจ้าอาวาส โดยมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นอดุลยลักษณสมบัติ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ต่อมาเมื่อพระอุปัชฌามีได้มรณภาพลงแล้ว พระครูวิธานูวดี (ทรง ธรรมศิริโชติ) เจ้าอาวาสองค์ต่อมาได้สร้างศาลาตรีมุขด้านทิศตะวันออก 1 หลัง ศาลาด้านทิศตะวันตก 1 หลัง และศาลาสกัสด้านเหนือและด้านใต้ด้านละ 1 หลัง รวมเป็น 4 หลัง

ภายในศาลามีธรรมาสันนิษบก 3 หลัง หลังใหญ่ 1 หลัง หลังเล็ก 2 หลัง (ในจำนวนนี้พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงพระราชทานธรรมาสันทอง 1 หลัง) .

⁷ วัดกระษัตราธิราช, ประวัติวัดกระษัตราธิราช, 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2517)

แสดงบริเวณที่ตั้งวัดกษัตราธิราช ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา



2.4 ศาลาการเปรียญวัดจุฬามณี ตำบล องครักษ์ อำเภอ โปธิ์ทอง จังหวัด อ่างทอง

อำเภอโพธิ์ทอง เดิมชื่อ " อำเภอห้วยลิง " ตั้งอยู่ในตำบลอ่างแก้ว ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 25 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 417 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 15 ตำบล 126 หมู่บ้าน ตำบลองค์กรักเป็นตำบลหนึ่งในจำนวน 15 ตำบล

ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี และอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง

ทิศใต้ติดอำเภอเมืองอ่างทอง และอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
ทิศตะวันออกติดอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และอำเภอไชโย อำเภอเมืองอ่างทอง

ทิศตะวันตกติดอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง และอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

สภาพทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำน้อยไหลผ่าน วัดจุฬามณี และวัดสุวรรณราชหงษ์ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำด้านตะวันตก

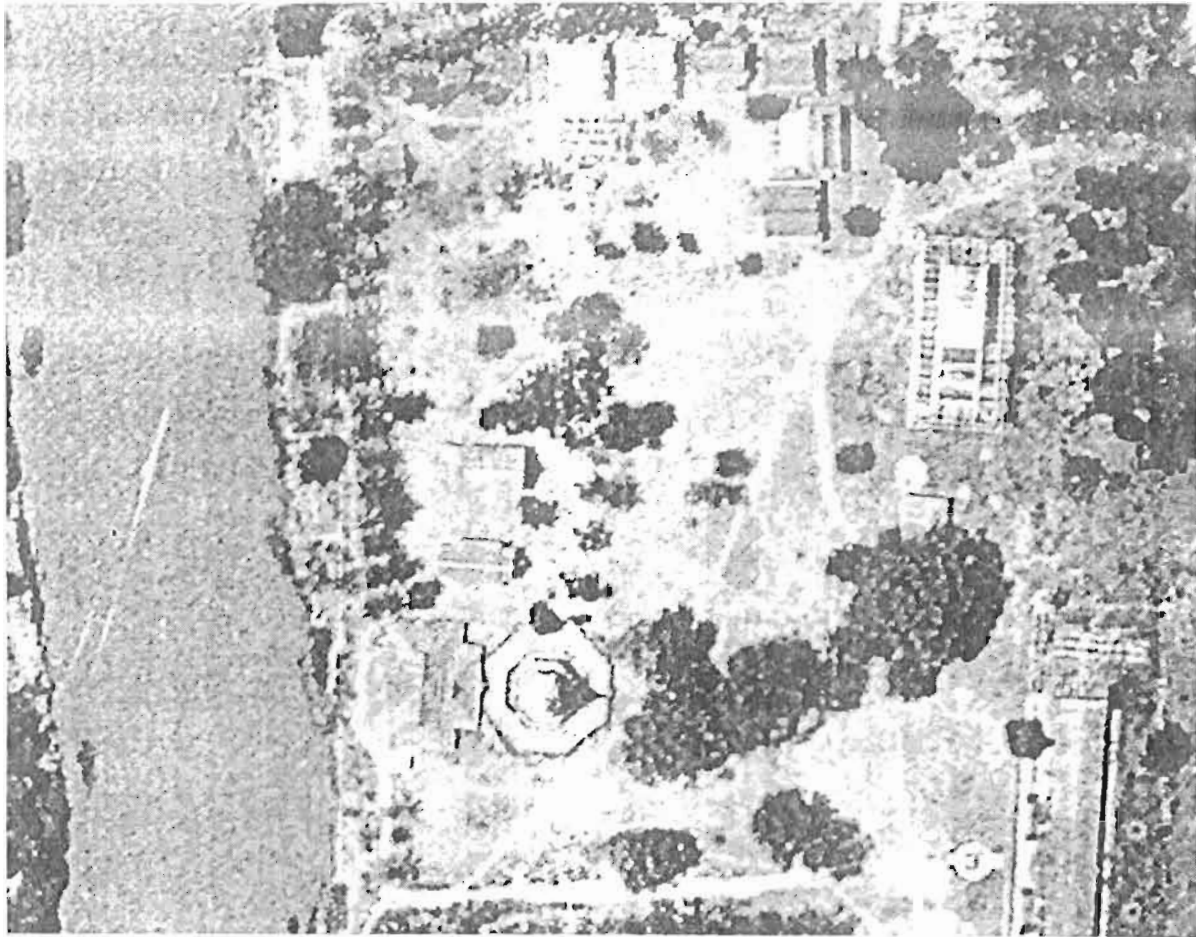
วัดจุฬามณี เดิมชื่อ " วัดจุฬามณีศรีองค์กรักราชภรณ์บำรุง " ตั้งอยู่เลขที่ 35 หมู่ 3 บ้านองค์กรัก ตำบลองค์กรัก อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ 21 ไร่ 1 งาน 76 ตารางวา สร้างขึ้นเป็นวัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2375 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในราว พ.ศ. 2383 บริเวณวัดเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำน้อย

ศาลาการเปรียญทรงจัตุรมุข ที่วัดนี้นับเป็นงานสถาปัตยกรรมที่มีพัฒนาการในด้านโครงสร้างเป็นที่น่าชื่นชมเป็นพิเศษ สร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2453⁸ ในสมัยเจ้าอาวาสองค์ที่ 2 พระอธิการเมิน (คงคสวณโณ) โดยมีหลวงพ่อบุญผู้เป็นลูกศิษย์ เป็นสถาปนิกและนายช่างผู้ควบคุมงานก่อสร้าง เมื่อแรกสร้างนั้นหลังคามุงด้วยกระเบื้องเคลือบ ที่พาไลปีกนกน้ำฝนรั่วซึมลงโครงสร้างมากเพราะความลาดชันน้อยของพาไลปีกนก จึงเปลี่ยนมุงด้วยสังกะสีอย่างที่เห็นปัจจุบัน

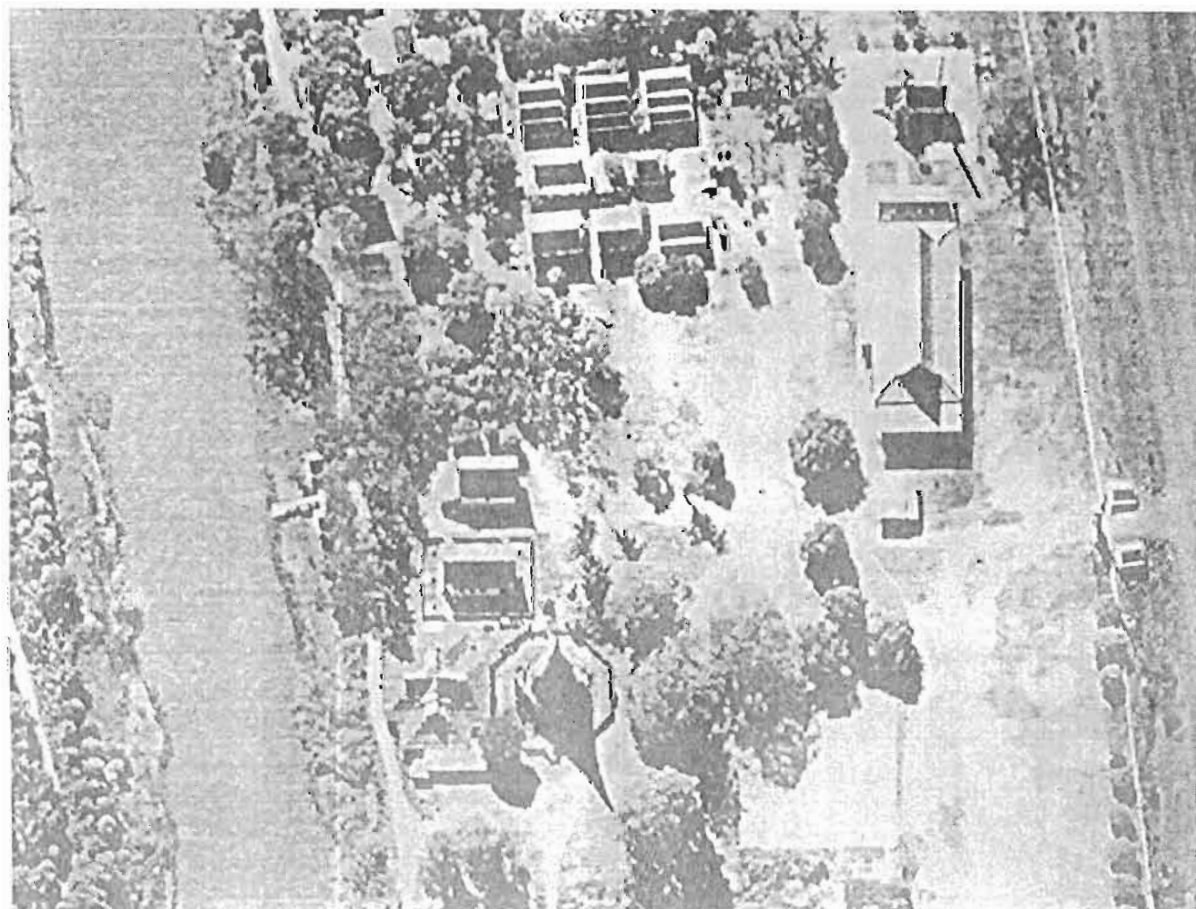
เป็นอาคารทรงโถงขนาดกลาง โครงสร้างไม้ ยกใต้ถุน
แผนผังเป็นรูปกากะบาดขนาด กว้าง- ยาว โดยประมาณ 22 ม. X 22 ม.
หลังคาทรงจัตุรมุข ลดมุข 3 ชั้น มีพาไลปีกนกโดยรอบ

⁸ พระพรหมพิริยชาติกร กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน , ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร , เล่ม 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528) หน้า 425.

⁹ สัมภาษณ์ ครูลุงจันทร์ โมระทอง , อายุ 64 ปี ผู้เปลี่ยนกระเบื้องในครั้งนั้น , เมื่อวันที่ 11 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2545



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2517, 2538) แสดงบริเวณที่ตั้งวัดจุฬามณี ริมฝั่งแม่น้ำน้อย





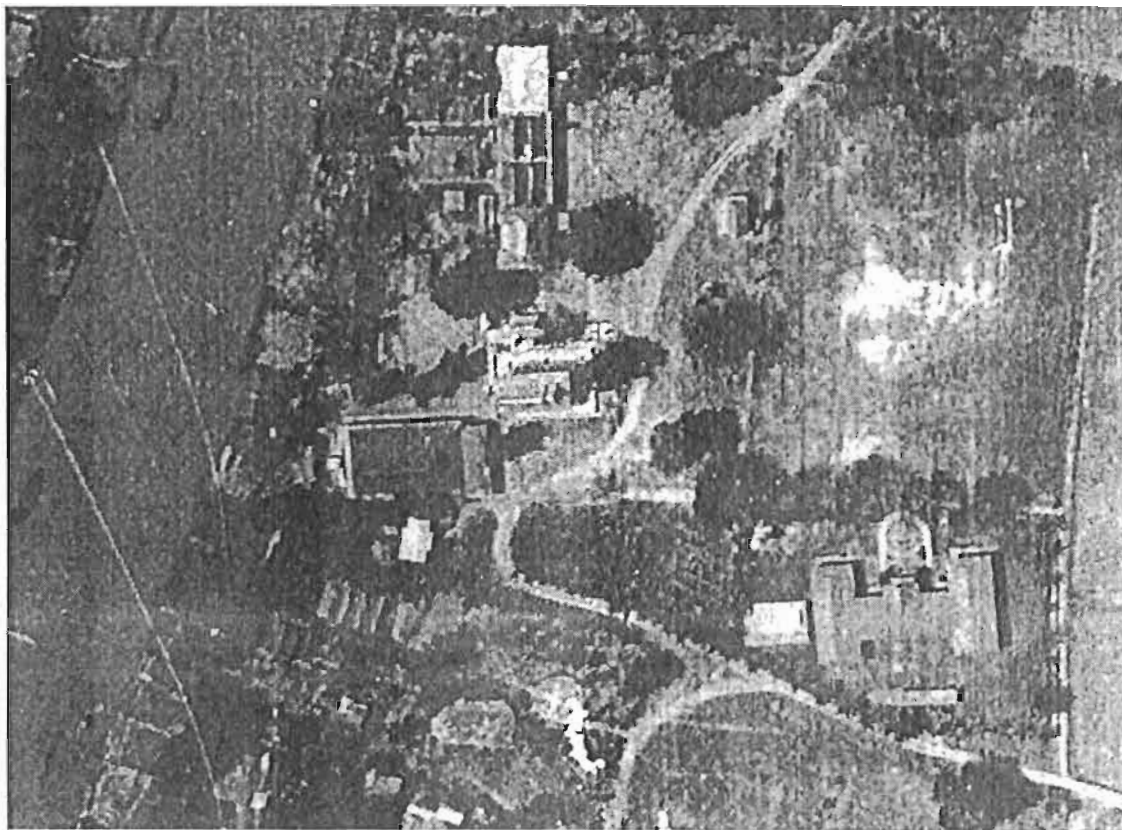
2.5 ศาลาการเปรียญวัดสุวรรณราชหงษ์ ตำบลลองครักษ์ อำเภोधุดงค์ จังหวัดอ่างทอง

วัดสุวรรณราชหงษ์ เดิมชื่อ " วัดบางกรูด " ตั้งอยู่เลขที่ 10 บ้านหงษ์ หมู่ 5 ตำบล
องค์รักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ 27 ไร่ 25 ตารางวา
ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2452 บริเวณวัดเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำน้อย

ศาลาการเปรียญที่วัดนี้มีขนาดใหญ่รูปทรงสง่างาม สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2420¹⁰
โดยมีหลวงพ่อบุญผู้เป็นนายช่างศาลาการเปรียญวัดจุฬามณีเป็นนายช่างควบคุม ในครั้งแรกนั้นหลังคา
มุงด้วยจาก มาเปลี่ยนมุงด้วยกระเบื้องเคลือบในปี พ.ศ. 2500¹¹ ทำพิธียกช่อฟ้าในปี พ.ศ. 2512¹²

เป็นอาคารทรงโถง โครงสร้างไม้ ยกใต้ถุนสูง ขนาดใหญ่ (กว้าง- ยาว โดย
ประมาณ 18 ม. X 34 ม.)

หลังคาทรงคดกึ่งลดมุขทั้งด้านหน้าและด้านหลัง มีฟาไลปีกนกโดยรอบ

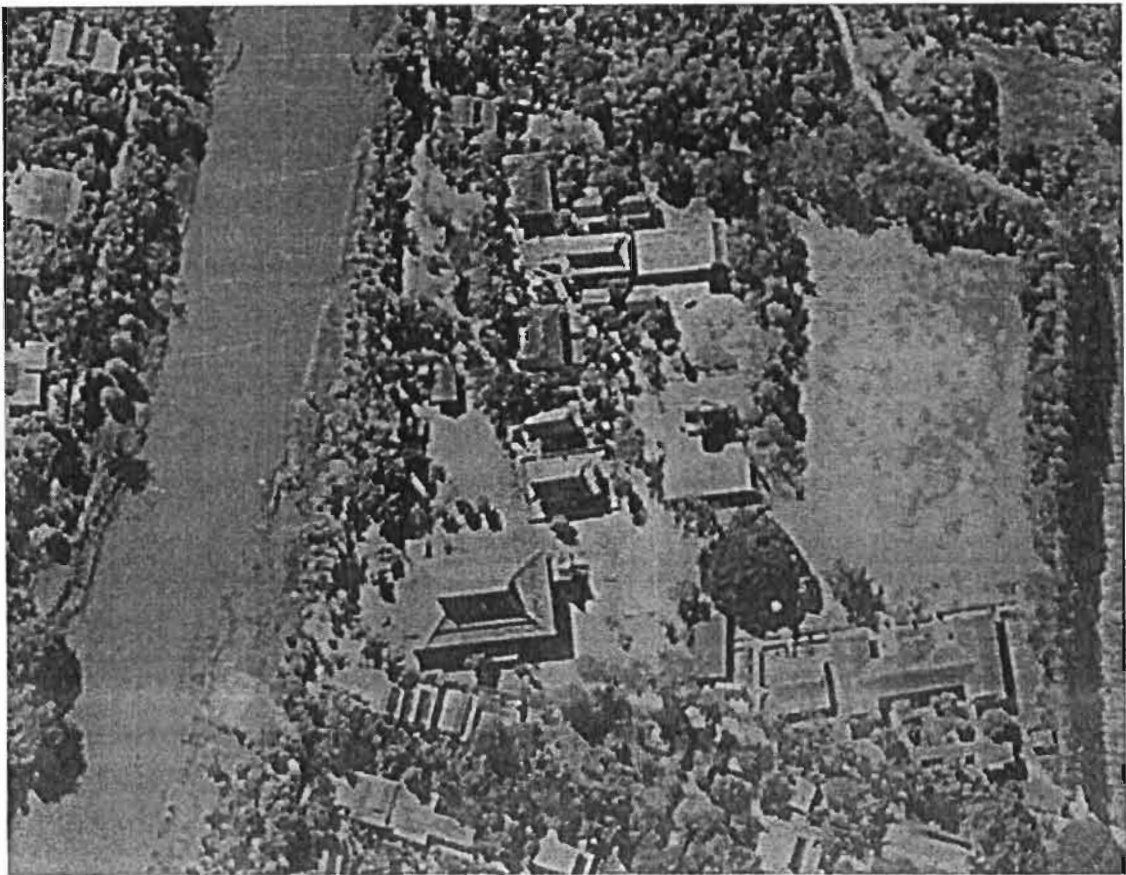


ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2538) แสดงบริเวณที่ตั้งวัดสุวรรณราชหงษ์ ริมฝั่งแม่น้ำน้อย

¹⁰ สัมภาษณ์ท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน วันที่ 16 มิถุนายน 2544.

¹¹ กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน, ประวัติวัดที่วราชอาณาจักร เล่ม 4,
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528) หน้า 544.

¹² สัมภาษณ์ท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน วันที่ 16 มิถุนายน 2544.



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2517)

แสดงบริเวณที่ตั้งวัดสุวรรณราชหงษ์

ริมฝั่งแม่น้ำน้อย



2.6 ศาลาการเปรียญวัดกลางบางแก้ว
ตำบลบางแก้ว อำเภอนครไชยศรี จังหวัดนครปฐม

อำเภอนครชัยศรี เคยเป็นที่ตั้งเมืองนครชัยศรีมาก่อนในสมัยอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ตัวเมืองตั้งอยู่ใต้ปากคลองบางแก้ว ห่างจากตัวอำเภอปัจจุบันประมาณ 2 กิโลเมตร มาในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ได้โปรดเกล้าฯ ให้โอนเมืองนครชัยศรีไปสังกัดกรมท่า ถึงรัชกาลที่ 5 เมื่อมีกระทรวงมหาดไทยแล้วโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง "มณฑลนครชัยศรี" โดยรวมเอาเมืองนครชัยศรี เมืองสมุทรสาคร เมืองสุพรรณบุรี เข้าไว้ด้วยกัน โดยให้เมืองนครชัยศรีเป็นที่ตั้งมณฑล¹³ ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 ให้ย้ายที่ตั้งมณฑลจากนครชัยศรีไปยังพระปฐมเจดีย์ และเปลี่ยนชื่อเมืองนครชัยศรีเป็นเมืองนครปฐม แต่ชื่อมณฑลยังคงเป็นมณฑลนครชัยศรีเหมือนเดิม พ.ศ. 2446 ย้ายที่ตั้งที่ว่าการอำเภอนครชัยศรีจากพระปฐมเจดีย์มาอยู่ที่ตั้งปัจจุบัน เรียกว่า อำเภอเมือง

พ.ศ. 2456 ยุบอำเภอเมืองเป็นอำเภอนครชัยศรี ขึ้นกับจังหวัดนครปฐม

สภาพทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำนา ทำสวน

ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอบางเลน อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ทิศใต้ติดอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออกติดอำเภอไทรน้อย อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันตกติดอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ตำบลบางแก้ว มีชื่อปรากฏอยู่ในผลงานของท่านสุนทรภู่ "นิราศพระประธม" เมื่อครั้งที่เดินทางไปนมัสการพระปฐมเจดีย์ เมื่อ พ.ศ. 2385 ใจความสั้นๆว่า

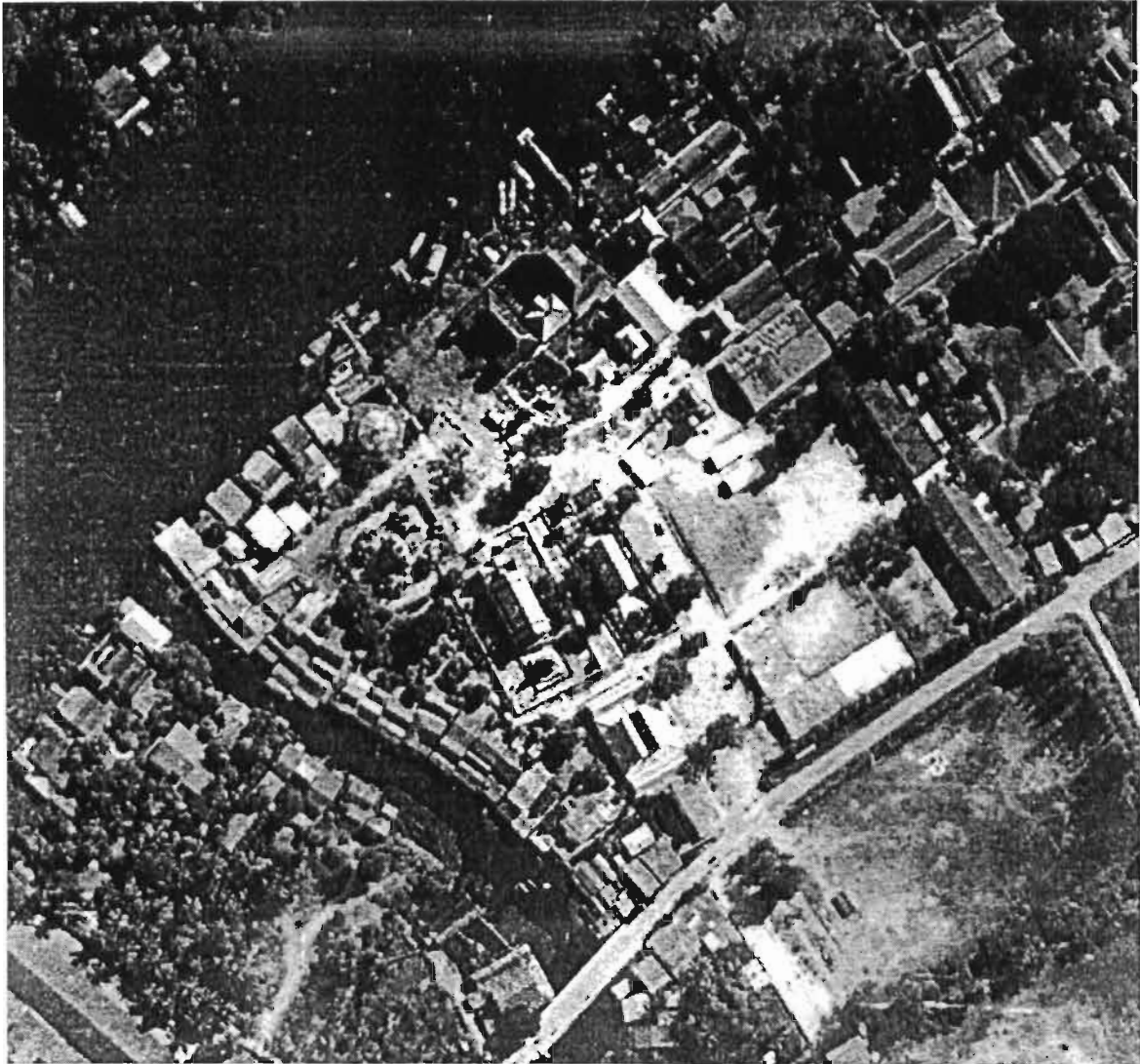
**“ ถึงบางแก้วแก้วอื่นสักหมื่นแสน ไม่เหมือนแม่น้ำแก้วนครของเชษฐา
ดูรูปนางบางแก้วไม่แผ้วดา ไม่เหมือนหน้าน้องแก้วที่แคล้วกัน...”**

ตำบลบางแก้วปัจจุบันเป็นตำบลหนึ่งในจำนวน 27 ตำบล ของอำเภอนครชัยศรี

วัดกลางบางแก้ว เดิมชื่อ " วัดคงคาราม " สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ในละแวกเดียวกันนี้มีวัดอีก 2 วัดซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับวัดคงคา ทางทิศตะวันตกชื่อวัดตุ๊กตา และวัดทิศใต้ชื่อวัดสุประดิษฐ์ ในคราวที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชเสด็จมาได้ประทานชื่อวัดใหม่ว่า " วัดกลางบางแก้ว "

ศาลาการเปรียญ สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2466 ในสมัยหลวงปู่บุญ (บุญ หน ชาติ) เจ้าอาวาส ผู้เป็นประธานสงฆ์มณฑลนครไชยศรี ตัวเรือนใหญ่ที่เป็นศาลาการเปรียญประกอบด้วยเรือนใหญ่สองเรือนวางคู่กันมีเรือนขวางด้านสกัดทั้งสองด้าน มีอาสน์สงฆ์ทั้งสองฝั่งเรือน นับเป็นความชาญฉลาดของช่างในการเชื่อมพื้นที่เว้นว่าง 2 ปริมาตรเข้าเป็นหนึ่งเดียว โดยนำเอาอาคารเดี่ยวสองหลังรวมเข้าไว้ด้วยกันได้อย่างเรียบง่ายและลงตัว

¹³ กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องที่



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2517)

แสดงบริเวณที่ตั้งวัดกลางบางแก้ว ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี



2.7 ศาลาการเปรียญวัดตรีจันทา ตำบลไทรโยก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

อำเภอบางคนที เดิมเป็นตำบลหรือชุมชนเล็กๆ เป็นส่วนหนึ่งของแขวงราชบุรีซึ่งเมืองราชบุรีในสมัยนั้นถือเมืองราชบุรีเป็นศูนย์กลาง ต่อมาจังหวัดสมุทรสงครามได้แยกออกจากแขวงเมืองราชบุรี บริเวณอำเภอบางคนทีในปัจจุบันจึงเป็นปลายเขตจังหวัดราชบุรีต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม

อำเภอบางคนที ในตอนแรกเป็นเพียงส่วนหนึ่งของอำเภอแพงพวย (อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน) พ.ศ. 2440 ย้ายที่ว่าการอำเภอแพงพวยไปตั้งที่คลองดำเนินสะดวก จึงยกฐานะอำเภอบางคนทีขึ้นเป็น " อำเภอสีหมัน " ตามชื่อตำบลที่ตั้ง

พ.ศ. 2454 โอนอำเภอสีหมันและอำเภอน้ำน้อยไปขึ้นกับจังหวัดสมุทรสงคราม ย้ายที่ว่าการอำเภอสีหมันมาตั้งที่ตำบลกระดังงา ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันออก บริเวณวัดใหม่พิเรนทร์ซึ่งเป็นวัดร้าง เนื้อปากคลองบางน้อย ได้ปากคลองบางคนที

พ.ศ. 2457 เปลี่ยนชื่อจาก อำเภอสีหมัน เป็น อำเภอบางคนที¹⁴
สภาพทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากตัวจังหวัดไปทางตอนเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร

ทิศเหนือติด อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี, อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศใต้ติด อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศตะวันออกติด อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศตะวันตกติด อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี

ศาลาการเปรียญวัดตรีจันทา มีรูปทรงอาคารและการจัดกลุ่มอาคารสง่างามและมีสีสรรของกระเบื้องเคลือบมุงหลังคาที่สะดุดตา กลุ่มอาคารประกอบด้วยตัวศาลาการเปรียญหลังใหญ่หลังคาทรงคฤห์มีพาไลปีกนกโดยรอบ ผนังไม้สามด้านเป็นฝาเพ็ยม ด้านหน้ามีนอกชานใหญ่ปูไม้กระดาน บนชานเรือนมีเรือนเล็กขนาดสองห้องวางขนานซ้ายขวา ชும்บันไดทางขึ้นอยู่กลางระหว่างเรือนเล็กทั้งสอง

¹⁴ กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องที่



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2538)

แสดงบริเวณที่ตั้งวัดตรีจันดา ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลอง



2.7 ศาลาการเปรียญวัดคงคาราม
ตำบลคลองตาครุ อำเภोधุมพิกดิ์ จังหวัดราชบุรี

อำเภอโพธาราม เดิมชื่ออำเภอเจ็ดเสมียน มาเปลี่ยนชื่อเมื่อปี พ.ศ. 2438¹⁵ ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันออก ของแม่น้ำแม่กลอง ทางตอนเหนือของจังหวัดราชบุรี ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 25 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 417 ตารางกิโลเมตร

ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอบ้านโป่งและอำเภอบางแพ จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศใต้ติดอำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันออกติดอำเภอบางแพ และอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันตกติดอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

สภาพทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำสวน

จากหลักฐานทางโบราณคดี¹⁶ บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่างมีพัฒนาการของชุมชนมนุษย์ ตั้งแต่ 2500 ปี มาแล้ว ในยุคโลหะสำริด ยุคเหล็ก ยุคทวารวดี นอกจากนี้ยังได้พบเศษเครื่องเคลือบดินเผาของจีน 5 สมัย ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังจนถึงสมัยราชวงศ์หยวน ในบริเวณท้องน้ำของลำน้ำแม่กลองในเขตอำเภอโพธารามและบ้านโป่ง

เมืองราชบุรีเคยเจริญสูงสุดในฐานะเป็นเมืองท่าสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มีการค้าทางสำเภามาติดต่อกับจีน ต่อมาภายหลังกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่ 2 กลุ่มชนมอญได้ที่ได้รับผลกระทบได้อพยพเข้ามาตั้งชุมชนอยู่ตามเส้นทางเดินทางเดินทัพ

บริเวณเหนือวัดคงคารามริมแม่น้ำแม่กลองในปัจจุบัน เคยเป็นที่ตั้งบ้านเรือนของครอบครัวพระยามอญทั้ง 7 หัวเมืองหน้าด่าน ที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิ์สมภารในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในช่วงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีระหว่างรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 6 โพธารามและบ้านโป่งมีผู้คนต่างเชื้อชาติ เช่น ชาวจีน ชาวญวน ชาวเขมร และชาวลาว ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างเสรี การสร้างทางรถไฟสายใต้เลียบบแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันตกในรัชกาลที่ 5 ทำให้ชุมชนชาวจีนที่เข้ามาตั้งหลักแห่งท่ามาค้าขายในโพธารามและบ้านโป่งขยายตัวเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเกิดไฟไหม้ตลาดโพธารามติดต่อกันหลายครั้งในสมัยรัชกาลที่ 6 เมืองโพธารามที่เคยคึกคักกลับเจียบเหงาลง หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ความเจริญด้านการคมนาคมทางบกทำให้เส้นทางสัญจรหลักทางน้ำลดความสำคัญลง การสร้างเขื่อนเพื่อควบคุมกระแสน้ำธรรมชาติแม่น้ำแม่กลองที่อำเภอบางแพ จ. กาญจนบุรี การตั้งโรงงานอุตสาหกรรมทั้งใหญ่และเล็ก ตลอดจนการดูดยาใน

¹⁵ สยามรัฐพิพิธภัณฑน์, สมุทรราชบุรี, (พระนคร : หนังสือพิมพ์ไทย, 2468) หน้า 36.

¹⁶ คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น:ความเป็นมาของอำเภอสำคัญในประวัติศาสตร์ ภาคกลาง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2542) หน้า 106

ท้องถิ่นแม่กลองนอกจากจะเป็นการทำลายความสมดุลย์ทางธรรมชาติแล้ว ยังได้ทำลายวัฒนธรรม
ริมน้ำที่เคยมีมาในอดีตอีกด้วย

วัดคงคารามเดิมชื่อ "วัดกลาง" หรือภาษามอญเรียกว่า"เกียไต๋" สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏ
หลักฐาน ความสำคัญมากน้อยของตัววัดเองจากชื่อวัดกลางและสมณศักดิ์ของเจ้าอาวาส และ
พระสังฆาธิการของวัดในอดีตจำนวนถึง ๖ รูป ที่ได้รับการแต่งตั้งสมณศักดิ์ชั้นสัญญาบัตรให้เป็น
" พระครูรามัญญาธิบดี " เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายรามัญนิกา แขวงเมืองราชบุรี นั้น สะท้อนให้เห็นความ
สำคัญของวัดได้อย่างไม่ต้องสงสัย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ทรงพระราชทานนามวัดกลางใหม่
เป็น "วัดคงคาราม" ทั้งได้โปรดพระราชทาน ฝากฐินหลวงที่ติดต่อกันหลายปี

ศาลาการเปรียญ ณ วัดคงคารามแห่งนี้เป็นอาคารโครงสร้างไม้เนื้อประสงค์แบบพุทธ
ประเพณีมีรูปทรงสง่างามมากแห่งหนึ่ง สถาปัตยกรรมภายในทั้งผนังและเพดานประดับตกแต่งด้วยภาพ
จิตรกรรมแบบประเพณีนิยมฝีมือชั้นครู แลดูตระการตา.



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2538)

แสดงบริเวณที่ตั้งวัดวัดตรีจินดา ริมน้ำตะวันออกของแม่น้ำแม่กลอง



2.9 ศาลาการเปรียญวัดทุ่งหญ้าคมบาง ต.ดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

เมืองราชบุรี มีชื่อปรากฏแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในฐานะเมืองลูกหลวง ต่อมาได้ถูกทิ้งร้างไปนานหลายร้อยปี ต่อมาพระเจ้าอู่ทองได้สร้างเมืองราชบุรีขึ้นใหม่ เห็นความเจริญรุ่งเรืองได้จากโบราณสถานวัดมหาธาตุ ทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2360 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงโปรดฯให้ย้ายเมืองราชบุรีมาตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลอง และในรัชกาลต่อๆมาได้มีการจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่น เมืองราชบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอได้แก่ อ. เมืองราชบุรี อ.โพธาราม อ.บางแพ อ.ปากท่อ อ.ดำเนินสะดวก อ.จอมบึง

อ. เมืองราชบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงคือ

ทิศเหนือติดต่อกับ อำเภอโพธาราม และ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ทิศใต้ติดอำเภอวัดเพลง และ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออกติดอำเภอดำเนินสะดวก และ อำเภอบางคนที จังหวัด

สมุทรสงคราม

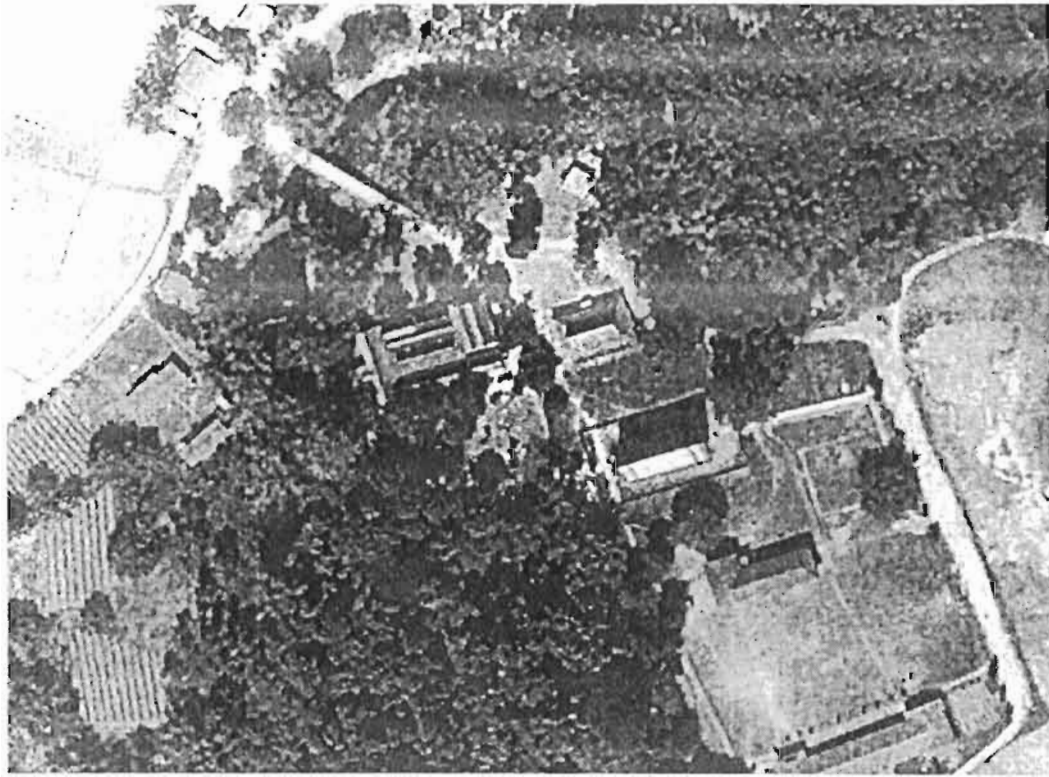
ทิศตะวันตกติดอำเภอจอมบึง และ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ต.ดอนแร่ เป็นตำบลหนึ่งในจำนวน 21 ตำบลของอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 7 กิโลเมตร

สภาพทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีภูเขา มีคลองแยกจากแม่น้ำแม่กลอง ไหลผ่าน เหมาะแก่การทำนา ทำสวน

วัดทุ่งหญ้าคมบาง สักรวจตามบันทึกของคณะทำงานวิจัยวิทยาลัยช่างศิลป์ ที่บันทึกว่ามีศาลาการเปรียญที่มีจิตรกรรมงดงาม หากเดินทางจากทางกรุงเทพฯ ไปตามถนนธนบุรีปากท่อ หรือทางหลวงหมายเลข 4 ก่อนเข้าเมืองเพชรบุรีทางด้านซ้ายมือจะเห็นวัดใหญ่อ่างทอง เลยไปจะเห็นป้ายทางเข้าวัด"ทุ่งหญ้าคมบาง " เข้าซอยลดเลี้ยวไปตามทางอีกประมาณ 5 กิโลเมตร จะถึงวัดเล็กๆอันร่มรื่น ที่ชาวบ้านยังคงมีพลังศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยม

ศาลาการเปรียญ นับเป็นอาคารศาลาการเปรียญขนาดเล็กเมื่อเทียบกับศาลาการเปรียญที่อื่นๆ แต่เดิมเป็นอาคารไม้ยกได้ถุน หลังคาทรงคดหมีฟ้าไล่ปีกนกโดยรอบ และมีเสานางเรียงโดยรอบ บันไดเป็นก่ออิฐฉาบปูน ภายในมีจิตรกรรมฝาเพดานและคอสองดูตระการตา ปัจจุบันตัวอาคารได้ทำการบูรณะใหม่โดยยกได้ถุนขึ้นสูงชันได้ถุนก่อกำแพงเจาะช่องหน้าต่างระหว่งช่วงเสา ทำเป็นห้องสำหรับงานหัตถกรรมพื้นบ้านของแม่บ้านในชุมชน ส่วนงานจิตรกรรมยังคงรักษาไว้คงสภาพเดิม แต่เริ่มมีคราบน้ำที่รั่วจากหลังคาเข้ามาทำลายภาพจิตรกรรมฝาเพดานบ้างแล้วเกรงว่าต่อไปจะลุกลามไปส่วนอื่นได้หากไม่รีบแก้ไขการรั่วซึมของน้ำจากหลังคา.



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2516)

แสดงบริเวณที่ตั้งวัดทุ่งหญ้าคบบาง ต.ดอนแร่ อ.เมือง จ.ราชบุรี



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2538)

แสดงบริเวณที่ตั้งวัดทุ่งหญ้าคบบาง ต.ดอนแร่ อ.เมือง จ.ราชบุรี



2.10 ศาลาการเปรียญวัดพระทรง ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

เมืองเพชรบุรี มีชื่อปรากฏในบันทึกของชาวต่างประเทศ ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง¹⁷ และปรากฏเด่นชัดในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เพชรบุรีถือเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของกรุงศรีอยุธยาเมืองหนึ่งที่มีบทบาททางการรบอย่างโดดเด่น เพราะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ข้าศึกต้องยกทัพผ่านเข้าตีกรุงศรีอยุธยา และเนื่องจากมีพื้นที่ด้านตะวันออกติดชายทะเล จึงเป็นเมืองท่าที่เรือสินค้าต้องจอดแวะก่อนเดินทางต่อไปยังเมืองหลวงหรือล่องไปทางใต้ งานโบราณสถานต่างๆ ศิลปสถาปัตยกรรมเป็นแบบอยุธยา¹⁸

มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมืองเพชรบุรียังคงมีบทบาททางการทหารอยู่มาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ทรงโปรดเมืองเพชรบุรีมากเป็นพิเศษ ได้ทรงสร้างพระราชวังบนภูเขา " พระนครคีรี:เมืองสวรรค์ " เมืองในอุดมคติในไตรภูมิไว้บนยอดเขามหาสมณ พระองค์ทรงโปรดเสวยน้ำในแม่น้ำเพชรบุรี

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงโปรดที่จะเสด็จประพาสเมืองเพชรบุรีมากเป็นพิเศษเช่นกัน ทรงสร้างพระราชวังบ้านปืน ที่ตำบลบ้านปืน

ปัจจุบันเมืองเพชรบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ได้แก่ อ.เมือง อ.ท่ายาง อ.บ้านแหลม อ.ชะอำ อ.บ้านลาด อ.เขาย้อย และอ.หนองหญ้าปล้อง มีอาณาเขต

ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ทิศใต้ติดอำเภอบ้านลาด และอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

ทิศตะวันออกติดอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ทิศตะวันตกติดอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ตำบลท่าราบ เป็นตำบลหนึ่งในจำนวน 23 ตำบล ของอำเภอเมืองเพชรบุรี

สภาพทางกายภาพ เป็นพื้นที่ราบลาดต่ำไปทางตะวันออกจรดอ่าวไทยที่ตำบลหาดเจ้าสำราญ

มีภูเขาเตี้ยๆ เช่น เขาวัง (พระนครคีรี) เขาพนมขวด เขาหลวง และเขابันไดอิฐ มีแม่น้ำเพชรบุรี ต้นน้ำจากเทือกเขาตะนาวศรีไหลผ่านกลางเมืองออกสู่ทะเลที่อ่าวบางตะบูน ตำบลบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี น้ำในแม่น้ำเพชรบุรีเป็นน้ำที่ใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมาตั้งแต่สมัยโบราณ

¹⁷ กรมศิลปากร, จารึกพ่อขุนรามคำแหง, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2526) หน้า 20.

¹⁸ กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น

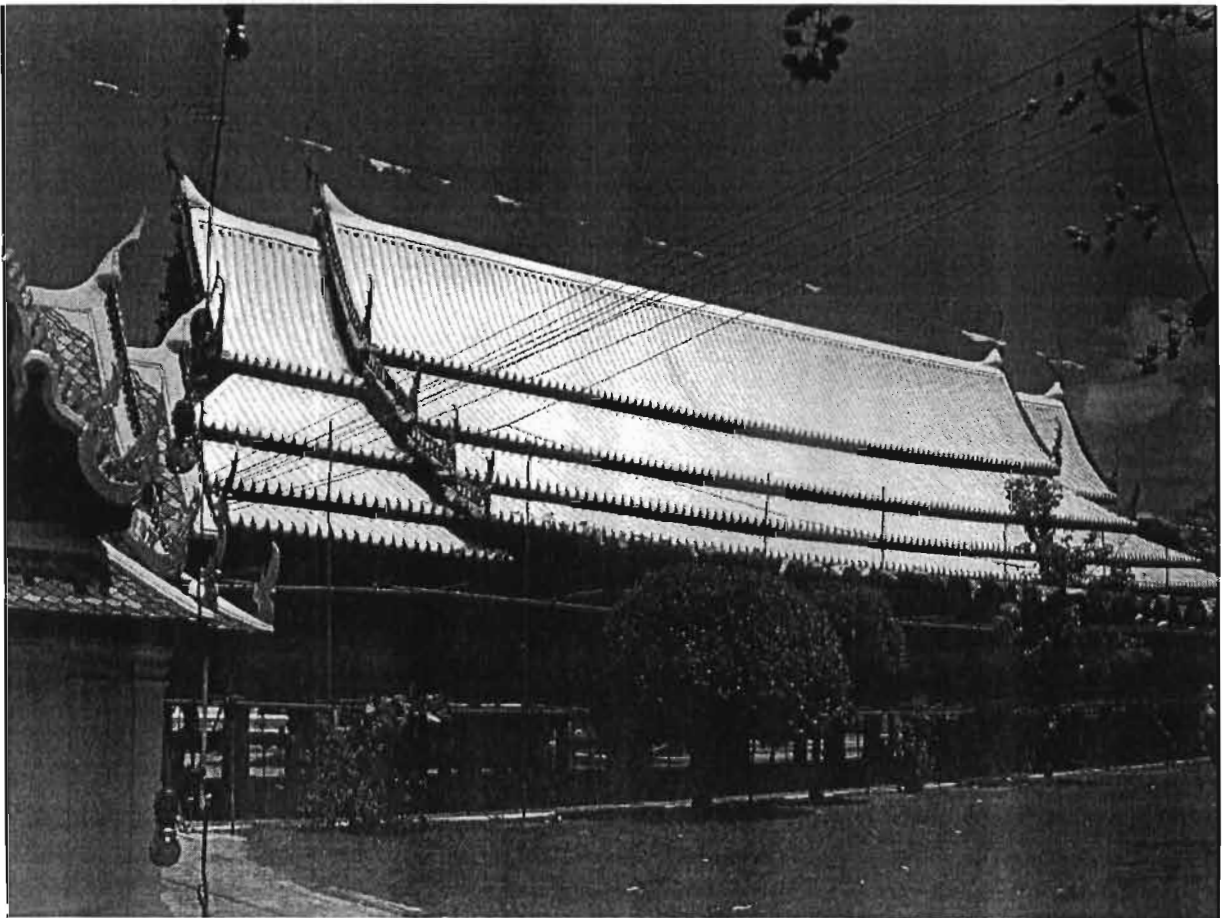
วัดพระทรง สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จมาทรงปฏิสังขรณ์กับ หลวงพ่อมี ท่านเจ้าอาวาสในเวลานั้น ได้ทรงถวายธรรมาสน์ทองของหลวงและผ้าคลุมปักอักษร จปร.¹⁹

ศาลาการเปรียญ เป็นกลุ่มอาคารที่ประกอบขึ้นด้วยอาคารศาลาการเปรียญเป็นประธาน มีน็อกชานเชื่อมกับหอนางซึ่งทำเป็นสองชั้น ชั้นล่างเปิดโล่ง ชั้นบนเก็บพระไตรปิฎก แต่ปัจจุบันนี้ไม่ได้เก็บพระไตรปิฎกแล้ว เป็นกุฏิสงฆ์ที่ทำหน้าที่เฝ้าศาลาการเปรียญ เพราะภายในการเปรียญมีธรรมาสน์ทอง 2 หลัง ซึ่งเป็นของรัชกาลที่ 5 โปรดฯพระราชทานมา (มีคนใจหายบมาลักเอาไม้แกะสลักลงลักขมึเปิดทองที่เป็นองค์ประกอบธรรมาสน์ไปบางส่วนแล้ว) จิตรกรรมฝาผนังที่เคยมีถูกทาทับด้วยสีน้ำมันไม่เหลือร่องรอย การบูรณะศาลาการเปรียญด้วยการยกได้ถุนขึ้นสูงเพื่อใช้ห้องประชุมนักเรียนของโรงเรียนวัดพระทรงทำให้หอนางกลายเป็นอาคารไม้สามชั้น แต่ความงามสง่าของทรวดทรงอาคารภายนอกยังคงแสดงให้เห็นคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของสกุลช่างเพชรบุรีอย่างน่าชื่นชม.



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2517) แสดงบริเวณที่ตั้งวัดพระทรง

¹⁹ วีรพล จ้อยทองมูล และ ศัตรชัย เขม้นงาน , 111 วัดไทยไม่ธรรมดา (กรุงเทพฯ : เดอะ โลออน คิงส์ บুকส์ ,มปป) หน้า 174.



2.11 ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

วัดใหญ่สุวรรณาราม เลขที่ 84 ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง พระอารามหลวง
ชั้นตรี ชนิดวรวิหาร เดิมชื่อ “ วัดนอกปากไต้ ”²⁰ สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐาน ศิลป
สถาปัตยกรรมของโบสถ์ และศาลาการเปรียญเป็นฝีมือช่างในสมัยอยุธยา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรารภว่า “ ภาพและลายในพระอุโบสถคงเขียนมาก่อน 300 ปีขึ้นไป ”

ศาลาการเปรียญ ตามหนังสือประวัติวัดว่า เดิมเป็นท้องพระโรงของพระมหากษัตริย์ใน
สมัยอยุธยาถวาย พระสุวรรณมุนี (สมเด็จพระสังฆราชแดงโม) ซึ่งเป็นชาวเพชรบุรีที่เคยบรรพชา
เป็นสามเณรที่วัดนี้มาก่อนในครั้งที่สมเด็จพระเจ้าตากมูหลบลากลับไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดที่เคยพำนักเพื่อ
เป็นพุทธบูชา

เป็นอาคารโครงสร้างไม้ที่ระบบโครงสร้างหลังคามีความซับซ้อนเป็นอย่างมากห้อง แอ่น
โค้งตามแบบสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาที่เรียกว่า “ ลำเภา ” หลังคาด้านหน้าทำมุขลดสองชั้น ด้าน
หลังทำเป็นมุขประเจ็ด ขนาดอาคารมีความยาว 10 ห้อง งานสถาปัตยกรรมภายในงดงามมาก
มีภาพจิตรกรรมตลอดทุกผนัง ปัจจุบันลบเลือนแทบมองไม่เห็น

ปัจจุบันมีธรรมาสน์ตั้งอยู่ 2 หลัง หลังหนึ่งเป็นของเก่าศิลปะแบบอยุธยา อีกหลังหนึ่งเป็นของ
ใหม่ ครูพูนสร้างถวายพระครูญาณสาคร (มุย) เจ้าอาวาส ส่วนธรรมมาสน์ใหญ่ที่เป็นของพระราช
ทานในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ
สถานแห่งชาติ นอกจากนี้มีพระพุทธรูปจำลองอีกหนึ่งรอย.

²⁰ ดูรายละเอียดใน ประวัติวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี กรมศิลปากรพิมพ์แจกในงานกุศลพระราชทาน
ณ วัดใหญ่สุวรรณาราม วรวิหาร วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2512



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2517) แสดงบริเวณที่ตั้งวัดใหญ่สุวรรณาราม



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2538) แสดงบริเวณที่ตั้งวัดใหญ่สุวรรณาราม

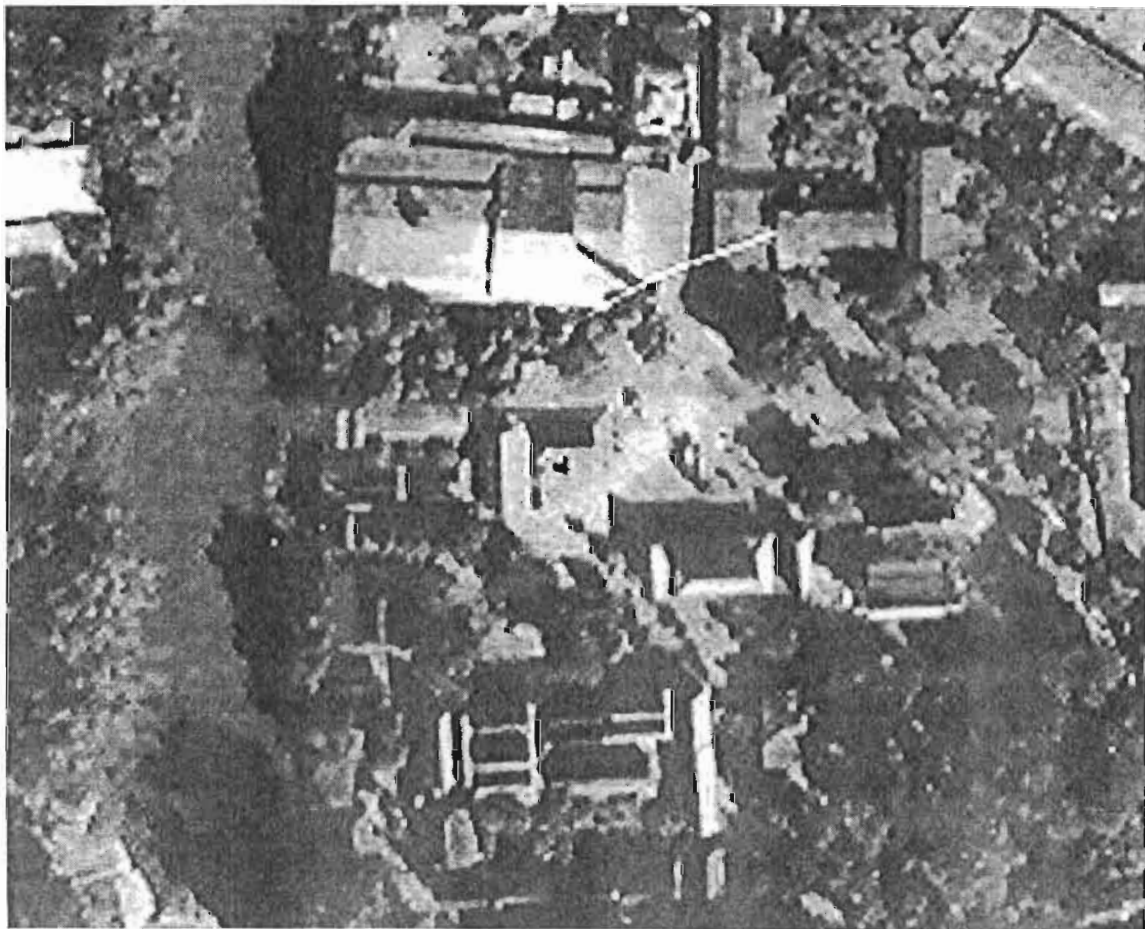


2.12 ศาลาการเปรียญวัดเกาะ ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

วัดเกาะแก้วสุทธาราม เป็นวัดที่สร้างขึ้นมานานมาแล้ว ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด สันนิษฐานจากตัวงานสถาปัตยกรรมหลัก คือ พระอุโบสถและพระวิหารเป็นศิลปสถาปัตยกรรมแบบอยุธยา ซึ่งงานจิตรกรรมฝาผนังภายในโบสถ์มีบันทึกปีที่เขียนภาพไว้ว่า พ.ศ. 2277

ศาลาการเปรียญ นับเป็นผลงานสถาปัตยกรรมที่มีความประณีตวิจิตรบรรจงเป็นพิเศษทั้งภายนอกและภายใน ศาลาการเปรียญเป็นอาคารกลุ่มที่ประกอบขึ้นด้วยอาคารการเปรียญเป็นเรือนประทานขนาด 4 ห้อง ออกพาไลโดยรอบ รวมเป็น 6 ห้อง มีหอขวางด้านสกัดทั้งสองด้าน ความสง่างามนอกจากรูปทรงภายนอกแล้วสถาปัตยกรรมภายในก็ได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษ ด้วย ธรรมาสันทอนและงานจิตรกรรมลงลักษณะปิดทองที่โครงสร้างหลัก และจิตรกรรมเล่าเรื่องทั้งที่บริเวณคอสองในประธานและที่ส่วนยอดผนังพาไลอันตระการตาที่สมบูรณแบบอย่างไม่มีที่ติ ทำให้สามารถสัมผัสได้ถึงความรู้สึกศักดิ์สิทธิ์ของบรรยากาศภายในโถงพิธีกรรม

จารึกเหนือประตูทางเข้าศาลาด้านตะวันตก ระบุชื่อ "เจ้าอธิการโณม" เจ้าอาวาสองค์ที่สองของ "วัดเกาะ" เป็นผู้สร้างขึ้นในปีชวด พ.ศ. 2431 ส่วนธรรมาสันนั้นมิจารึกที่ฐานว่าสร้างเมื่อปีจอ พ.ศ. 2465 ตามหนังสือวัดเกาะกล่าวว่ตระกูลของท่านเป็นตระกูลช่างที่อพยพมาจากกรุงเก่า



ภาพถ่ายทางอากาศ (พ.ศ.2517) แสดงบริเวณที่ตั้งวัดเกาะแก้วสุทธาราม

บทที่ 3

รูปแบบวัฒนธรรมการสร้างศาลาการเปรียญต้นแบบที่ทำการศึกษา

เพื่อให้การบันทึกรูปแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญได้สัดส่วนอาคารใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด การรังวัดขนาดอาคารทั้งความกว้าง ความยาว และความสูง คณะทำงานได้ใช้การรังวัดทั้งทางตรง (Direct measurement) และทางอ้อม (Indirect measurement)

วิธีวัดทางตรง เป็นการใช้เทปวัดระยะ และ เครื่องวัดระยะอิเล็กทรอนิกส์แบบอินฟาเรด ซึ่งมีค่าความถูกต้องในหน่วยมิลลิเมตร ไม่ว่าจะเป็นการหาระยะในแนวราบหรือในแนวตั้งภายในและภายนอกอาคารโดยรอบ



วิธีวัดทางอ้อม สัดส่วนอาคารที่อยู่สูงเกินความสามารถที่จะป็นปายได้ เช่น ซ่อฟ้า ไบระกา หางหงส์ ออกไก่ แปลาน แป๊ะหัวเสา และเชิงชาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบอาคารที่สำคัญได้ใช้การรังวัดทางอ้อมด้วยกล้องระดับ (Total Station) ยิงระยะทางด้วยแสง (Laser) พร้อมกระจกสะท้อน (Prism) ทำการวัดระยะแนวตั้ง-ระยะแนวราบและง่ามมุมที่ต้องการของจุดหมาย จากนั้นคำนวณหาระยะแนวตั้ง-ระยะแนวราบด้วยวิธีพีทาโกรัส โดยมีค่าความถูกต้องในหน่วยมิลลิเมตรเช่นเดียวกับการวัดโดยตรง



ในการทำงานนั้นมีอุปสรรคบ้างแนวเส้นน้อยบ้างมากบ้าง ตามข้อจำกัดของบริเวณพื้นที่
ดังนั้นในการเขียนแบบด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมออโตแคท (Autocad) จึงใช้เทคนิคโปรแกรม
โฟร์โต้ช้อป (Photoshop) นำภาพถ่ายจากกล้องถ่ายภาพดิจิทัลเข้ามาช่วยในการเขียนแบบ โดย
ใช้ค่าความสูงจากกล้องระดับเป็นเกณฑ์ ซึ่งอาจมีความคลาดเคลื่อนแปงอยู่บ้าง ทั้งนี้โดยภาพ
รวมแล้วค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานสากลที่ยอมรับได้

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับระยะห่างระหว่างช่วงเสาของอาคารแต่ละหลัง พบว่า
ระยะห่างช่วงเสาแต่ละห้องเสาที่ควรจะทำกันนั้น จะตกเศษไม่เท่ากันเลยในแต่ละห้องระหว่างศูนย์
กลางเสาถึงศูนย์กลางเสาในอาคารเดียวกัน ทั้งที่ใช้เทปวัดระยะและที่ใช้เครื่องวัดระยะอิเล็กทรอนิกส์
แบบอินฟราเรด เรื่องระยะห่างช่วงเสาที่ไม่เท่ากันนี้ ท่านอาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว ได้ให้ข้อเท็จจริงว่า
"เป็นเคล็ดของช่างไทยที่จะไม่ทำให้ระยะห่างระหว่างช่วงเสาแต่ละช่วงนั้นเท่ากันโดยตลอด"

นอกจากเรื่องระยะห่างระหว่างเสาที่ไม่เท่ากันแล้ว ระยะห่างของช่วงเสาหลังคาพาไล
ด้านสกัดจะยาวกว่าระยะห่างของช่วงเสาหลังคาพาไลด้านตามยาวของตัวเรือน ซึ่งหมายความว่า
ตะเฒ่สันของหลังคาพาไลมิได้ทำมุม 45 องศาเหมือนตะเฒ่สันของหลังคาทรงปั้นหย่าปัจจุบัน

จุดมุ่งหมายในการนำเสนอรูปแบบสถาการเปรียญทั้ง 12 แบบต่อไปนี้ ต้องการ
แสดงภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในเชิงสถาปัตยกรรมแบบประเพณีไทย ว่าด้วยเรื่องความงดงามของ
รูปแบบงานออกแบบสถาปัตยกรรม ไม่ลงไปถึงแบบแสดงรายละเอียดการก่อสร้าง เพราะเทคนิคการ
ก่อสร้างนั้นสถาปนิกสามารถที่จะประยุกต์ให้เข้ากันได้ตามยุคสมัยของเทคโนโลยี ดังนั้นรายละเอียด
ต่างๆของโครงสร้างสถาการเปรียญแต่ละรูปแบบจึงนำเสนอด้วยภาพถ่ายแทนแบบลายเส้นแสดงราย
ละเอียดต่างๆ ส่วนภาพลายเส้นแสดงความงดงามของรูปแบบในงานออกแบบเป็นการนำเอาผล
ของการรังวัดทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ได้จากการรังวัดภาคสนาม บันทึกเป็นงานเขียนแบบลายเส้น
ขาว - ดำด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ แบบที่แสดงประกอบด้วย

1. ผังอาคาร เพื่อแสดงขนาดของพื้นที่อาคาร และองค์ประกอบของแผนผัง
2. รูปตัดตามยาว - ตามขวาง เพื่อแสดงสัดส่วนของอาคาร
3. รูปด้านทั้ง 4 ด้าน เพื่อแสดงลักษณะภายนอกอาคารที่ปรากฏ .

3.1 ศาลาการเปรียญวัดทุ่งหญ้าแคมบาง ต. ดอนแร่ อ.เมือง จ.ราชบุรี

ลักษณะอาคาร แต่เดิมเมื่อยังไม่ทำการบูรณะ เป็นอาคารเดี่ยว มีฝาครอบ เป็นอาคาร โครงสร้างไม้ยกใต้ถุน สูงประมาณ 1 เมตร¹ (ดูภาพที่ถ่ายก่อนการบูรณะ) ฐานรากลึกลงไป ประมาณ 2 เมตร มีเพียงก้อนหินรองโคนเสาที่อยู่ใต้ดิน² เมื่อไม่นานมานี้ชาวบ้านร่วมกันทำการบูรณะใหม่ได้ยกตัวเรือนขึ้นทั้งหลัง ได้ถุ่อก่อนผนังคอนกรีตบล็อบคณาบปูน เจาะช่องประตูหน้าต่างตามแบบสมัยนิยม ศาลามีขนาดประมาณ 12.00 X 20.00 ตร.ม.

หลังคา เดิมเป็นอาคารทรงจั่วคลุมเสาในประธาน 5 ห้อง ออกพาไลโดยรอบมีกันสาดต่อจากหลังคาพาไลอีกชั้นหนึ่ง และมีเสานางเรียงรอบค้ำชายคากันสาดมุงกระเบื้องหางเหยี่ยว (ดูชุดภาพที่ถ่ายก่อนการบูรณะ³) บูรณะใหม่เปลี่ยนเป็นกระเบื้องดินเผาเคลือบสี ฝาผนัง เป็นฝาปะกน หน้าต่าง - ประตู เป็นบานเฟี้ยม

ลักษณะภายในอาคาร ตั้งแต่คอสองขึ้นไปจรดเพดานเขียนภาพพระบายสีสวยงาม เป็นผลงานของช่างจีน มีชื่อเขียนติดอยู่ที่ชื่อระหว่างหัวเสา พระอาจารย์วงศ์ ท่านเจ้าอาวาสรูปที่ 3 ของวัดทุ่งหญ้าแคมบางในขณะนั้น หามาจากทางแม่กลอง มีช่างเขียนผู้ช่วยคือ พ่อพลอย เอี่ยมทรายพระลูกวัดในขณะนั้น เพิ่งเสียชีวิตไปเมื่อปีที่แล้ว (พ.ศ. 2544) อายุได้ 92 ปี⁴

คอสอง เขียนภาพพุทธประวัติ เริ่มต้นจากเสาในประธานด้านทิศใต้ เวียนขวาอ้อมหลังธรรมาสน์ไปทางทิศตะวันตก

ฝาเพดาน แบ่งเป็น 5 ห้อง (ดูแผนผังประกอบ)

ห้องที่ 1 ภาพเขียน

ห้องที่ 2 ภาพเทพนม

ห้องที่ 3 เทพาคัตตุ

ห้องที่ 4 ทศกัณฐ์ นางสีดา นกสย

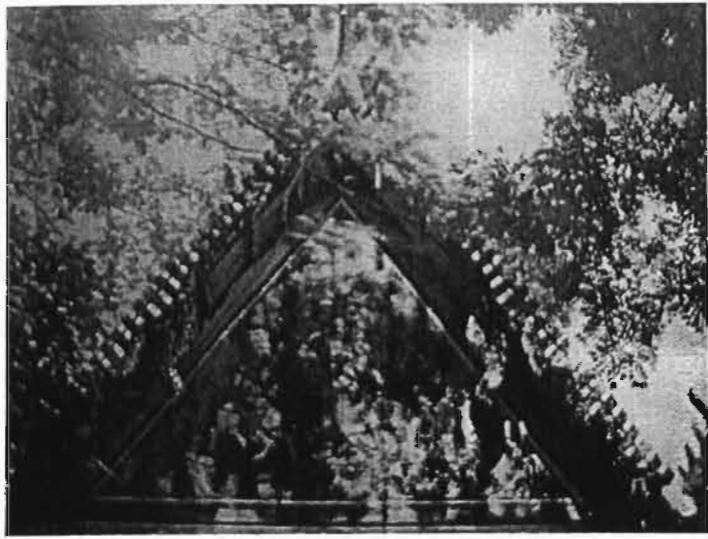
ห้องที่ 5 (ภาพชำรุด)

¹ การสัมภาษณ์, พระอธิการ เขียว โชติโย (เขียว มณีจันทร์) 69 พรรษา, เมื่อ เม.ย. 2545

² อ้างแล้ว

³ ภาพถ่ายที่ทางวัดได้เก็บรักษาไว้

⁴ อ้างแล้ว



หน้าบ้านทางด้านทิศตะวันตก



เสานางเรียงรับต้นเสาทางด้านทิศใต้



ทางขึ้นทางด้านทิศตะวันตกของศาลาการเปรียญ



ทางขึ้นทางด้านทิศเหนือของศาลาการเปรียญ



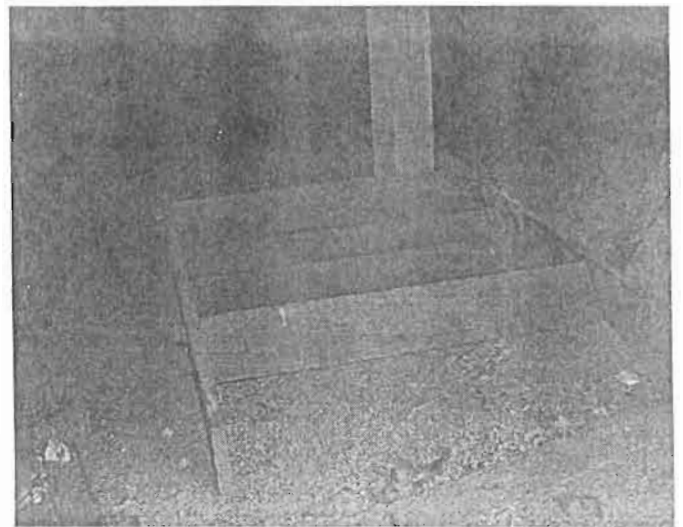
ชุดภาพถ่ายก่อนการบูรณะ



พระอริการ (เขียว ไซติโย)



แบบโบราณเมื่อครั้งซ่อมแซม



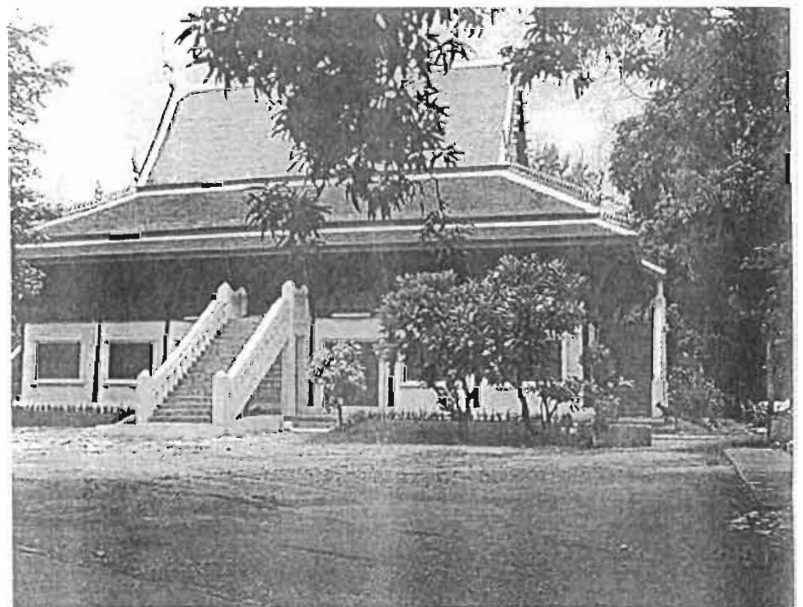
แม่บันไดทางขึ้น ของเดิมที่รื้อออก



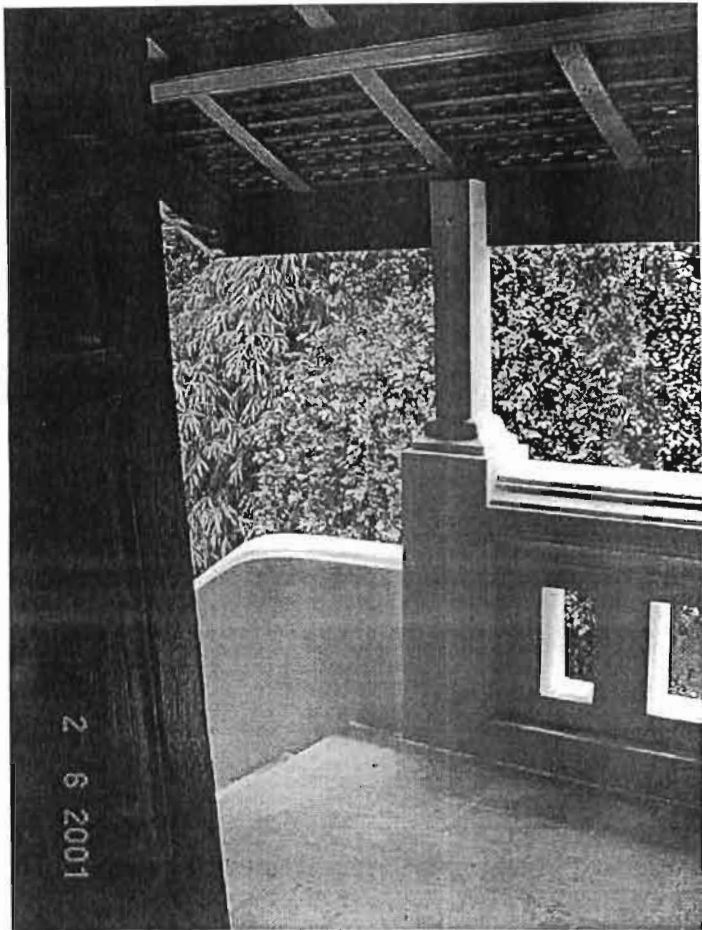
หินที่รองกันหลุมของเสาเรือน



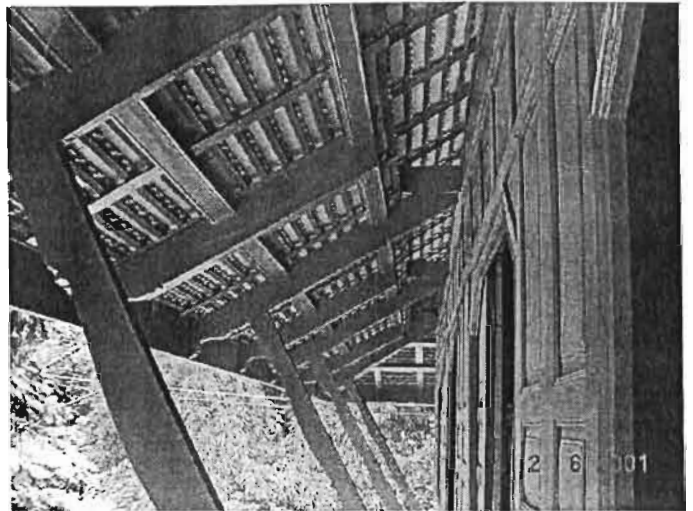
ศาลาการเปรียญที่บูรณะใหม่ด้านทิศตะวันตก



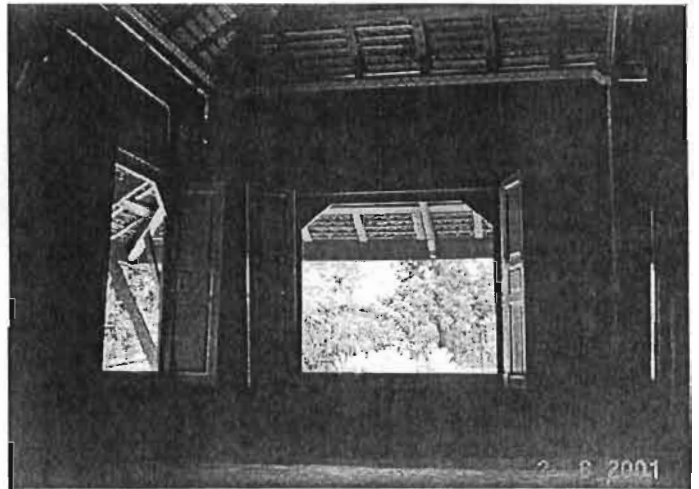
ศาลาการเปรียญที่บูรณะใหม่ด้านทิศใต้



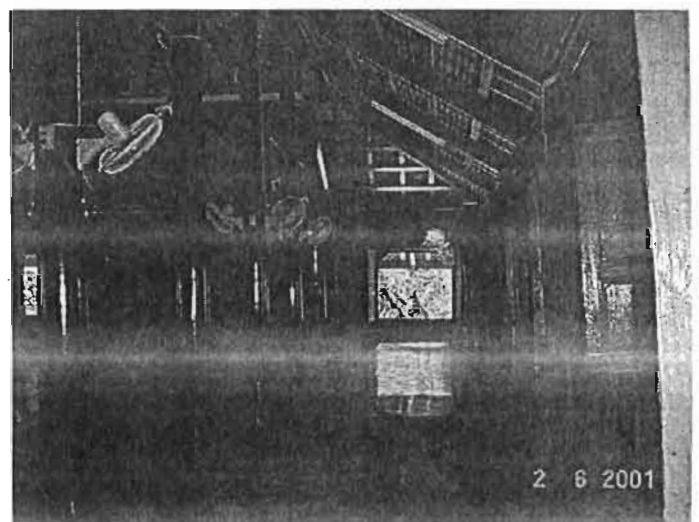
ชานพักบันได



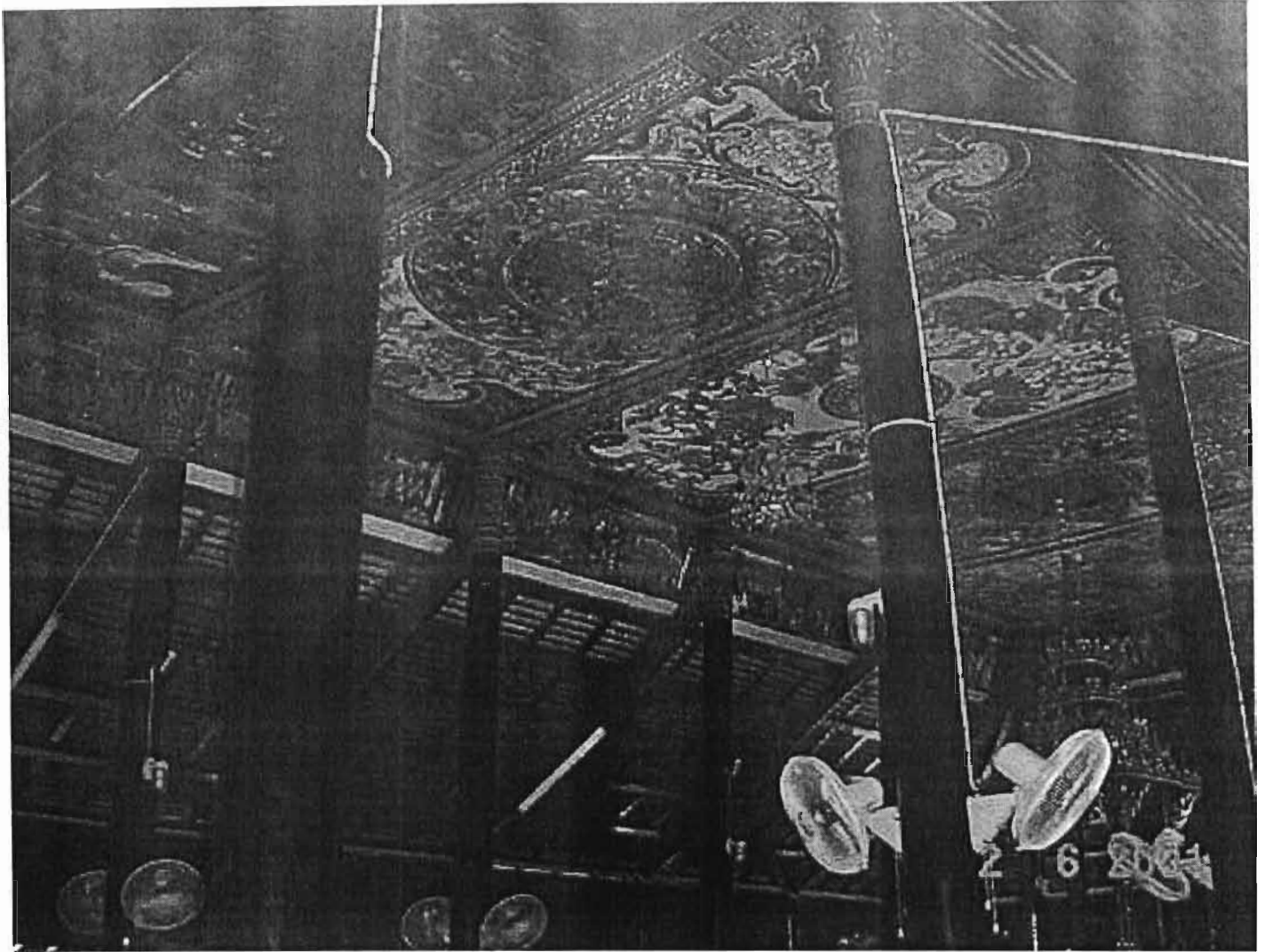
กันสาดที่บูรณะใหม่



ช่องหน้าต่างมองจากภายใน



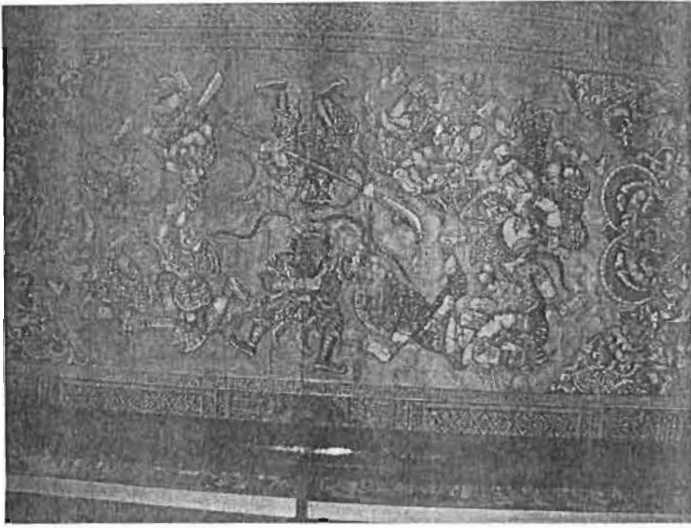
อาสน์สงฆ์



จิตรกรรมฝ้าเพดานและคอสอง



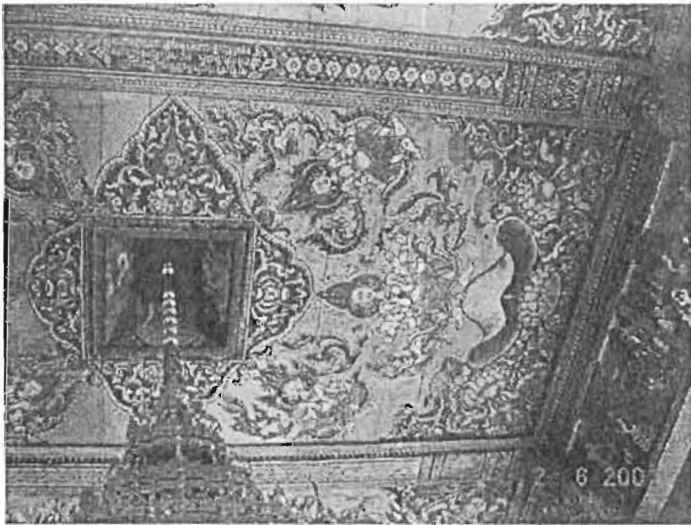
อาสน์สงฆ์



จิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ 1



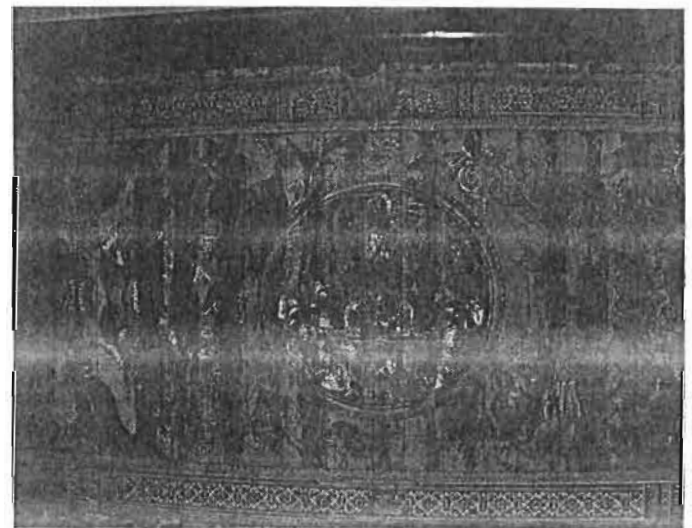
จิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ 3



จิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ 2



จิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ 4



จิตรกรรมฝาผนัง ช่องที่ 5



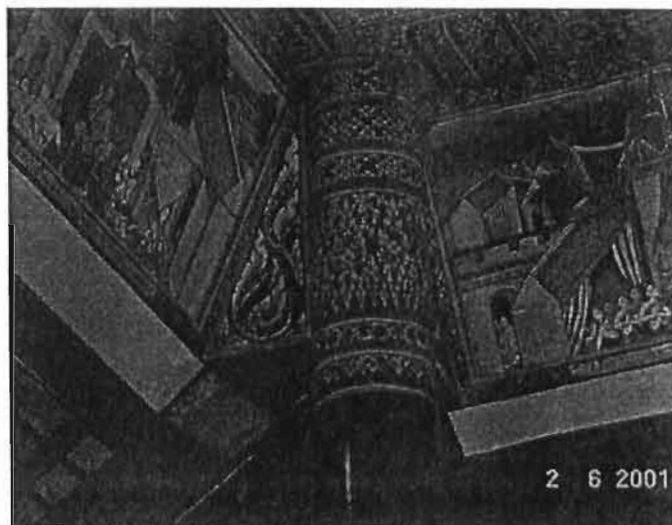
จิตรกรรมฝาเพดาน บริเวณคอสองด้านข้าง



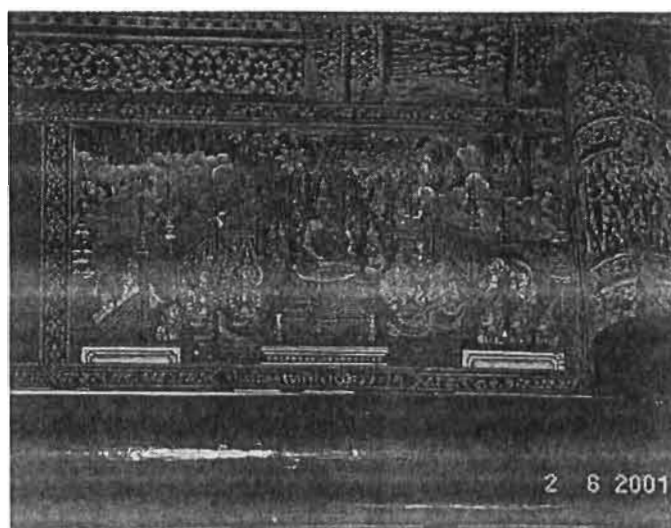
จิตรกรรมฝาเพดาน บริเวณคอสองด้านสกัด



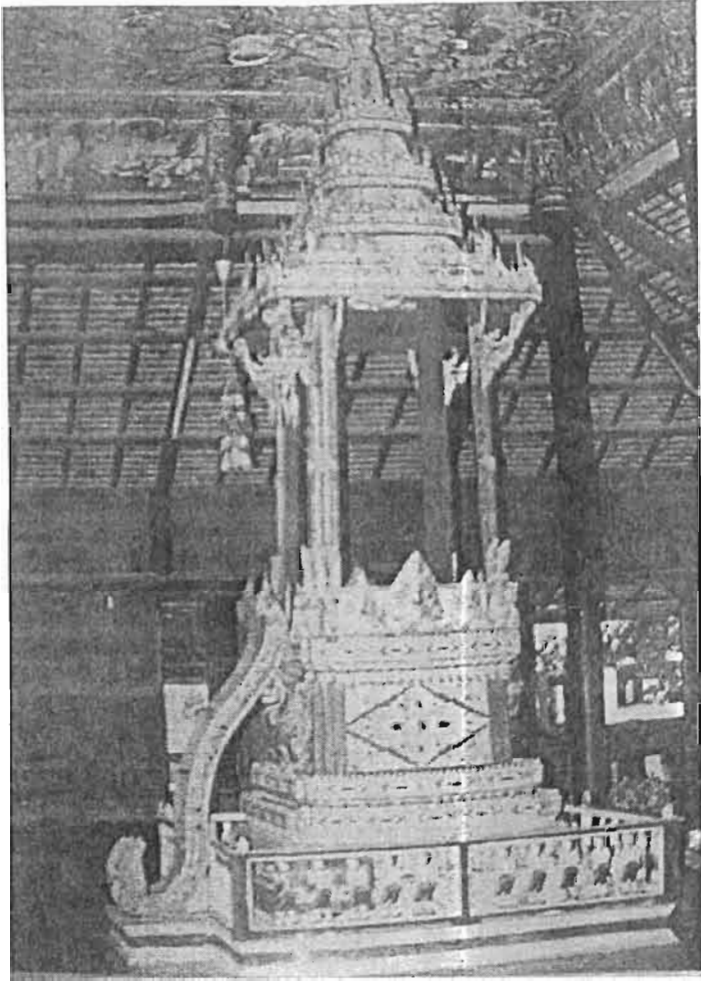
จารึกบอกปีที่เขียนภาพ



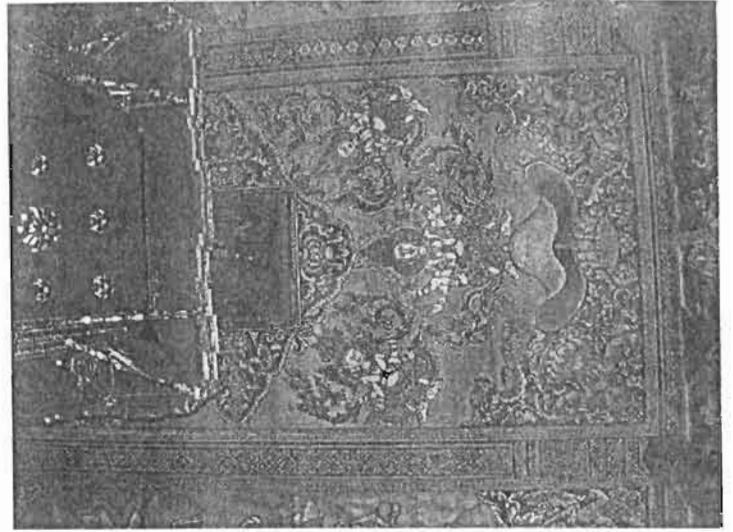
จิตรกรรมฝาเพดาน บริเวณคอสองด้านข้าง



จิตรกรรมฝาเพดาน บริเวณคอสองด้านข้าง



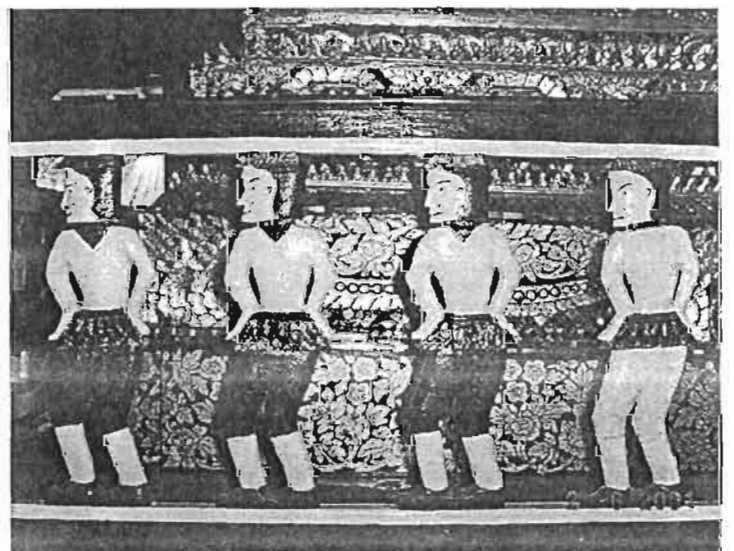
ธรรมาสน์



เพดานเจาะช่อง

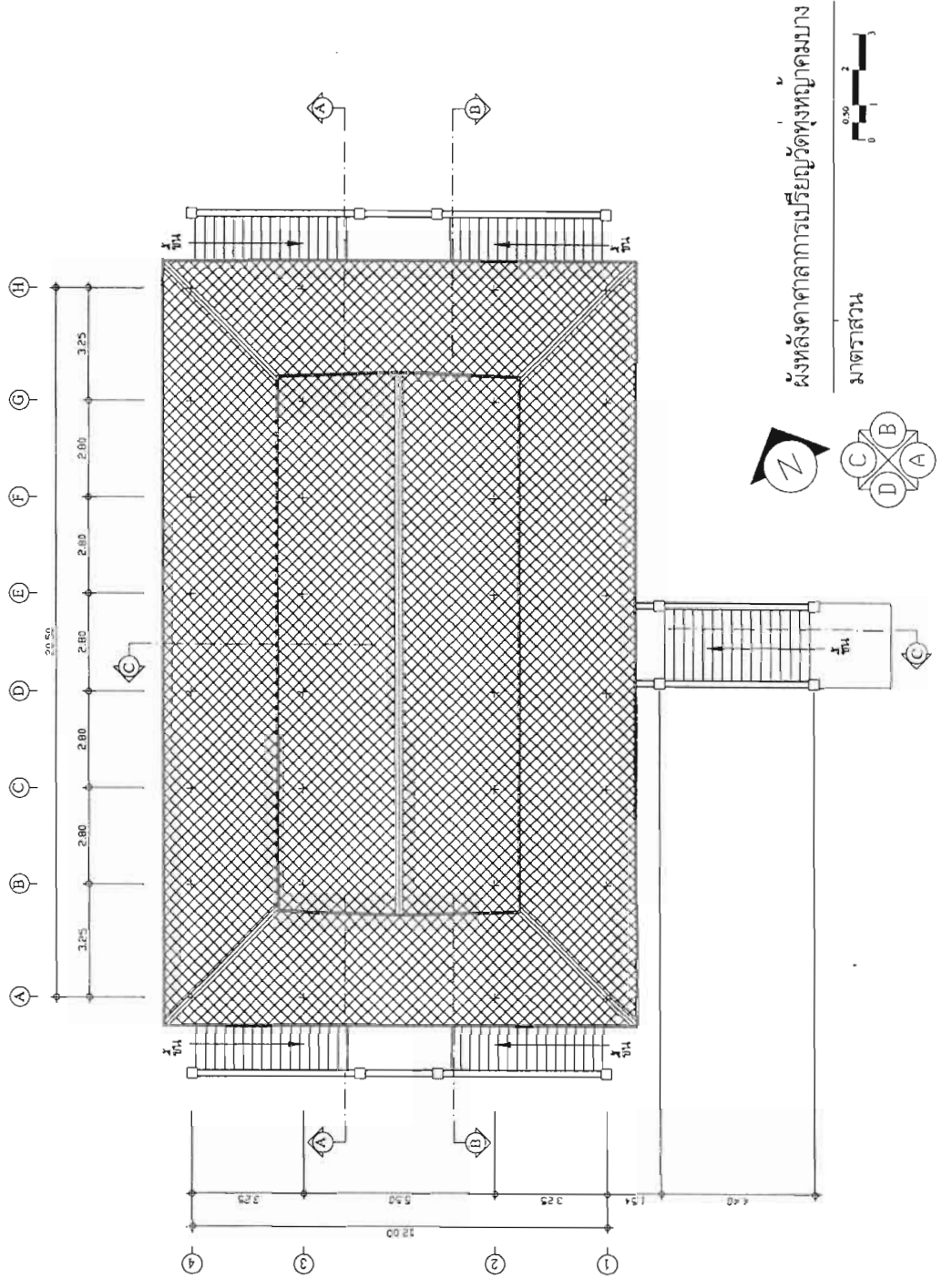


ลายเพดาน



ลูกทรงไม้ล้อมธรรมาสน์

<p>รายงานการวิจัย</p>	<p>เล่มที่ : สถาบันพัฒนาพระปริยัติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ</p>	<p>หัวข้อเรื่อง : "สถาปัตยกรรมศาลาการวิจัย" (A Study Of The Sala Kuan Phian)</p>	<p>อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์จอม เห่งแก้ว</p>	<p>ผู้ดำเนินการศึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิ วิหะสิงห์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง</p>	<p>ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา : นายรพี รังษะโม นายวิทย์ จิรจิตเจริญ นายเทพพร พุทธิศักดิ์ นายชัย ตวงก่อโรจน์ นายวิฑูรย์ สุธีระพงศ์</p>	<p>ทุนอุดหนุนการศึกษา : ประจักษ์นิตยสารประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544 สถาบันพัฒนาพระปริยัติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ</p>
------------------------------	---	---	--	---	---	---



รายงานการวิจัย

สถาบัน :

สถาบันพัฒนาพระภิกษุ
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถปัตยกรรมศาลากลางเป็ญ"
(A Study Of The Sala Kran Phan)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ถอม พึ่งแก้ว

ผู้ดำเนินการวิจัย :

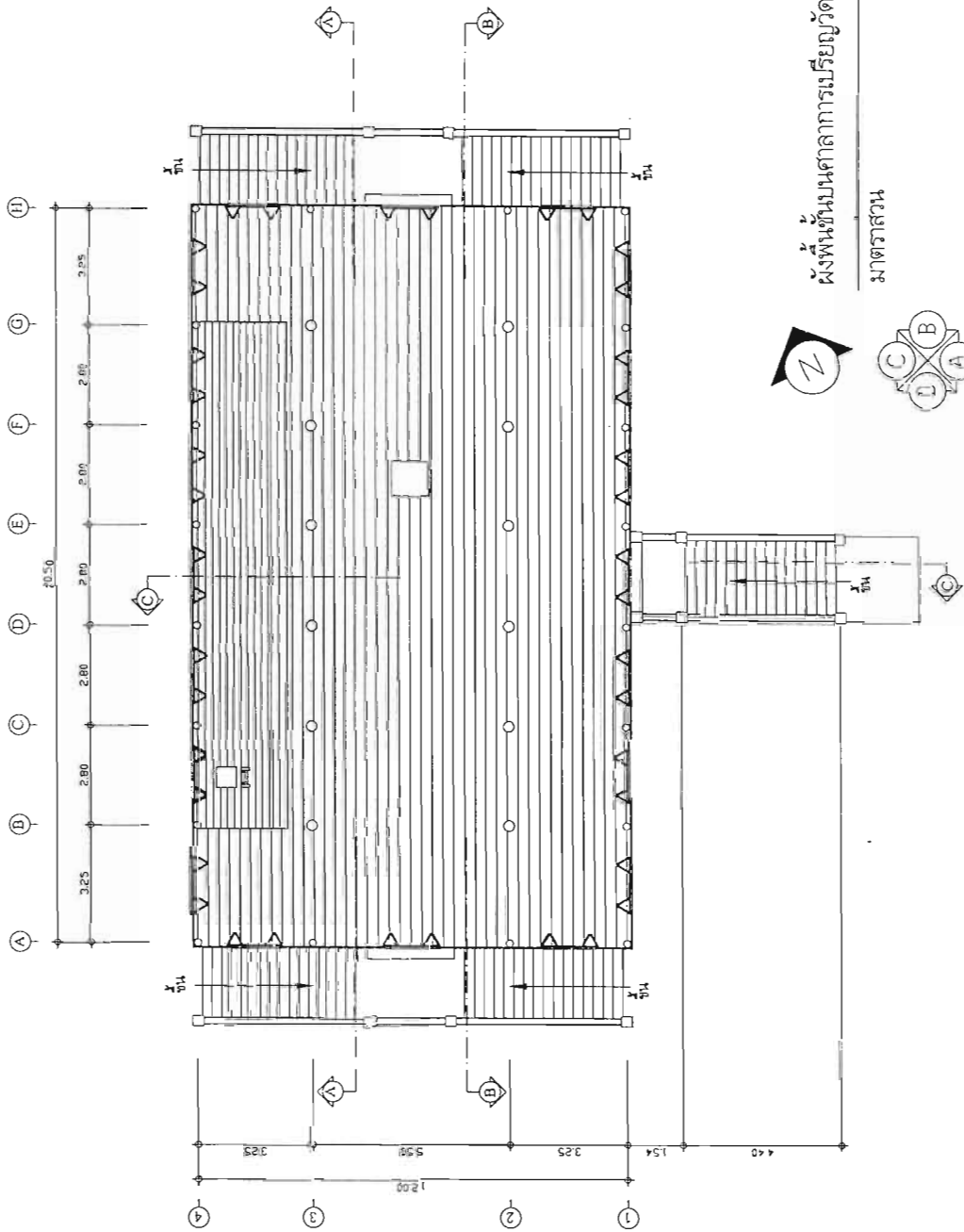
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิร วัชรินทร์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

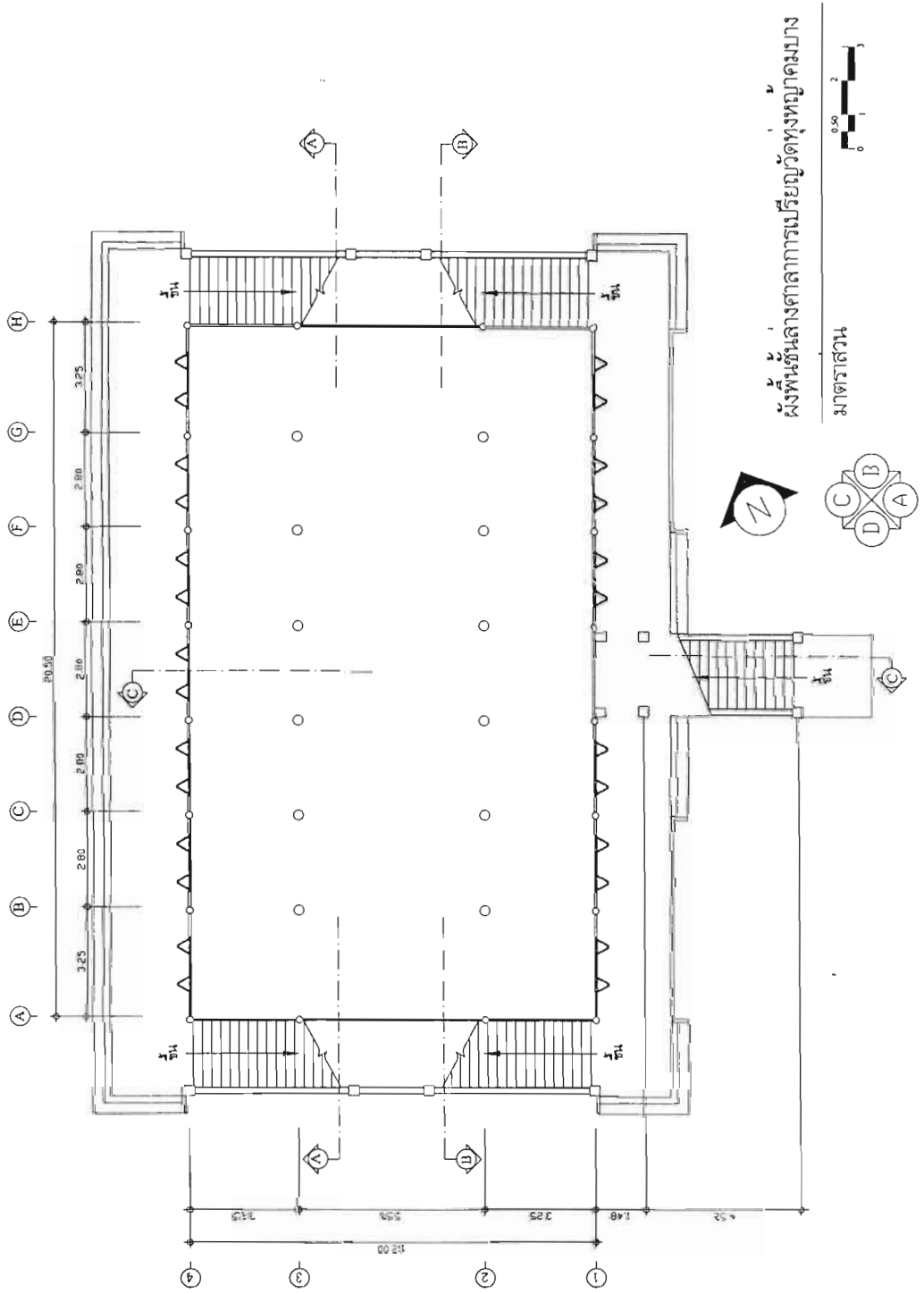
นายเรวัต วัฒนธม
นายวิทยา จิวิติเจริญ
นายศุภพร ยุทธศักดิ์
นายชงชัย ตูระต่าโรจน์
นายศศิกร สุจิระพงศ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันพัฒนาพระภิกษุ
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

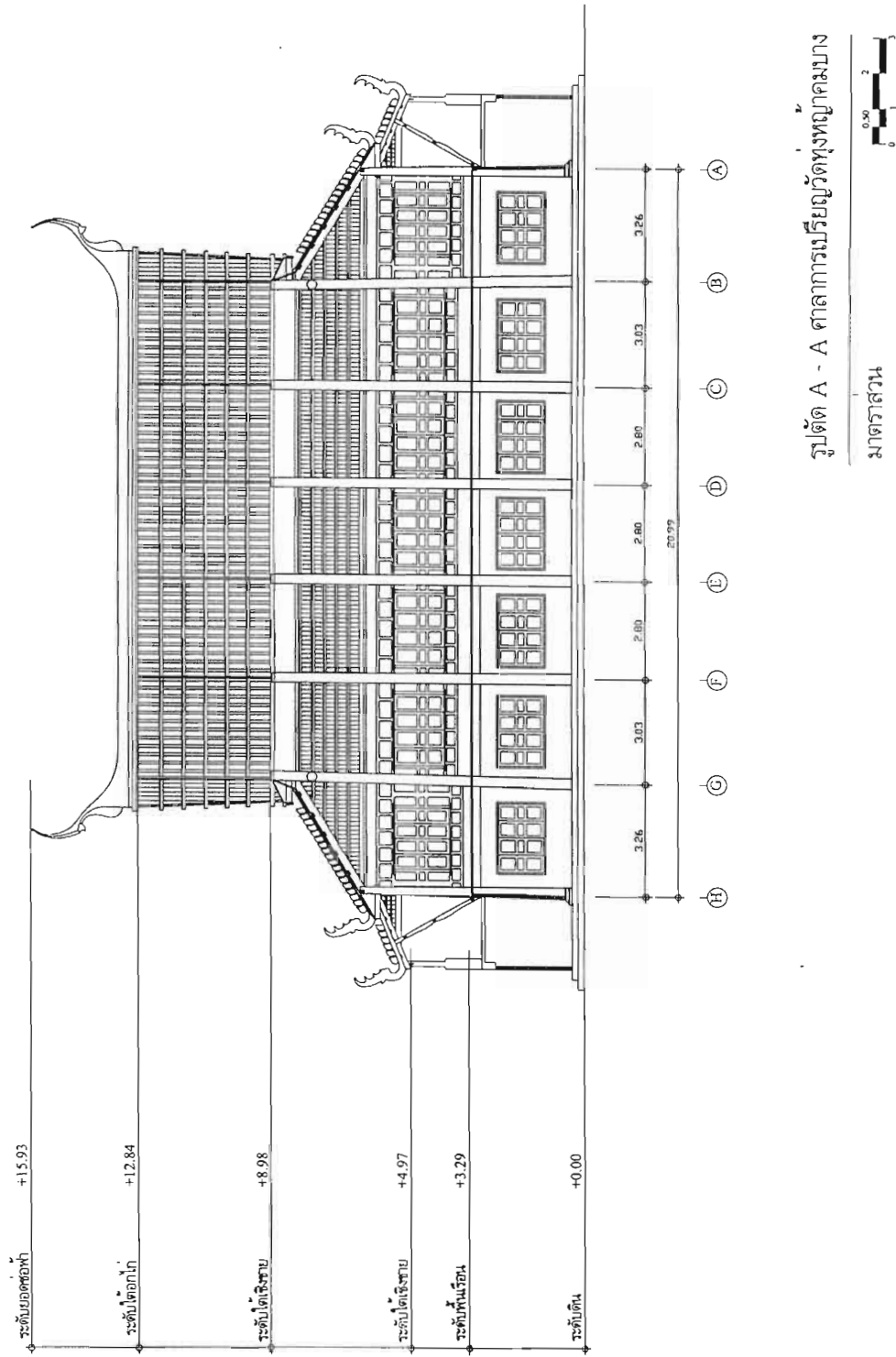


<p>รายงานการวิจัย</p>	<p>เสนอ : สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ</p>	<p>หัวข้อเรื่อง : "สถาบันการศึกษานานาชาติ" (A Study Of The Sala Kran Priam)</p>	<p>อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์จอม คุ้มแก้ว</p>	<p>ผู้ดำเนินการศึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนศิริ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง</p>	<p>ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย : นายเรวัต วัฒนชัย นายวิทย์ภา จิรัฐติเจริญ นายศุภกร มุขสิทธิ์ นายธชัย ตูรกิจวิโรจน์ นายวิภกระ สุจิระพงษ์</p>	<p>ทุนอุดหนุนการศึกษา : ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ</p>
-----------------------	---	---	---	--	---	---



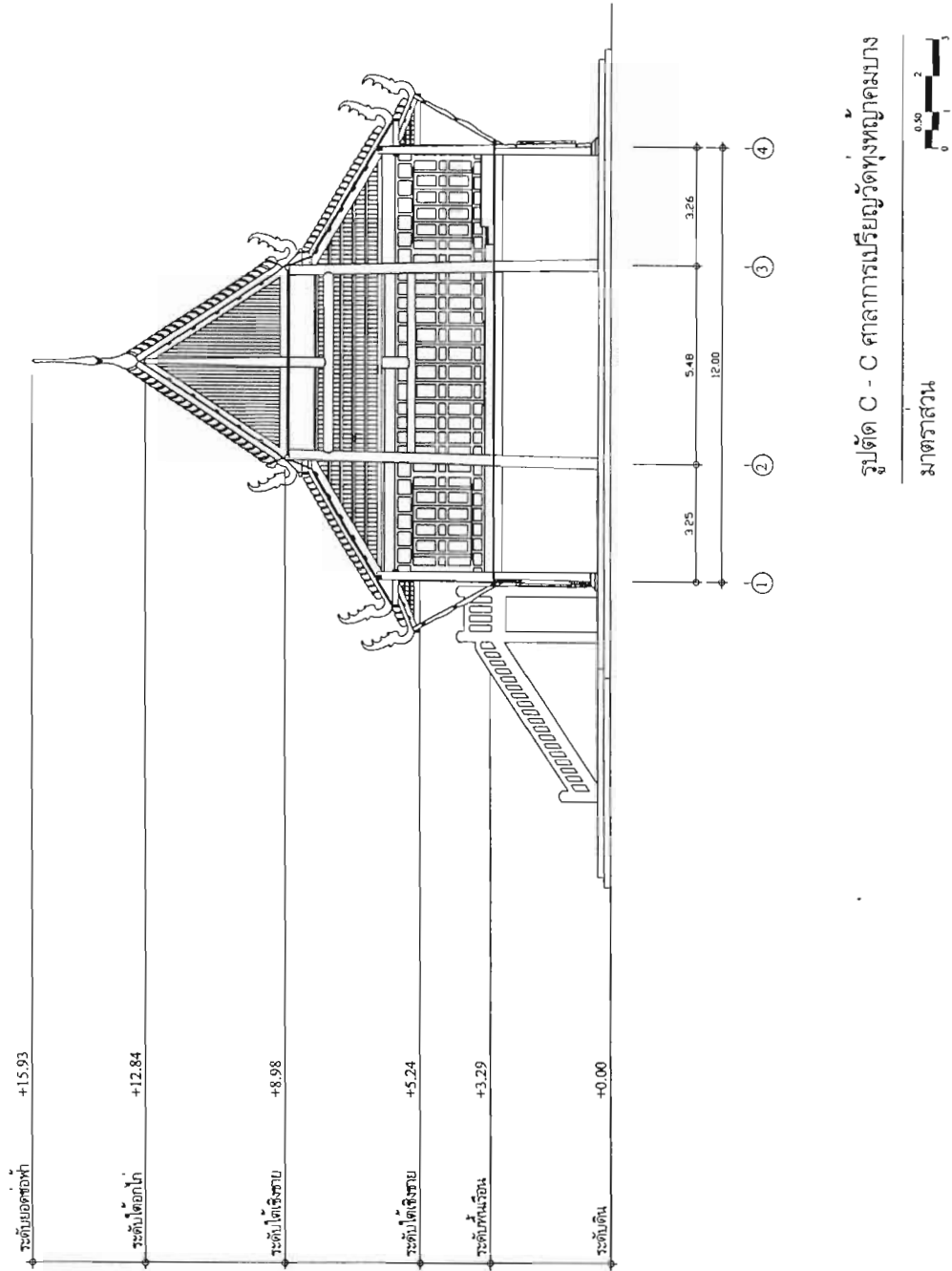
ผังพื้นที่ลานศาลาการเบรียญวัดทุ่งหมื่นาคอมบาง

รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันพัฒนาธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันพัฒนาระบบการศึกษานานาชาติ" (A Study Of The Sala Krian Prison)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ธเนศ เสงี่ยมแก้ว
ผู้ดำเนินโครงการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนศัพท์ ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :	นายเรวัต รังษะโม นายวิทยา จิรัฐติเจริญ นายพิศพน พุทธิศักดิ์ นายธวัชชัย อุดมกวโรจน์ นายวิภาดา สุจิระพงษ์
ผู้ดูแลหน้างานวิจัย :	ประจักษ์ งบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันพัฒนาธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัด A - A ศาลาการเปรียญวัดทุ่งพญาควมบาง
มาตราส่วน 1:100

รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันกรมศาลากลางปักษ์ใต้" (A Study Of The Sala Kian Pkian)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ชอน เพ็งแกว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนสุภา ภาควิชาสถาปัตย์วิศวกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา :	นายเรวัต รังละโม นายวิฑูรย์ จิวิฑูตเจริญ นายศุภพร ยุทธศักดิ์ นายณัฐชัย อุดรก่อโรจน์ นายวิริยะ สุจิระพงศ์
ทุนอุดหนุนการศึกษา :	ปรีชาภิงประภาน พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ



รายงานการวิจัย

เสนอ :

สถาบันพัฒนาชนบทศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันกรรมการศาลากลางมณฑล"
(A Study Of The Sala Kuan Phuan)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ลอน เฟ็งแก้ว

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

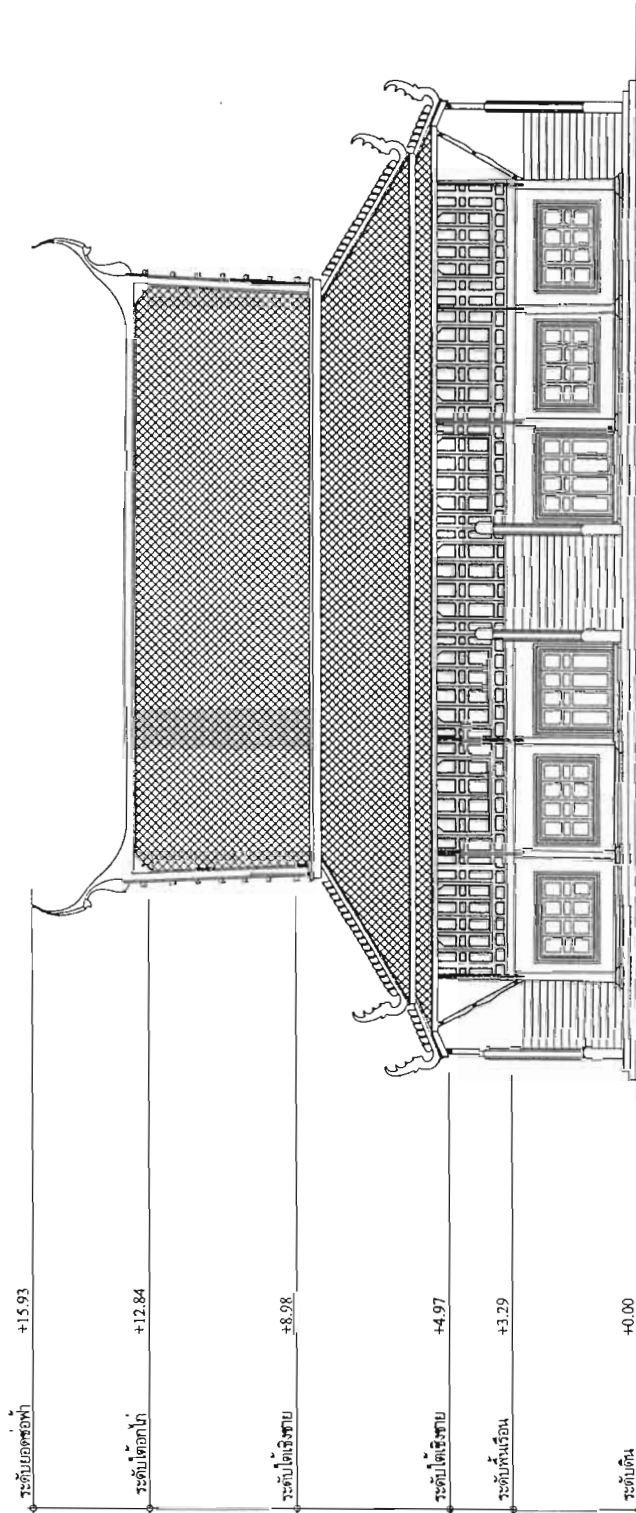
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีระ วิชิตินุ
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

นายเวทย์ วัฒนะโม
นายวิชา จิรัฐติเจริญ
นายศุภพร ยุทธศักดิ์
นายธงชัย อุดมเดโชโรจน์
นายวิศิษฏ์ สุจริตพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันพัฒนาชนบทศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน A ศาลากลางมณฑลปัตตานี



มาตราส่วน

รายงานการวิจัย

สถานที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางบ้าน"
(A Study Of The Sala Kian Pruam)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ลอม พงษ์ภา

ผู้ช่วยคําเนินงานวิจัย :

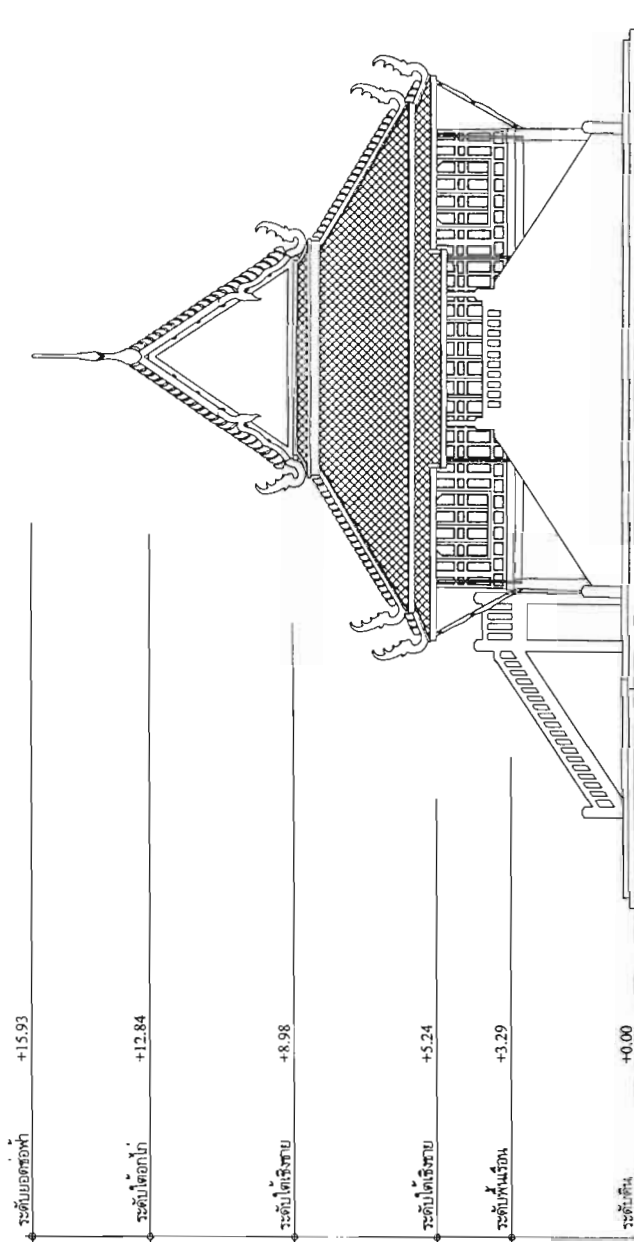
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรวิ วัฒนัง
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยคําเนินงานวิจัย :

นายรัต วัฒนชัย
นายวิทยา จิรวิดิเจริญ
นายศุภพร ยุทธศักดิ์
นายชัชชัย ดุรงค์วโรจน์
นายวิระ สุจิระพงศ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน B ศาลากลางเบรียญวัดทุ่งหญ้าเดมบาง

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

ที่มา :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันกรรมศาลากลางเบญญุ"
(A Study Of The Sala Kian Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์อุดม เพ็งมา

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

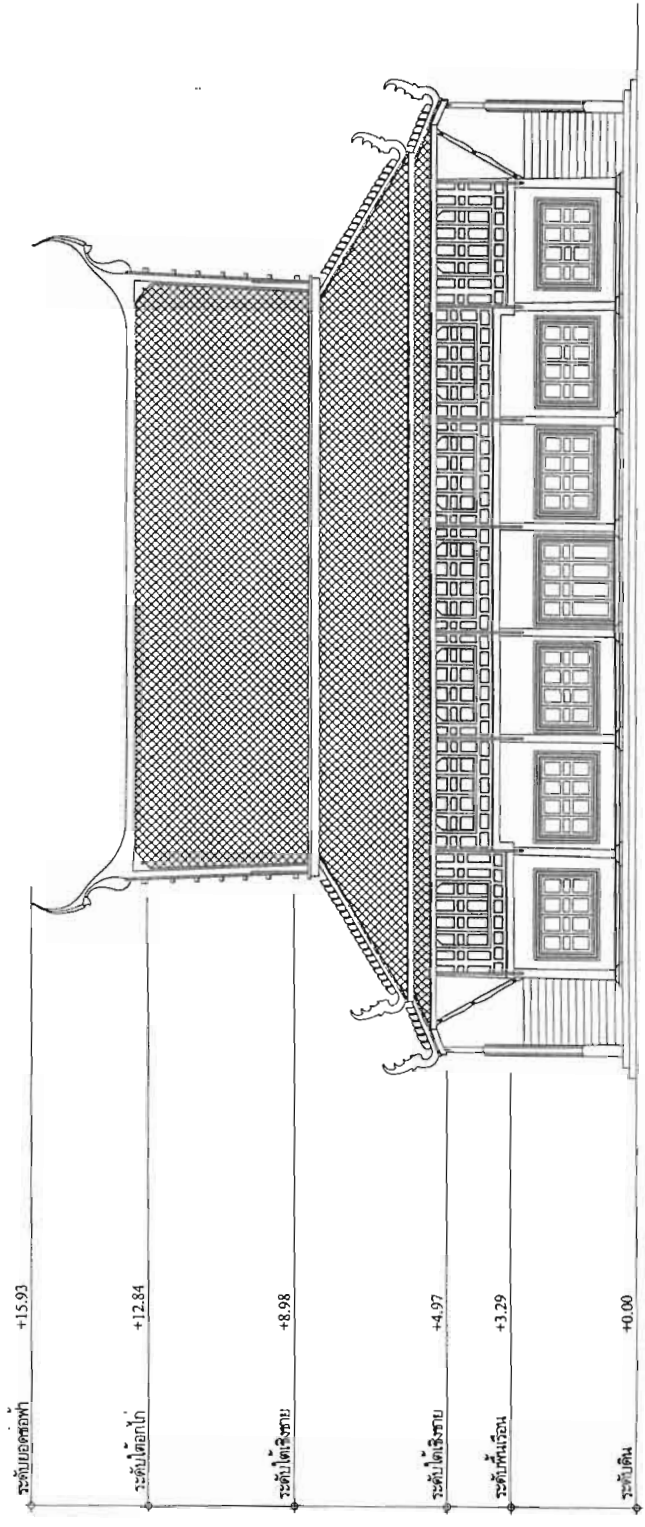
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรี วิศลีนุ
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

นายเรวัต วัฒนชัย
นายวิทยา จิวิติเจริญ
นายศุภกร ยุทธศักดิ์
นายธงชัย ดงคงโรจน์
นายวิศวะ สุจริตพงศ์

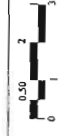
ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

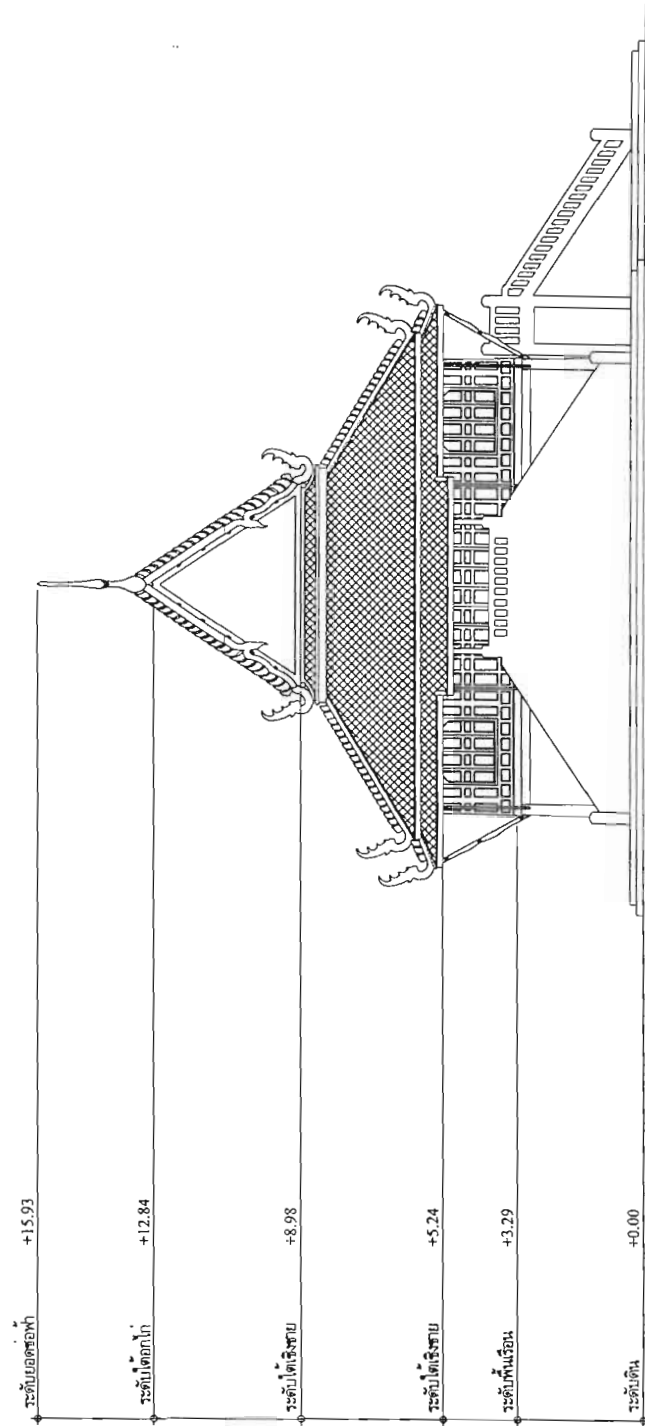


รูปด้าน C ศาลากลางเบญญุติดทุ่งหมอกมบาง

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย	
เสนอ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	*สถาปัตยกรรมศาลากลางเบรียนู* (A Study Of The Sala Krian Prian)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์คอม เพ็งแก้ว
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิศว์ วิศลสินธุ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายเรวัต วัฒนะโม นายวิทย์ จิรัฐิติเจริญ นายเทพ บุทธสิทธิ์ นายสมชัย ตุงตเวโรจน์ นายวิริยะ สุระพนธ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประจักษ์ศิลปาคม พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ



รูปด้าน D ศาลากลางเบรียนูวัดทุ่งพญาคอมบง
มาตราส่วน 1:50

3.2 ศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์ ต.บางประทุนใน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ

ลักษณะภายนอกอาคาร แต่เดิมเป็นอาคารกลุ่ม มีเรือนขวางขนานด้านสกัดทั้งสองด้าน (ดูภาพที่ถ่ายทางอากาศพ.ศ. 2517) ปัจจุบันคงเหลือเพียงเรือนประธานตัวศาลาการเปรียญหลังเดียว ขนาด 11.00 X 19.00 ต.ร.ม. ความน่าสนใจของศาลาการเปรียญแห่งนี้นอกจากความงดงามของรูปทรงอาคารแล้ว งานแกะสลักฝาผนังไม้และงานจิตรกรรมภายในเป็นที่น่าประทับใจมาก

หลังคา เป็นหลังคาทรงจั่วมีปีกพาไลโดยรอบ โดยเฉพาะหลังคาทรงจั่วทำขึ้น หลังคาเล็กซ้อนทับบนพื้นหลังคาใหญ่อย่างของทางภาคเหนือและภาคอีสาน แทนการลดมุขหน้าจั่ว

หน้าบัน ชำรดหูลดร่วงลงหมด

เครื่องล่ายอง ประดับ “ซ้อฟ้าทรงปากครุฑ” ,มีใบระกา,หางหงส์, และนาคสดุ้ง

ฝาผนัง เป็นฝาปะกนลูกฟักไม้จำหลักลายเครือเถา สัตว์นานาชนิด ฯ

ประตู – หน้าต่าง ทั่วไปเป็นบานเปิด หน้าต่างด้านหลังอาสน์สงฆ์ ทำเป็นหน้าต่างไม้บานเลื่อน

ลักษณะภายในอาคาร ฝาผนังภายในทั้งหมดเขียนภาพจิตรกรรม

เสาในประธาน เขียนลายทอง ต้นเสาลายพุ่มข้าวบิณฑ์ เซึ่งเสาเป็นลายกรวยเชิง

เสาพาไล ภาพลขลิบ มีร่องลอยการเขียนลายมังกรพันต้นเสา

คอสองในประธาน

- แฉงแรงด้านสกัดทิศตะวันตก เขียนภาพปางมารวิชัยมีแม่ธรณียืน บิถมวยผม มีกองค์พมารทั้งซ้ายขวา

- แฉงแรง ด้านสกัดทิศตะวันออกเขียนภาพปางสมาธิในซุ้มบันแถลง ด้านล่างมีแท่นตั้งเครื่องบูชา

- แฉงคอสองด้านแปเรื่อนทิศเหนือ-ใต้ (ภาพลขลิบ)

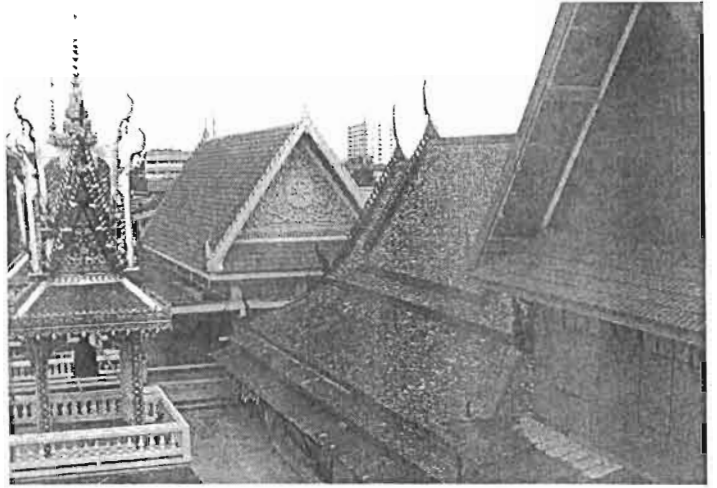
คอสองผนังพาไล เขียนภาพพุทธประวัติ

ประตู – หน้าต่าง เขียนภาพบุคคลในวรรณกรรม (ภาพลขลิบ)

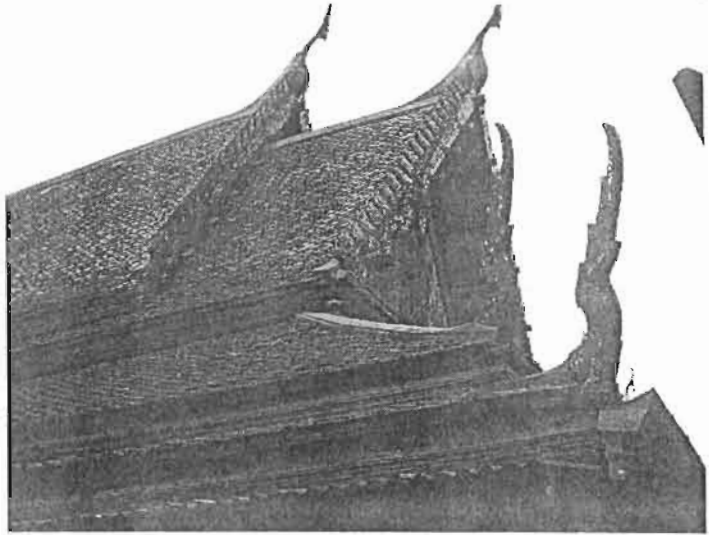
ฝ้าเพดาน ลงพื้นสีแดงทับบนแผ่นฝ้าไม้กระดานตีชน ติดดาวเพดานไม้แกะสลัก ในแต่ละพื้นห้องฝ้า

ฝ้าพาไล ลงพื้นสีแดงทับบน แป แผ่นฝ้าไม้กระดานตีชน เขียนลายดอกไม้ร่วง

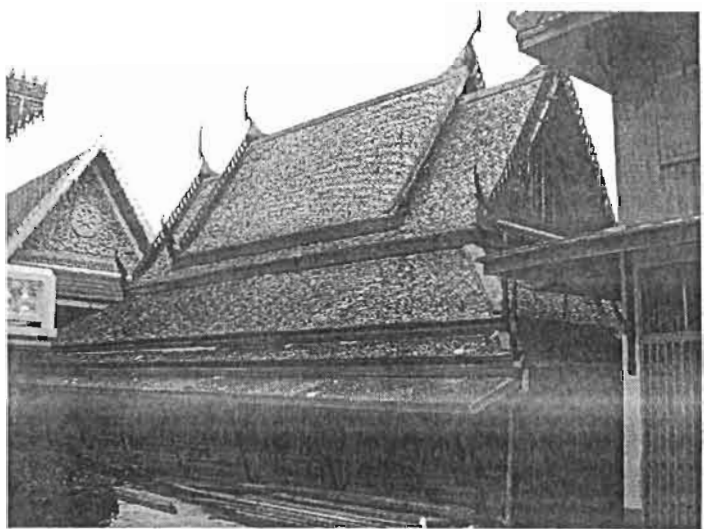
ศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์



ชุดเครื่องล่ายของหน้าบ้านศาลา



รูปทรงหลังคาศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์



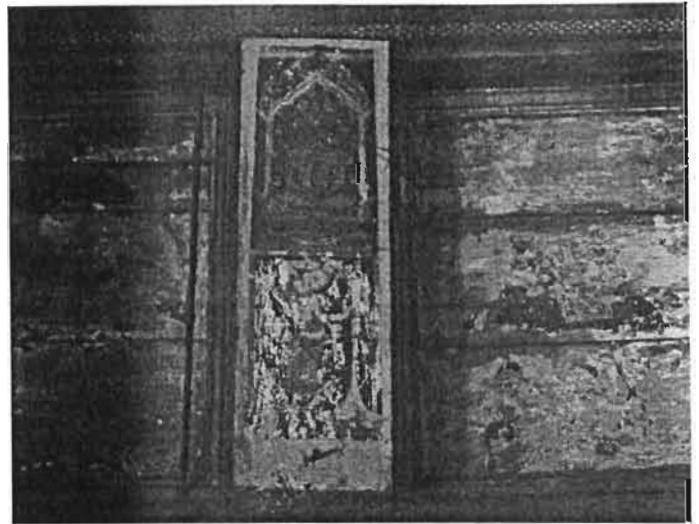


ผนังไม้แกะสลักลายต่างๆ รอบอาคาร

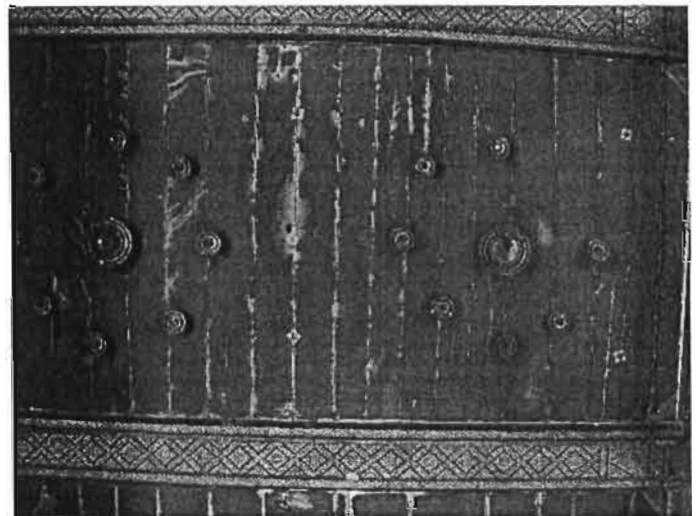


กรอบบานหน้าต่าง

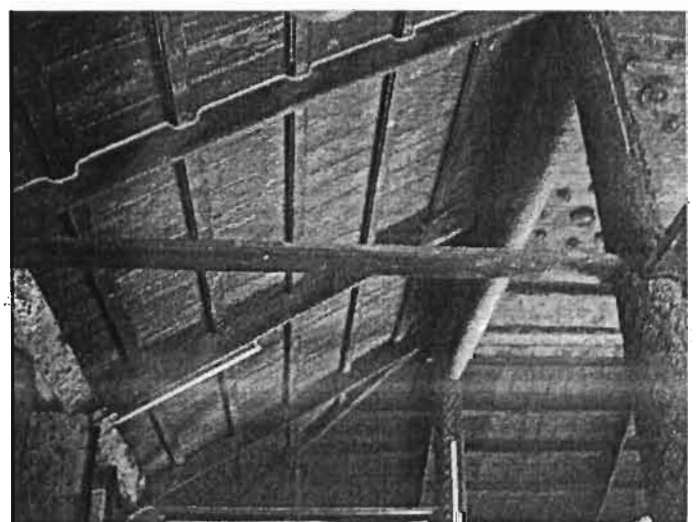
ภาพเขียน “มารผจญ” แผงแรงคอสอง



ดาวเพดาน

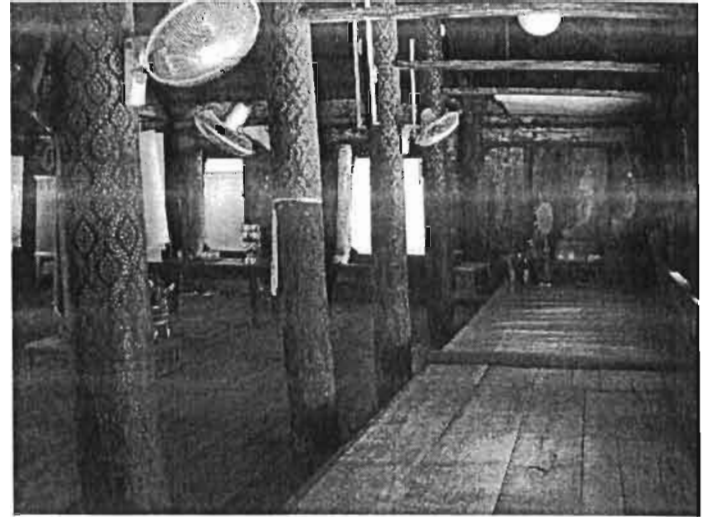


เพดานพาไล





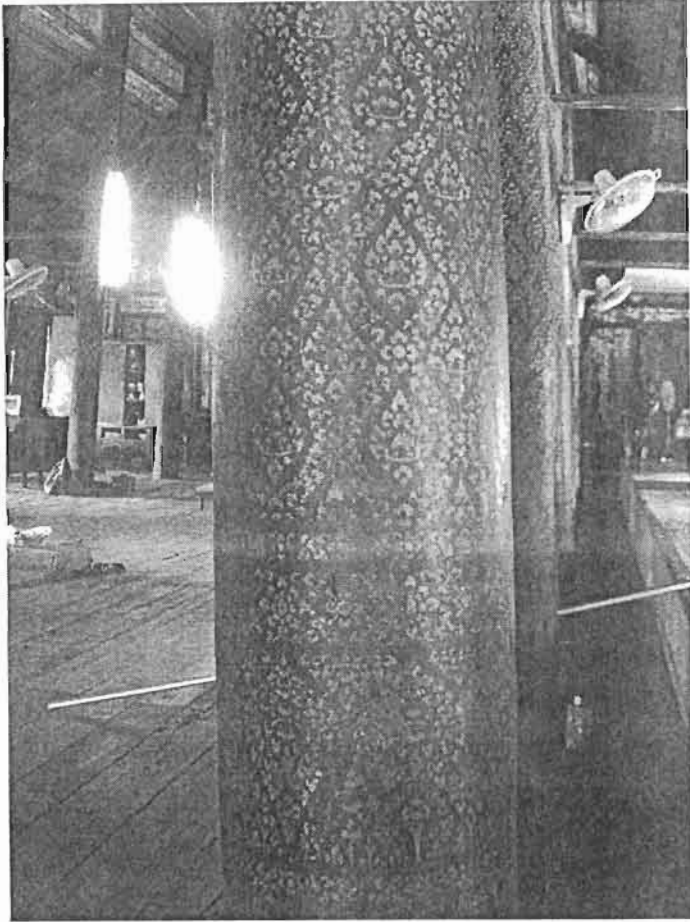
ธรรมาสน์เดิม ประจำศาลาการเปรียญ



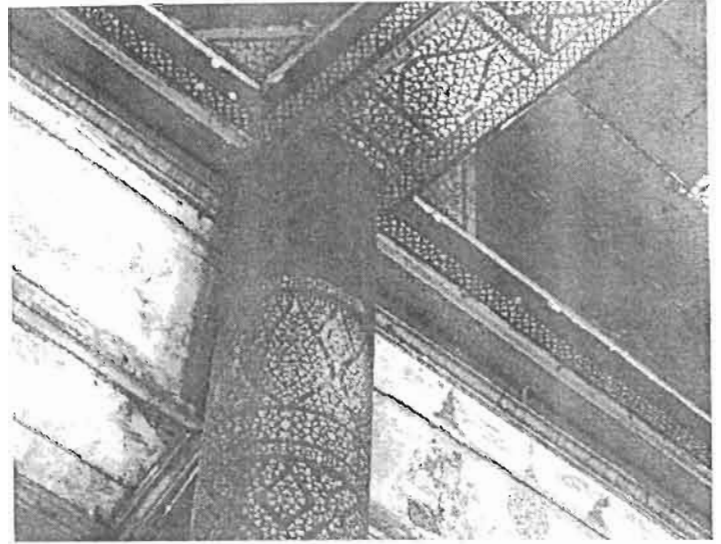
อาสน์สงฆ์



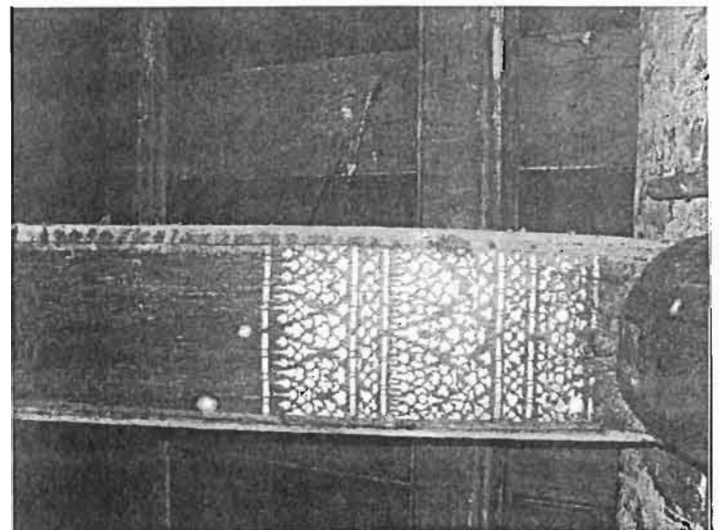
โถงในประธานศาลาการเปรียญ



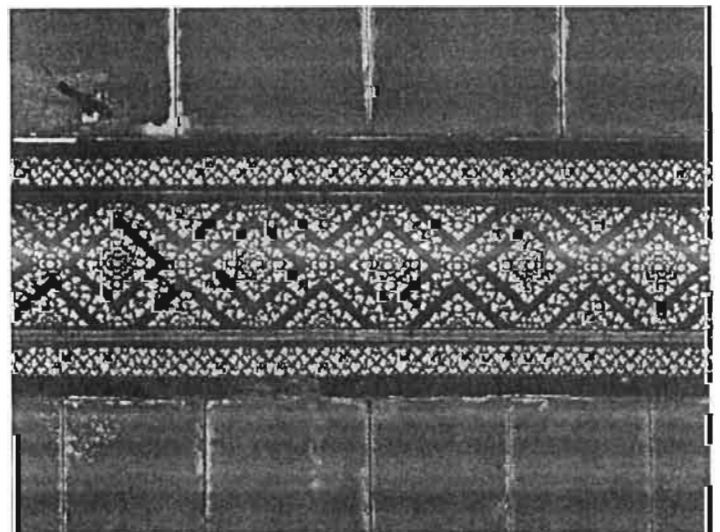
เสาในประธาน เขียนลายพุ่มข้าวบิณฑ์



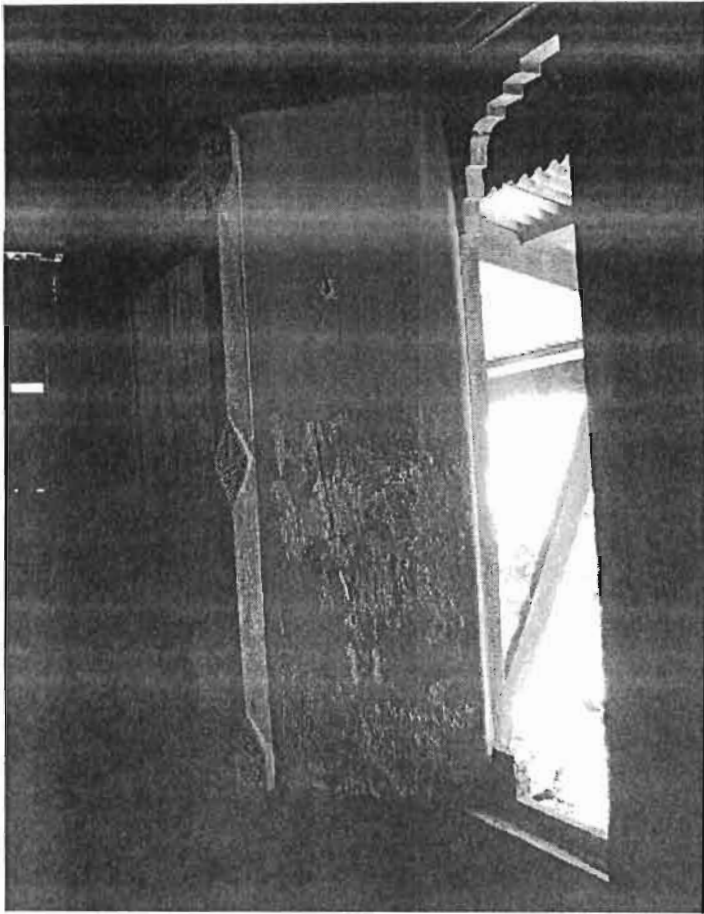
ฝ้าเพดานและคอสอง



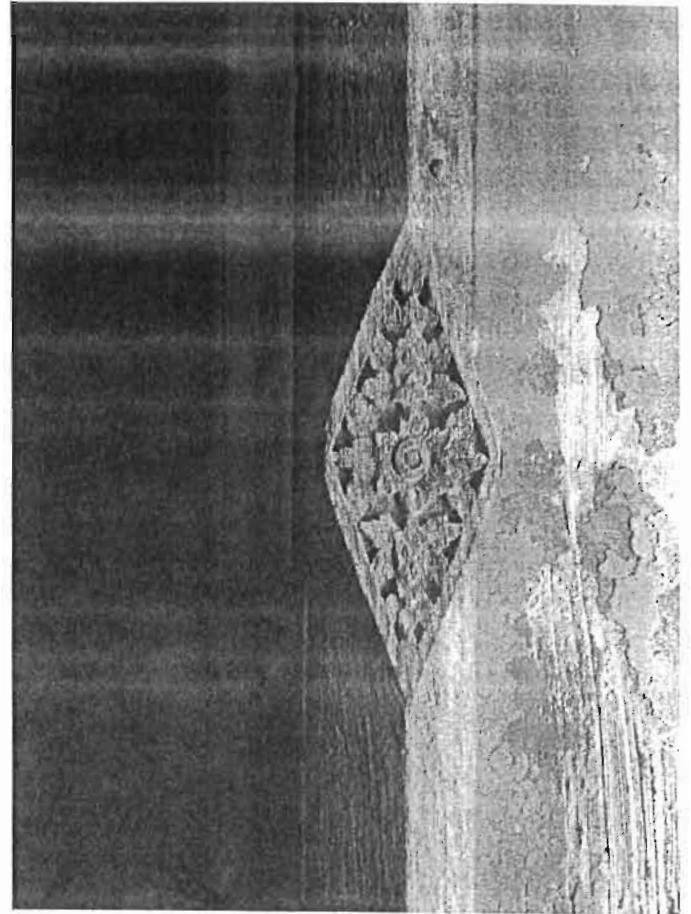
ไม้ซื่อพาไลเขียนลายกรอบเชิง



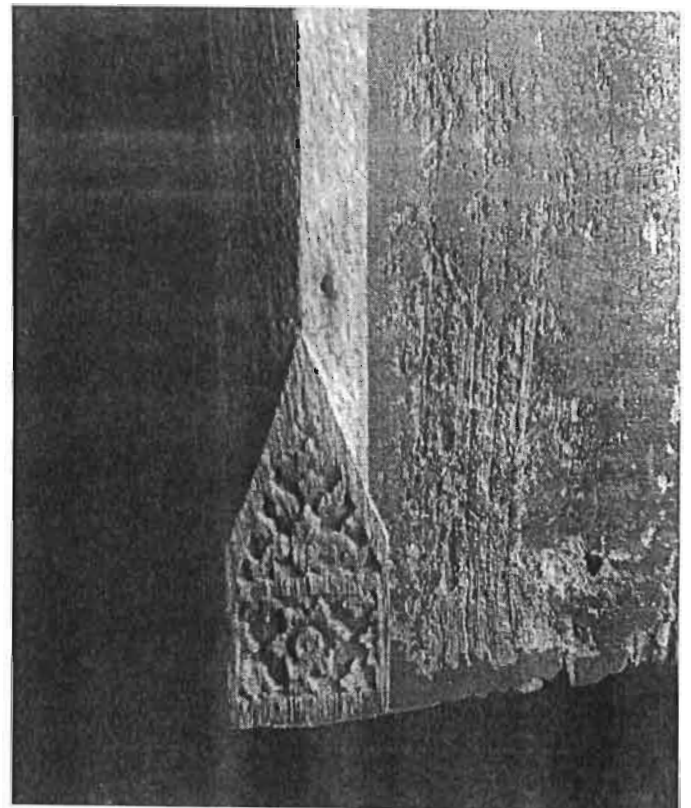
ไม้ซื่อหัวเสา เขียนลายหน้ากระดาน



บานหน้าต่าง



ลายจำหลักอกเลา



ลายจำหลักตีนอกเลา

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ"
(A Study Of The Sala Kran Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

นางชัชวาลย์ เท่งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

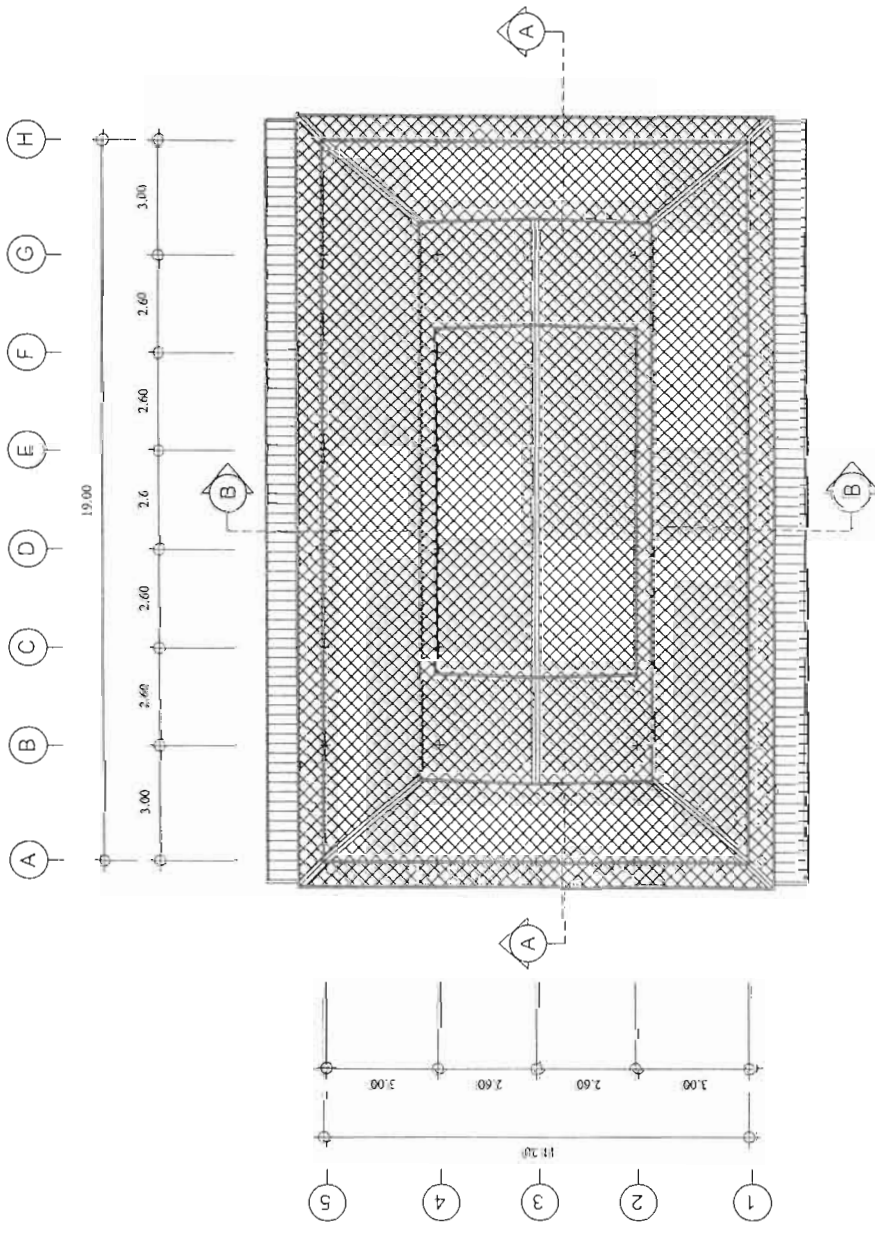
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชร วัลลิษฐ์
ภาควิชาสถาปัตย์วิศวกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาปัตยกรรมศาสตร์พระจอมเกล้า
เจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

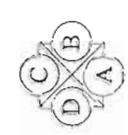
นายชวติ รุ่งเรือง
นายวิชา จิตวิจิตรวิบูลย์
นายพรหม บุญสิทธิ์
นายชัยยศ สุวรรณรัตน์
นายวิฑูรย์ สุริยพงศ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

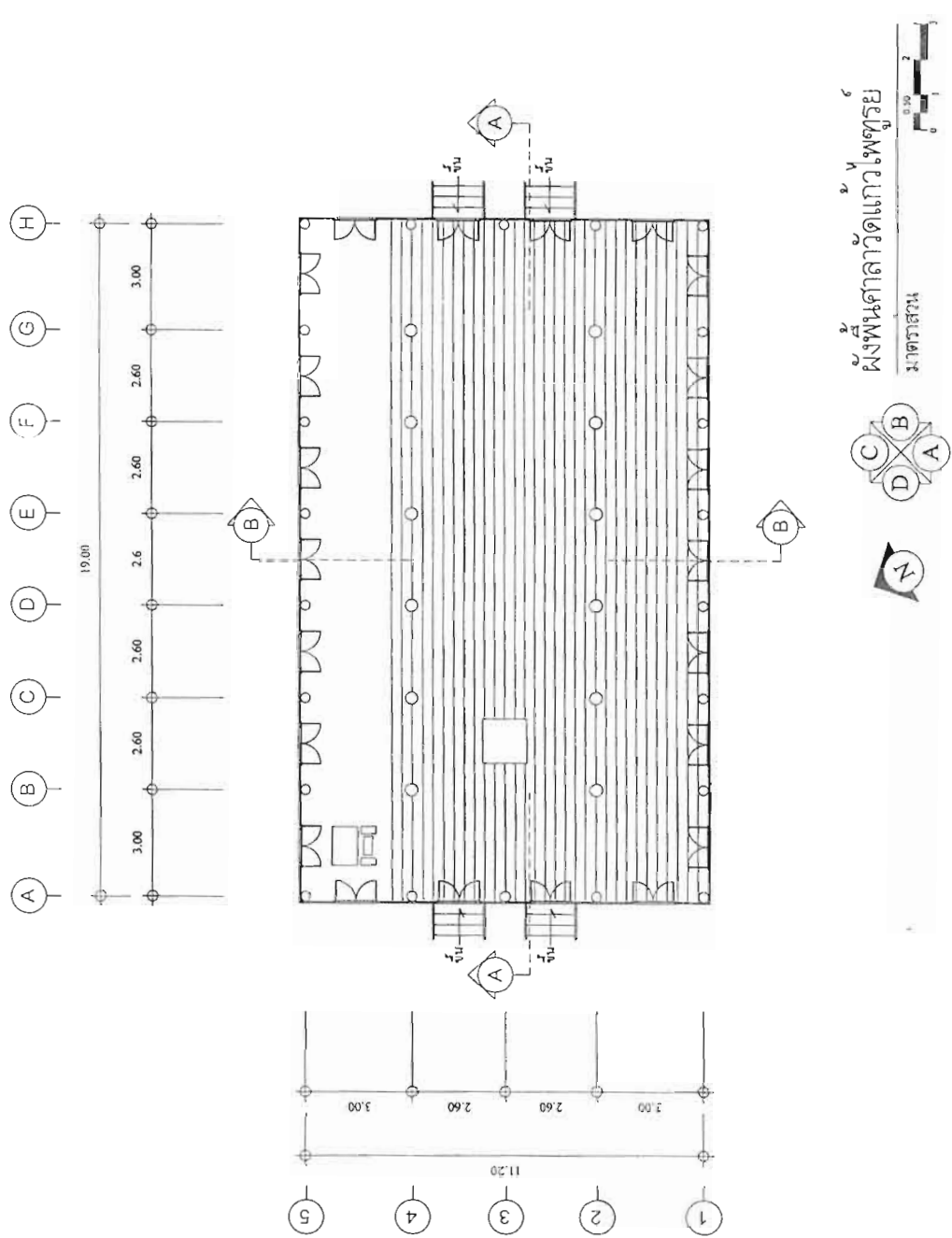
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



ผังหลังคาศาลาถั่วแควโพสุรย์



รายงานการวิจัย	
คณะ :	สถาปัตย์วิศวกรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลากลางในจีน" (A Study Of The Sala Kian Prian)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์สอน ทัศนศิลป์
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วังศ์ วิศิษฐ์ ภาควิชาสถาปัตย์วิศวกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายรัต วัฒนชัย นายวิชา จิรัฐติงกู นายศัพท บุคชัญญ์ นายชัยม์ ดุรงค์ไธโรจน์ นายวิระ สุธิวงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	บรช.วิจัยงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวิจัยเทคนิควิศว สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รายงานการวิจัย

เล่มที่ ๑ :

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่ภาค
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันวัฒนธรรมศึกษาการเบ็ญญ"
(A Study Of The Sala Kian Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

นางสาวกมล เก่งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

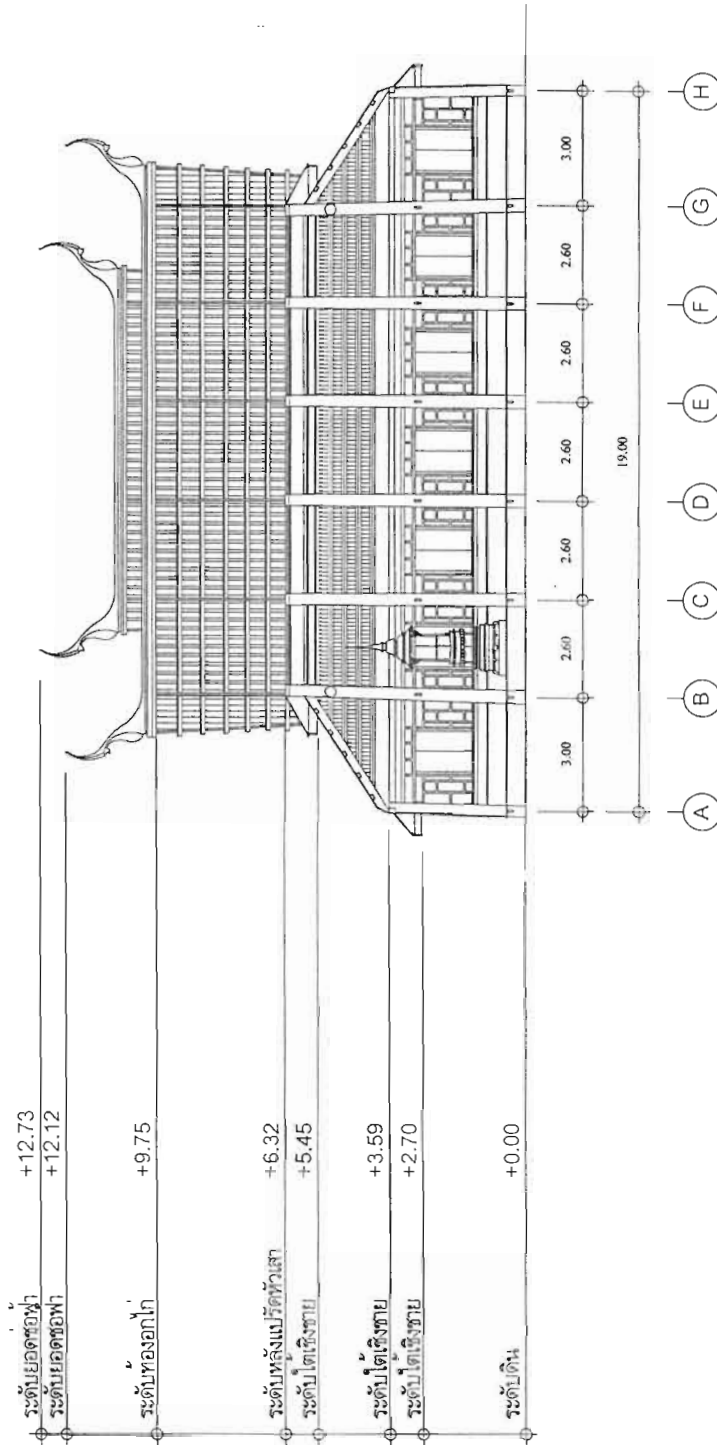
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชร วัชรินธุ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต ธีระนิม
นายวิทยา จิรวิจิตรบุญ
นายศุภพร บุญชัยดี
นายประยัญ อุดงศ์วีระจัน
นายวิศวะ สุธีระพงศ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่ภาค
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

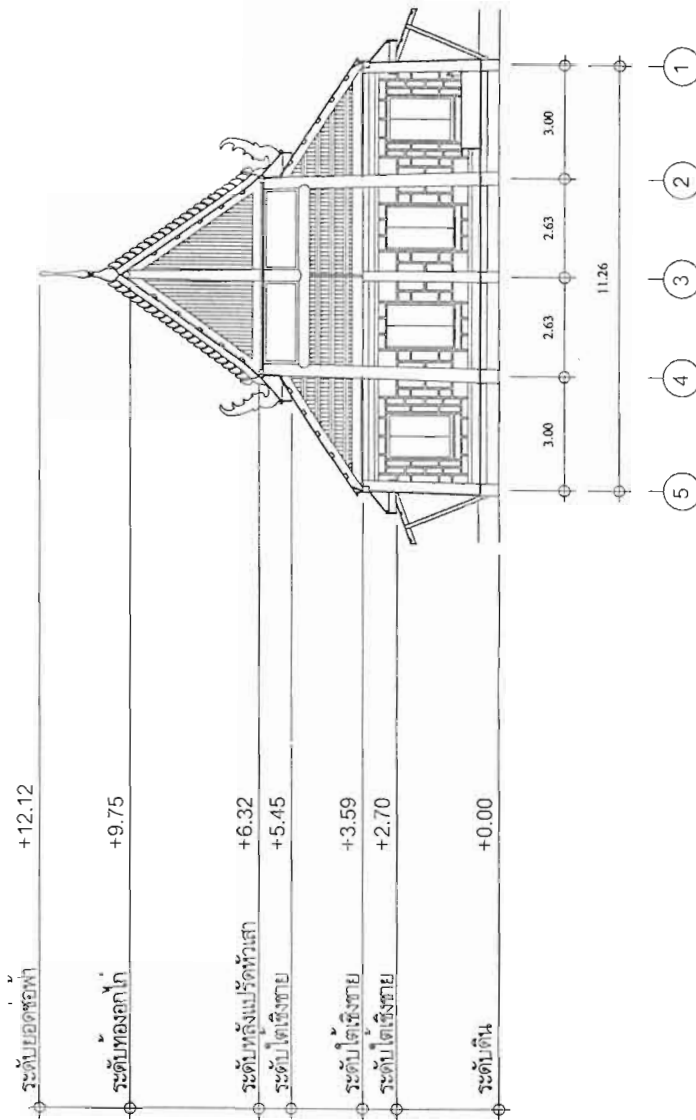


รูปตัด A - A ศาลาวัดแก้วไพฑูริย์

ขนาดอาคาร



รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันวิจัยและพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลากลางโบราณ" (A Study Of The Sala Kran Phran)
ภาษาที่ใช้ภาษา :	ภาษาไทย อักษรไทย, ฝรั่ง
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนสุข ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายกรวิศ วัฒนสุข นายวิชาญ อธิวุฒิจงกูญ นายศุภพร บุตรสิทธิ์ นายณชัย อัครเวธเรน นายวิฑูรย์ อัจฉริยะศักดิ์
ผู้สนับสนุนการวิจัย :	ประจักษ์ศิลปาคม พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวิจัยและพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัด B - B ศาลาวัดแก่งเพชรูญ

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

เสนอ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมสถาปัตยกรรมปริศนา"
(A Study Of The Sala Khan Pran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์เฉลิม เฟื่องแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

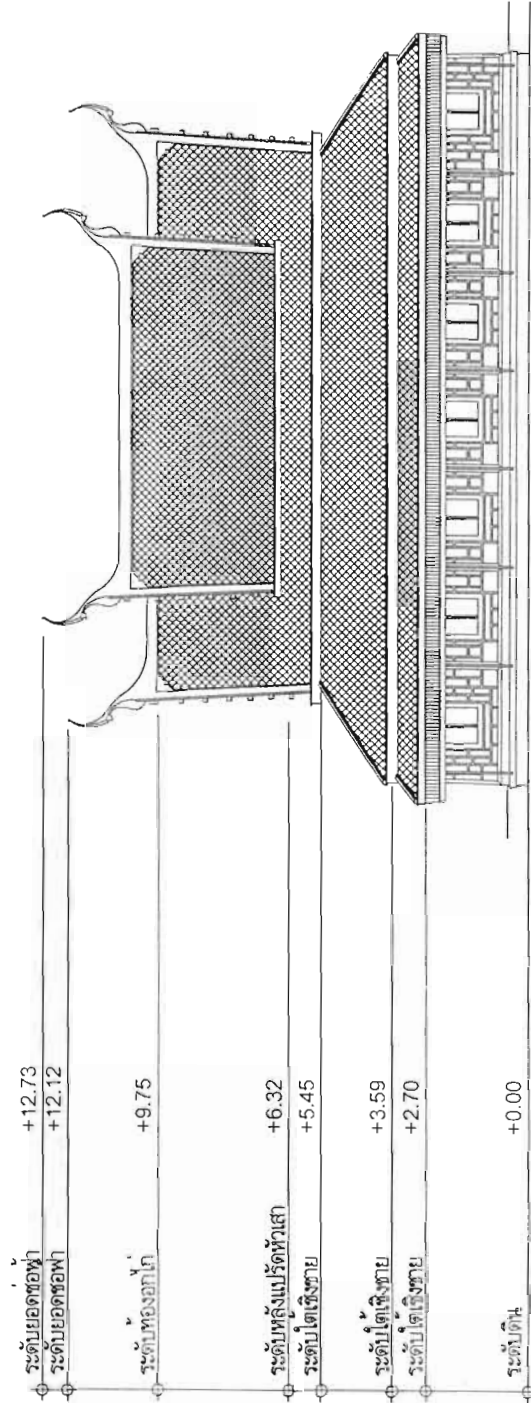
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิร วิศิษฐ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาวิรา ฤทธิเดช
ศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา อมฤต
ศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ อมฤต
ศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ อมฤต

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายพรศักดิ์ วัฒนชัย
นายวิทย์ ธีรวิทย์
นายพรศักดิ์ ฤทธิเดช
นายประจักษ์ ธีรวิทย์
นายวิทย์ ธีรวิทย์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน A ศาลาวัดแกวโพธิ์
มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยวรรณคดี
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางบ้าน"
(A Study Of The Sala Kan Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์สม เต็งแก้ว

ผู้ช่วยค่านำงานวิจัย :

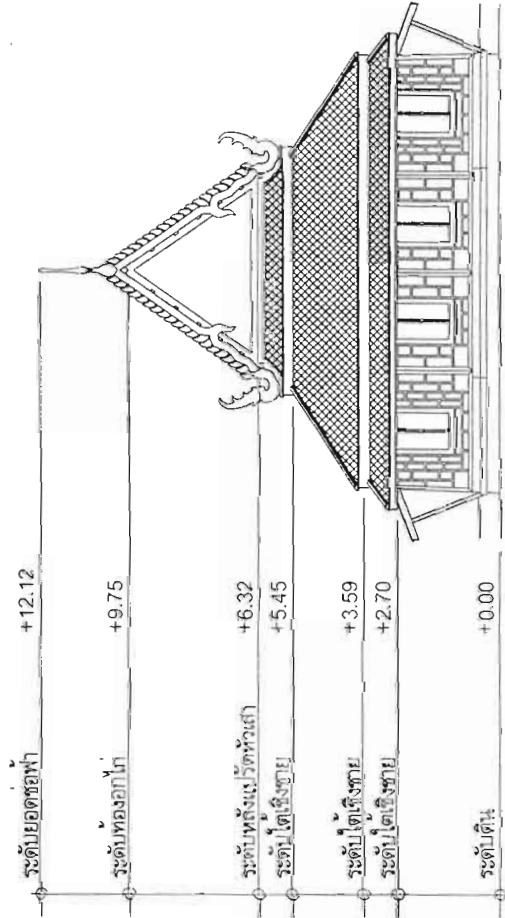
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรวิ วัฒนัง
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยค่านำงานวิจัย :

นายเรวัต วัฒนัง
นายวิภา จิรวิดิเจริญ
นายทศพร บุขันธ์ดี
นายอภัย ดวงคำโรจน์
นายวิภาะ สุจิระพงศ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

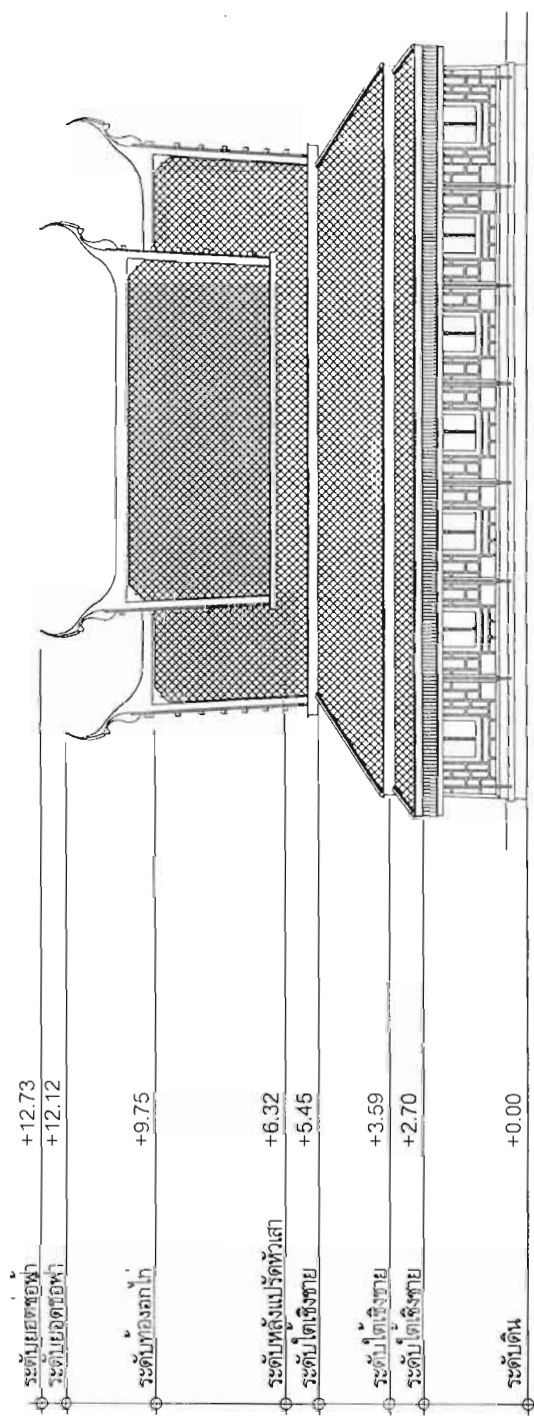
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยวรรณคดี
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปถ่าย B ศาลาวัดแก้วเพชร

มณฑลสุพรรณบุรี





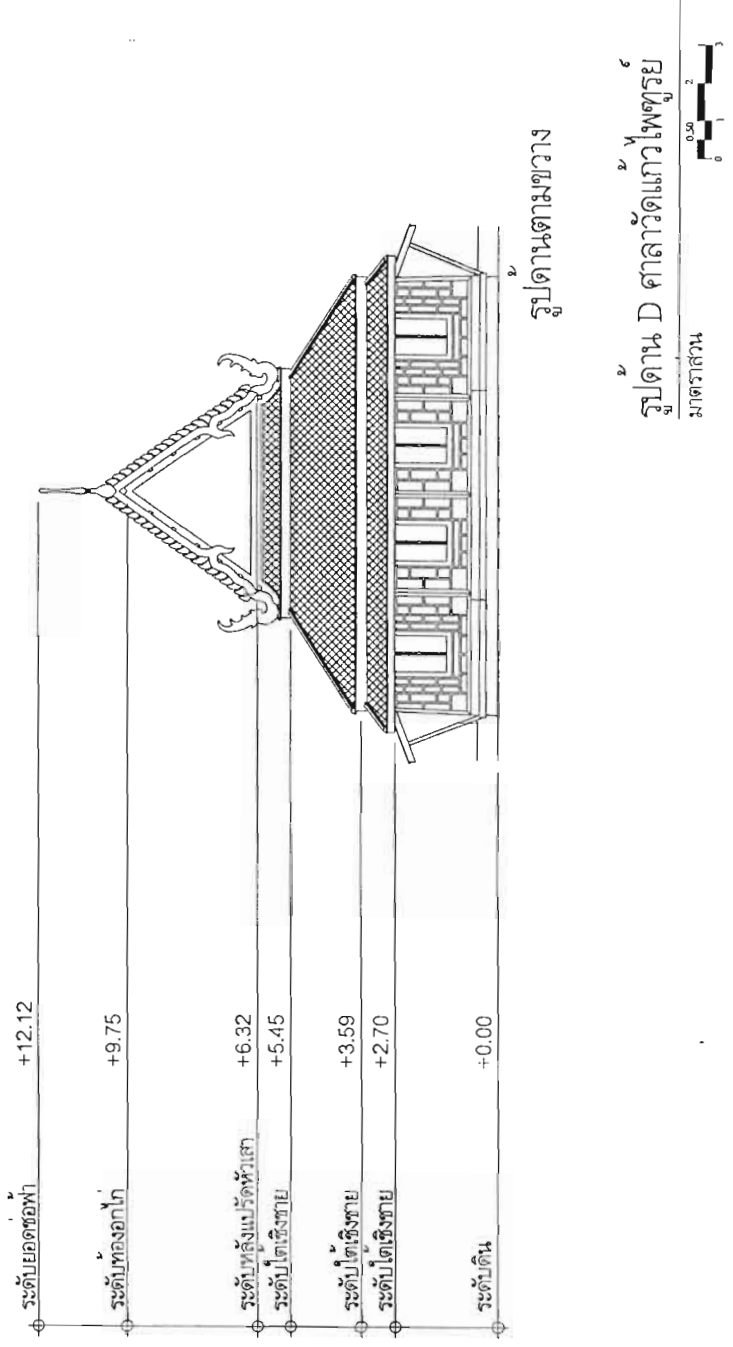
รูปด้าน C ศาลาวัดแกวเพ็ญราย

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย	
เลขที่ :	สถาบันพัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันพัฒนธรรมศาลาการเปรียญ" (A Study Of The Sala Kean Prian)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรย์ วีระสิงห์ ภาควิชาสถาปัตย์วิศวกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าพระยาพระนครใต้
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :	นายรัต วัฒนโม นายวิฑูรย์ จิรัฐิติเจริญ นายศุภพร สุขชาติดี นายสมชัย ตุงระลาภิวัฒน์ นายวิริยะ สุจริตพงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544 สถาบันพัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันวิจัยพระปกเกล้า สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย (A Study Of The Sala Xian Phran)"
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ ดร. พิเศษ พิเศษ นางสาว ดร. พิเศษ พิเศษ
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีระ พิเศษ ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าพระยาพระนครวิทยาลัย
ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา :	นายวิวัฒน์ วัฒนพงษ์ นายวิวัฒน์ จิรวิทย์ นายพิเชษฐ์ มุขะรัตน์ นายสุวิทย์ ดงควังโรจน์ นายวิวัฒน์ สุธีระวงษ์
ทุนอุดหนุนการศึกษา :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันพระปกเกล้า สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



3.3 ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี

ลักษณะภายนอกอาคาร เป็นอาคารเดี่ยวขนาดใหญ่ ความงดงามของรูปทรงหลังคาที่ซับซ้อนและแนวชายคาตกท้องช้างโดยรอบอาคาร เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความล้ำลึกในงานช่างชั้นสูงที่ไม่พบในงานสามัญทั่วไป

หลังคา เป็นหลังคา 4 ตับ ทรงจั่วแบบผสมมีปีกพาไลโดยรอบมุงกระเบื้องกาบ (ปัจจุบันซ่อมเปลี่ยนหลังคา ฉาบทับด้วยปูนดำ)

- ด้านหน้าลดมุขหน้าจั่วมีพาไลปีกนกอ้อมกลับไปซ้อนใต้ชายคาพาไล
- ด้านหลังลดมุขหน้าจั่วเป็นมุขประเจ็ด คร่อมทับพาไลปีกนกที่อ้อมกลับไปซ้อนใต้ชายคาพาไล

หน้าบัน เป็นลายกระหนกก้านชดช่อหางโต มีเครื่องล่ายองประกอบด้วยช่อฟ้าปากหงส์, โบระกา, นาคสะดุ้ง, หางหงส์, กระจังฐานพระ, สานร่ายรวงผึ้ง

ฝาผนัง เป็นฝาปะกนลูกฟักไม้ ลูกฟักแบ่งได้สัดส่วนงดงามมาก บานประตูกลางด้านหน้า กรอบบานเป็นซุ้มเรือนแก้ว ตัวบานแกะสลักเป็นลายกระหนกก้านชดช่อหางโตปิดทองประดับกระจก ฝีมืองานแกะสลักงดงามมาก บานหน้าต่าง ออกเลาไม้แกะสลัก

พริ้ง ประดับด้วยไม้แกะสลักลายกระจังปฏิญาณ

ลักษณะภายในอาคาร ลูกฟักฝาผนังภายในทั้งหมดเขียนภาพจิตรกรรม รูปต่างๆมากมาย ได้แก่ นักสิทธิ์วิทยากร, ภาพสัตว์ต่างๆ, ภูเขา, พฤษภานานาพันธ์¹

เสาในประธาน เขียนลายรดน้ำออกแบบให้ลายไม่ซ้ำกัน เป็นคู่ๆ ได้แก่ ลายกุดั่น, ลายแก้วชิงดวง, ลายก้านแย่ง, ลายราชวัตร

ประตู – หน้าต่าง เขียนภาพทวารบาล (ภาพลบเลื่อน)

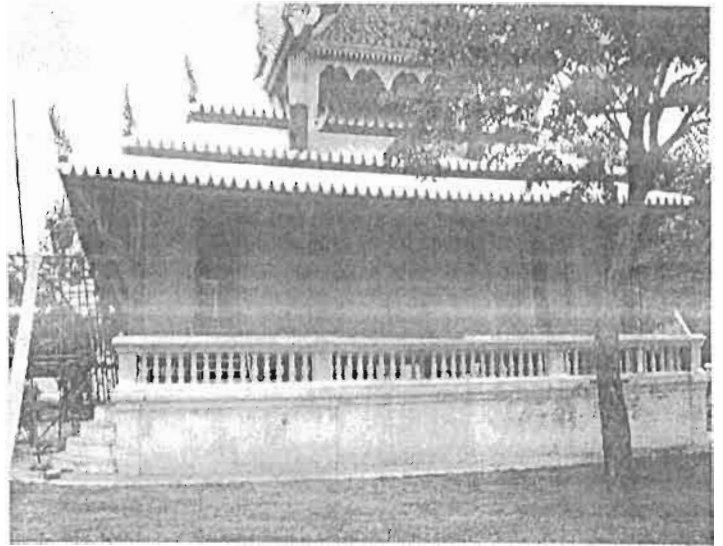
ฝ้าเพดาน ทำเป็นลูกฟักไม้แบบฝาปะกน กรอบลูกฟักลบเหลี่ยมไม้ให้เหลือเป็นลายกากระบาดปลายแหลม (ดูภาพประกอบ) ระหว่างกลางลูกฟักเขียนสีเหลืองลายดาวเพดานบนพื้นสีแดง

- ไม้โครงสร้างลงพื้นสีแดงเขียนลายไทยแบบต่างๆ(ภาพลบเลื่อนมาก)

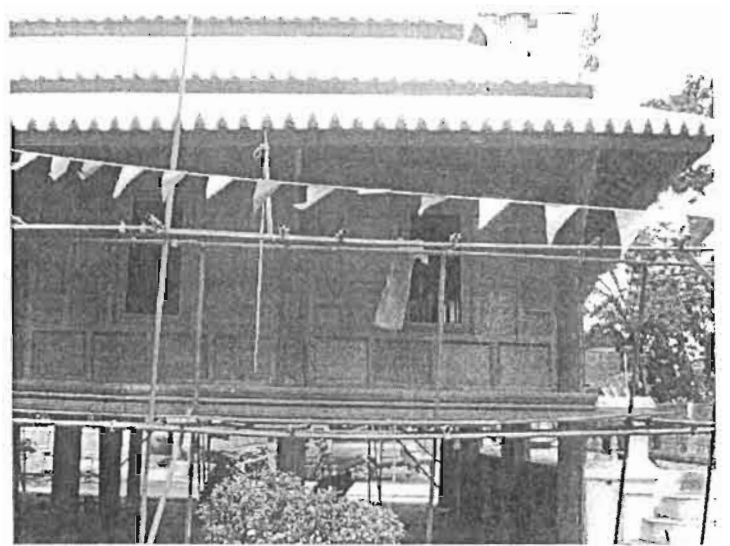
¹ น. ณ ปากน้ำ [นามแฝง], จิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย ชุดที่ 002 เล่มที่ 5 " วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร ", (กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, 2536.) หน้า 92-104.



मुखประเจ็ดทางด้านทิศตะวันตก



ระเบียงลูกทรงแก้ว



ฝาประกนทางด้านทิศเหนือ



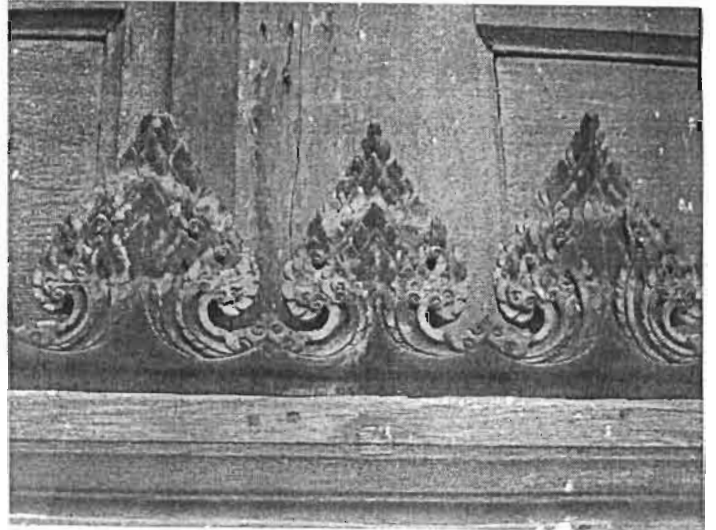
มุมอาคารด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ



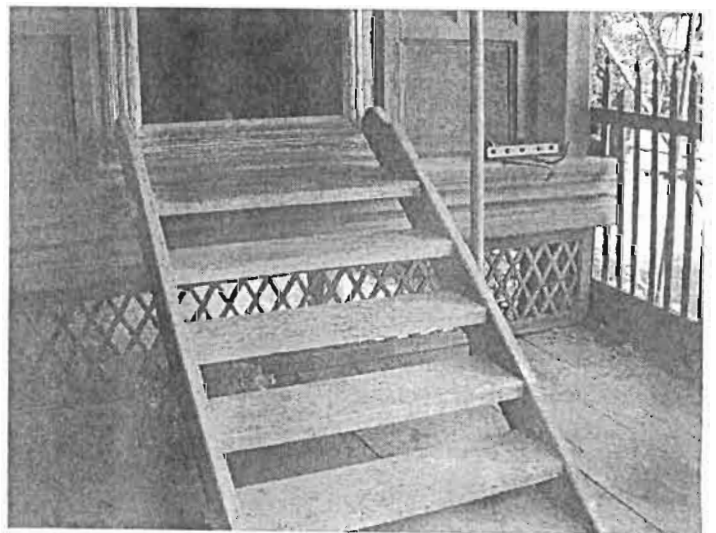
บันไดขึ้นระเบียงด้านหลัง



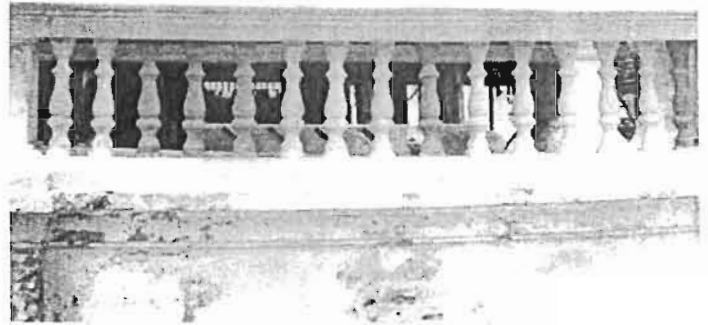
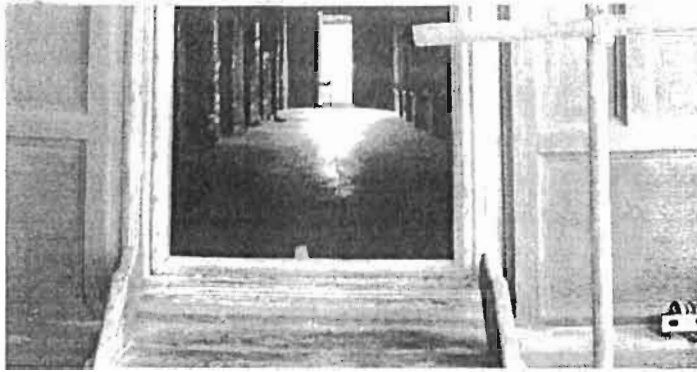
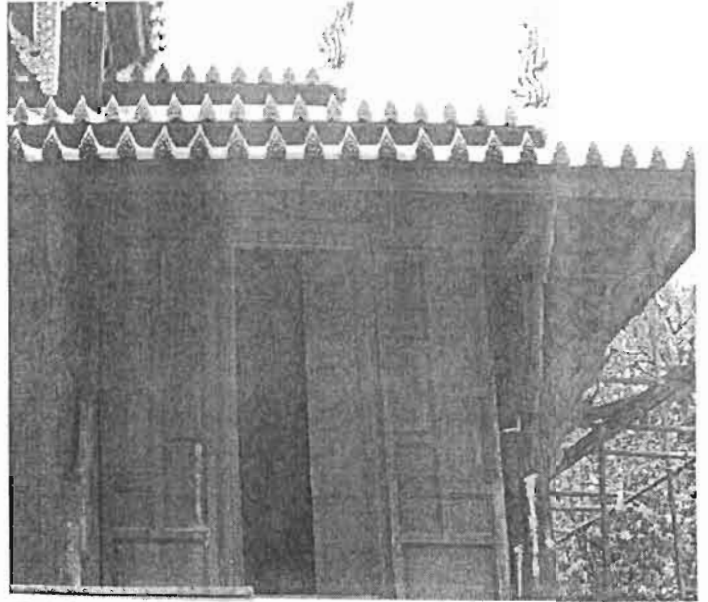
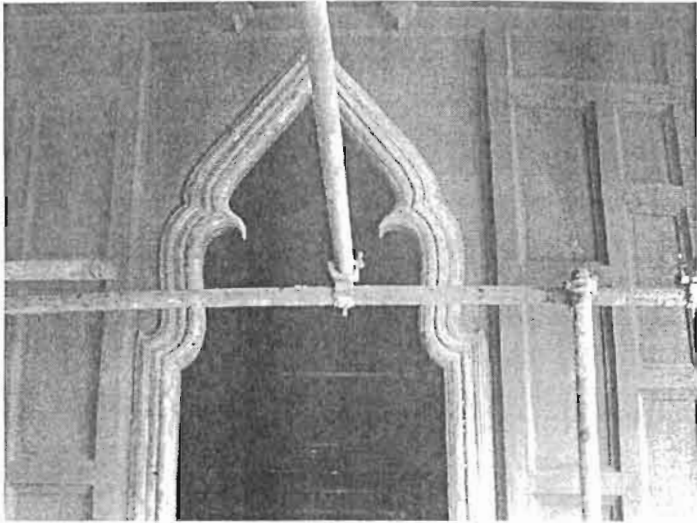
พริ้งรัดรอบอาคาร



ไม้แกะสลัก รูปกระจิ่งปฏิกุณฺฑ ประดับบนพริ้ง

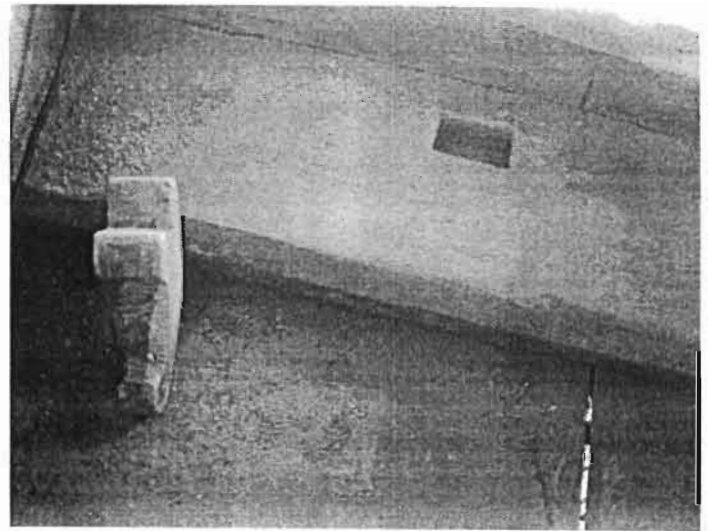


บันไดขึ้นศาลาด้านหน้า (ทิศตะวันออก)

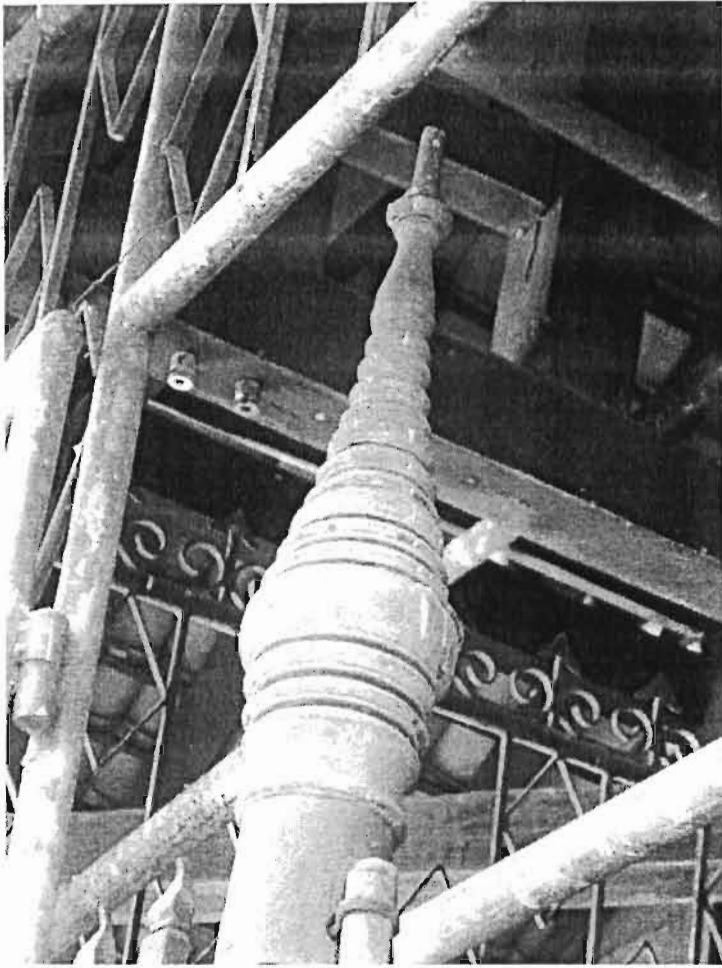


ประตูเล็ก ด้านหน้า ทิศตะวันออก

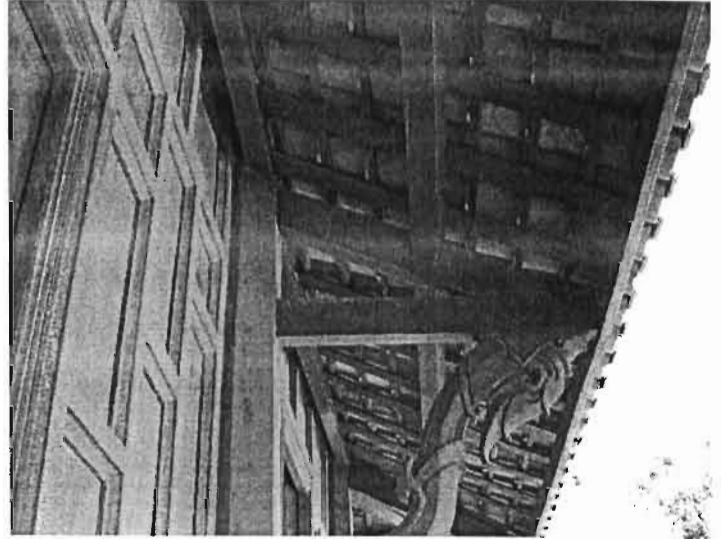
ประตูด้านหลัง ด้านทิศตะวันตก



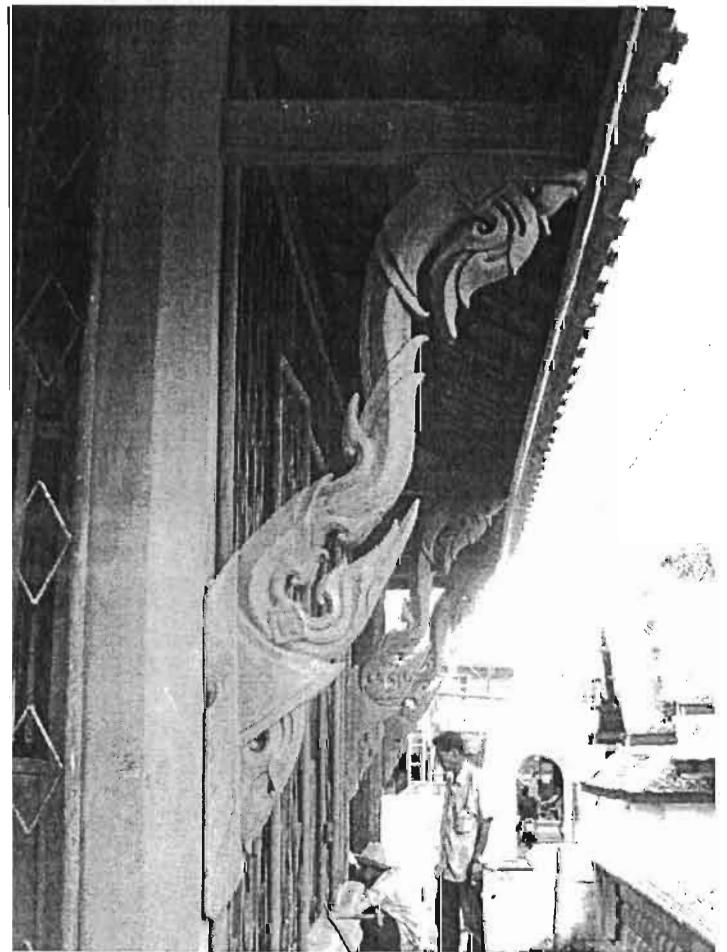
ธรณีประตู



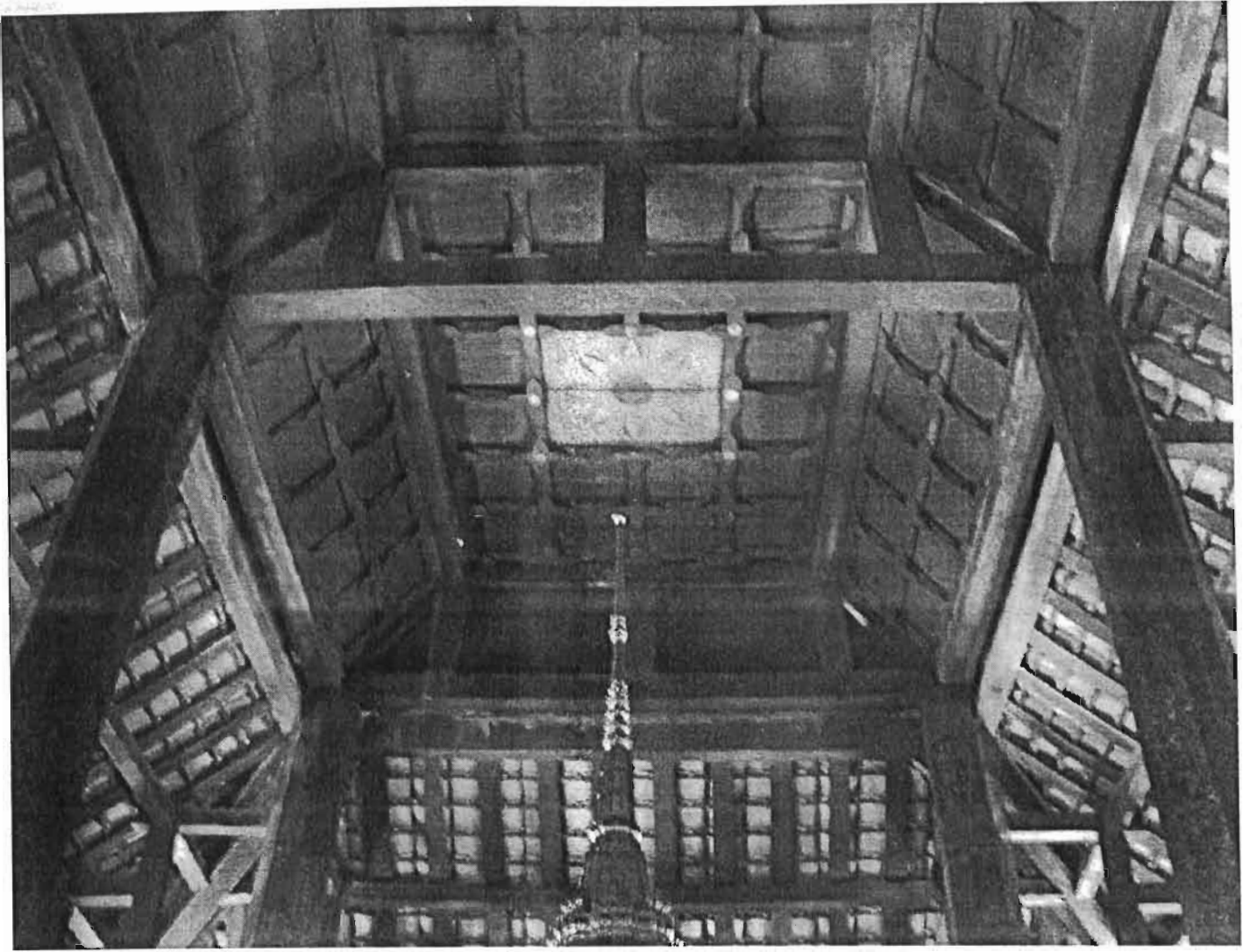
หัวเสา ประตู่ระเบียงด้านหน้า



ชายคา



คันทวย



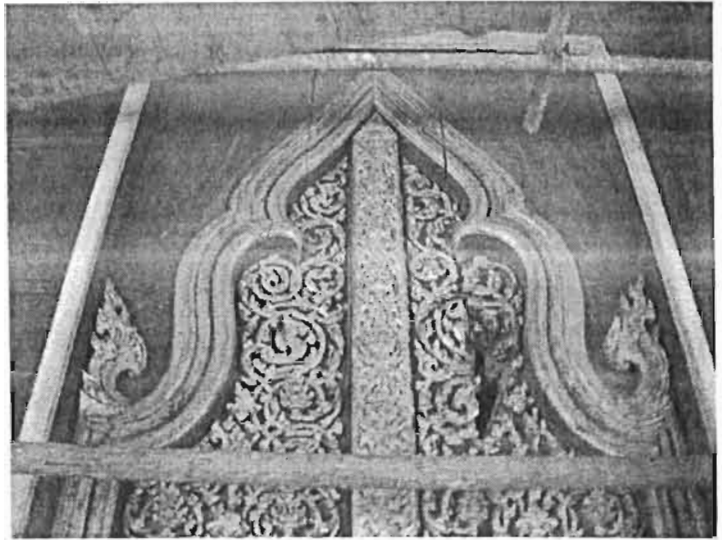
ฝ้าเพดานที่โถงในประธาน



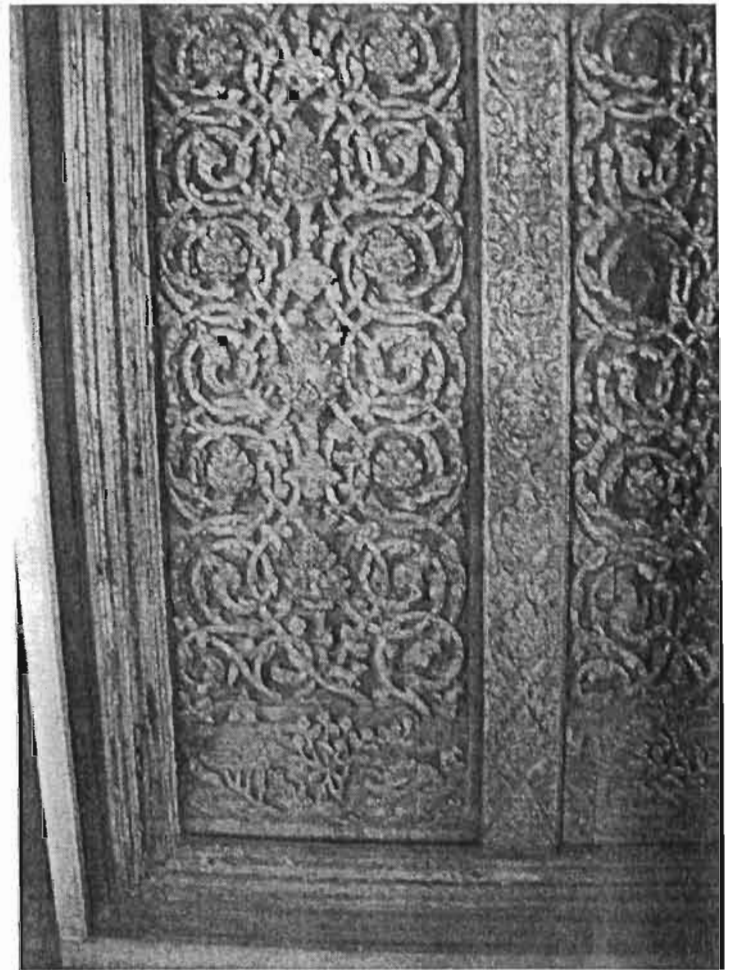
อาสน์สงฆ์



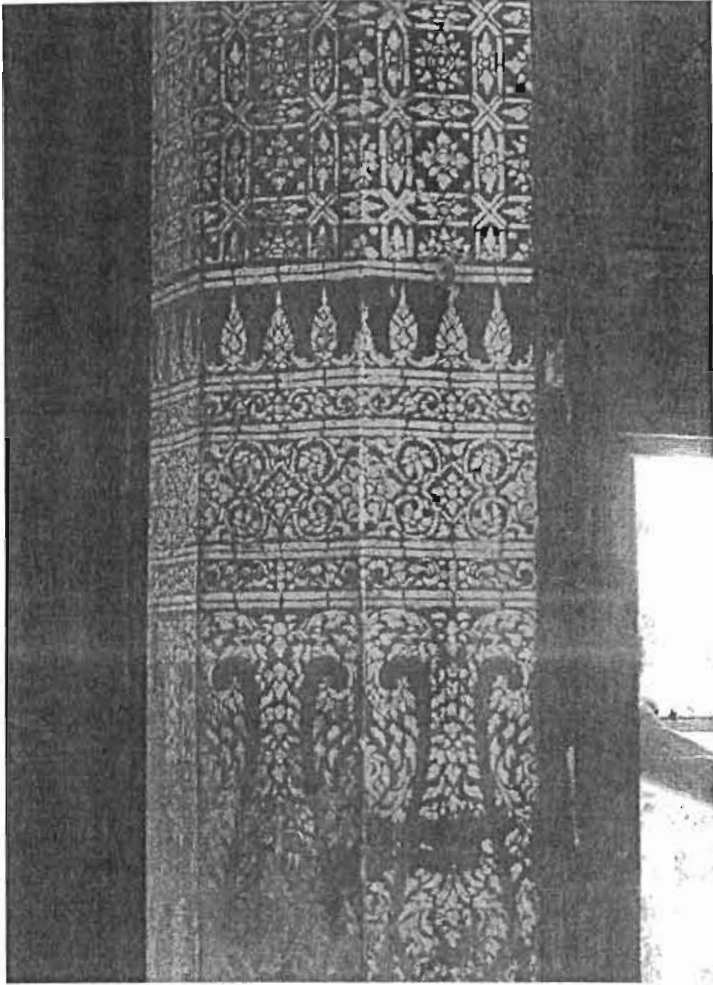
ประตูทางเข้าใหญ่



ซุ้มเรือนแก้ว

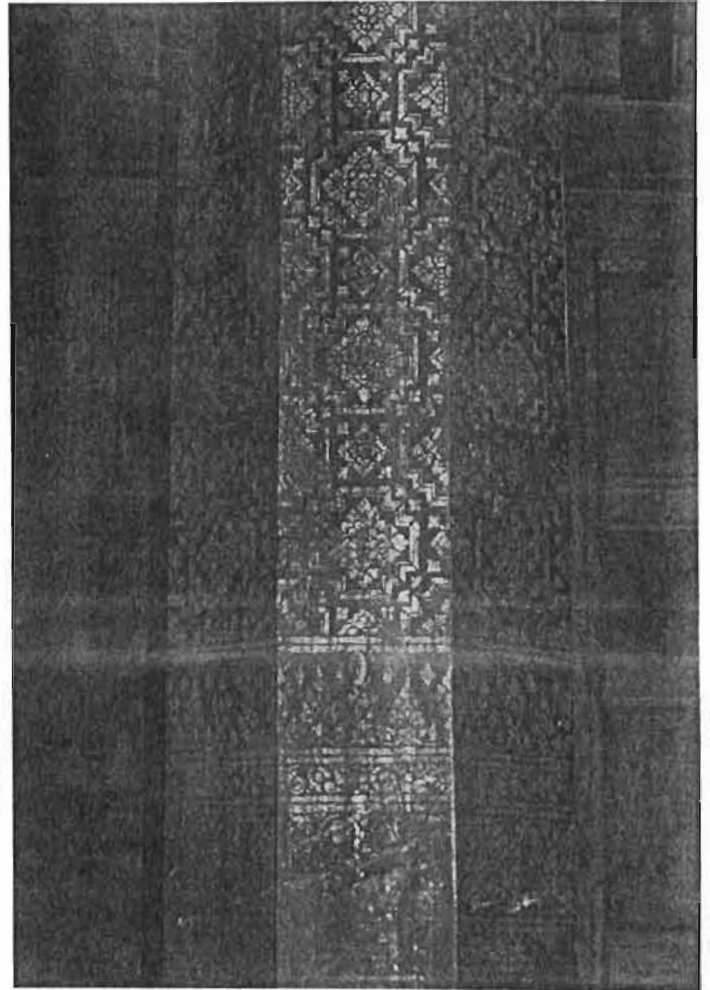


บานประตูไม้จำหลัก ลายก้านขดยอดหางโต

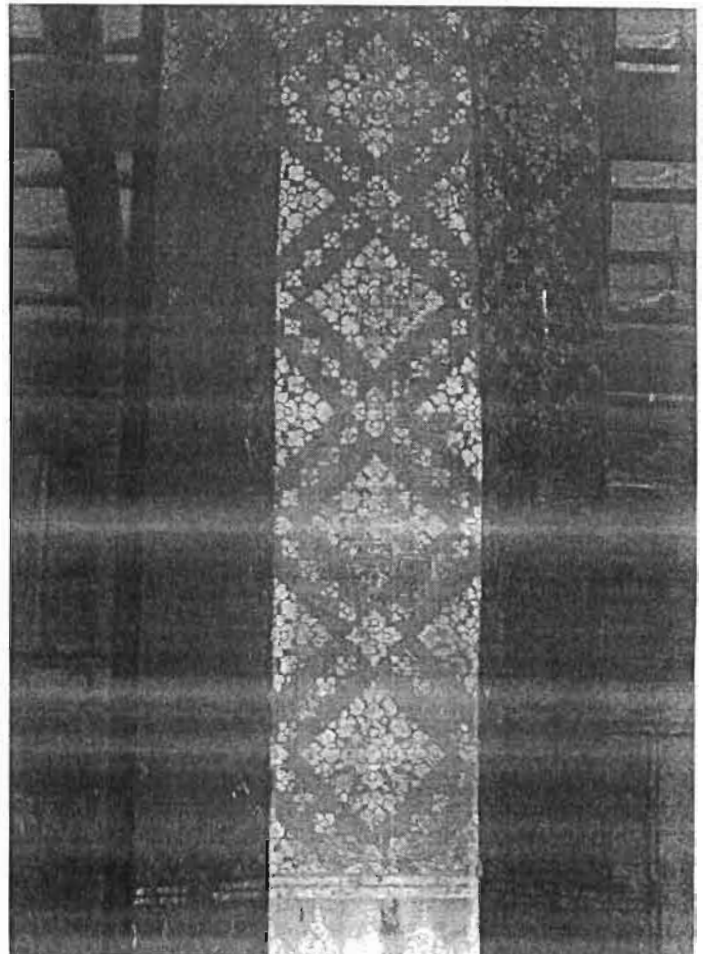


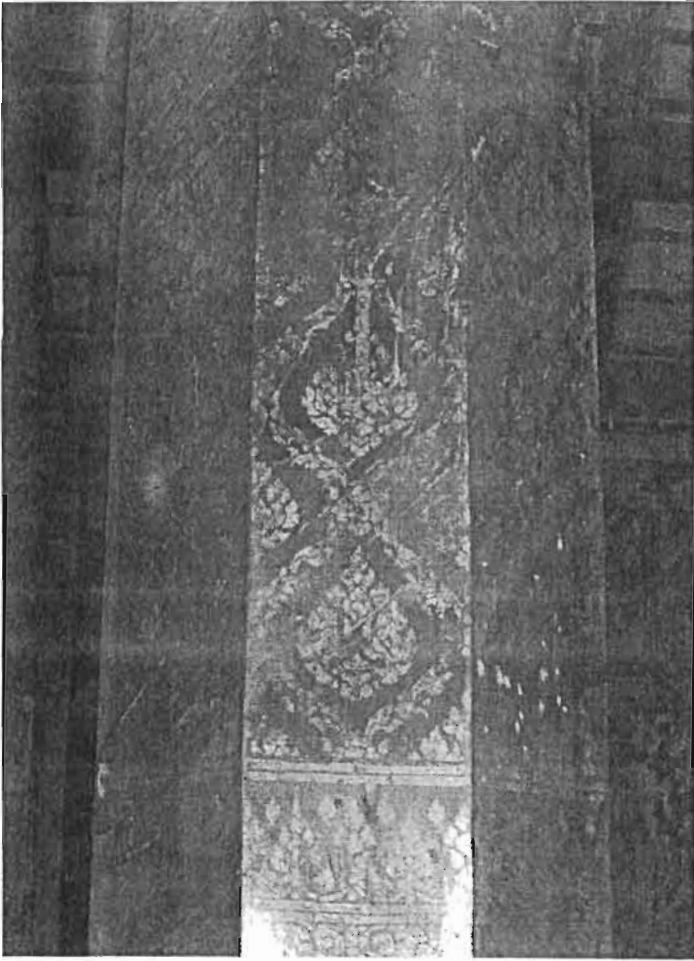
เสาในประธาน ลายกรวยเชิง ต่อด้วยลายเหลี่ยม

เสาเขียนลายประภท " ราชวัตรลายกระจก "

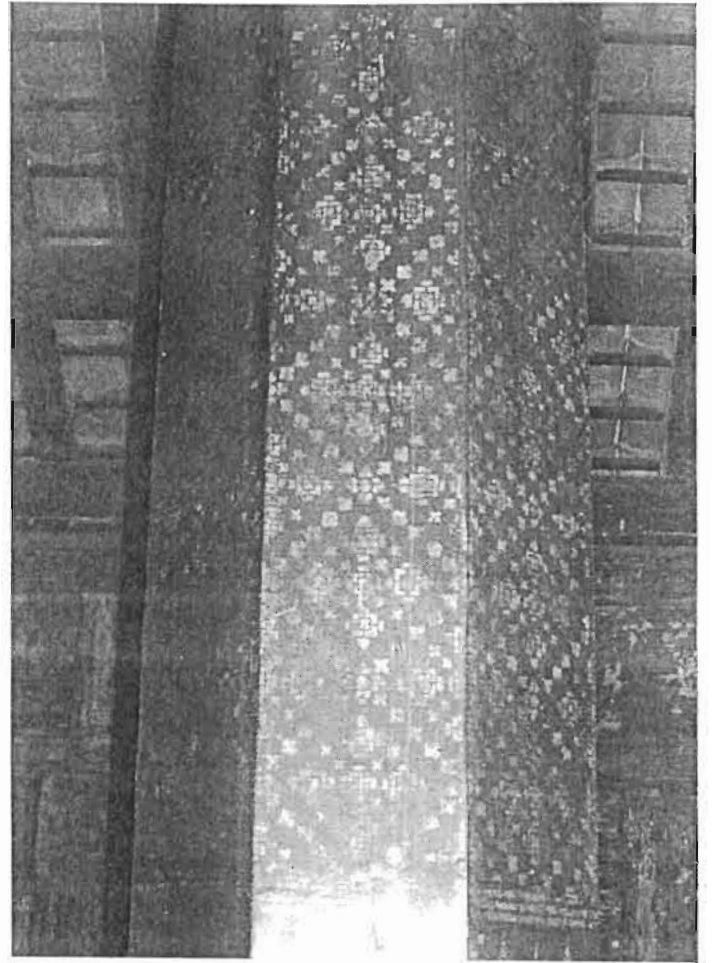


เสาเขียนลายประภท " ราชวัตรดอกกรม "



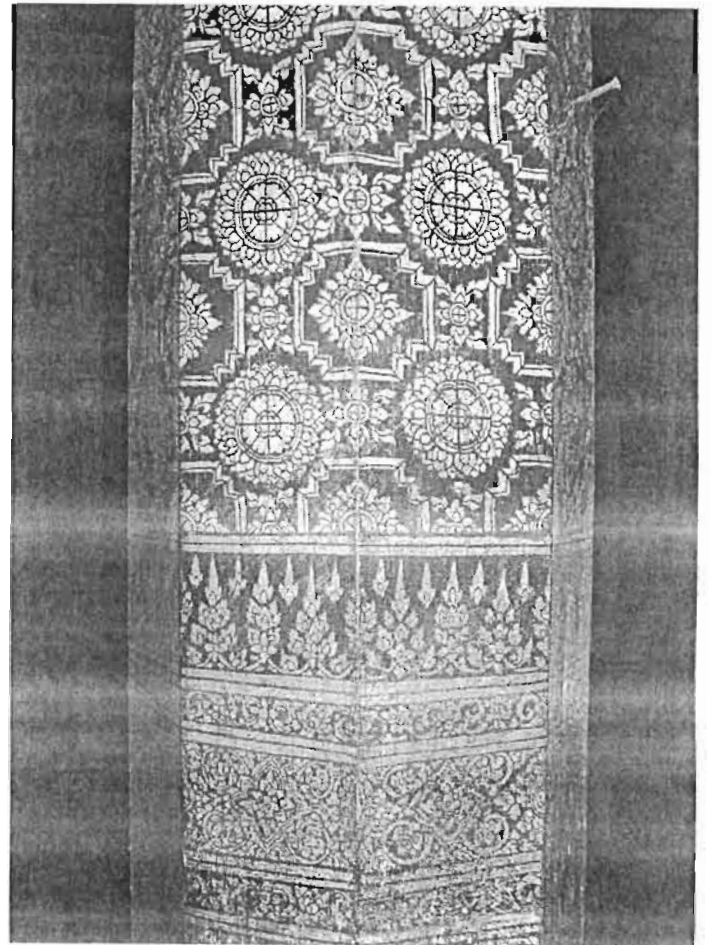


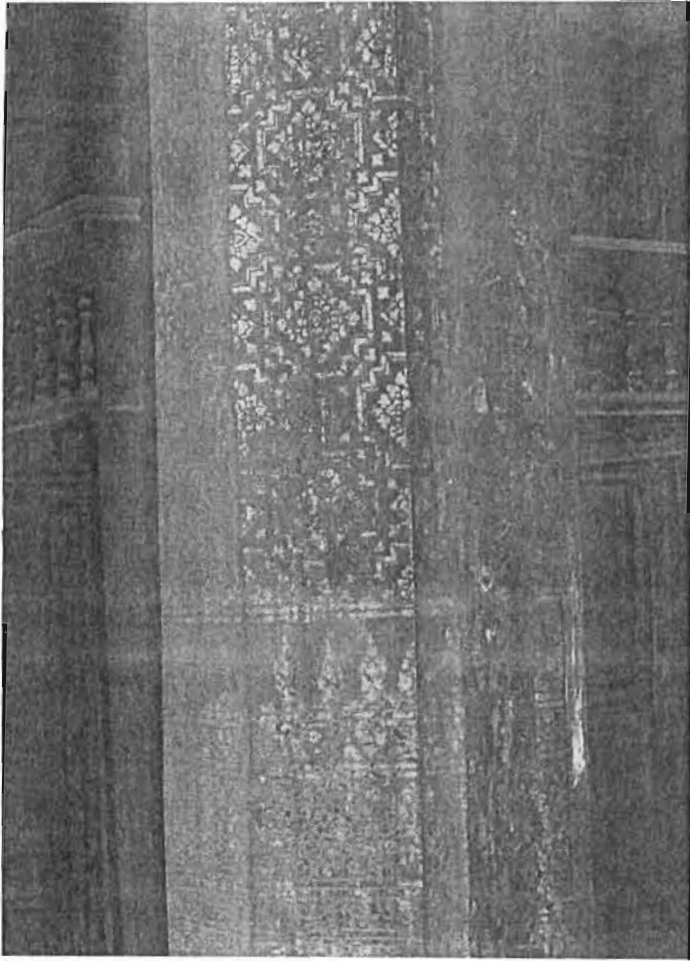
เสาเขียนลายประเภท " ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ "



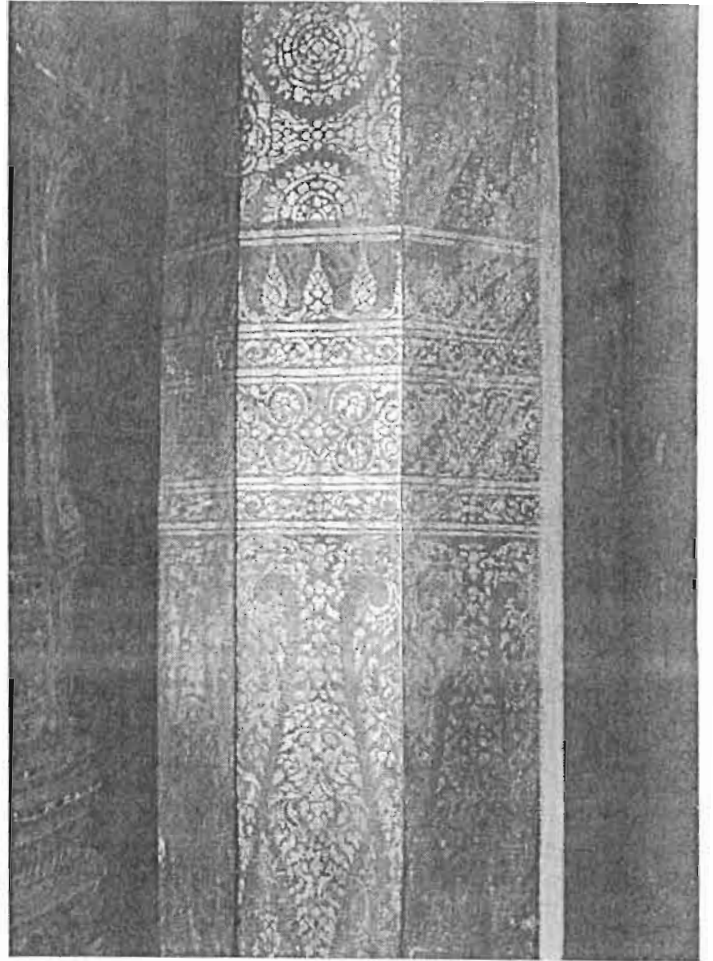
เสาเขียนลายประเภท " ราชวัตรลายกระจก "

เสาเขียนลายประเภท " ราชวัตรดอกกรม "



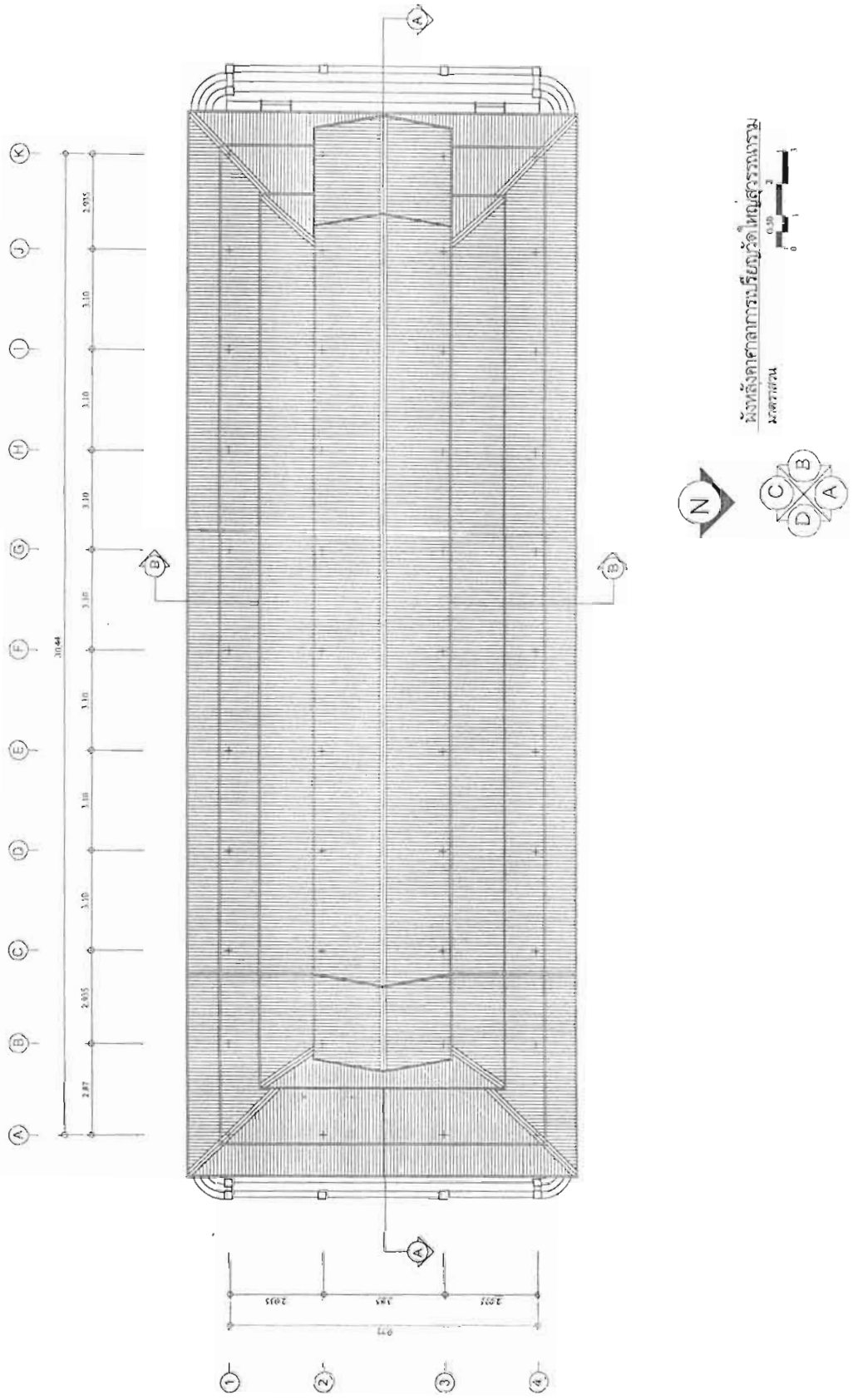


เสาชเขียนลายประเภท "ราชวัตรดอกกรม"



เสาชเขียนลายประเภท "ลายดาว"
ต่อจากลายกรวยเชิง

รายงานการวิจัย	
เลขที่ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันธรรมศาสตร์จากปณิธาน" (A Study Of The Sala Kuan Phian)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ช่อม เพ็งแก้ว
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีระ วิลีสิงห์ ภาคีสถาปัตยวิทยา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายรัต รั้งฉวี นายวิทยา จีรัฐดิษฐ์ นายศศิธร บุญศักดิ์ นายธงชัย อุดงศ์วีระ นายวิริยะ สุริยพงศ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ปณิธานวัฒนธรรม ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

'สถาปัตยกรรมทางสถาปัตยกรรมนิยม'
(A Study Of The Sala Kian Prain)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์อม พึ่งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

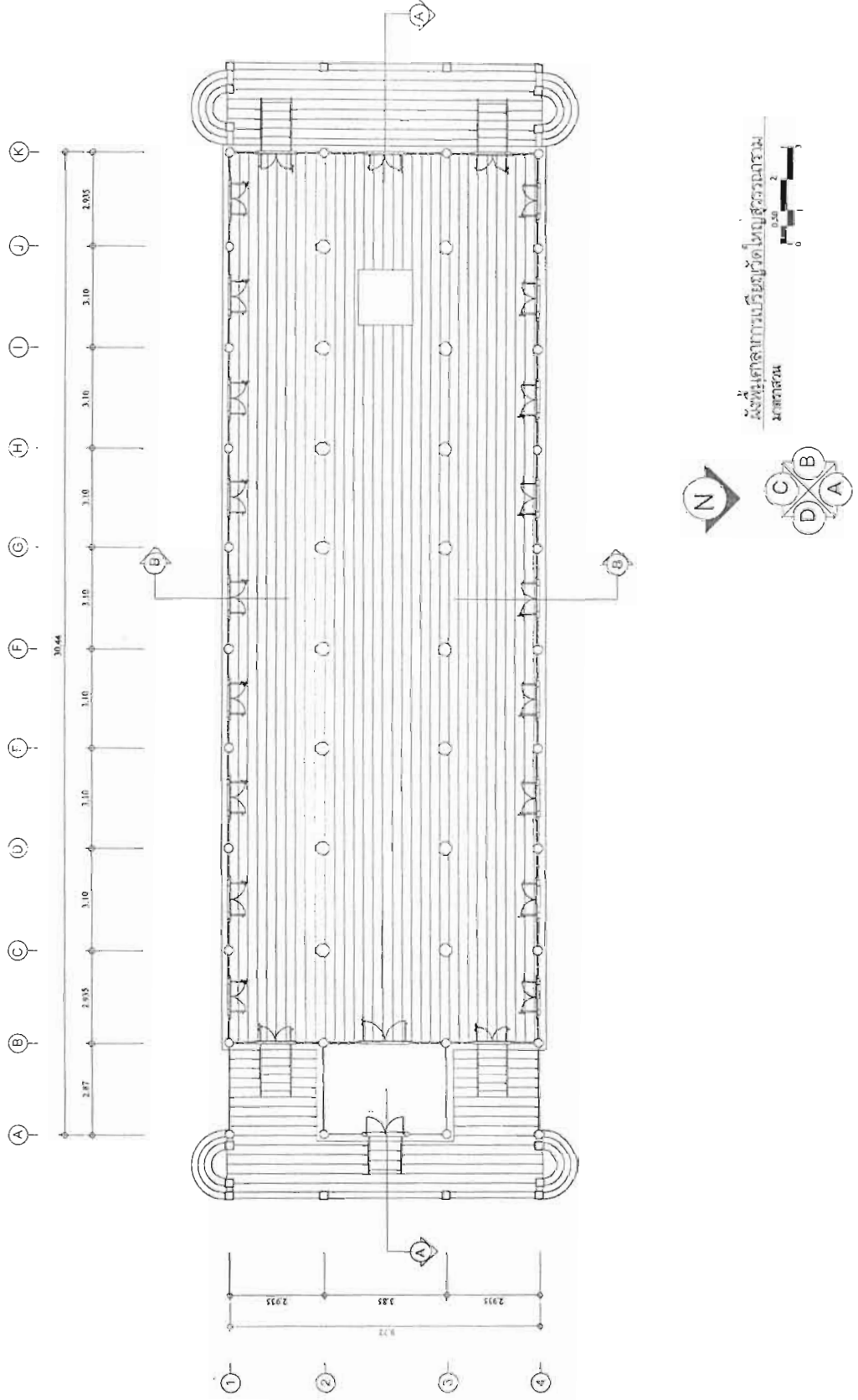
ผู้เรียบเรียงรายงาน วิจัย วิมลสินธุ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา :

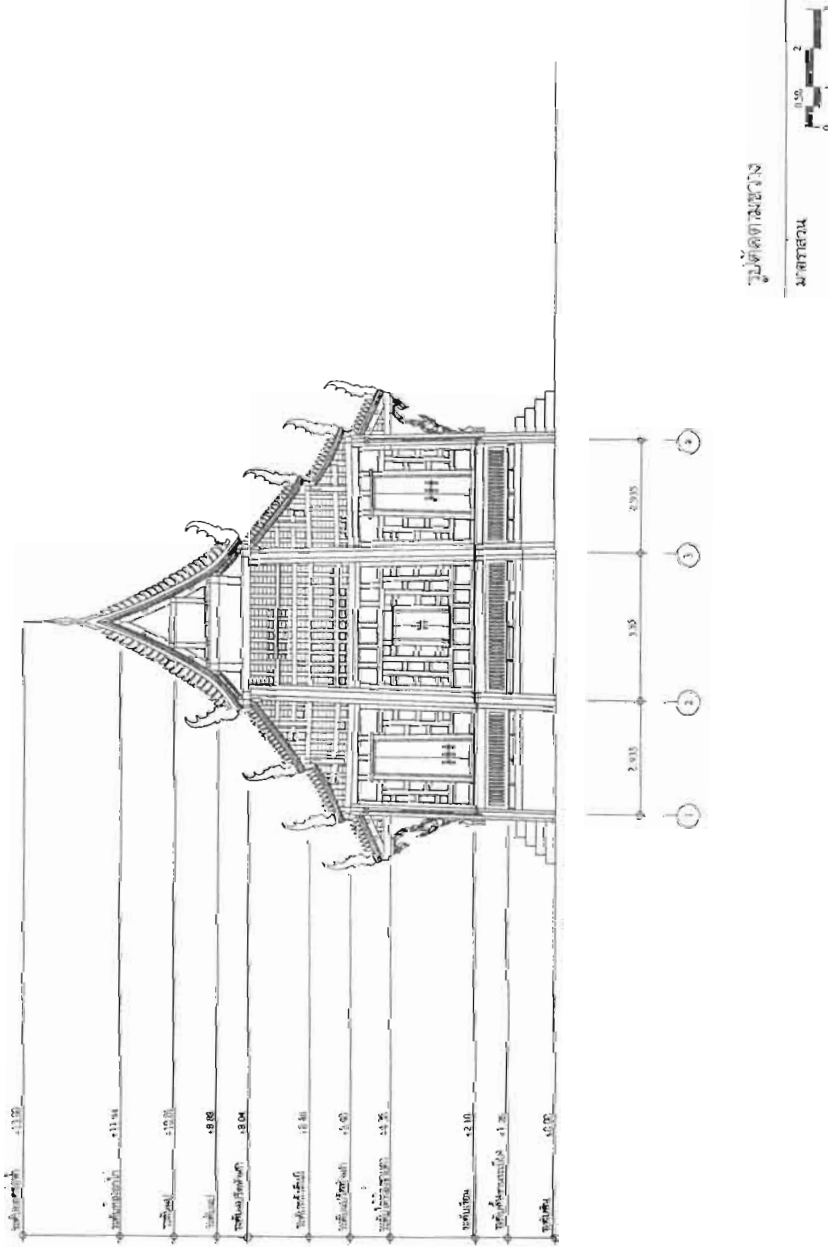
นายเรวัต วัฒนโม
นายวิทยา จิรวิดิเจริญ
นายศุภพร บุณยศักดิ์
นายธีรชัย ดุรงค์ไธสง
นายวิเศษ สุธีระพงศ์

ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ



รายงานการวิจัย	
เสนอ :	สถาบันพัฒนาชนบทศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันพัฒนชนบทภาคกลางศึกษา" (A Study Of The Sala Kraan Praai)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์อุดม เท็งแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนสินธุ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินนางวิจัย :	นายเรวัต วัฒนะโม นายวิทย์ภา จีระจิตติวิทย์ นายพิศพร ยุทธศักดิ์ นายธงชัย ตวงคงไธรัตน์ นายวิศวะ สุจิระพงษ์
ทุนอุดหนุนการศึกษา :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สำนักงานพัฒนาชนบทศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ"
(A Study Of The Sala Kian Phra)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์อม พงษ์แก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

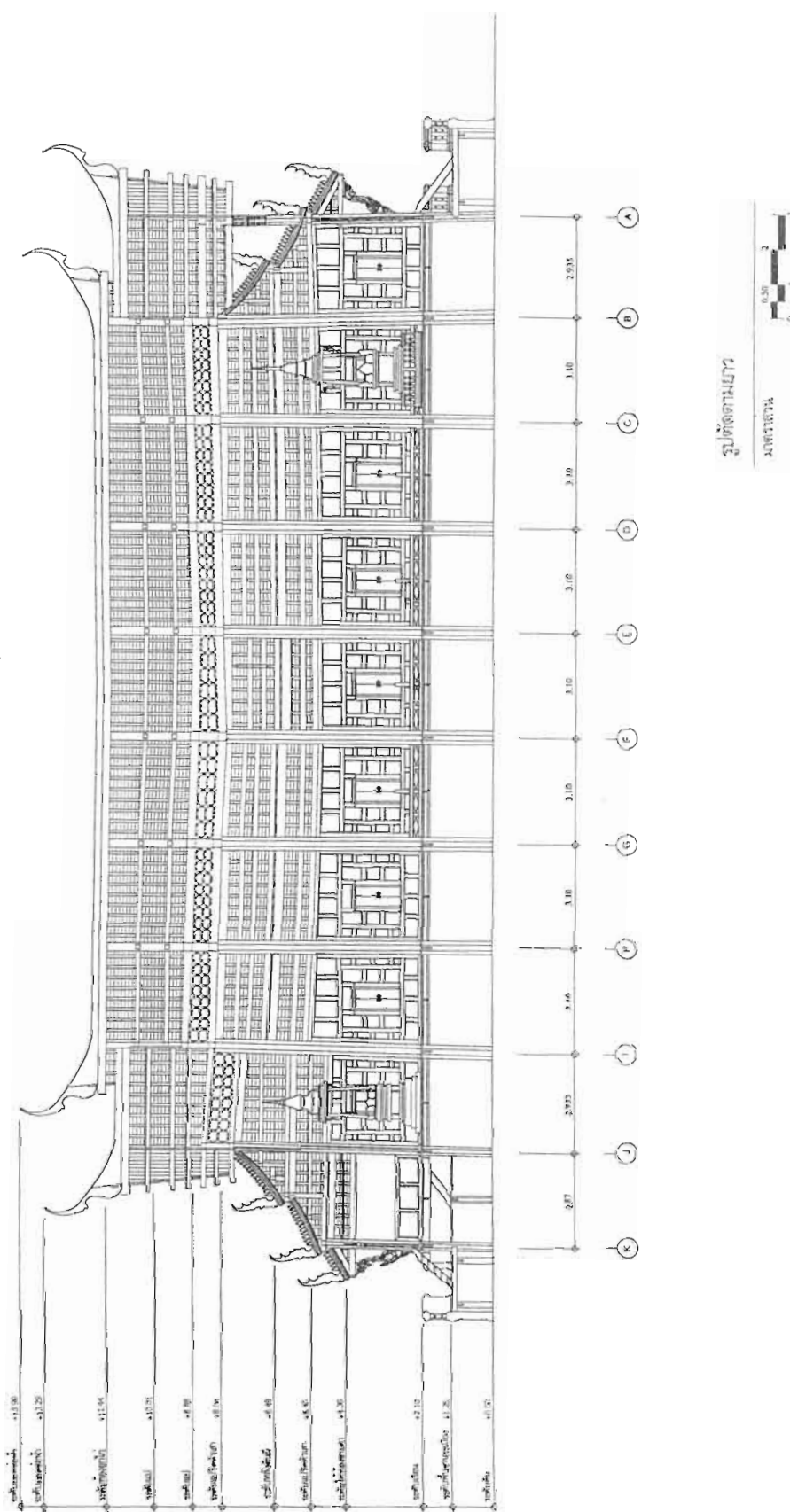
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิ วัฒนินท์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต รังษะโม
นายวิทยา จิรัฐติงกูญ
นายพัชร พุทธิศักดิ์
นายธงชัย อ่องคุดโรจน์
นายวิศวะ สุจิระพงษ์

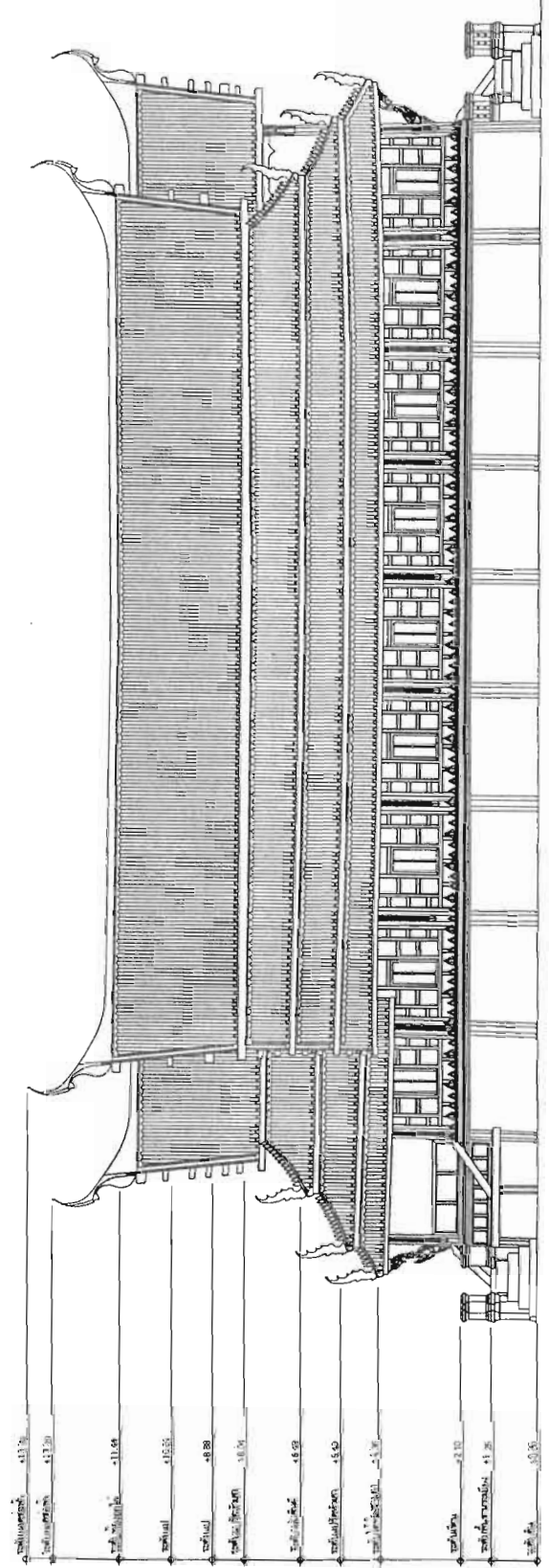
ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ระดมเงินงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2546
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

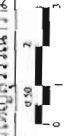


รูปตัดตามยาว

ม.พชรพชร



รูปด้าน A ศาลาการเปรียญวัดในเขตสุวรรณภูมิ
สถาปนิก



รายงานการวิจัย

เล่มที่ ๑ :

สถาบันพัฒนาชนวนศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันพัฒนชนวนศึกษาวิจัย"
(A Study Of The Sala Kran Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์สอน ทัศนศิลป์

ผู้ดำเนินการศึกษา :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วิมลชัย
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

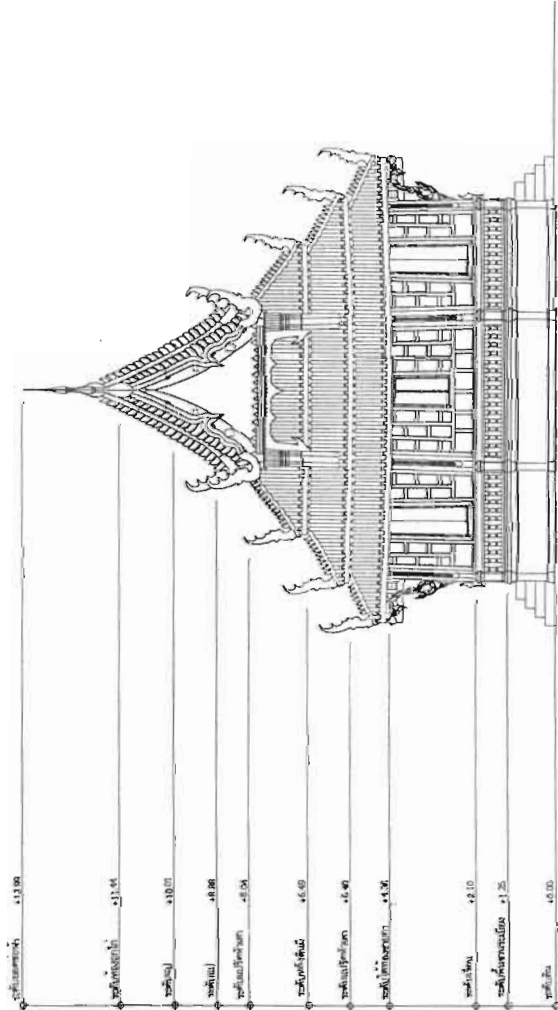
ผู้ช่วยดำเนินตามวิจัย :

นายบรรลพ วิมลชัย
นายวิเชียร จรุงชัย
นายศุภพร บุณยศักดิ์
นายอภิรักษ์ อึ้งอรรถโรจน์
นายวิเศษ สุริยพงษ์

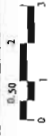
ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันพัฒนาชนวนศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

รายงานการวิจัย	
เสนอ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลากลางเบญญี่" (A Study Of The Sala Krao Puzan)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีธีร์ วัชรสินธุ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :	นายวิรัตน์ ร่มละไม นายวิทยา จิรวุฒิเจริญ นายศุภพร บุตรศักดิ์ นายธรรมย์ ดุรงค์คำโรจน์ นายวิริยะ สุจิระพงษ์
	ทุนอุดหนุนการวิจัย : ปริมณัฐจันท์มูลนิธิ ถนน พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน B ศาลากลางเบญญี่วัดใหญ่สุวรรณาราม
มาตราส่วน 1:30



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยนวมธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางบ้านบุญ"
(A Study Of The Sala Ksan Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนสุข
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการศึกษาวิจัย :

นายวิรัตน์ วัฒนสุข

นายวิฑูรย์ จิรัฐติเจริญ

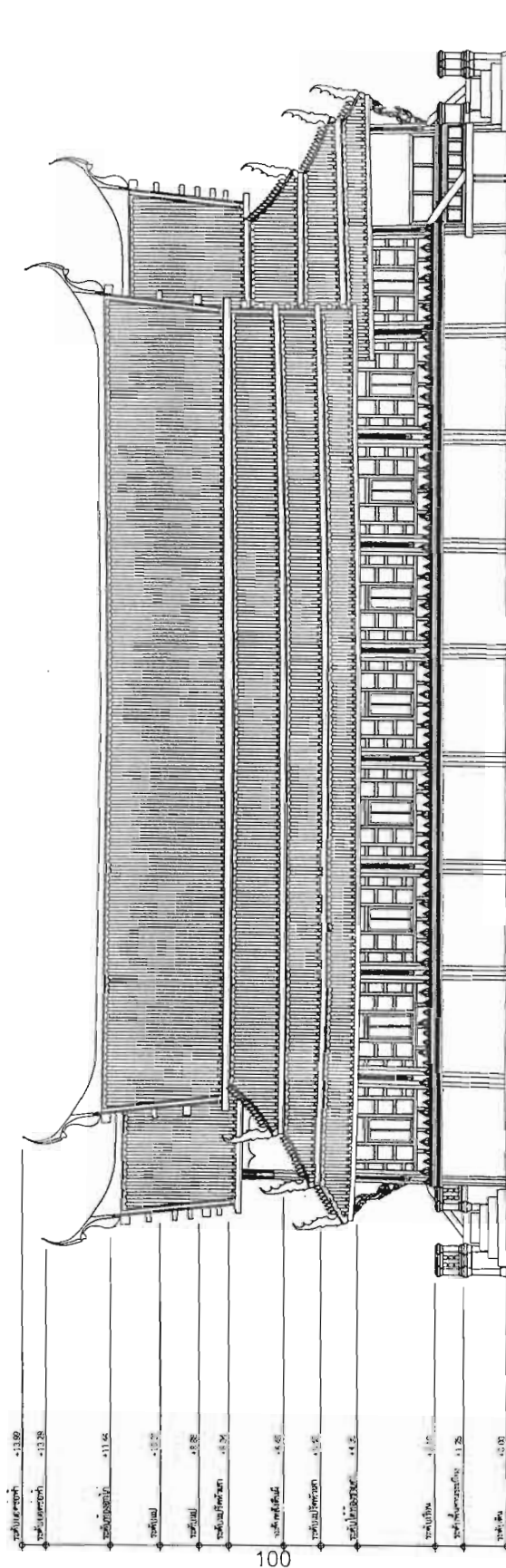
นายศุภพร มุขศรีศักดิ์

นายธงชัย ตูรงคศิริ

นายวิศวะ สุริวงค์

ทุนอุดหนุนการศึกษาวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยนวมธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน C ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

เล่มที่ ๑ :

สถาบันพัฒนาพระปริยัติศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันพระปริยัติศึกษาภาคเหนือ"
(A Study Of The Sala Kran Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

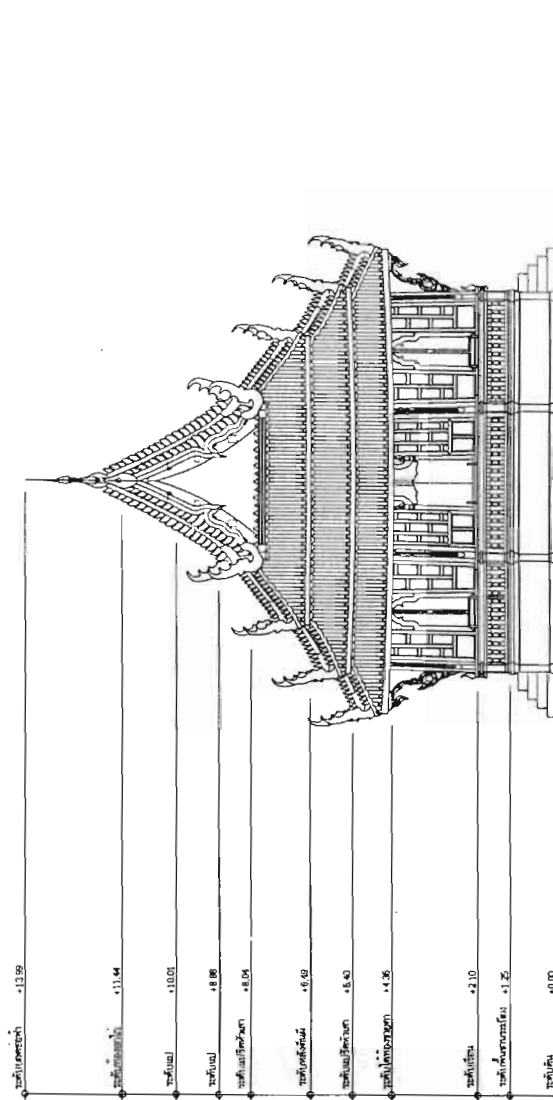
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชร วัฒนสุดี
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายวิฑูรย์ วัฒนโชน
นายวิฑูรย์ จิรจิตต์เจริญ
นายศุภพร บุญศักดิ์
นายประชัย อึ้งคงไธรัตน์
นายวิฑูรย์ สุจิตะพงษ์ศักดิ์

ผู้ดูแลศูนย์การวิจัย :

ปรีชา ใจบุญประมง พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันพัฒนาพระปริยัติศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน D ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม
ภาพส่วน



3.4 วัดสุวรรณราชหงษ์ ต.องครักษ์ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง

ลักษณะภายนอกอาคาร เป็นอาคารโถงขนาดใหญ่ ปัจจุบันต่อเรือนที่ด้านสกัดหลังสำหรับเป็นห้องน้ำใต้ถุนชั้นล่าง ชั้นบนเป็นที่เตรียมอาหาร ความน่าสนใจของศาลาการเปรียญแห่งนี้เป็นความสง่างามของรูปทรงหลังคาที่คลุมพื้นที่โถงกิจกรรม

หลังคา เป็นหลังคาทรงจั่วลดมุขทั้งด้านหน้าและด้านหลังมีปีกพาไลโดยรอบ
หน้าบัน - ด้านหน้าหันลงแม่น้ำ เป็นรูปจำหลักพระรามทรงหนุมาน พื้น

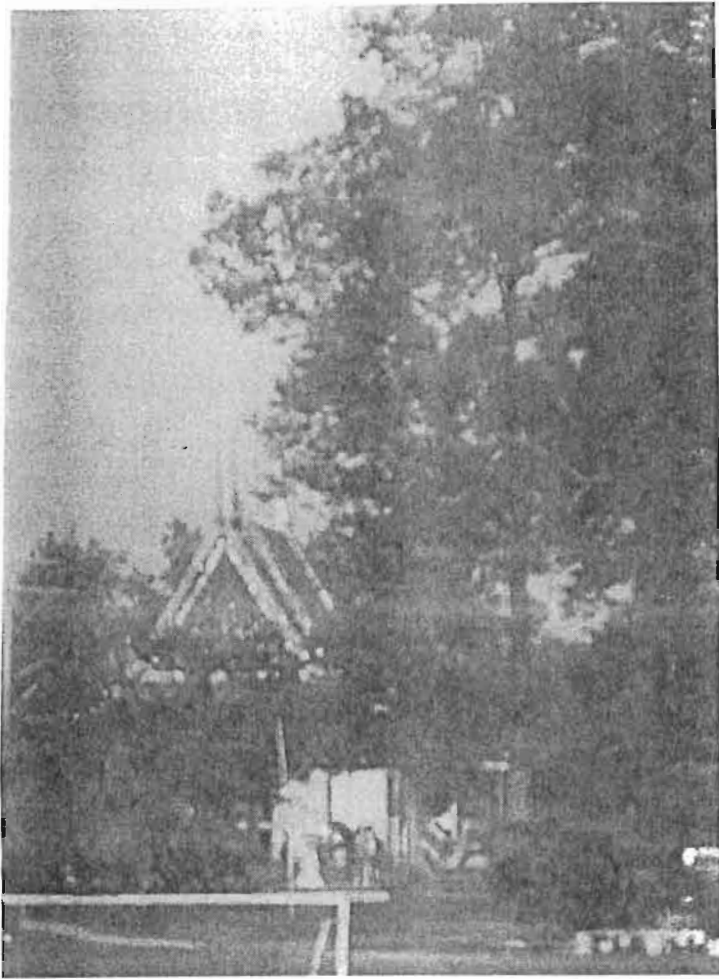
หลังเป็นลายก้านขดต่อช่อหางโต

- ด้านหลัง เป็นรูปจำหลักเทพนม พื้นหลังเป็นลายก้านขด
- เครื่องล่ายอง ช่อฟ้าประดับหน้าบันเป็น "ช่อฟ้าทรงปากครุฑ"

ลักษณะภายในอาคาร เป็นอาคารพื้นบ้านที่แสดงโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมไม่ปรุงแต่ง งานประดับตกแต่งมีเพียงฝ้าเพดานทาสีขาวเฉพาะในส่วนเสาในประธาน มีภาพชาดกใส่กรอบติดตามโครงสร้างอาคาร



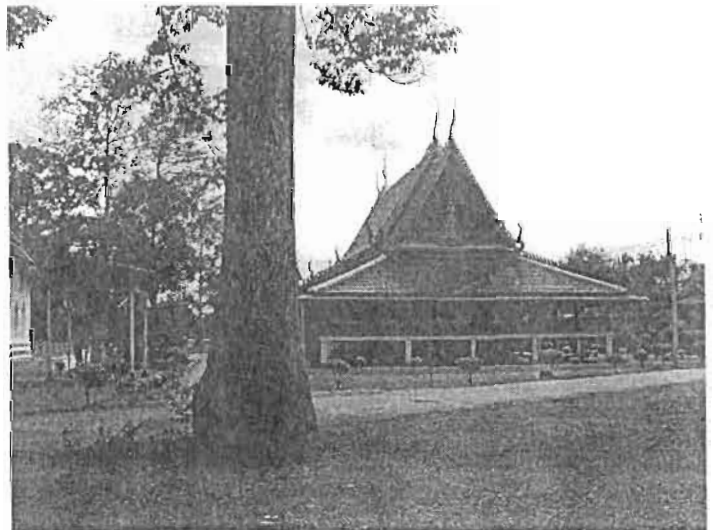
หลวงพ่อบุญ นายช่างผู้ออกแบบ และควบคุมการก่อสร้าง



ศาลาการเปรียญด้านหลัง (ทิศใต้)



ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้



ศาลาการเปรียญด้านทิศเหนือ (หันหน้าลงน้ำ)

ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก





ศาลาการเปรียญด้านหน้า (ทิศเหนือ)



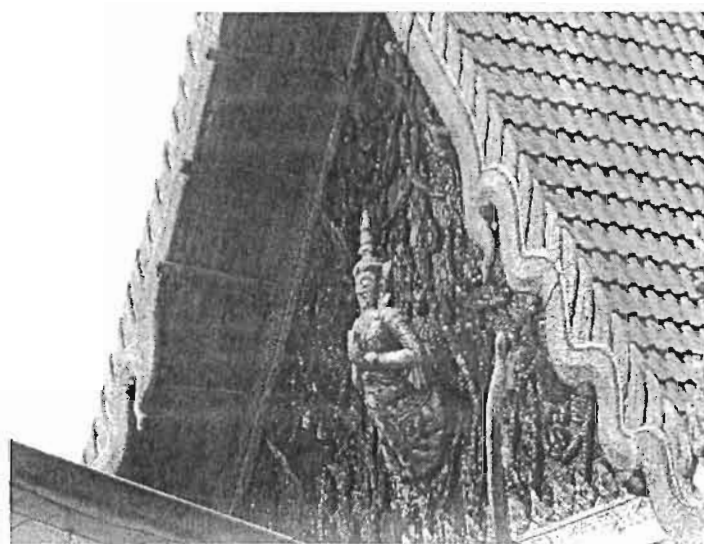
ลูกกระเบียงศาลาการเปรียญ



ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก



หน้าบ้านพระรามทรงหนุมาน (ด้านหน้า)



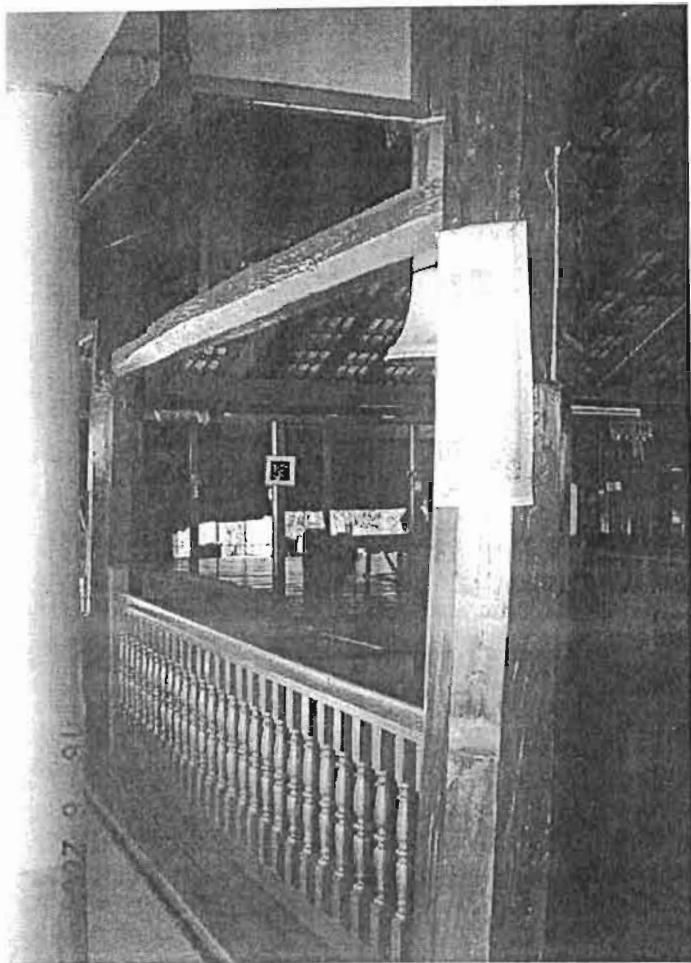
หน้าบ้านเทพนม (ด้านหลัง)



พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ



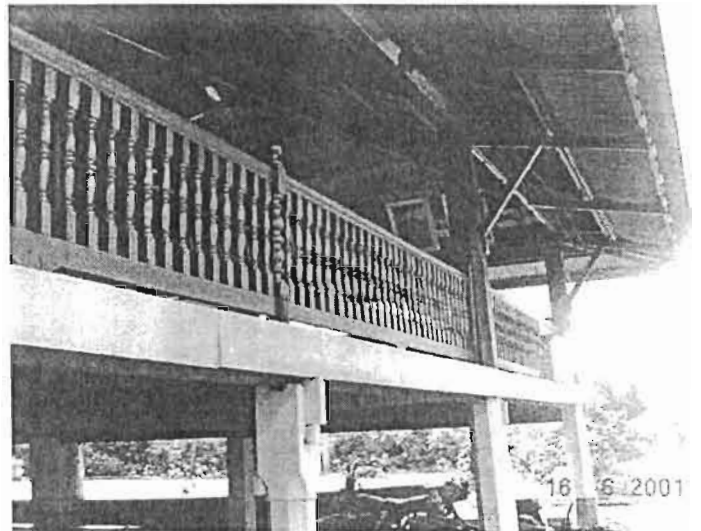
ธรรมาสน์ประจำศาลา



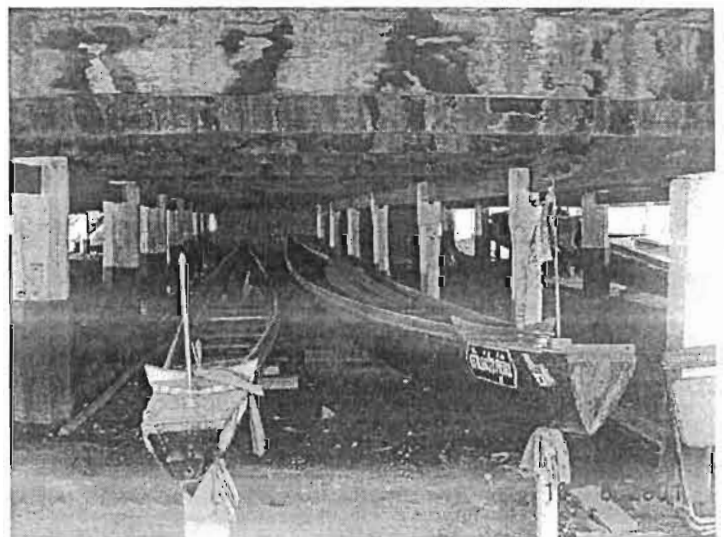
ลูกกรงไม้ระหว่างเสา



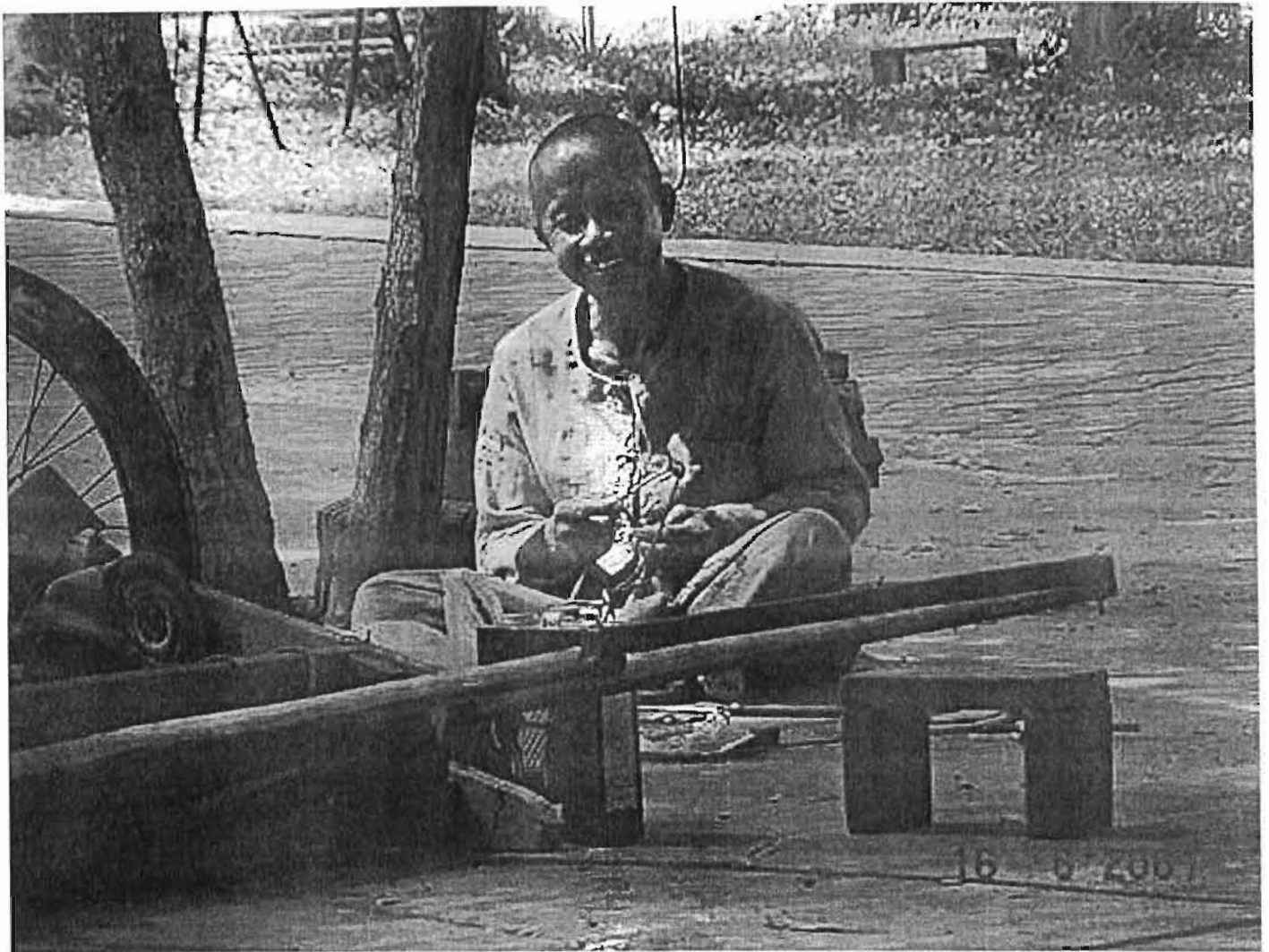
ภาพขาดกประดับในศาลา



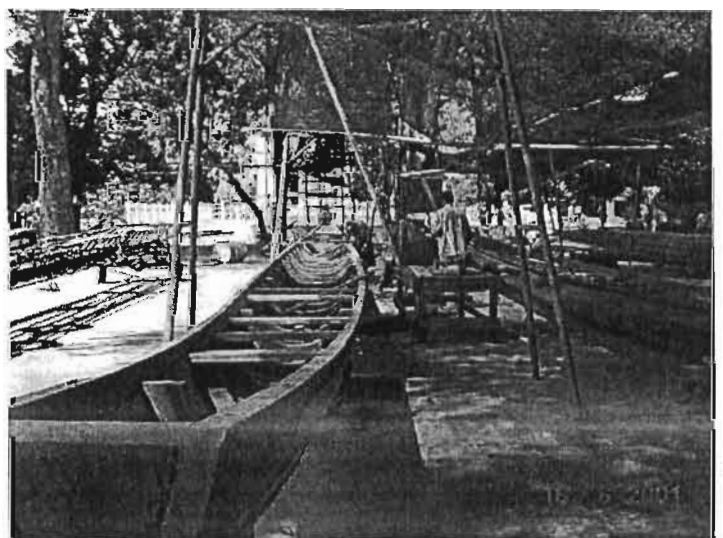
ลูกกรงทำใหม่



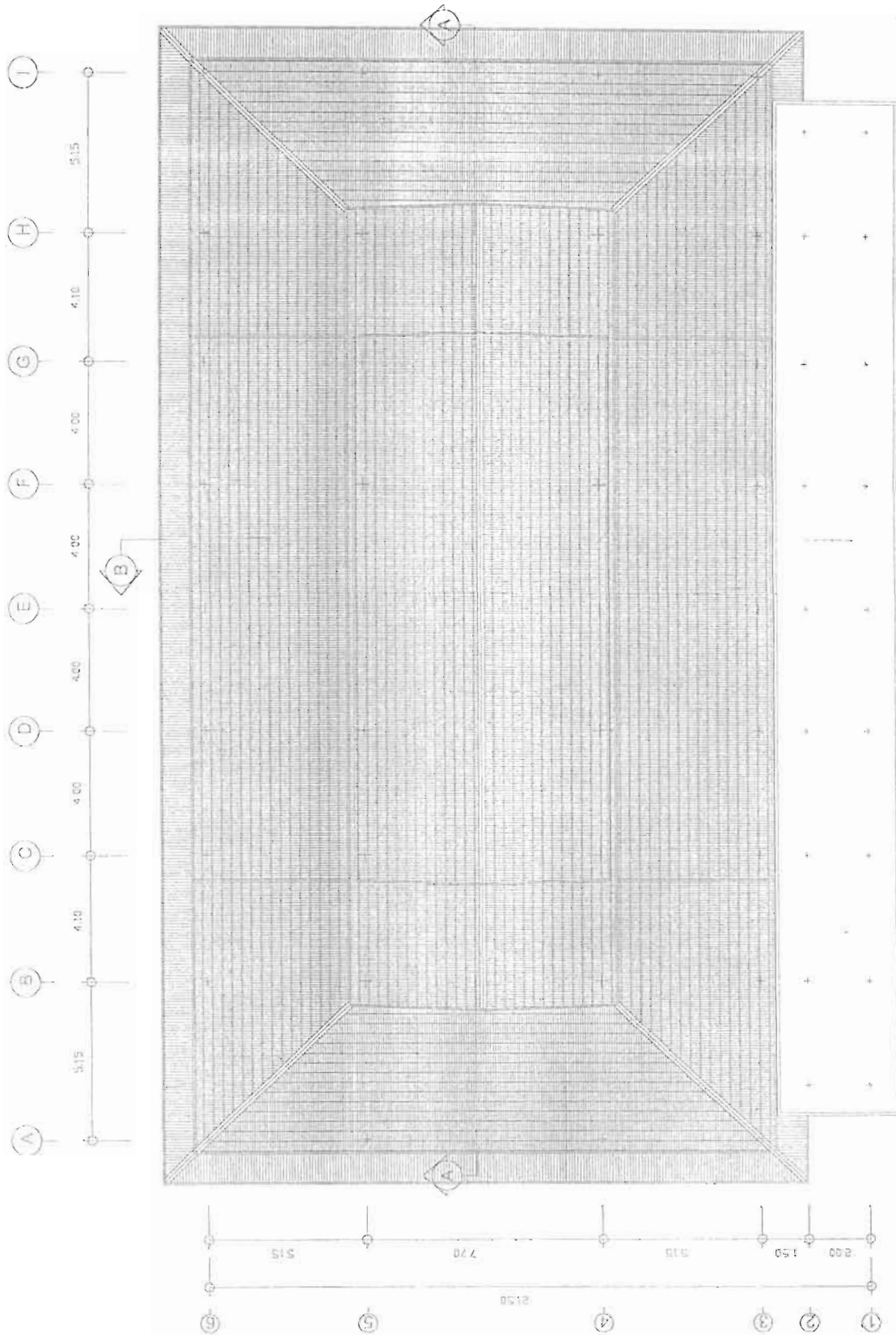
ใต้ถุนศาลาเก็บเรือโบราณ



เจ้าอาวาส วัดสุวรรณราชหงษ์องค์ปัจจุบัน
โปรดปรานงานช่างซ่อมเรือ



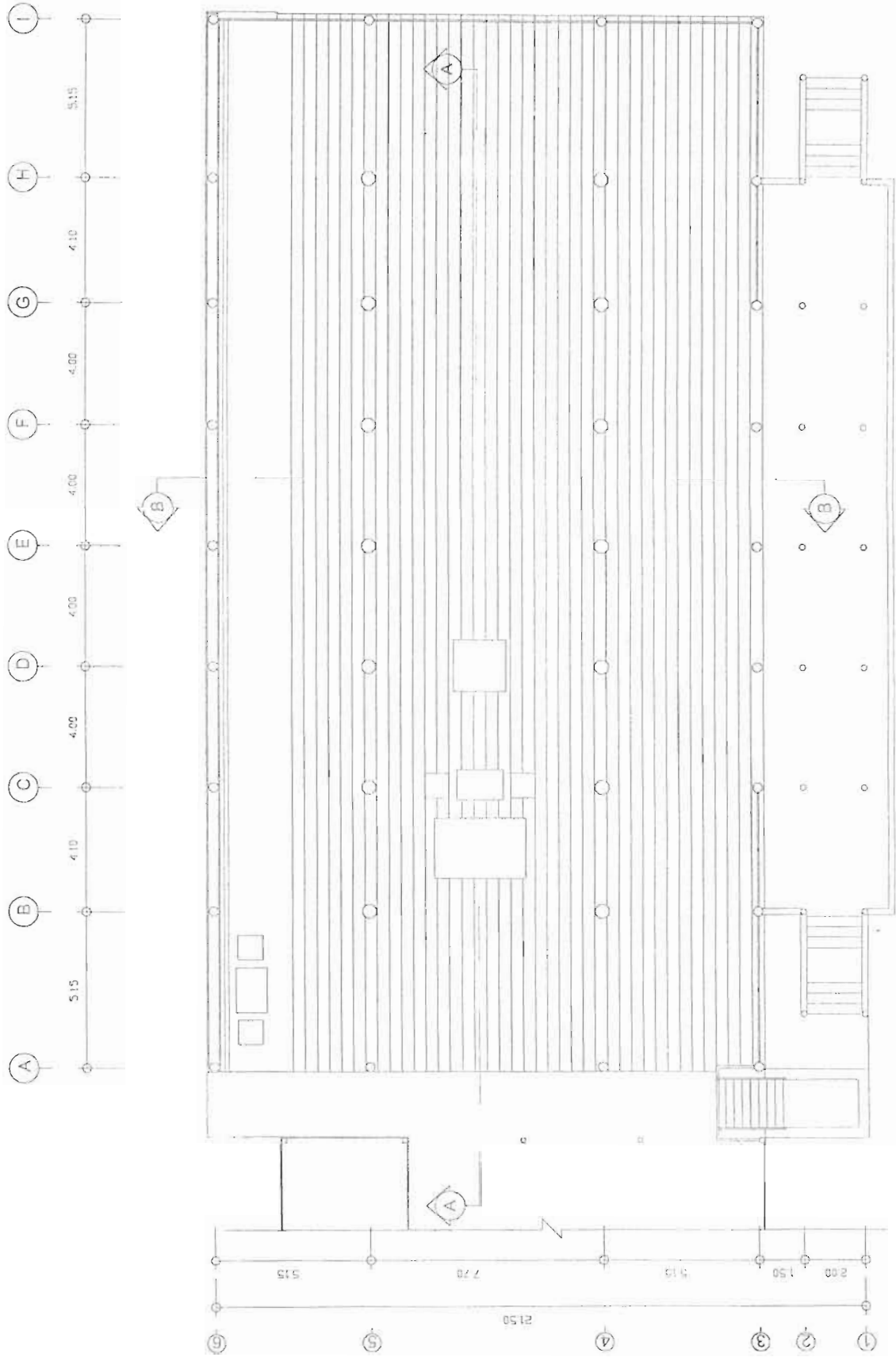
บริเวณลานวัดได้ต้นไม้เป็นที่ซ่อมเรือแข่งจากทั่วทุกสารทิศ



ผังหลังคาถาลาดสำหรับอาคาร
ภาคสนาม

0.50m

รายงานการวิจัย
เรื่อง : สถาปัตยกรรมและการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง : "สถาปัตยกรรมอาคารใหญ่" (A Study Of The Sala Krat Prun)
อาจารย์ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ ดร. พิเศษ ศาสตราจารย์ ดร. พิเศษ
ผู้ทำรายงานการวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิเศษ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย : นายวิชาญ นิ่มน้อย นายวิชาญ จุฑิตติชัย นายวิชาญ นิ่มน้อย นายวิชาญ นิ่มน้อย นายวิชาญ นิ่มน้อย
ทุนอุดหนุนการวิจัย : ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2544 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ






ผังแปลนอาคาร
 มคอ.๓

ผังพื้นที่อาคาร
 มคอ.๓

0 5.00 10.00

ทุนอุดหนุนการวิจัย :
 ปรัชญานิพนธ์เรื่อง "ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้แบบบูรณาการ" ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๓ - พ.ศ. ๒๕๖๔
 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :
 นายเรวัต มีแสงจันทร์
 นายวิฑูรย์ จิรัฐติกุลชัย
 นายศุภพร ชูทรัพย์ดี
 นายสมิทธิ์ อุดมทรัพย์
 นายวิภาส สุทธิพงษ์

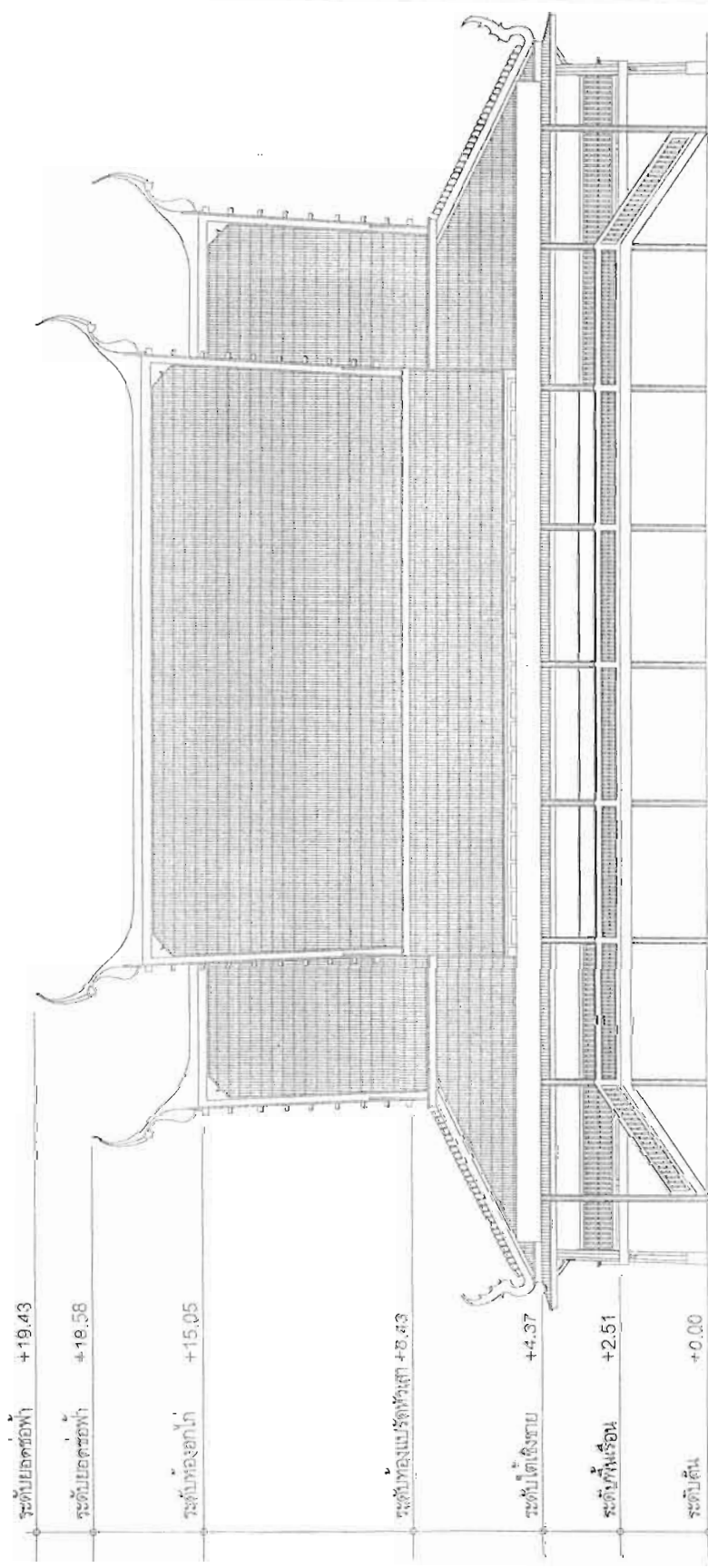
ผู้ดำเนินการวิจัย :
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนศิริ
 ภาควิชาสถาปัตยกรรม
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
 เขตอุตสาหกรรมลำปาง

สถานศึกษา :
 อุตสาหกรรม พัฒนา

ชื่อเรื่อง :
 "สถาบันการศึกษาลำปาง" (A Study Of The Sala Kuan Pratin)

เล่มที่ :
 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

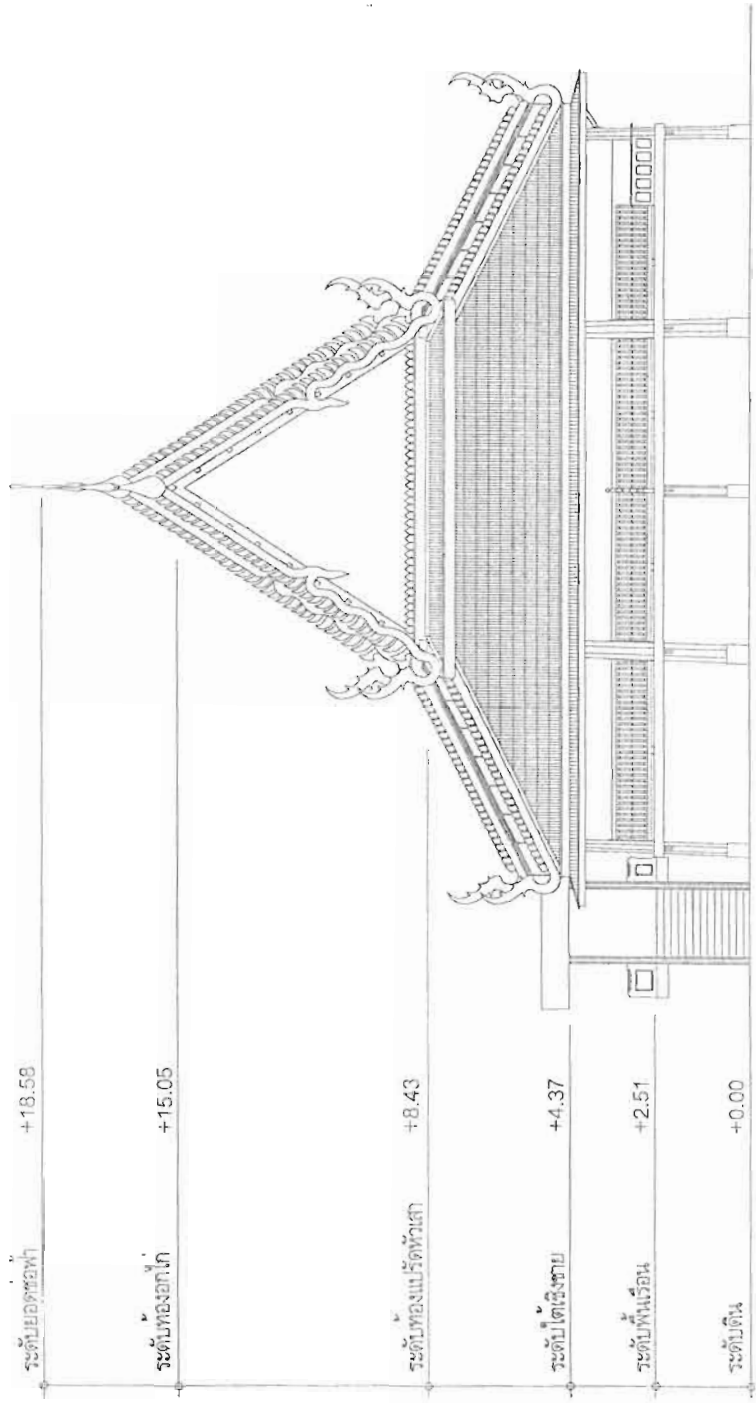
รายงานการวิจัย



รูปถ่าย A สถาปัตยกรรมราชวงศ์
มณฑลเวียง



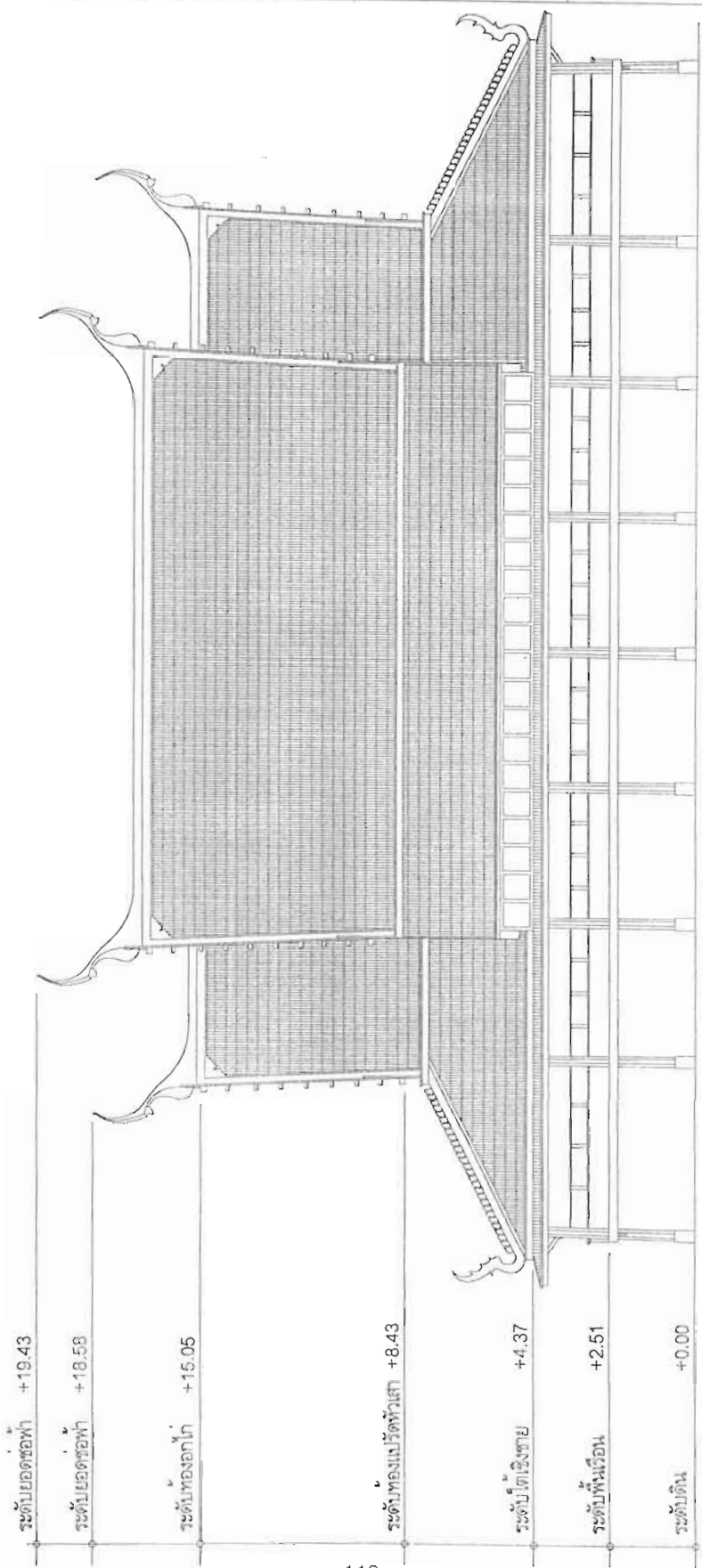
รายงานการวิจัย
เรื่อง : สถาปัตยกรรมราชวงศ์เวียง ศึกษาองค์ประกอบและกรรมวิธีการช่าง
หัวข้อเรื่อง : "สถาปัตยกรรมราชวงศ์เวียง" (A Study Of The Sala Kan Phin)
อาจารย์ที่ปรึกษา : นางสมิทธิ์ เพ็งแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วรวิทย์ ภาควิชาสถาปัตย์วิศวกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร
ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา : นายเวทย์ วิมลเนน นายวิชาญ จิตวิจิตร นายพัชร พุทธิศักดิ์ นายสมันต์ สุขสวัสดิ์ นายอภิรักษ์ สุริยวงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย : ปรีชา วิบูลย์ผลานนท์ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาปัตย์วิศวกรรมศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา



รูปด้าน B ศาลาวัดสุวรรณราชหงษ์
มหาสารคาม



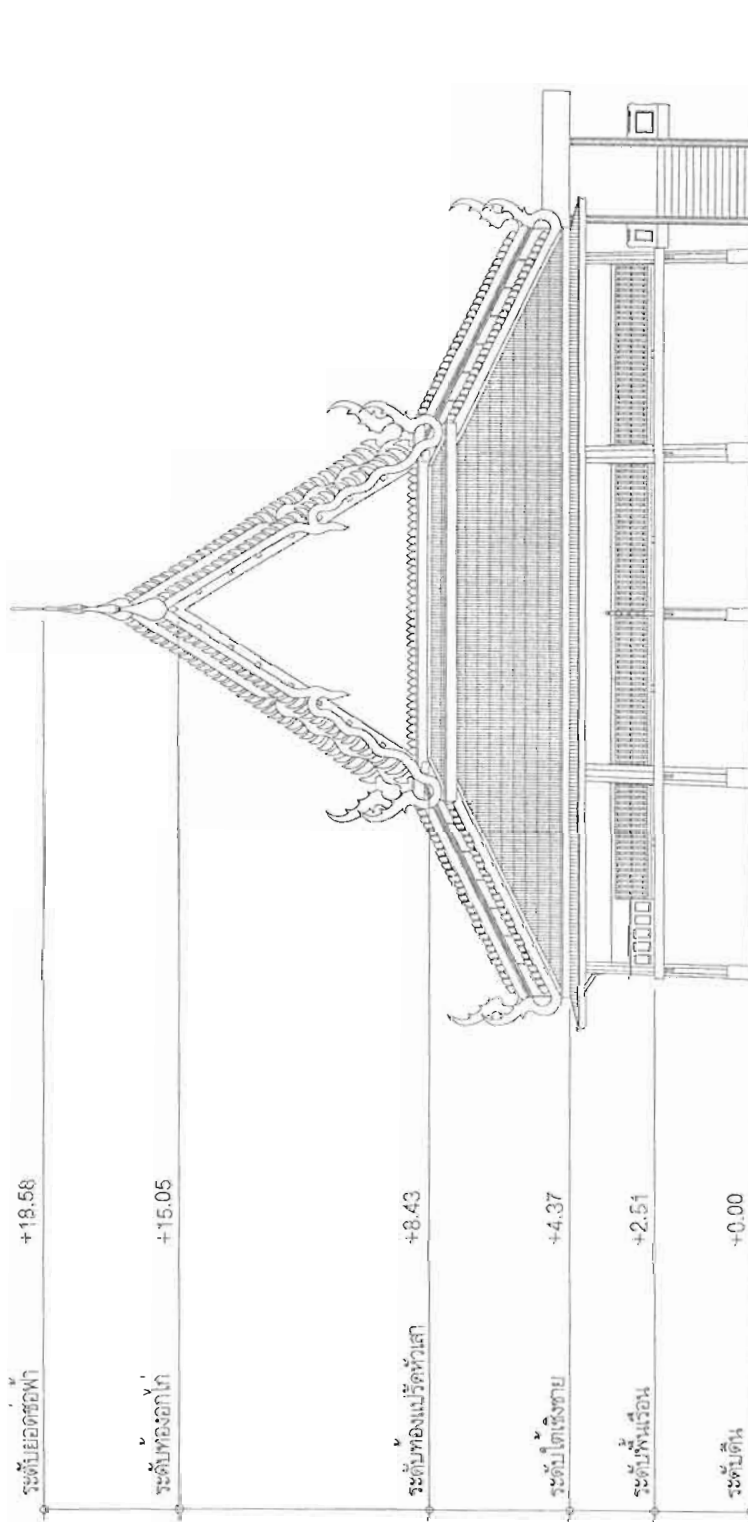
รายงานการวิจัย	
เสนอ :	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลาการวิจัย" (A Study Of The Sala Kran Prison)
อาจารย์ปรึกษา :	อาจารย์เกษม เต็งแก้ว
ผู้ดำเนินโครงการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนสุข ภาควิชาสถาปัตย์และการ ตกแต่งภายใน คณะสถาปัตย์ ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เจริญงอกงามวิทยาวิทยาลัย
ผู้ช่วยดำเนินโครงการวิจัย :	นายพรวิทย์ วัฒนสุข นายวิภาดา จงวิจิตรวิชัย นายชยาพร บุขันธ์ศักดิ์ นายตะวัน อุบลประไพ นายวิภาดา จงวิจิตรวิชัย
ทุนอุดหนุนโครงการวิจัย :	ประจักษ์ศิลปาคมวิทยาลัย พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น



รูปด้าน C ศาลาวัดสุพรรณราชหงษ์
ขนาดจริง



รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันพัฒนบริหารศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันกรมราชทัณฑ์การเรือน" (A Study Of The Sala Kran Prison)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อ.ดร. พงษ์เทพ อ.ดร. พงษ์เทพ
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิษณุ วิชาญ ภาคศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายเรวัต รังษะ นายวิชาญ จิรัฐิธเจริญ นายศุภเทพ บุญซึ้งดี นายสรชัย ช่างประดิษฐ์ นายวิริยะ สุจริตพงศ์
ผู้ดูแลคุณภาพการวิจัย :	ป.ร.จ. เป็นประโยชน์ สถาบันพัฒนบริหารศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน D ศาลาแก้วสุวรรณหรรษาทรงหงษ์

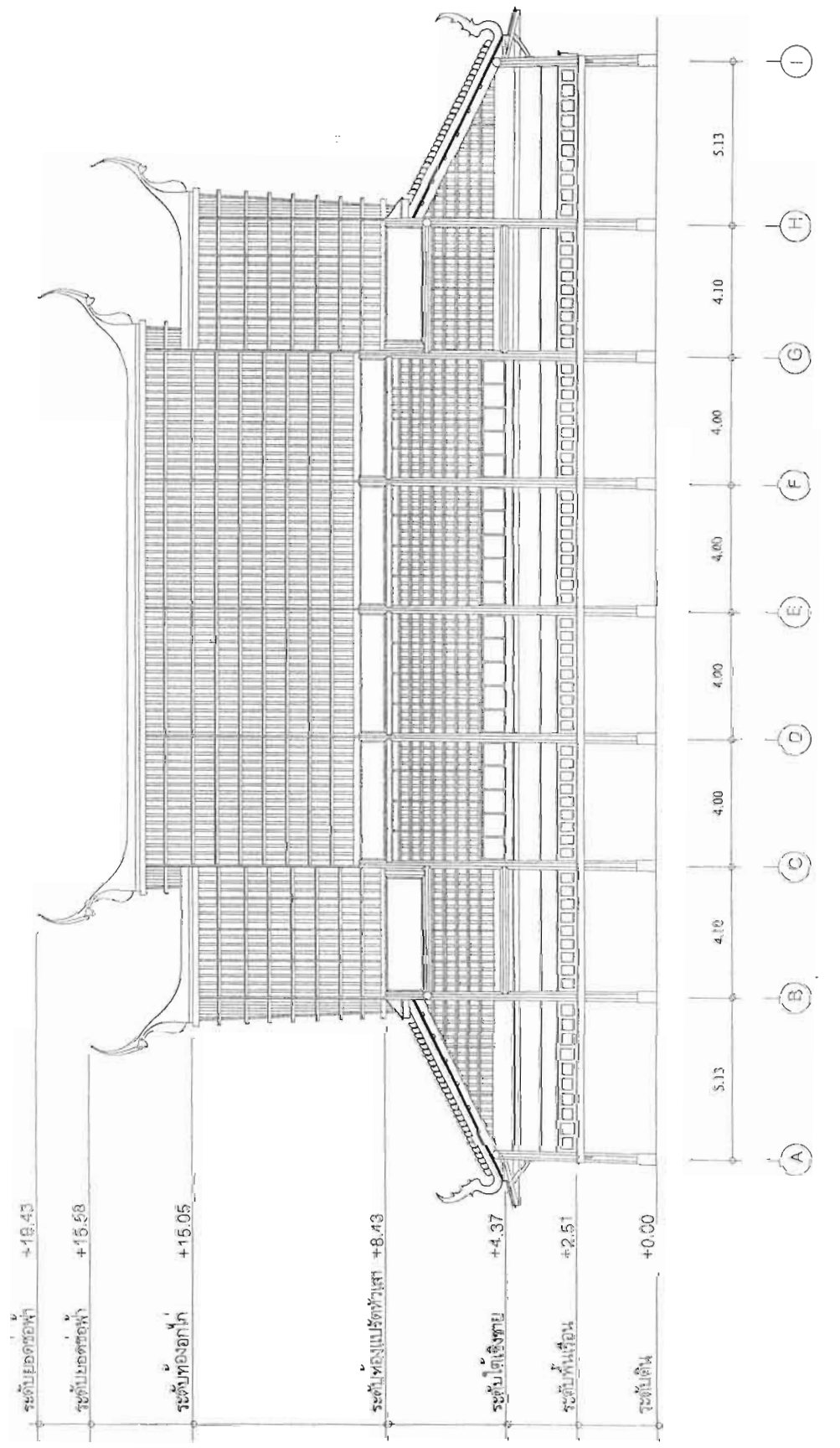
มาตราส่วน



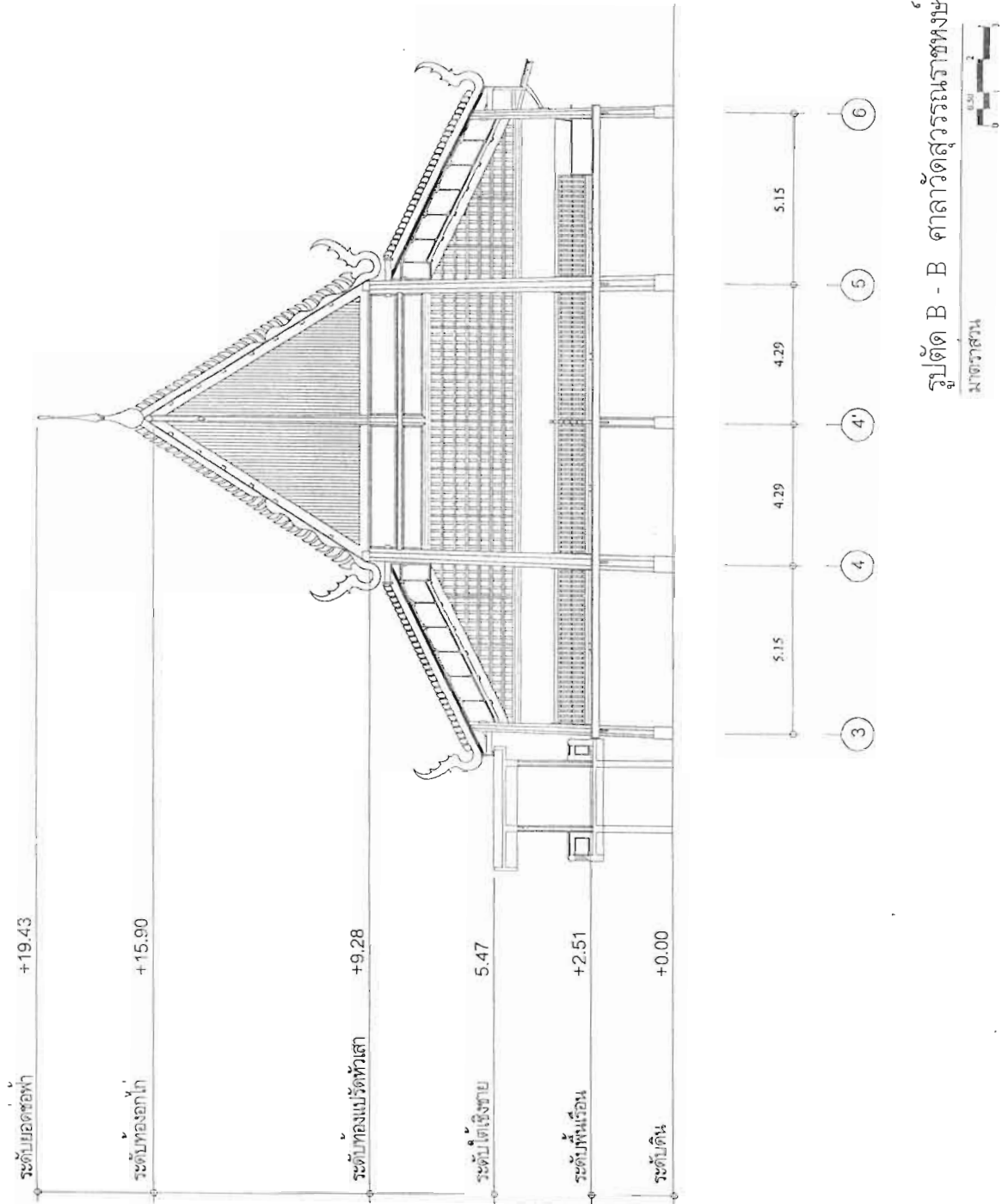
รายงานการวิจัย	
เลขที่ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันกรมศาลากลางเมือง" (A Study Of The Sala Kraam Praem)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ตอน เฟื่องแก้ว
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิ วัชรินธุ์ ภาควิชาสถาปัตย์วัฒนธรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ควบคุมดำเนินการวิจัย :	นายเวทย์ วิมลชัย นายวิฑูรย์ จิรัฐติเจริญ นายพลากร มุทิตสิทธิ์ นายประชัย ตูมคงศิริวงษ์ นายวิภาส สุจริตพงศ์
ผู้ดูแลงานพิมพ์ :	นางสาวปัทมา วัฒนศิริ
	ปรับปรุงเป็นรายงาน พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2554 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

รายงานการวิจัย
ความเป็นมา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง : "สถาปัตยกรรมจากทางปรางค์" (A Study Of The Sala Kran Prang)
อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์เกษม เพ็ญแข
ผู้ดำเนินการศึกษา : ภาควิชาสถาปัตยกรรม วิชาศิลปกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย : นายรัต วัฒนไชย นายวิภา จรุงจิตวิบูลย์ นายศุภพร นุชศักดิ์ นายธเนศม์ อังคตวโรจน์ นายวิภาส สุทธิพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :
 งบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - พ.ศ.2564
 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
 สำนักงานวัฒนธรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัด A - A ศาลาวัดสุวรรณราชทอง
 นภาพรชาวัฒน์



รูปตัด B - B ศาลาวัดสุวรรณางหงษ์

รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันวิจัยร่วมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันกรรมการศาลากลางมณฑล" (A Study Of The Sala Kras Phan)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์เกษม พิณแก้ว
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรดี ธีระพันธุ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายรวีวิทย์ ธีระพงษ์ นายวิฑูรย์ อธิวิจิตรเจริญ นายศุภกมล สุทธิรักษ์ นายธงชัย อุดมพงศ์โรจน์ นายวิศวะ สุจริตพงศ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ปรีดีปริญญารวมาน พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวิจัยร่วมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

3.5 วัตถุประสงค์นี้ ต.องครักษ์ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง

ลักษณะอาคาร เป็นอาคารไม้ทรงโถง ยกใต้ถุน ที่มีรูปทรงหลังคาทรงจตุรมุข งามน่าประทับใจมาก แม้จะอยู่ในสภาพเก่าคร่ำคร่า แผนผังเป็นรูปกากะบาด ขนาดอาคารโดยประมาณ 21.00 X 21.00 ต.ร.ม. โครงสร้างอาคารประกอบด้วยเสาไม้จำนวน 84 ต้น แต่เดิมมีขานเรือนยื่นต่อออกไปริมน้ำ และที่มุมมีเสานางส์ประดับ 2 ต้น¹ ถัดลงไปศาลาทรงไทยริมน้ำอีกสองหลัง และศาลาล้างบาตรอยู่ติดกัน ด้านหลังศาลาการเบรียญเป็นเจดีย์ระฆังทรงสูงวางบนฐานแปดเหลี่ยม ผู้เฒ่าผู้แก่หลายท่านมักเล่าเหมือนกันว่า ศาลาการเบรียญนั้นไม่ทำทำทรงปราสาทครอบสันจั่วจตุรมุขก็เพราะ ท่านผู้ออกแบบตั้งใจให้ยอดเจดีย์ที่อยู่ด้านหลังแลดูเป็นยอดของศาลาการเบรียญเมื่อสัญจรทางน้ำผ่านไปผ่านมา ภายในศาลาเคยใช้เป็นที่สำหรับเด็กๆเรียนหนังสือ เป็นสถานที่ทำบุญในวันพระ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา²

หลังคา เป็นหลังคาทรงจตุรมุขลดมุข 3 ชั้น มีฟาไลปีกนกโดยรอบ ชั้น 3 ตับ เดิมมุงกระเบื้องดินเผาเคลือบสี ซ่อมภายหลังเปลี่ยนหลังคาฟาไลเป็นสังกะสี³

หน้าบัน ขำรดหลุดหมดทั้ง 4 ด้าน มองเห็นร่องรอยของลายประดับกระจกสีรูปสัตว์ในวรรณกรรม ทั้งสี่ด้านไม่เหมือนกัน

- ด้านทิศเหนือหันหน้าลงแม่น้ำพอมองเห็นเป็นลางๆลายคชสีห์
- ด้านทิศตะวันออก เป็นรูปตัวกิริคูหนึ่งยืนหันหน้าเข้าหากัน
- ด้านทิศใต้ ดูเหมือนนกคูหนึ่งยืนหันหน้าเข้าหากัน
- ด้านทิศตะวันตก ดูเหมือนพญาครุฑคูหนึ่งยืนหันหน้าเข้าหากัน

เครื่องลำยอง ผู้กร่อนตามกาลเวลายังพอมองเห็นได้ว่า ซ่อฟ้าประดับหน้าบันเป็น “ซ่อฟ้าทรงปากครุฑ” มีใบระกานาคสะดุ้ง และหางหงส์ที่ทรวดทรงงาม

ลักษณะภายใน

ฝ้าเพดาน ทำเฉพาะบริเวณโถงกลาง เป็นไม้กระดานตีชน ลดชั้นตามโครงสร้าง ที่ฟาไลไม่มีฝ้า ติดดาวเพดานไม้แกะสลัก (ดูภาพประกอบ)

เมื่อครั้งที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้นั้น ใช้ตะเกียงแขวนผูกเชือกชักรอกขึ้น - ลง

¹ สัมภาษณ์ คุณลุงจันทร์ โมราทอง , อายุ 64 ปี , เมื่อ เม.ย. พ.ศ. 2545.

² สัมภาษณ์ พระสุทิน ปัญญาโร, รักษาการเจ้าอาวาส, 45 พรรษา, เมื่อ เม.ย. พ.ศ. 2545.

³ อ้างแล้ว.



พระอุปัชฌาย์บุญ

หลวงพ่อบุญ นายช่างผู้ออกแบบ และควบคุมการก่อสร้าง

ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก



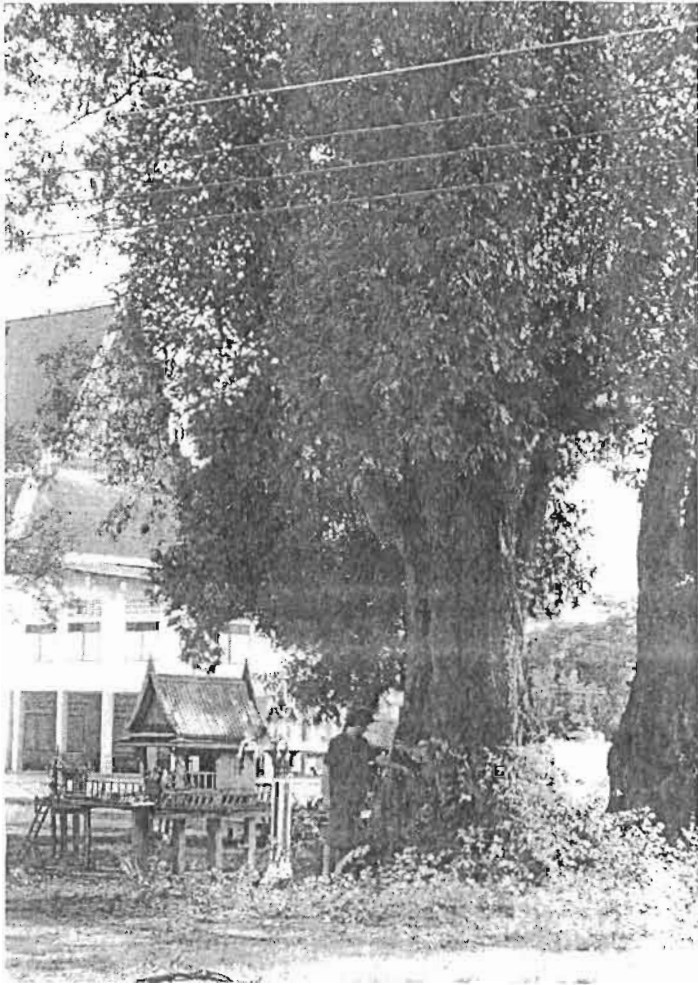
16 6 2001



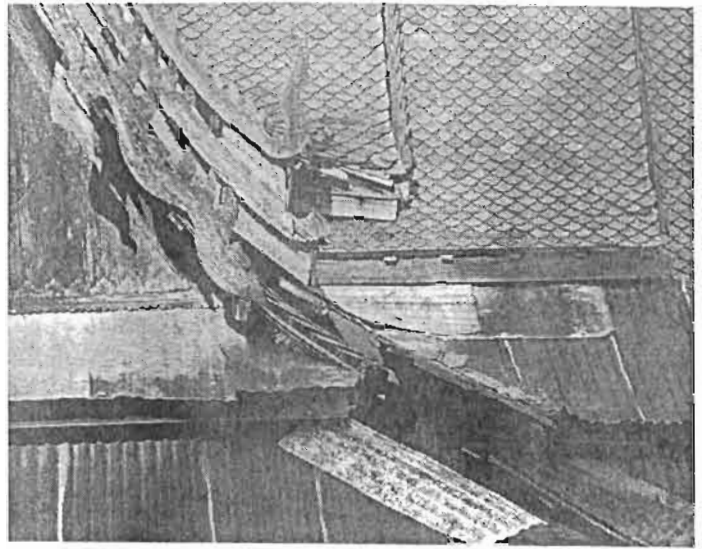
ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้



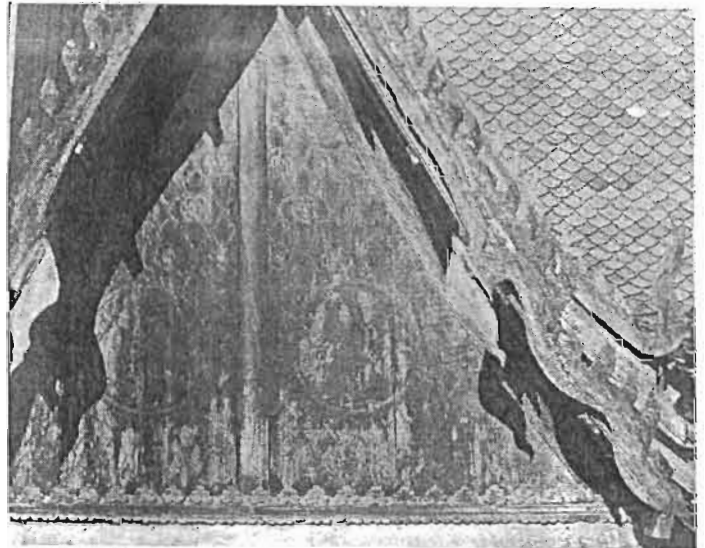
ลูกทรงไม้กันตมมุขศาลาด้านตะวันตกเฉียงใต้



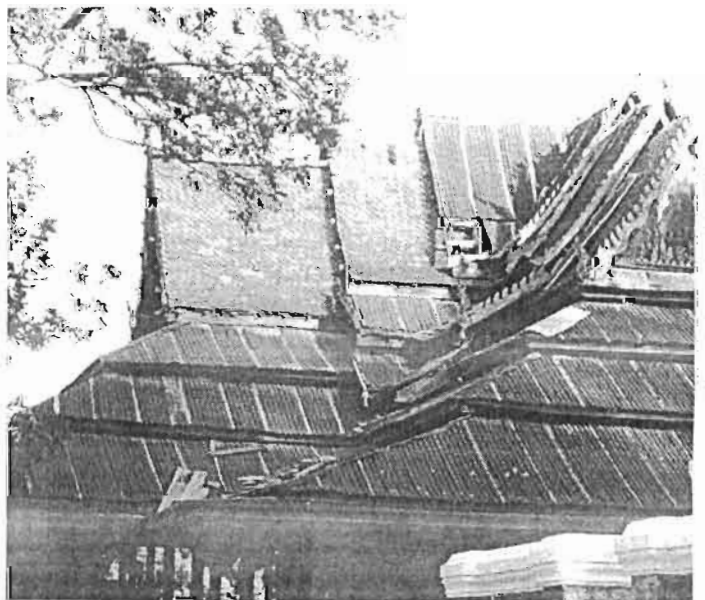
ต้นไม้ใหญ่บริเวณพื้นที่ว่างด้านทิศเหนือ



มุขลดหน้าจั่ว



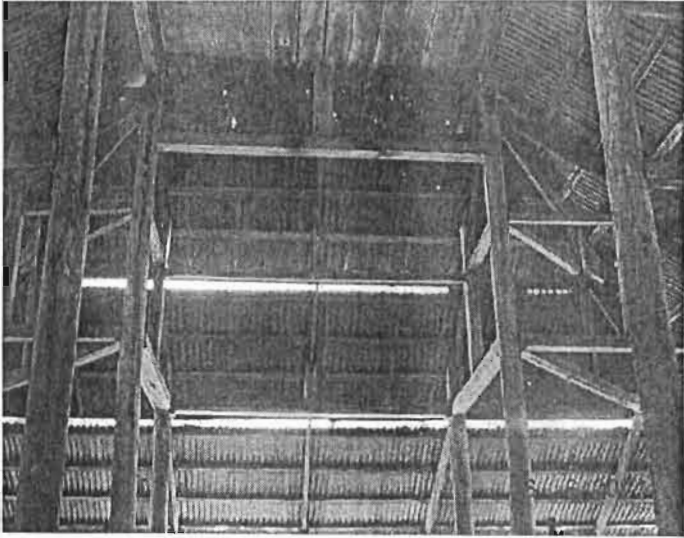
หน้าบันจตุรมุข



จตุรมุขด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ



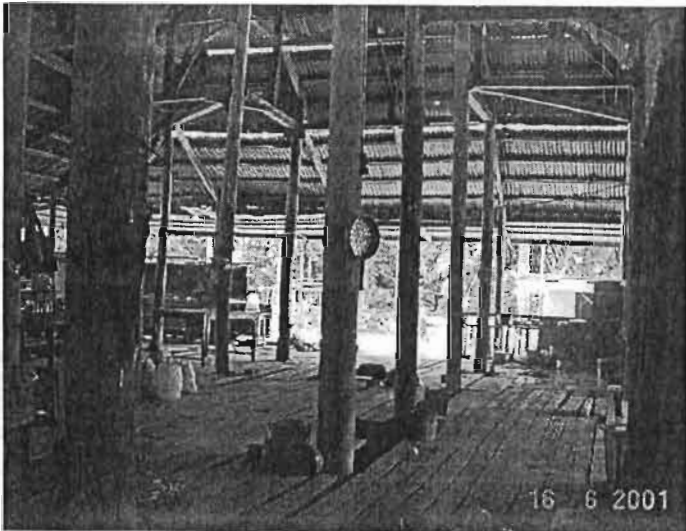
พื้นที่เว้นว่างภายในโรงจตุรมุข



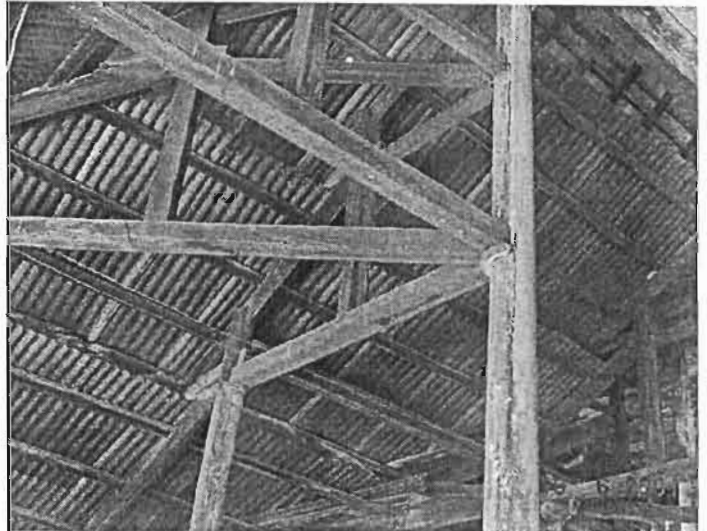
โครงสร้างภายใน โถงจตุรมุข



ฝ้าเพดานลดระดับ

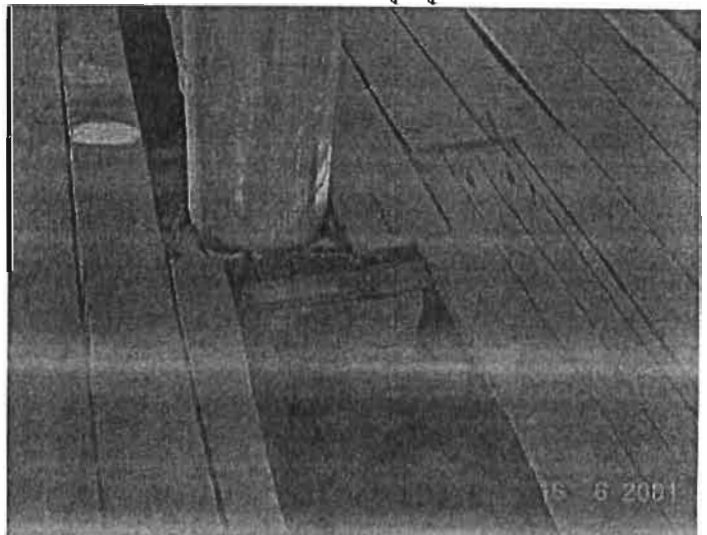


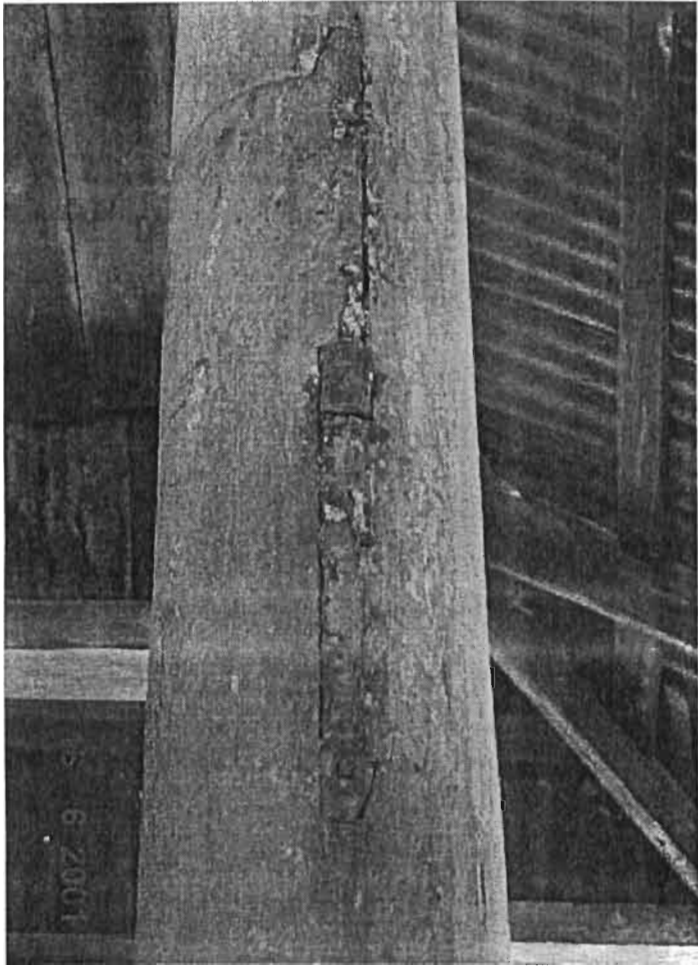
โครงสร้างภายในโถงจตุรมุข



โครงสร้างภายในโถงจตุรมุข

พื้นศาลา





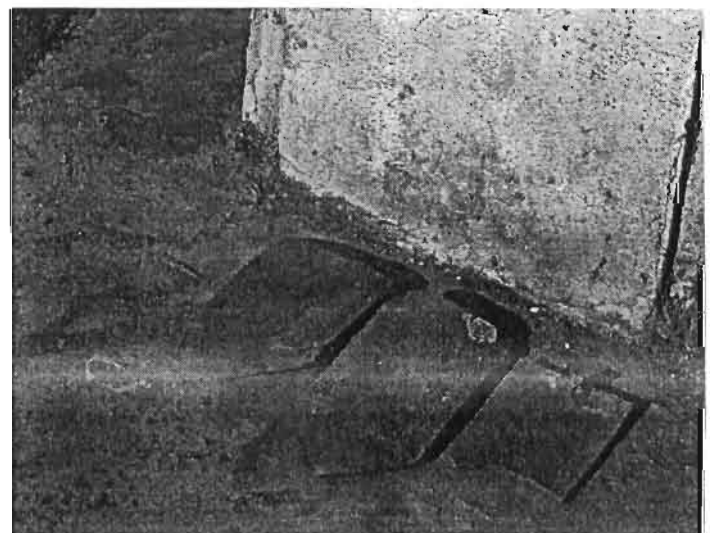
รอยต่อเสา



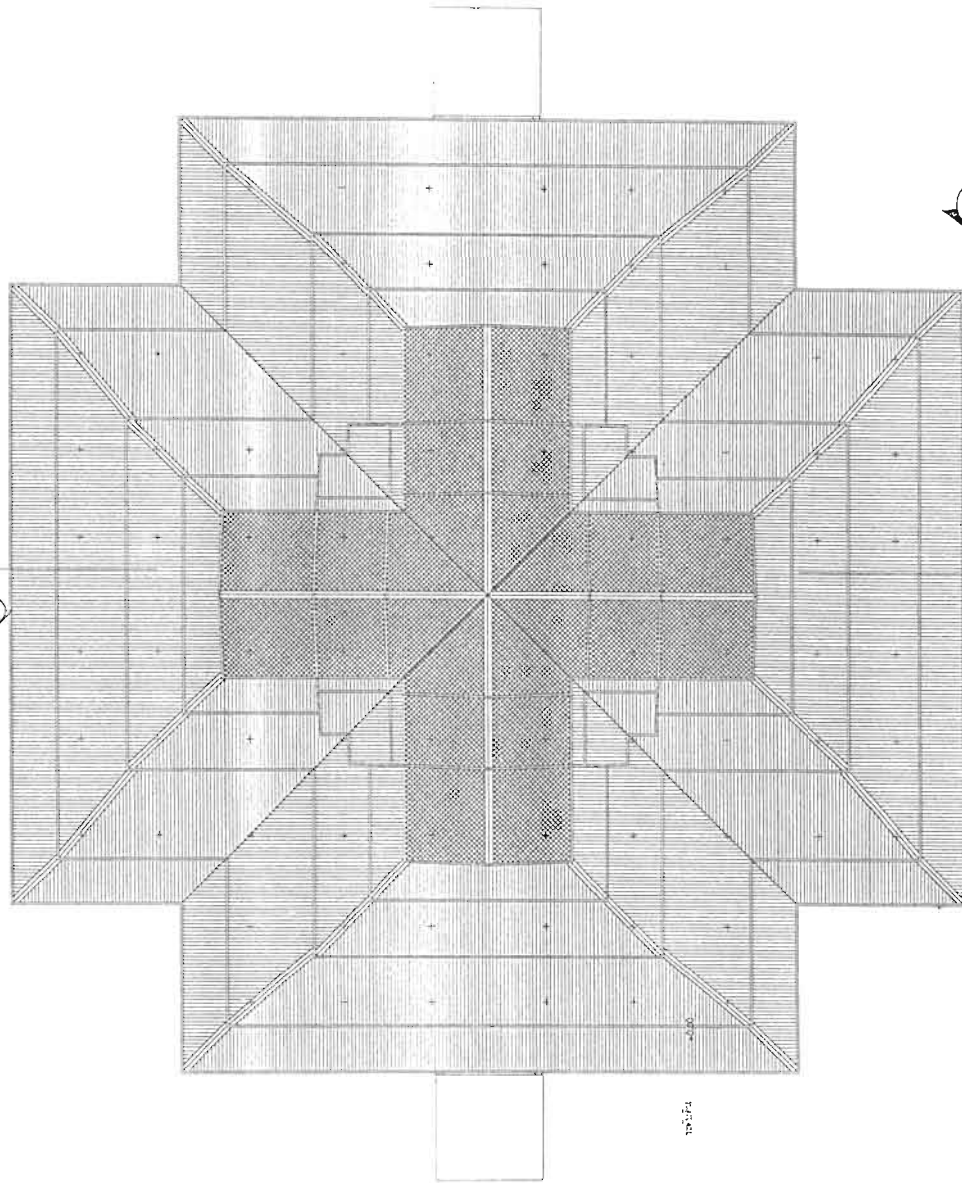
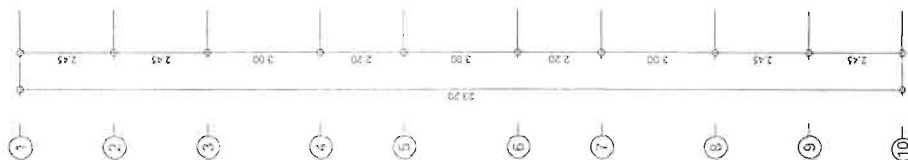
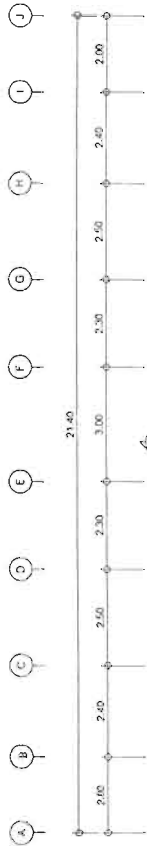
ดาวเพดาน



ดาวเพดาน

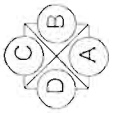


กระเบื้องดินเผาไม่เคลือบ ที่ใช้มุงหลังคาเดิม



ผังโครงสร้างอาคารเบรียญ์วัดจุฬาราม

ภาคส่วน



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"เขี้ยวกรมมกลาการเบรียญ์"
(A Study Of The Sala Kian Piam)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

ศาสตราจารย์ เก่งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

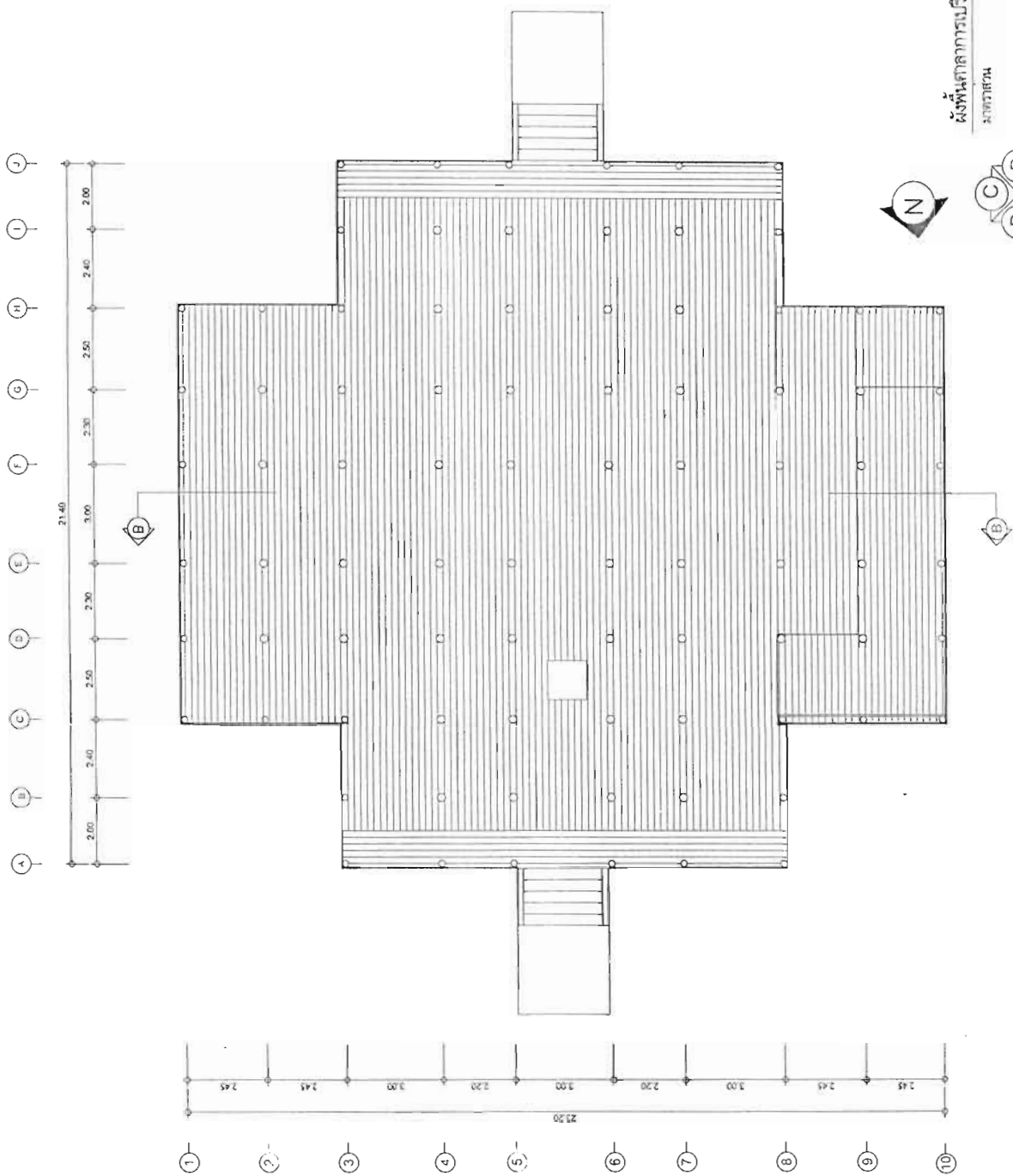
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จักร วิมลสุ
ภาควิชาศิลปการ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต รังษะโม
นายวิทย์ จิรัฐติธัญ
นายพรพร เพชรศักดิ์
นายรัชชัย ตุงอ่าวโรจน์
นายวิศวะ สุจรพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประโยชน์งบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



ผังพื้นที่อาคารเบรียญี่ดงพุมฤณี
ขนาดสัดน

รายงานการวิจัย

เล่มบ :

สถาบันวิจัยธรรมศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมสถาปัตยกรรมเบรียญี่"
(A Study Of The Sala Kran Prain)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อรรถวิชัย พิมบัว

ผู้ดำเนินโครงการวิจัย :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิจิตร วิจิตรนุ
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

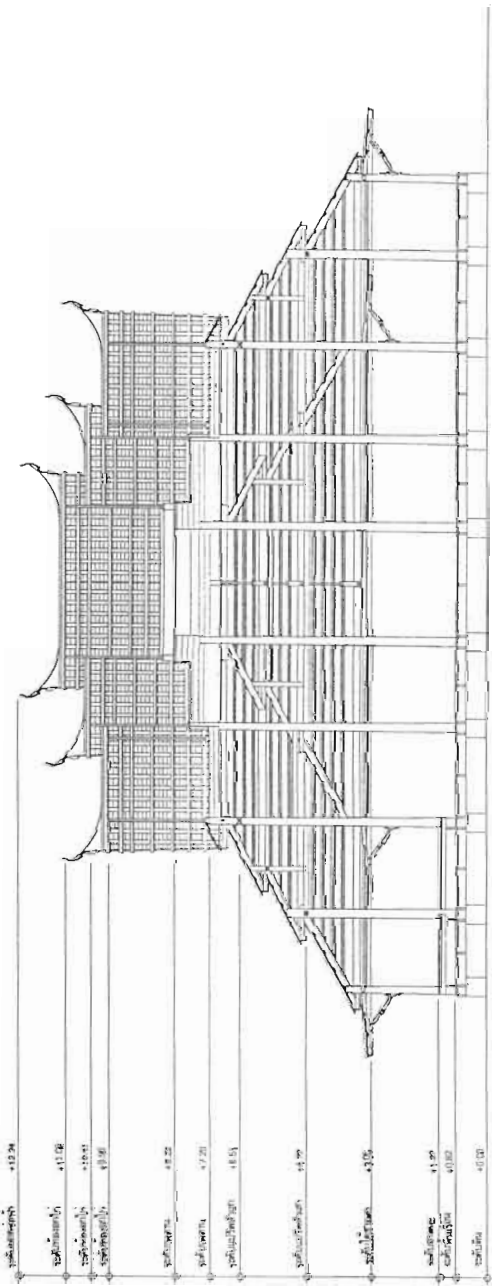
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเวรุต ร่มละไม
นายวิทยา ลัญจิตเจริญ
นายพัทธพร มุขชัยศักดิ์
นายสรชัย ดุรงค์โรจน์
นายวิหระ สุจิระพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจวบจิงบงบมชน พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันวิจัยธรรมศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

รายงานการวิจัย
ชื่อ : สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักส่งเสริมและกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง : "สถาบันกรรมการศึกษาการวิจัย" (A Study Of The Sala Krian Prasan)
อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์เกษม เก่งแก้ว
ผู้ดำเนินการวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วรวิทย์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ตรวจดำเนินการวิจัย : นายเรวัต ธีระนิยม นายวิชาญ จีบุตติงกูญ นายศุภพร ยุทธศักดิ์ นายธวัช ตุงกักรัตน์ นายวิศิษฐ์ สุธีระพงษ์
ที่อยู่ของหน่วยงานวิจัย : 155 ซอยปิ่นเกล้าพระนครเหนือ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 เขตปิ่นเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพฯ สำนักงานส่งเสริมและกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัด
 1/40



รายงานการวิจัย

เล่มที่ ๒ :

สถาบันวิจัยชุมชนศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ"
(A Study Of The Sala Kram Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์หม่อม เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

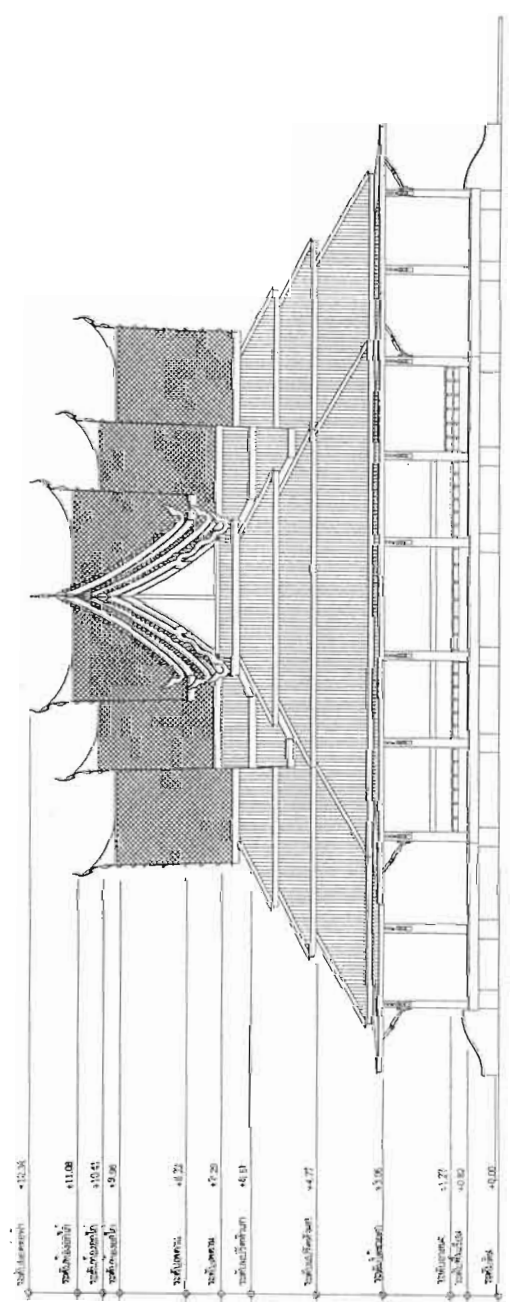
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วิศิษฐ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้รวบรวมรายงานวิจัย :

นายสรวิทย์ รังละขมิ
นายวิทย์ภา จิวิจิตรเจริญ
นายศุภางค์ บุญสวัสดิ์
นายสมชัย สุวงศ์โรจน์
นายภักดิ์กร สุจิตระพงษ์

ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ปรัญจิวินัย วัฒนกิจน พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยชุมชนศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน A ศาลาการเปรียญวัดจุฬาราม

ส.ศ.ศ.ศ.ศ.ศ.



รายงานการวิจัย

เล่มที่ ๖ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันวิทยกรรมสถาการเบ็ญญ"
(A Study Of The Sala Kean Prian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ถนอม เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย :

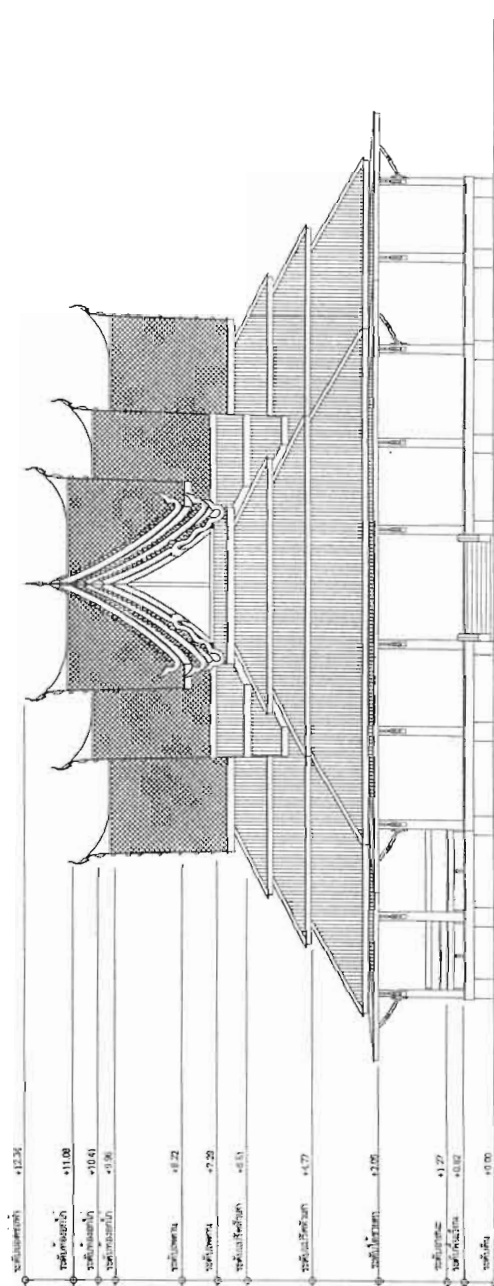
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิศว์ รัชสิณผู้
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต ชัมพะโน
นายวิทย์มา จิวิฐิธีเจริญ
นายทศพร นุชชิตศักดิ์
นายประชัย ดุรงค์วีระจันต์
นายวิฑูรย์ สุจิตะพงษ์

ทุนอุดหนุนการศึกษาวิจัย :

ประจักษ์ศิลปวัฒนธรรม พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน B สถาการเบ็ญญัดจุฬินุณี

ภาคส่วน



รายงานการวิจัย

เลขที่ :

สถาบันวิจัยสังคมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถานประกอบการภาคการวิจัย"
(A Study Of The Sala Kian Phien)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ดร. เพ็ญแก้ว

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

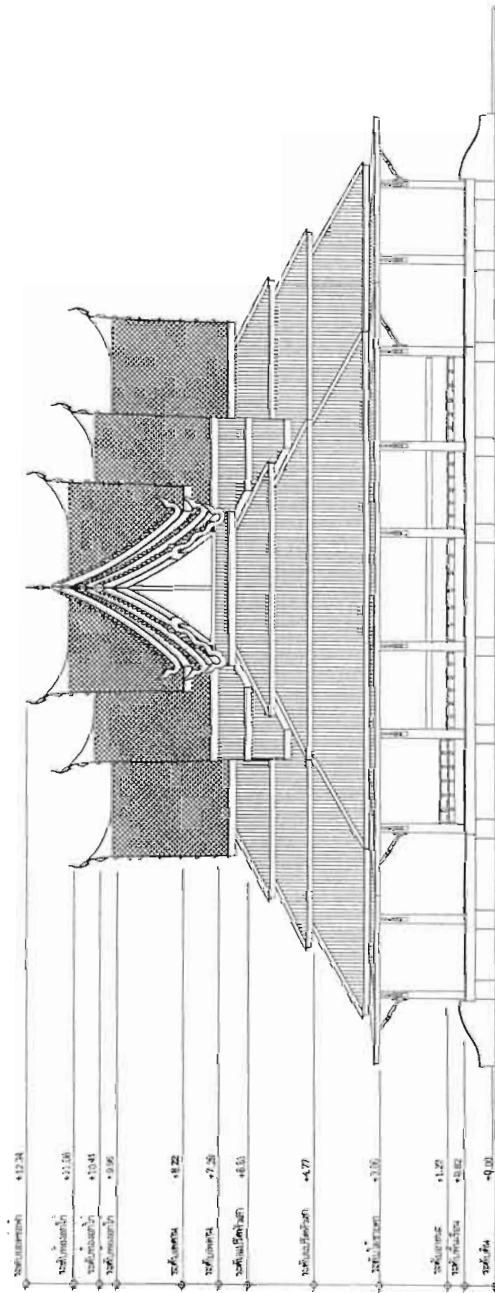
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ รัชตสินธุ์
ภาควิชาสถาปัตย์และการ
ออกแบบสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต รัชตะไชย
นายวิชาญ จิรัฐิติเจริญ
นายศุภพร ยุทธชาติดี
นายธเนศย์ สุรงค์ดีโรจน์
นายวิฑูรย์ สุธีระพงษ์ดี

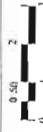
ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2554
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

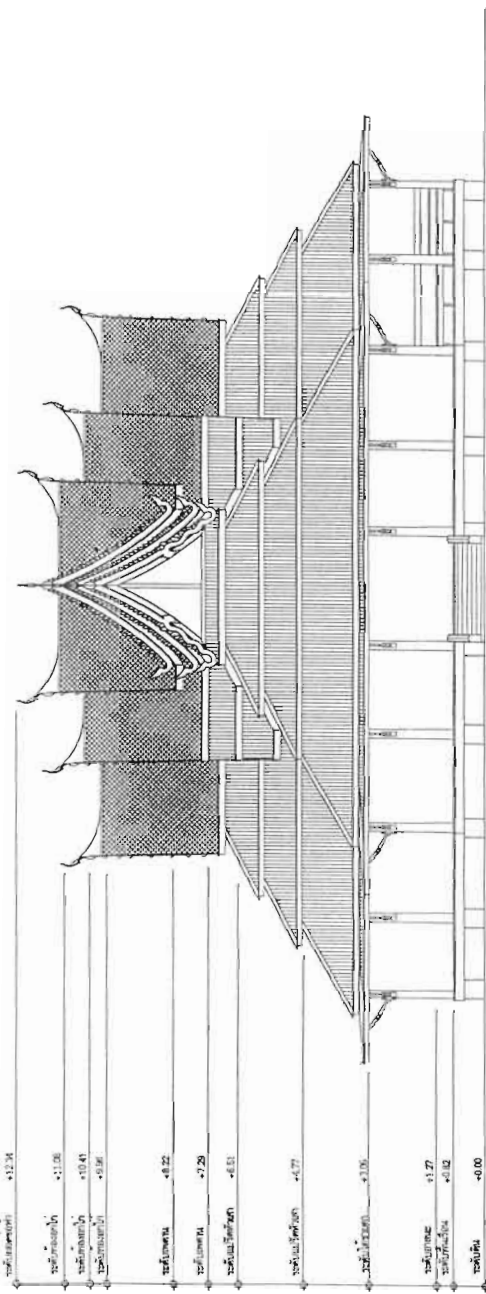


รูปถ่าย C ศาลาการเบียดูว์ตุงพุ่มไม้

ภาคกลาง



รายงานการวิจัย	
เสนอ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมสถาปัตยกรรมเปรียบเทียบ" (A Study Of The Sala Kram Phran)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์สอนพิเศษ อาจารย์สอนพิเศษ
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชร วัฒนสุข ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :	นายวิรัตน์ รังษะโม นายวิทย์ จิรัฐติเจริญ นายศุภพร มุขอังกิติ นายธัญญ์ ตั้งคงไวยุจน์ นายวิศวะ สุวิระพงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2564 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน D สถาปัตยกรรมเปรียบเทียบวัดจุฬามณี
ศาสตราจารย์



3.6 ศาลาการเปรียญวัดสิงห์ ต.กระแชง อ.สามโคก จ.ปทุมธานี

ลักษณะภายนอกอาคาร เป็นศาลาโถงขนาด 12.00 X 20.00 ต.ร.ม. ยกพื้นสูงกว่าดินเล็กน้อย มีเรือนขวางขนาด 3.00 X 12.00 ต.ร.ม. หนึ่งเรือน ความน่าสนใจของศาลาการเปรียญแห่งนี้ นอกจากความงดงามอย่างเรียบง่ายของรูปทรงอาคารแล้ว งานพุทธประติมากรรมขนาดค่อนข้างใหญ่ที่ประดิษฐานอยู่ท่ามกลางพื้นที่เว้นว่างภายในที่ตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่ ทำให้บรรยากาศของโถงพิธีมีความรู้สึกน่าเลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างมาก

หลังคา เป็นหลังคาทรงจั่วมีปีกพาไล 3 ตับ โดยรอบ มุงกระเบื้องกาบ
ฐานบัว ทำฐานบัวคว่ำบัวหงาย ล้อมอาสน์สงฆ์

ลักษณะภายในอาคาร

อาสน์สงฆ์ ยกพื้นขึ้นสูงประมาณ .40 ม. ตลอดแนวเสาพาไลทั้งสองฝั่ง
ฝ้าเพดาน ลงพื้นสีแดงทับบนแผ่นฝ้าไม้กระดาน ติดดาวเพดานไม้แกะสลักภายในกรอบแวนของแต่ละพื้นห้องฝ้า
ฝ้าพาไล เดิมไม่มีฝ้าเพดาน มาตีฝ้าเมื่อกรมศิลปากรบูรณะใหม่



ศาลาการเปรียญด้านทิศเหนือ



ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก



ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันออก



ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้



ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก



ประติมากรรม ปางมารวิชัยได้ชุ่มเรือนแก้ว



ประติมากรรม ปางไสยาสน์
เบื้องหลังเป็นบทเสด็จลงจากดาวดึงส์

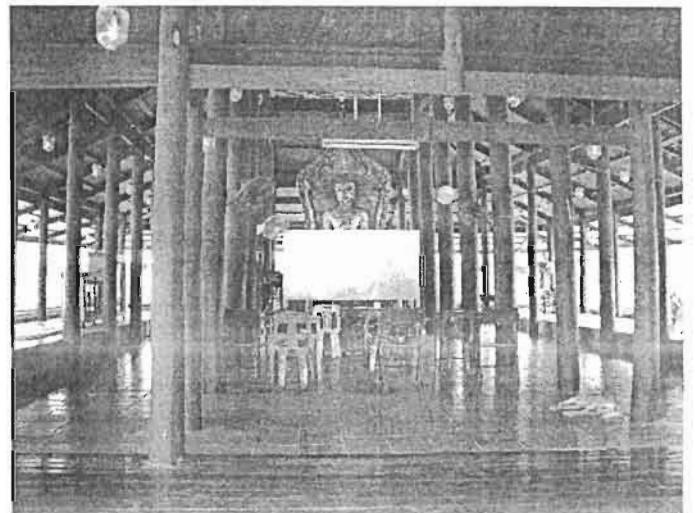
อาสน์สงฆ์

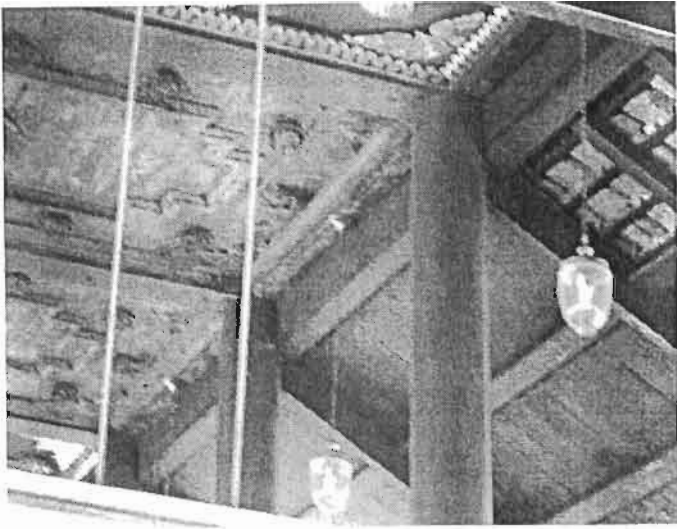


พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ

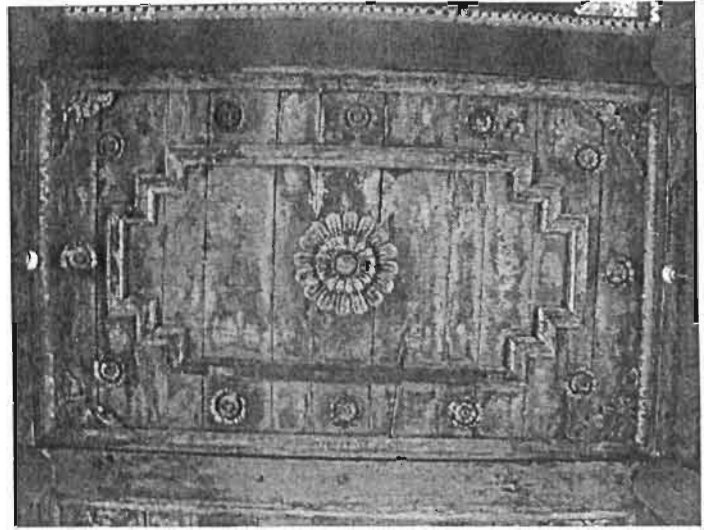


พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ

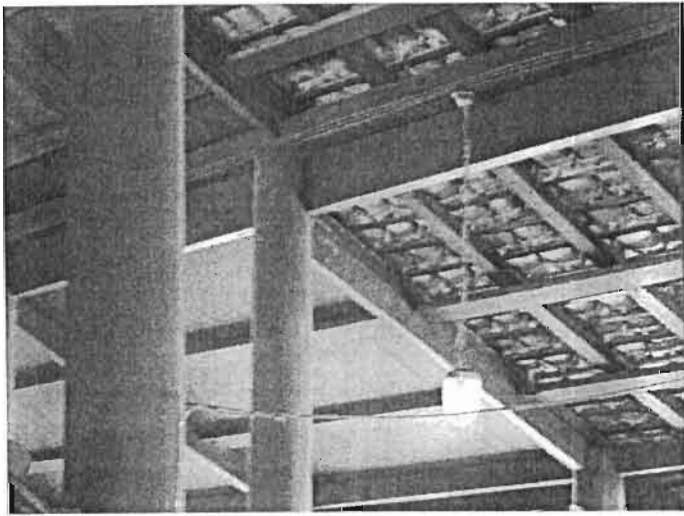




ดาวเพดาน



ดาวเพดาน

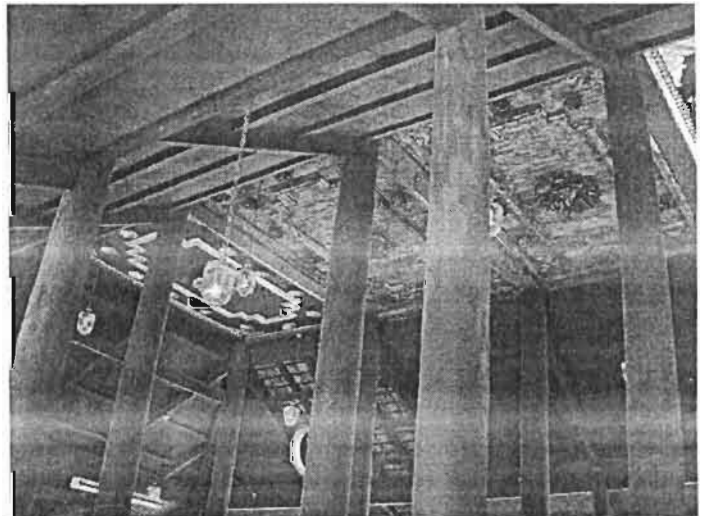


ฉ่าเพดาน พาไล

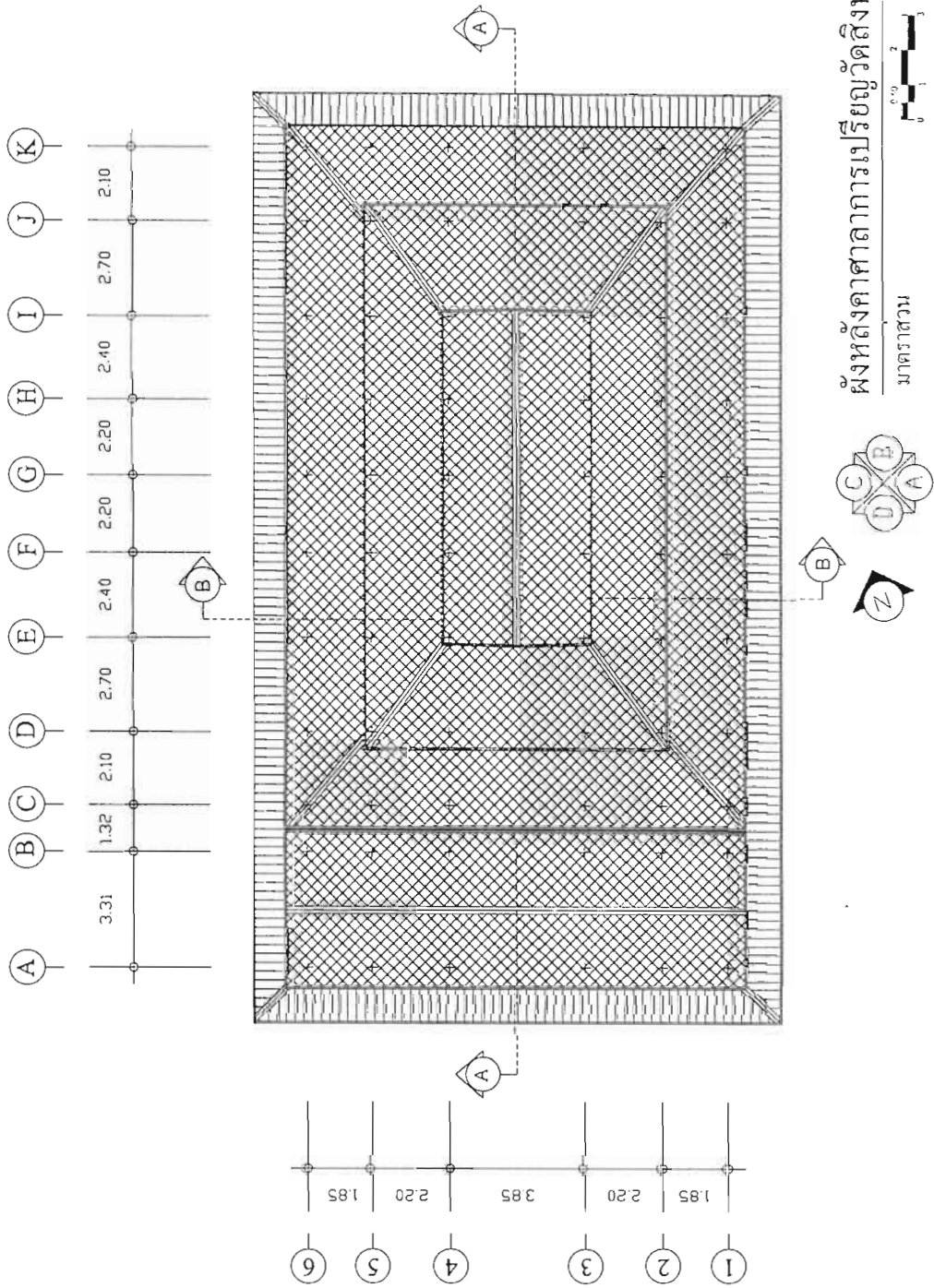


เพดานเหนือพระพุทธประติมา

ภายในศาลาการเปรียญ



รายงานการวิจัย	
เลขที่ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ" (A Study Of The Sala Kran Prian)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ ดร. เพ็ญภา
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิชัย วัฒนศิริ ภาควิชาสถาปัตย์วิศวกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายเรวัต รังละนัย นายวิภา ลีรุ่งเจริญ นายทศพร ยุทธสิทธิ์ นายธัญญ์ ดุรงค์เวโรจน์ นายวิภาะ สุจิระพงศ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ทุนอุดหนุนการวิจัย : ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



ผังหลักศาลาการเปรียญวัดสิงห์
มาตรฐาน

รายงานการวิจัย

เล่ม ๒ :

สถาปัตยกรรม
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางเวียงจันทน์"
(A Study Of The Sala Kean Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ด้อม เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

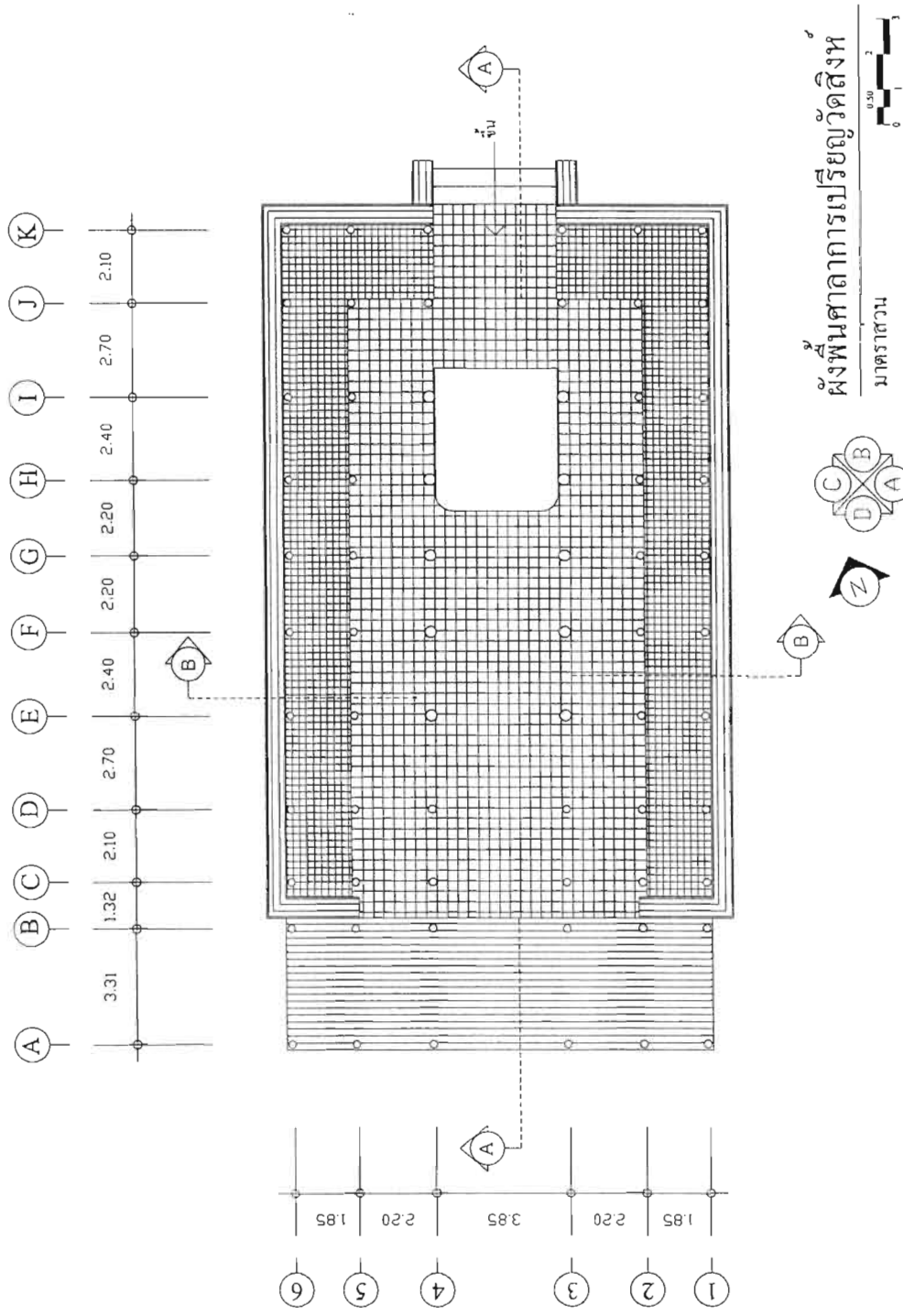
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิ วิไลพันธุ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

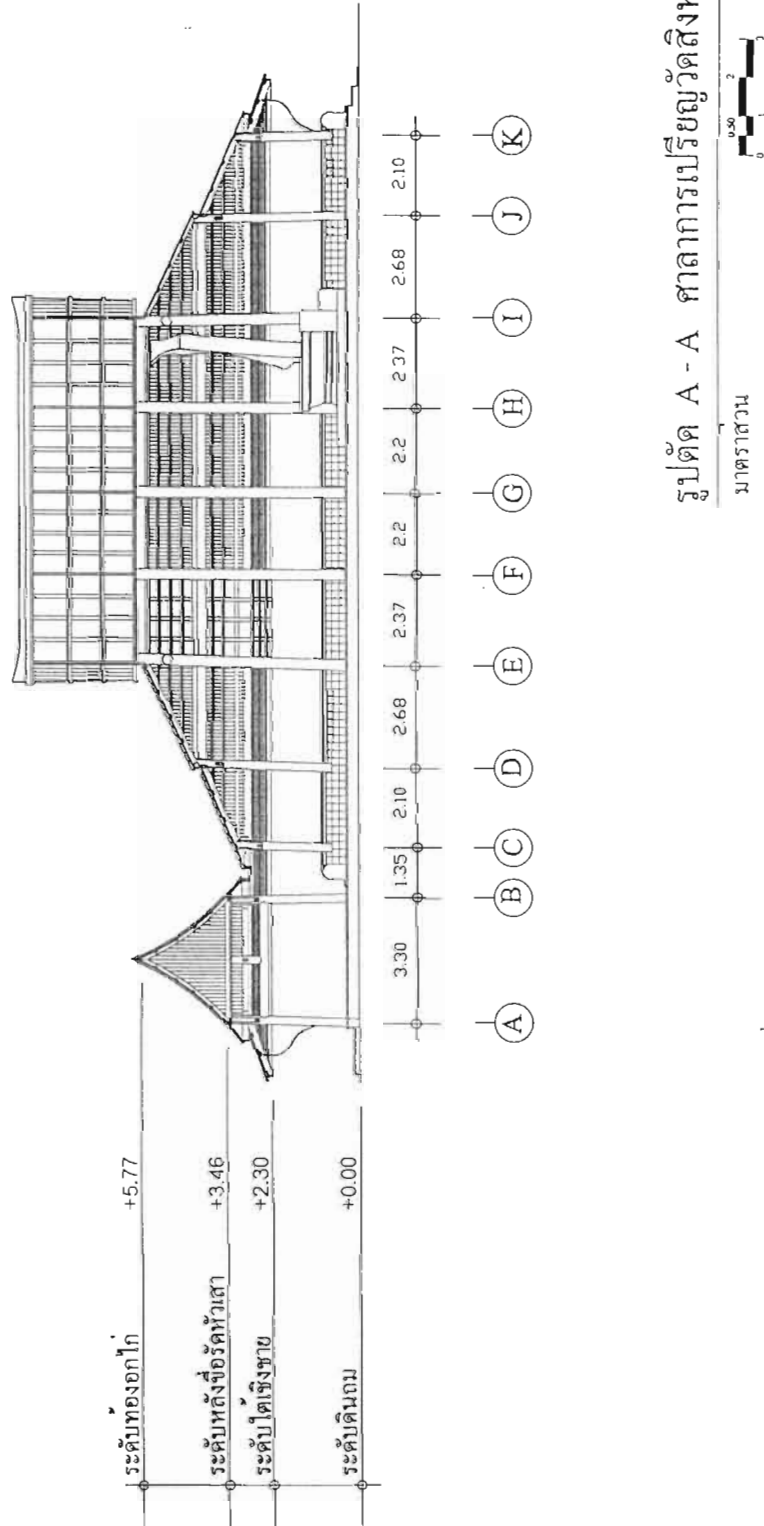
นายเวทย์ วัฒนะโม
นายอภิทยา วิจิตรชัย
นายศุภพร ยุทธศักดิ์
นายธงชัย อรุณชาติโรจน์
นายวิภาดา สุจิระพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

บรจจุบันงบประมาณ พ.ศ. 2549 - พ.ศ. 2551
สถาบันพัฒนาพระเวียงจันทน์
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ



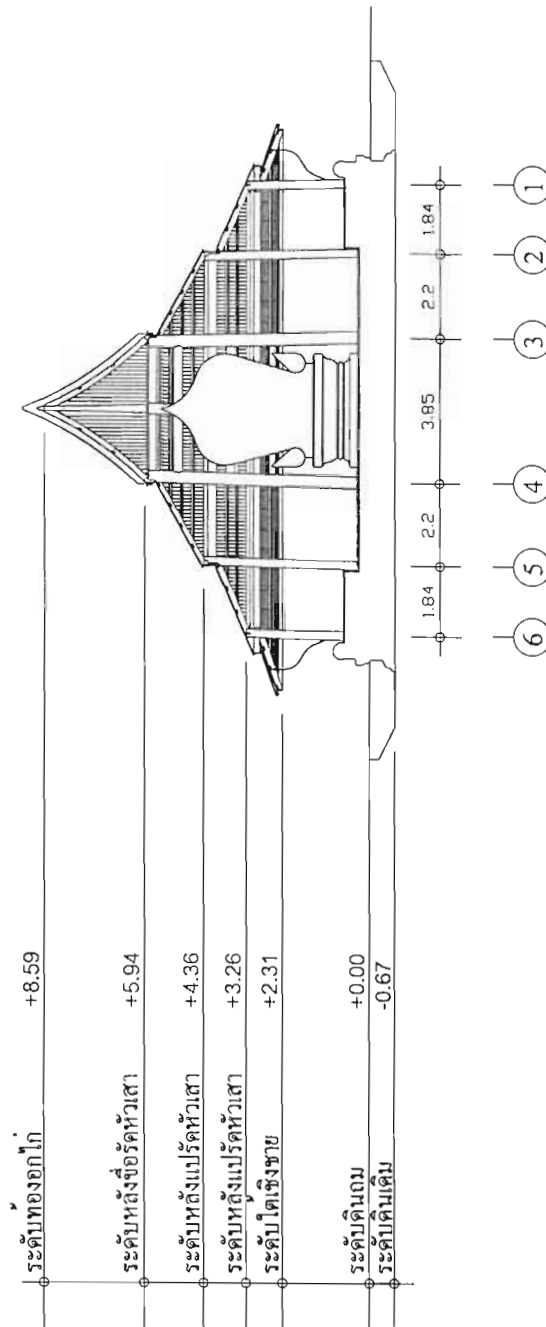
รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลากานปริญญ" (A Study Of The Sala Kran Prian)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์อ้อม เพ็งแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชร วัลลิษฐ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม วิชา วัสดุ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้รับผิดชอบงานวิจัย :	นายเรวัต วัฒนโม นายวิภา จิรวิติเจริญ นายศุภพร บุขอสักดิ์ นายธัญย์ ดุรงค์วีโรจน์ นายวิหระ สุจิระวงษ์
ทุนอุดหนุนการศึกษา :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัด A - A ศาลากานปริญญวัดสิงห์

มาตราส่วน

รายงานการวิจัย	
ที่มา :	สถาบันวิจัยสังคมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถปัตยกรรมศาลาการเปรียญ" (A Study Of The Sala Krau Phuan)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์เกษม พึ่งแก้ว
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรย์ วิศิษฐ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าพระยาพระนครวชิรพยาบาล
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายรัต วัฒนชัย นายวิภา จิรัฐติเจริญ นายสหกร บูระศักดิ์ นายชัชชัย อุดมศักดิ์โรจน์ นายวิศวะ สุธีระพงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2554 ศูนย์วิจัยและสร้างสรรค์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

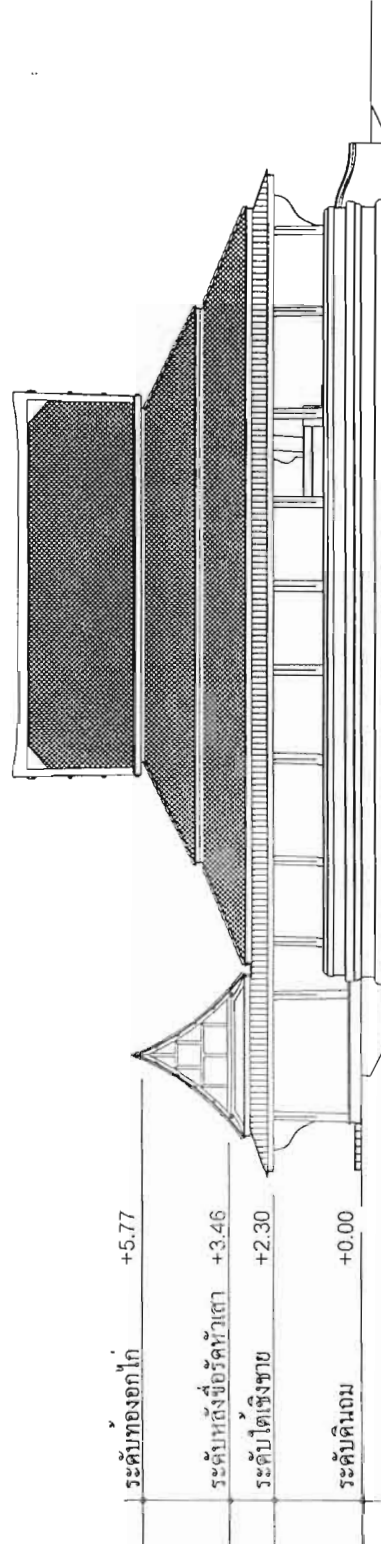


รูปตัด B-B ศาลาการเปรียญวัดสิงห์

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันวิจัยชนบท มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันการศึกษานานาชาติ" (A Study Of The Sala Krian Phran)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์จอม ห้างแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรดี วัลลภ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าพระยาลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา :	นายเรวัต ร่มะโม นายวิทย์ จิรัฐติเจริญ นายศุภพร บุคส์ศักดิ์ นายธชัย อรุณศิริโรจน์ นายวิภาส สุจริตพงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ทุนอุดหนุนการวิจัย : ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวิจัยชนบท มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

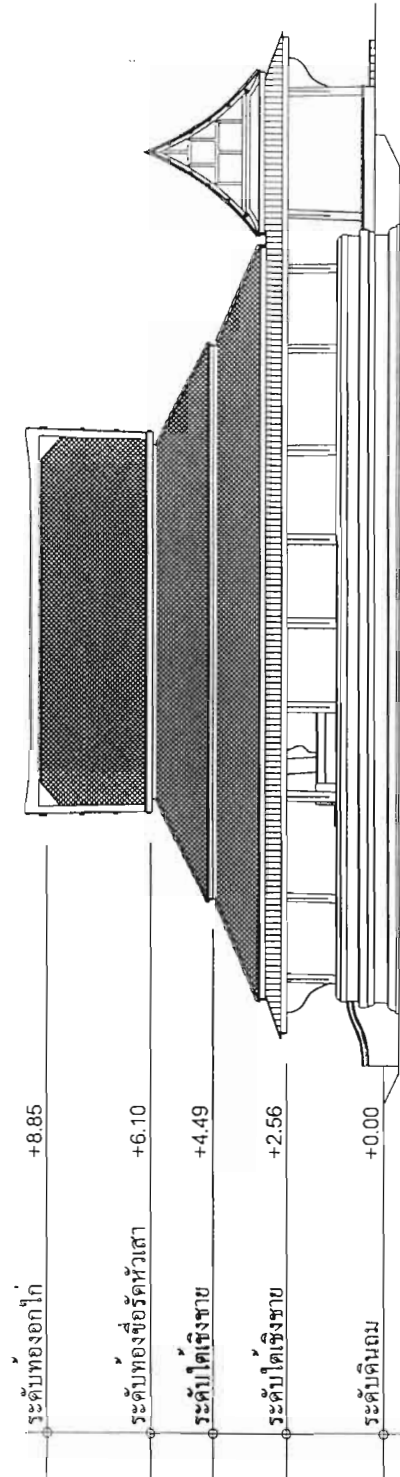


รูปด้าน A ศาลาการเปรียญวัดสิงห์

มาตราส่วน



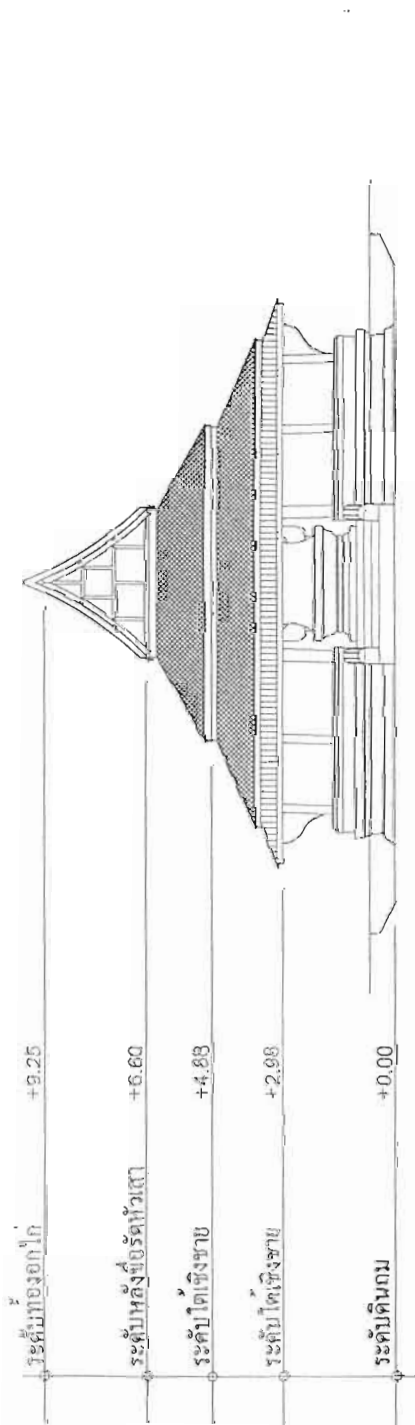
รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันพัฒนาชนบทศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันพัฒนาระบบสถาปัตยกรรมนิยม" (A Study Of The Sala Kraan Phran)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์สุเมธ คุ้มแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนสุข ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายพรศักดิ์ วัฒนสุข นายวิทย์ภูมิ จงวิสุทธิเจริญ นายพรทศพร เกตุศักดิ์ นายประจักษ์ สุระจตุรวิวัฒน์ นายวิศวะ สุวีระพงษ์
ผู้ดูแลโครงการวิจัย :	ประจักษ์ วัฒนสุข สถาบันพัฒนาชนบทศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



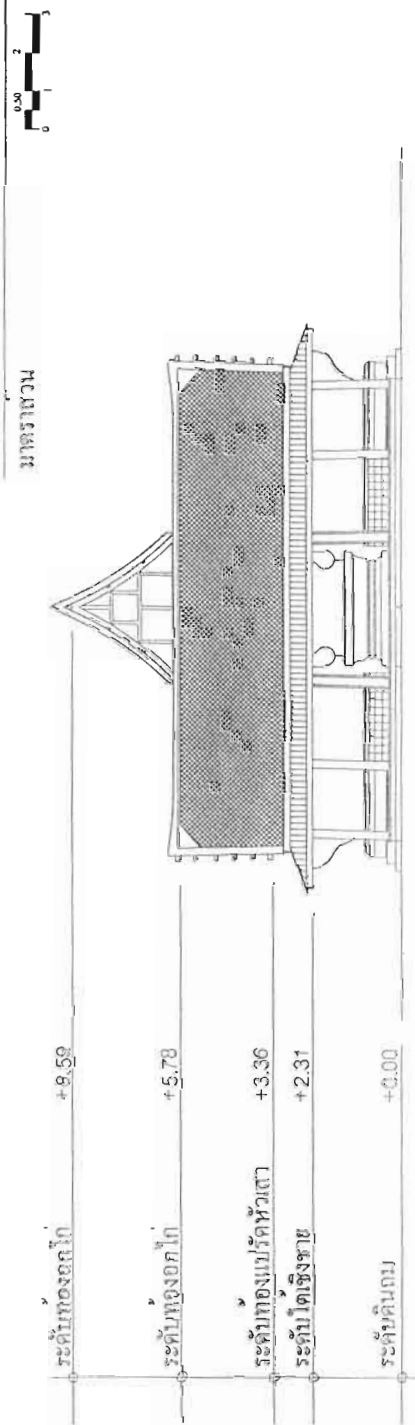
รูปด้าน C ศาลาการเปรียญวัดสิงห์

มาตราส่วน

รายงานภาควิชา	
เส้น : สถาบันพัฒนาพระมหากษัตริย์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
หัวข้อเรื่อง : "สถูปโดยกรมศิลปากรเปรียญ" (A Study Of The Sala Kraam Phraon)	
อาจารย์ที่ปรึกษา : อภิญญา อิ่มเพ็งแก้ว	
ผู้ดำเนินภาควิชา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรดี วัชรินทร์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง	
ผู้ช่วยดำเนินภาควิชา : นายเรวัต วัชรินทร์ นายวิฑูรย์ จิรัฐิติเจริญ นายศุภพร บุทธศักดิ์ นายรัชชชัย อุดมสวัสดิ์ นายวิฑูรย์ สุธีระพงษ์	
ทุนอุดหนุนภาควิชา : ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันพัฒนาพระมหากษัตริย์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	



รูปदान B ศาลาการเปรียญวัดลិងห์



รูปदान D ศาลาการเปรียญวัดลិងห์

3.7 ศาลาการเปรียญวัดพระทรง ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี

สัดส่วนของรูปทรงศาลาการเปรียญแห่งนี้ยังพินิจพิจารณาหิ้งงามจับตาไปทุกส่วน โดยเฉพาะสัดส่วนการแอ่นจันทน์หน้าบันทำได้อลังการมาก

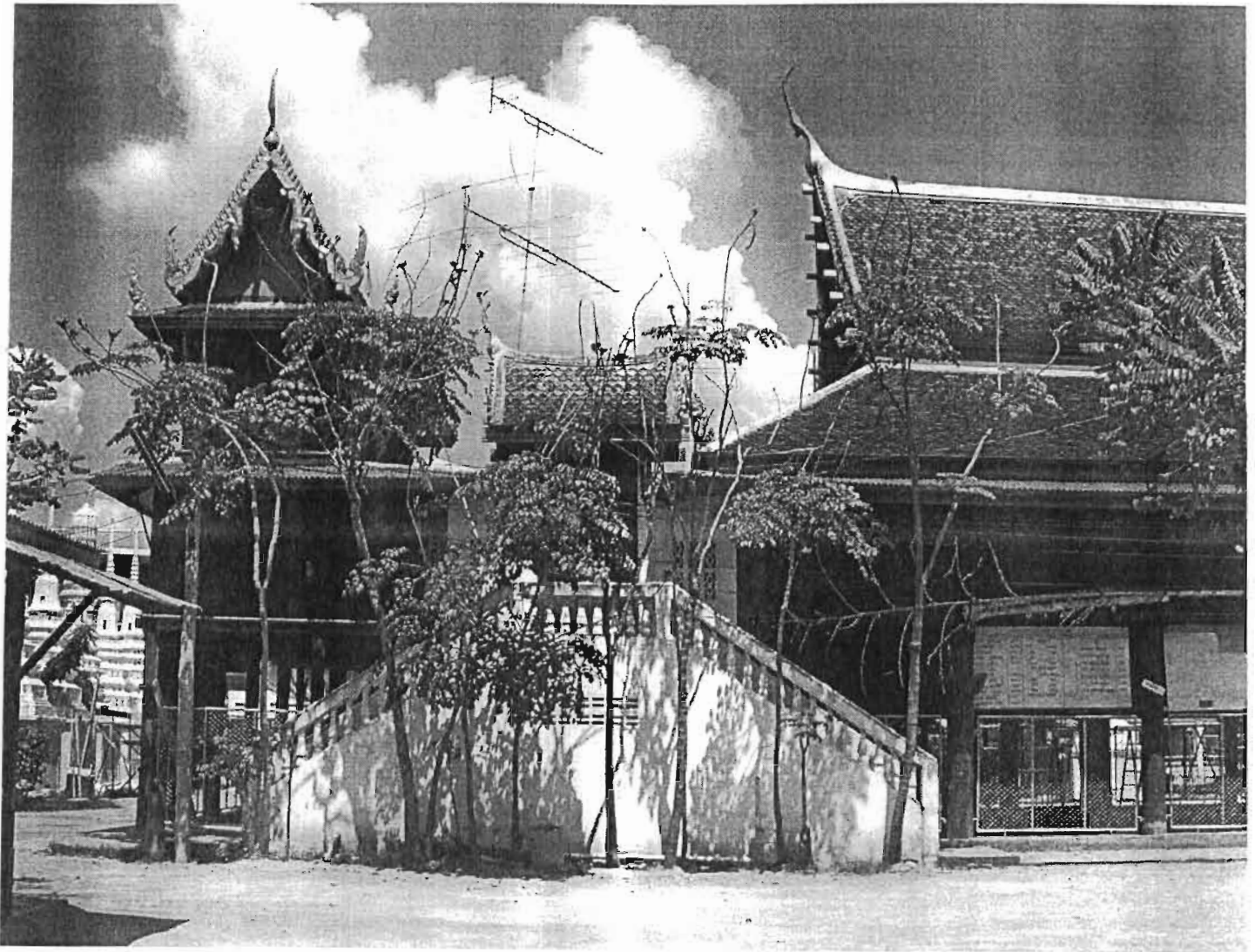
ลักษณะอาคาร เป็นอาคารกลุ่มยกใต้ถุนสูง แต่เดิมยกเพียงให้ลมโกรกผ่านได้เท่านั้น¹ ศาลาการเปรียญขนาด 10.00 X 28.00 ต.ร.ม. มีเรือนขวางขนาด 4.00 X 7.00 ต.ร.ม. วางอยู่ตรงข้ามด้านสกัดซึ่งมีนอกชานขนาด 4.50 X 10.00 ต.ร.ม. ชั้นระหว่างเรือนขวางกับด้านสกัดของศาลาการเปรียญชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงเล่าว่า “ ก่อนทำการบูรณะมีชานด้านสกัดหลังศาลาการเปรียญ และมีบันไดขึ้นสองข้างชาน ”

เรือนขวาง ทำเป็นสองชั้น ชั้นล่างมีโถงกลางระหว่างห้องสองห้อง ส่วนชั้นบนเดิมเป็นหอไตร ปัจจุบันมิได้ใช้เก็บพระไตรปิฎกแล้ว ใช้เป็นกุฏิพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เฝ้าศาลาอยู่นอกชาน ระหว่างศาลาการเปรียญและหอไตรสองด้านทำซุ้มประตูไว้ทั้งสองด้าน
หลังคา เป็นหลังคาทรงจั่วมีปีกพาไลโดยรอบ
หน้าบัน ไม้จำหลักลายดอกพุดตาน
เครื่องลำยอง ซ้อฟ้าประดับหน้าบันเป็น “ซ้อฟ้าทรงปากหงส์”
กรอบตะเม็ส้นพาไล ทำปูนปั้นที่ปลายชายคาทำเป็นรูปเศียรพญานาคติดกระจงสี
ฝาผนัง เป็นฝาปะกน
ประตู - หน้าต่าง ทั่วไปเป็นบานเฟี้ยม

ลักษณะภายในอาคาร

ผนังภายใน เคยมีภาพจิตรกรรม เดี่ยวนี้ผนังได้ถูกทาสีทับหมดแล้ว
ฝ้าเพดาน ลงพื้นสีแดงทับบนแผ่นฝ้าไม้กระดาน ติดไม้แกะสลักลายค้างคาว ในแต่ละผืนห้องฝ้า

¹ ปัจจุบันใช้ใต้ถุนเป็น โถงอเนกประสงค์สำหรับนักเรียนประถมของวัดใช้ทำกิจกรรม



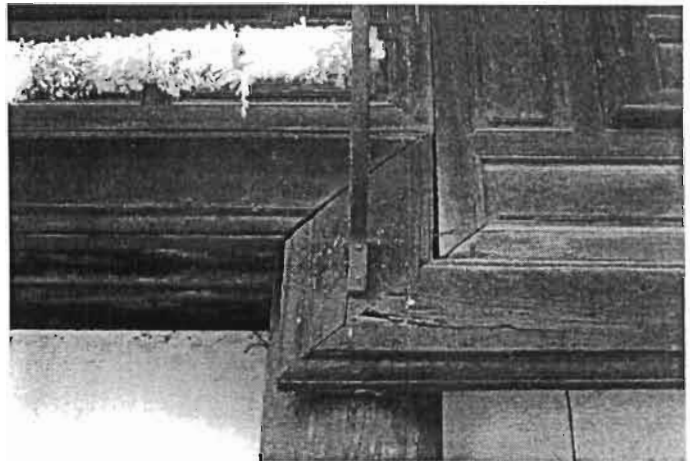
ซุ้มประตูบันไดทางขึ้นศาลาการเปรียญ
ทางด้านทิศเหนือ



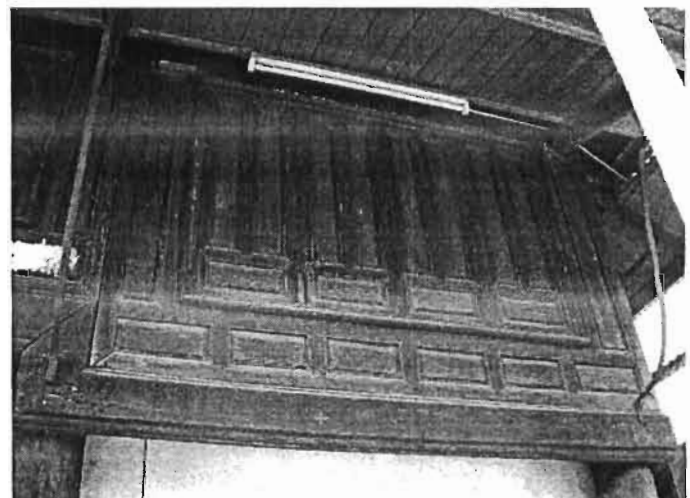
ศาลาการเปรียญทางด้านทิศใต้



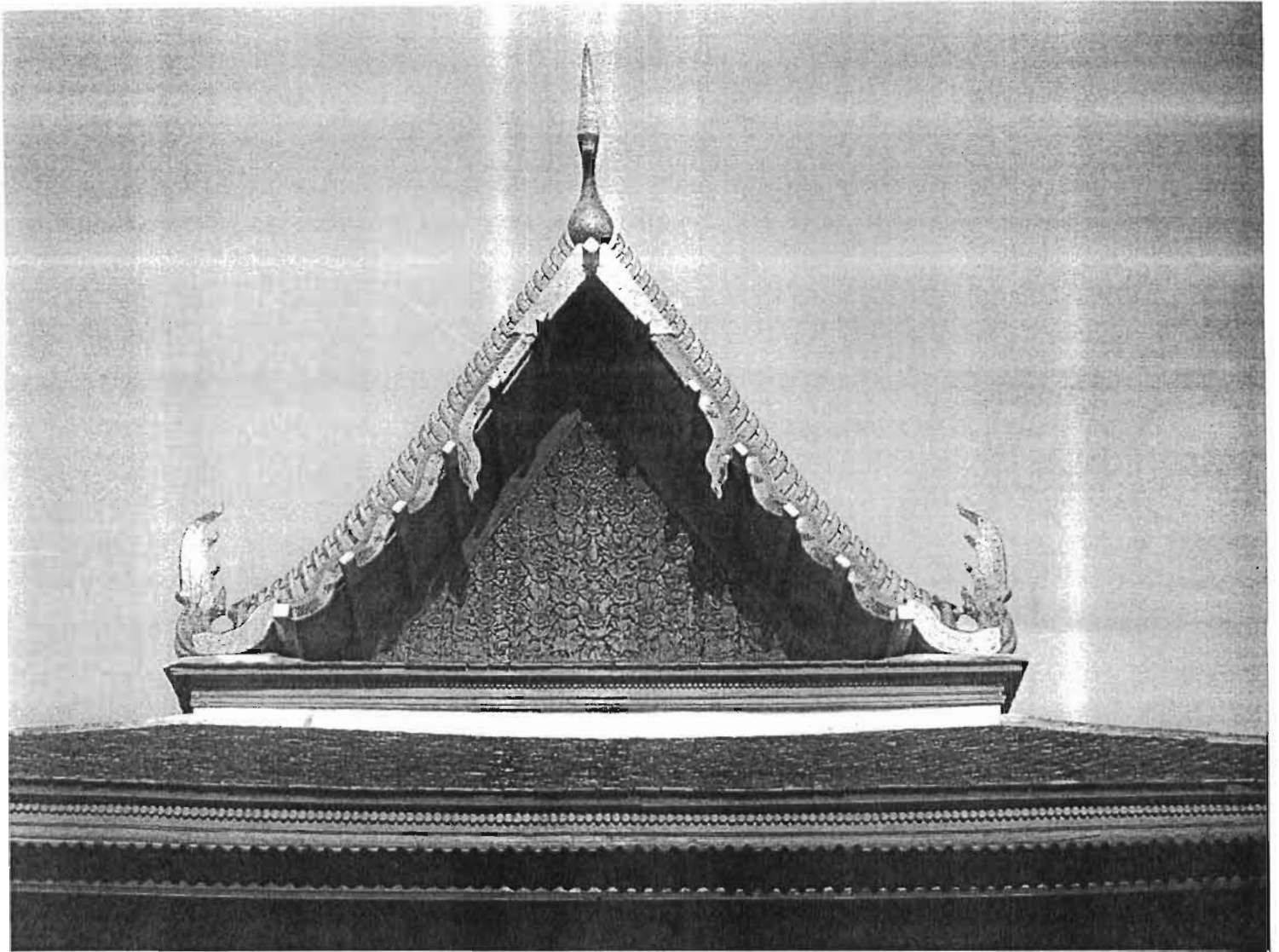
ผนังศาลาด้านทิศเหนือ



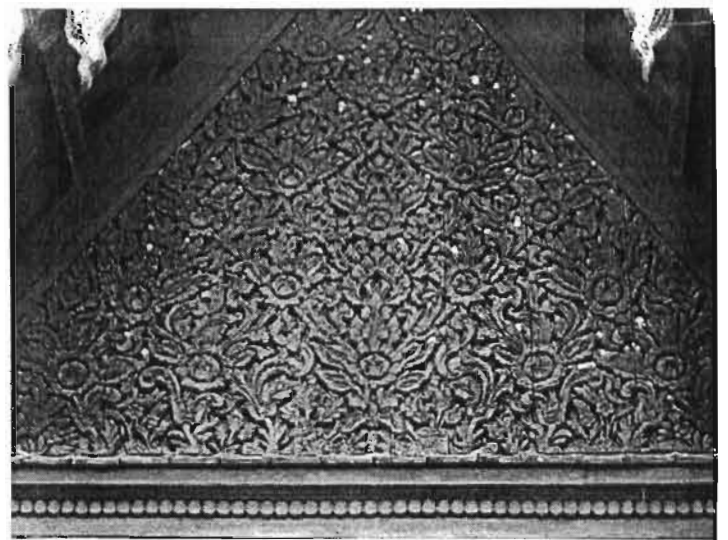
รายละเอียดผนังรับผนังลดระดับ



ฝาปะกน , หน้าต่างบานเพ็ญ



หน้าบ้านและเครื่องล่ายอง
ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก



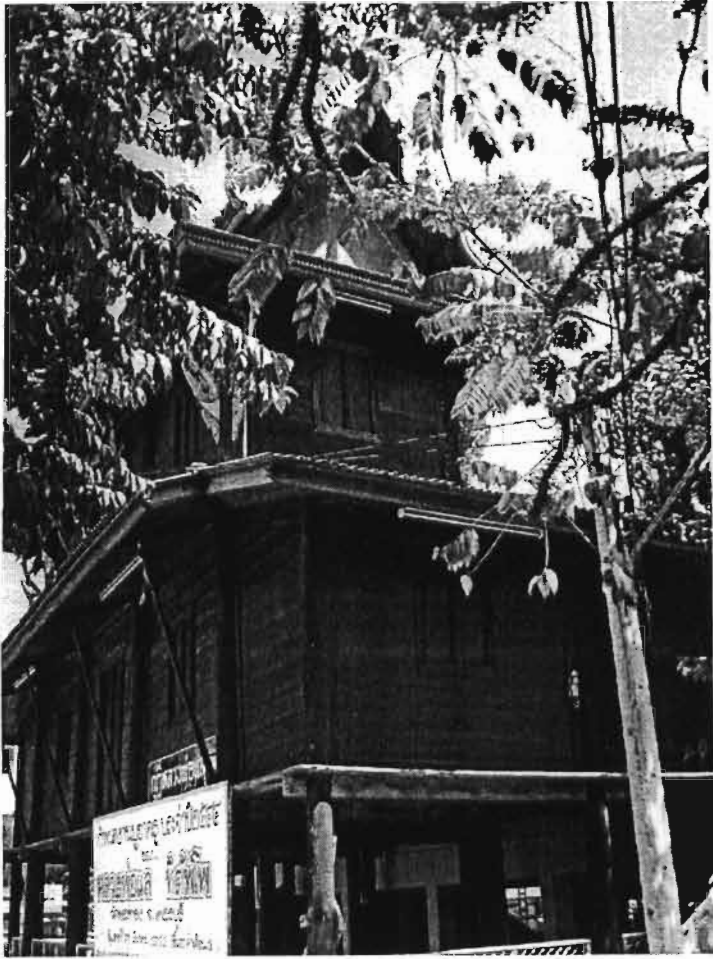
หน้าบ้านไม้จำหลักลายดอกพุดตาน



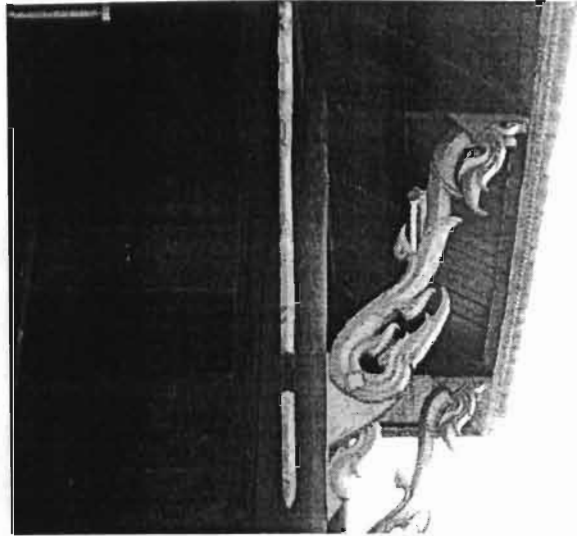
หอไตร (หอขวาง) ด้านทิศตะวันออก



ลายปูนปั้นครอบสันชายคา รูปเศียรพญานาค



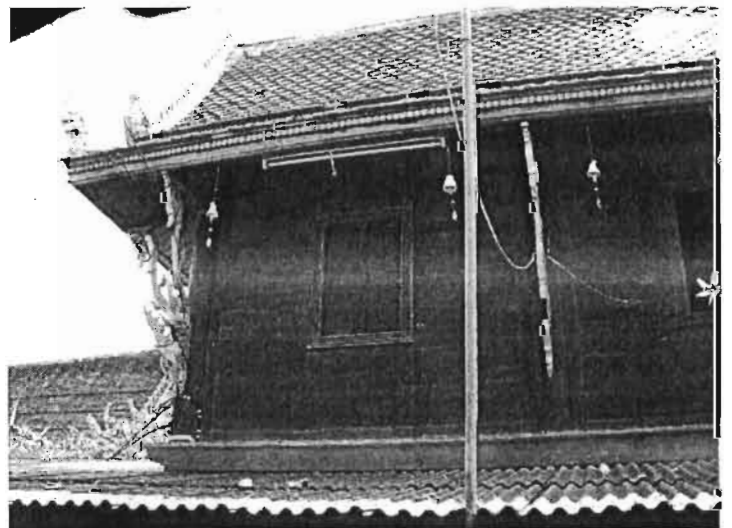
หอไตรด้านทิศตะวันออกเจียงเหนือ



คันทวยหอไตร



โถงกลางเรือนขวางใต้หอไตร

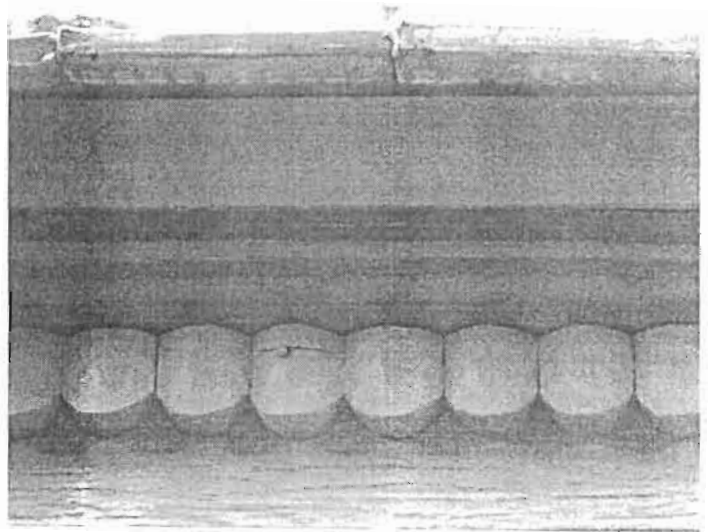


รูปแบบผนังไม้หอไตร

จารึกใต้ซุ้มประตูบอกผู้สร้างและปีที่สร้าง

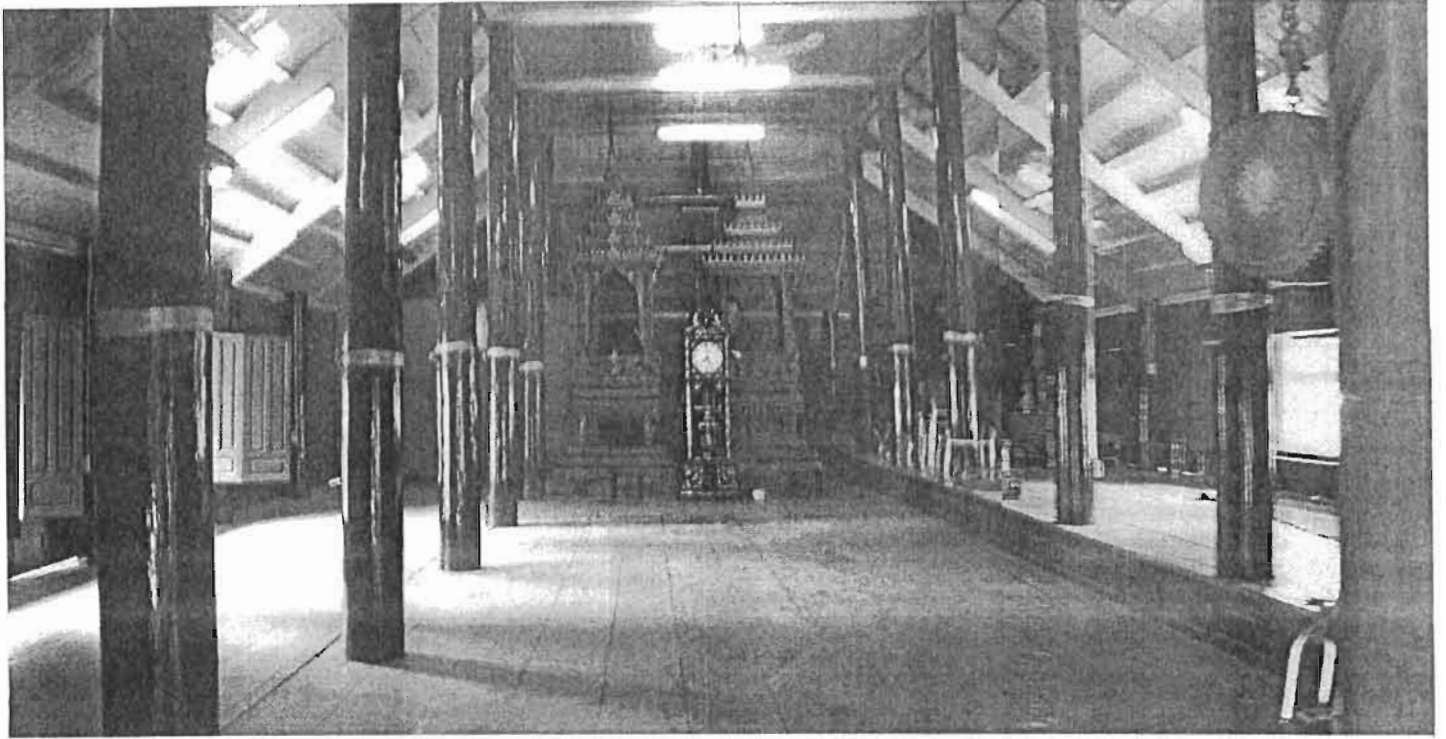


รายละเอียดตกแต่งเชิงชายใต้สะพานหนู

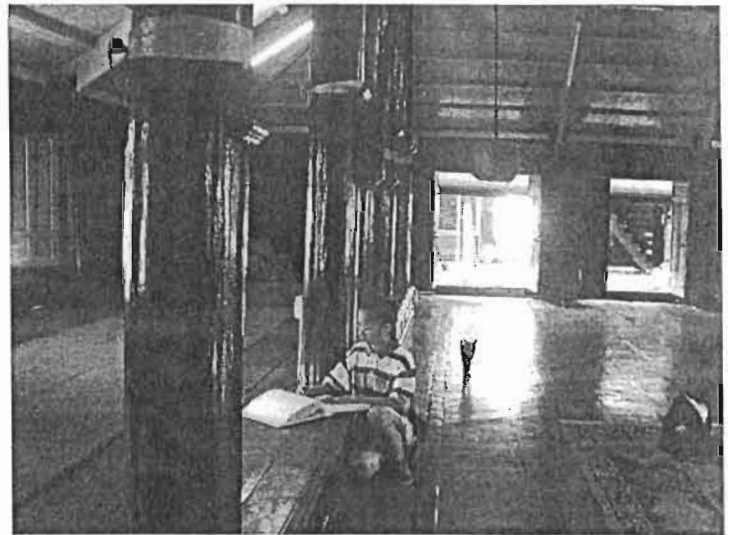


ซุ้มประตูทางเข้า





พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ



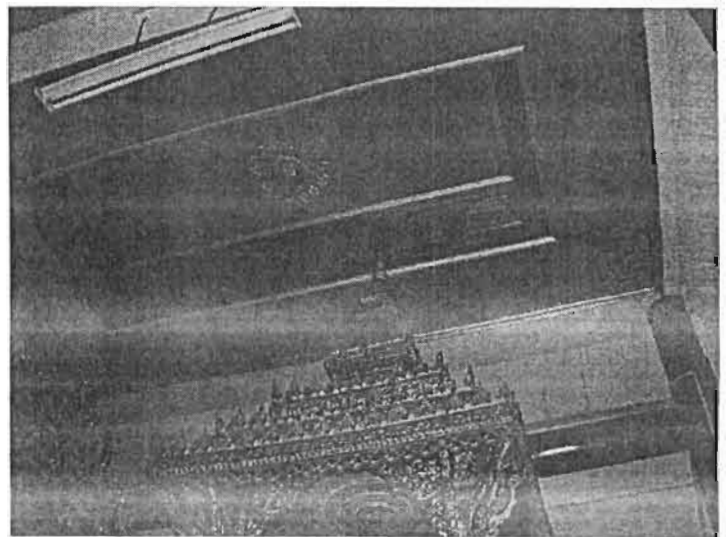
อาสน์สงฆ์ (ด้านซ้าย)



หน้าต่าง (บานเปิด) เลียนแบบฝาปะกน



ธรรมาสน์ ประจำศาลาการเปรียญ



ฝาเพดานเหนือธรรมาสน์

รายงานการจัด

เลขที่ :

สถาบันศึกษาระดับชาติ
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

“สถาปัตยกรรมสถาปัตยกรรมนิยม”
(A Study Of The Sala Khan Pramu)

อาจารย์ปรึกษา :

อาจารย์สอน ศึกษาศาสตร์

ผู้จัดทำรายงาน :

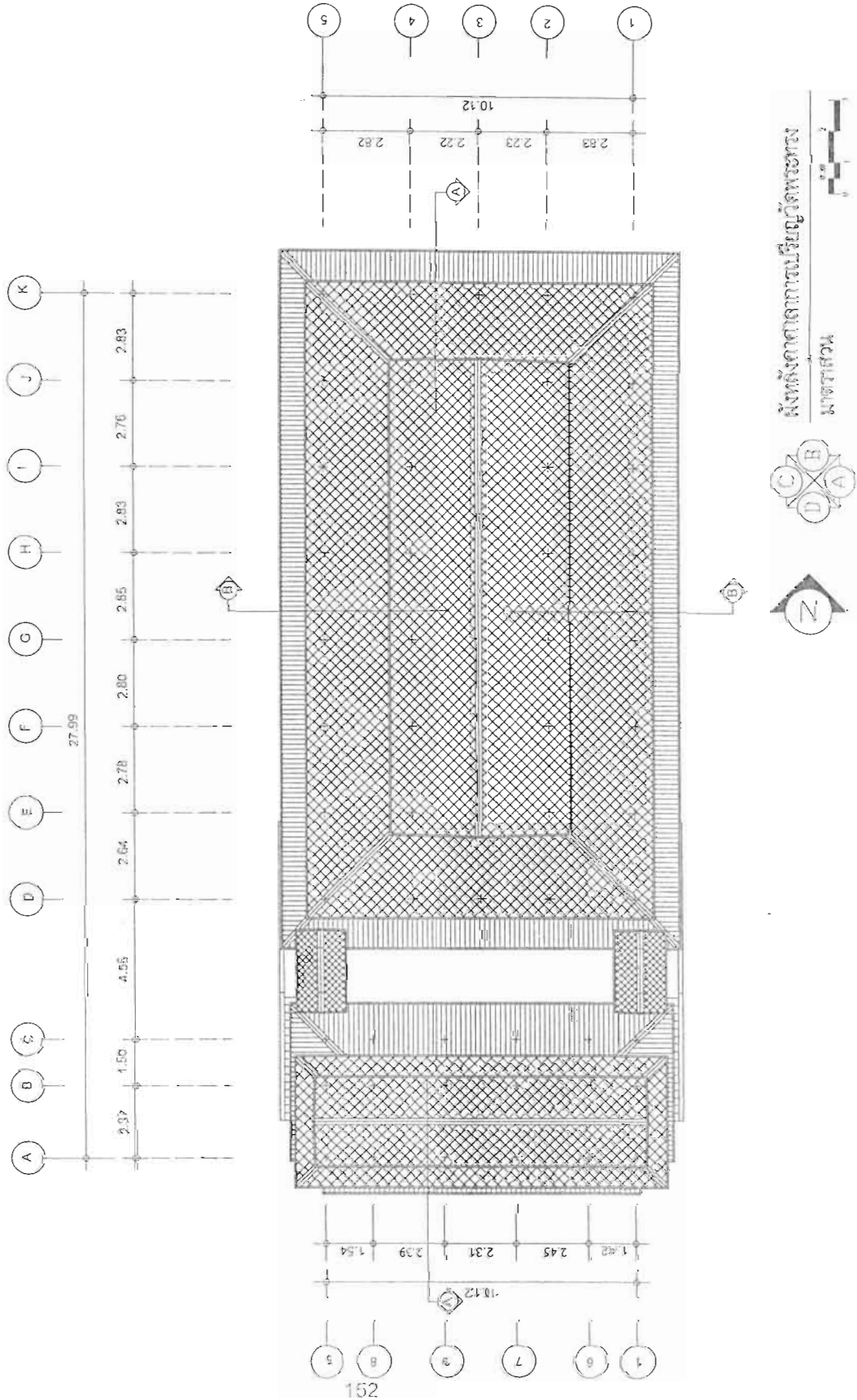
ผู้ควบคุมการงาน วิจัย วิจัย
ภาควิชาศิลปกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
รัตนโกสินทร์

ผู้ควบคุมงานวิจัย :

นายวิชาญ ชื่นชื่น
นายวิชาญ ชื่นชื่น
นายวิชาญ ชื่นชื่น
นายวิชาญ ชื่นชื่น
นายวิชาญ ชื่นชื่น

ผู้ควบคุมงานวิจัย :

นางวิชาญ ชื่นชื่น พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2554
นางวิชาญ ชื่นชื่น พ.ศ. 2554
นางวิชาญ ชื่นชื่น พ.ศ. 2554
นางวิชาญ ชื่นชื่น พ.ศ. 2554



รายงานการวิจัย

เลขที่ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมจากทางปญญา"
(A Study Of The Sala Keen Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์สม งามแก้ว

ผู้ดำเนินการวิจัย :

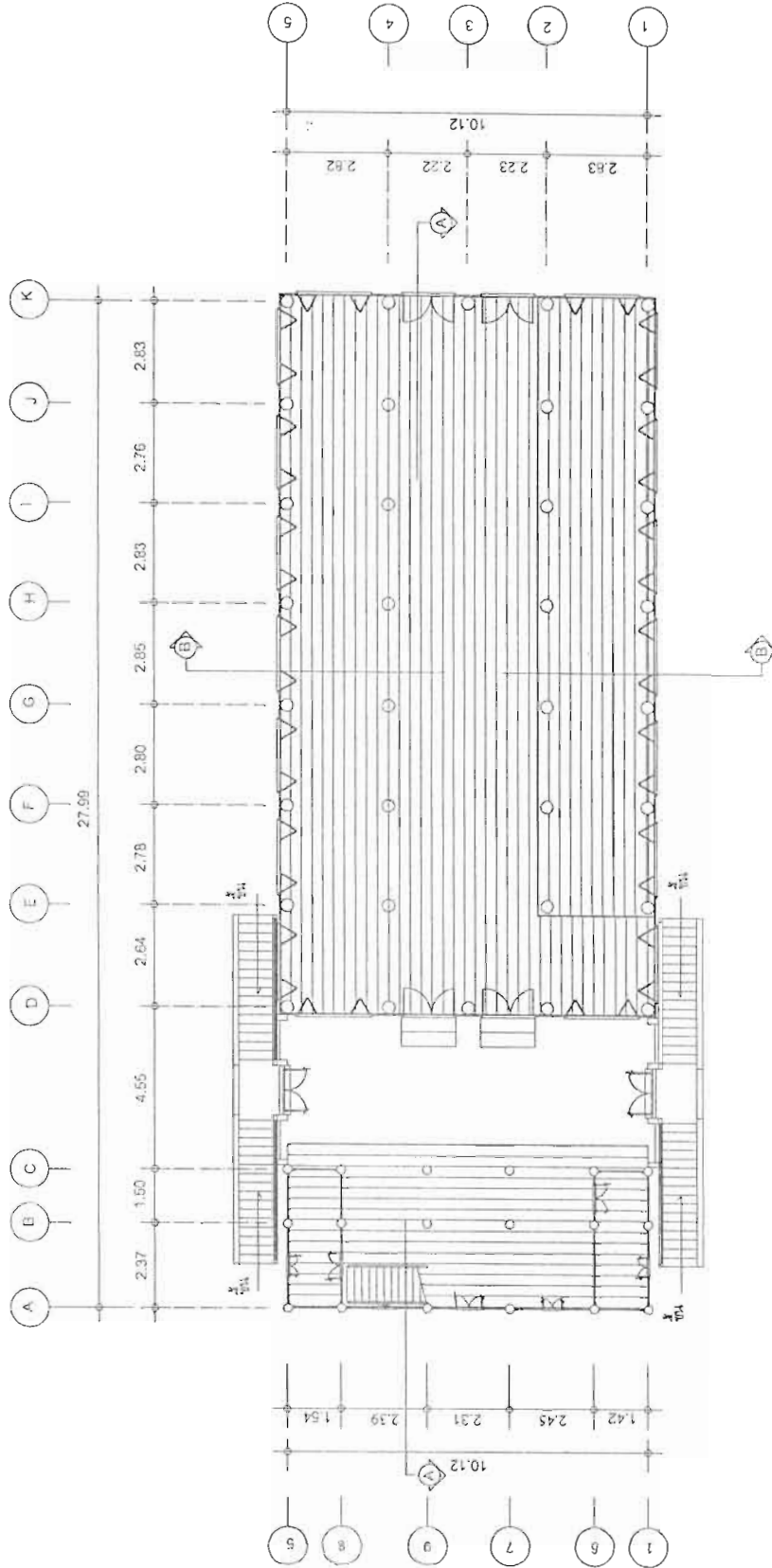
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรี วิฑูรีพันธุ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

นายรัชต์ นิลละมัย
นายวิฑูรี จิรัฐิติเจริญ
นายพัชร บุณยสิทธิ์
นายธวัชชัย อุดมรุ่งเรือง
นายวิฑูรี สุธีระพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันวิจัยและพัฒนาที่ 4
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

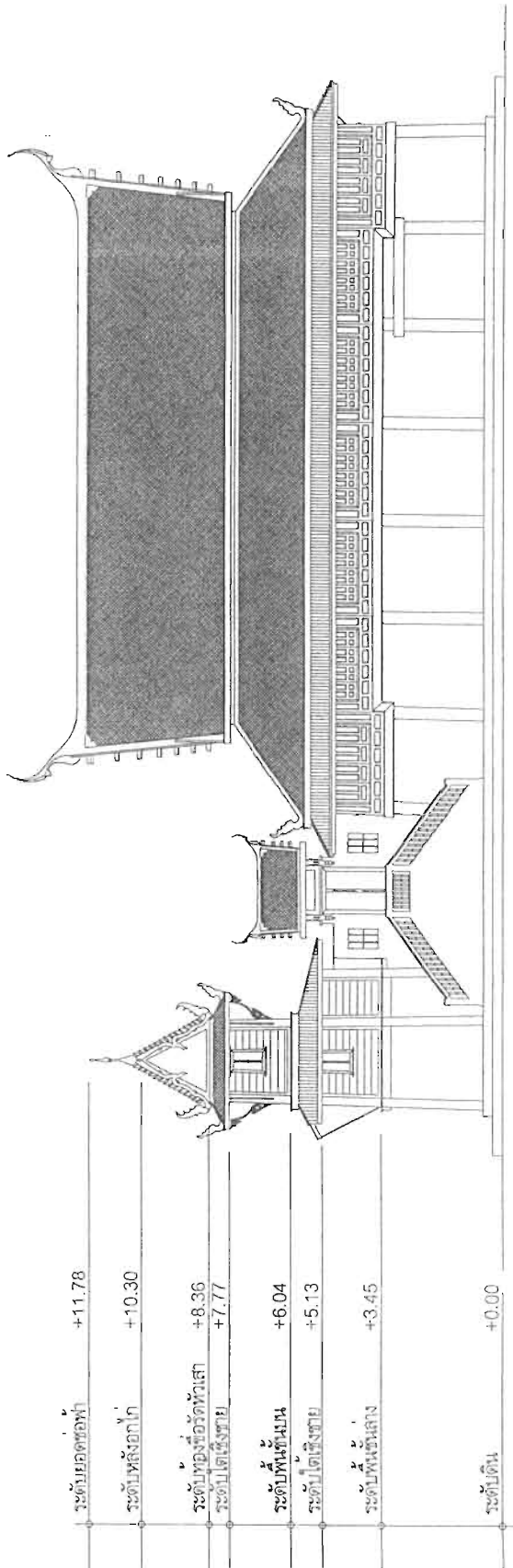


ผังพื้นที่นกลางศาลาการเปรียญวัดพระทรง

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย
เลขที่ : เอกสารอ้างอิงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง : "สถาปัตยกรรมศาลากลางเบ็ญจ" (A Study Of The Sala Kean Prang)
อาจารย์ที่ปรึกษา : นางสาวสมพร เก่งแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวิทย์ พิเศษ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา : นายเสรี วัฒนชัย นายวิรัช อธิวุฒิสถิตย์ นายพิชิต ภูบาลรัตน์ นายชัชชัย อุดงคไพโรจน์ นายธีระ สุธีระพัก
ทุนอุดหนุนการศึกษา : บงการวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 - พ.ศ.2564 สงวนลิขสิทธิ์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน A ศาลากลางเบ็ญจวัดพระทรง
มาตราส่วน 1:500

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ"
(A Study Of The Sala Kiat Phian)

อาจารย์ปรึกษา :

องศาสตราจารย์ พงษ์แก้ว

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

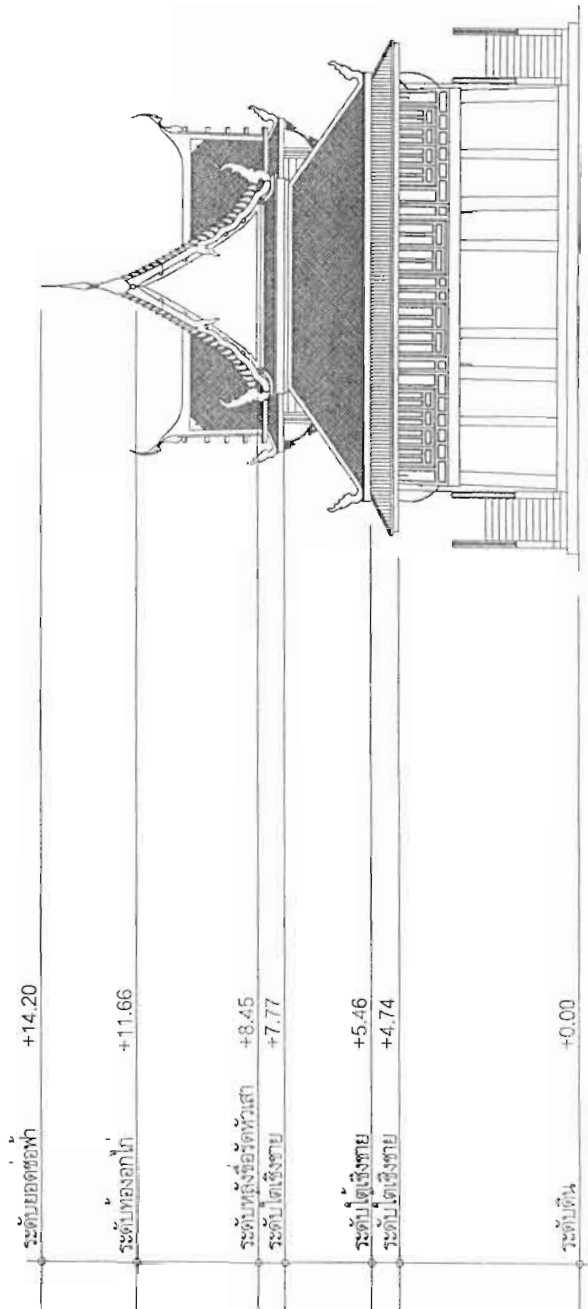
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วิชาญ
ภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

นายธีรพล รุ่งรุ่งโรจน์
นายวิทย์ภา จงรัฐดิษฐ์
นายพลทอง ยุทธสิทธิ์ศักดิ์
นายอนุชัย อุดมวงศ์เจริญ
นายธีรภัทร สุธีระพงศ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สำนักงานวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ



รูปด้าน B ศาลาการเปรียญวัดพระทอง

มหาสารคาม



รายงานภาพวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันการช่างสถาปัตยกรรม
(A Study Of The Sila Kian Puan)"

อาจารย์ปรึกษา :

อาจารย์ ดร. เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินภาพวิจัย :

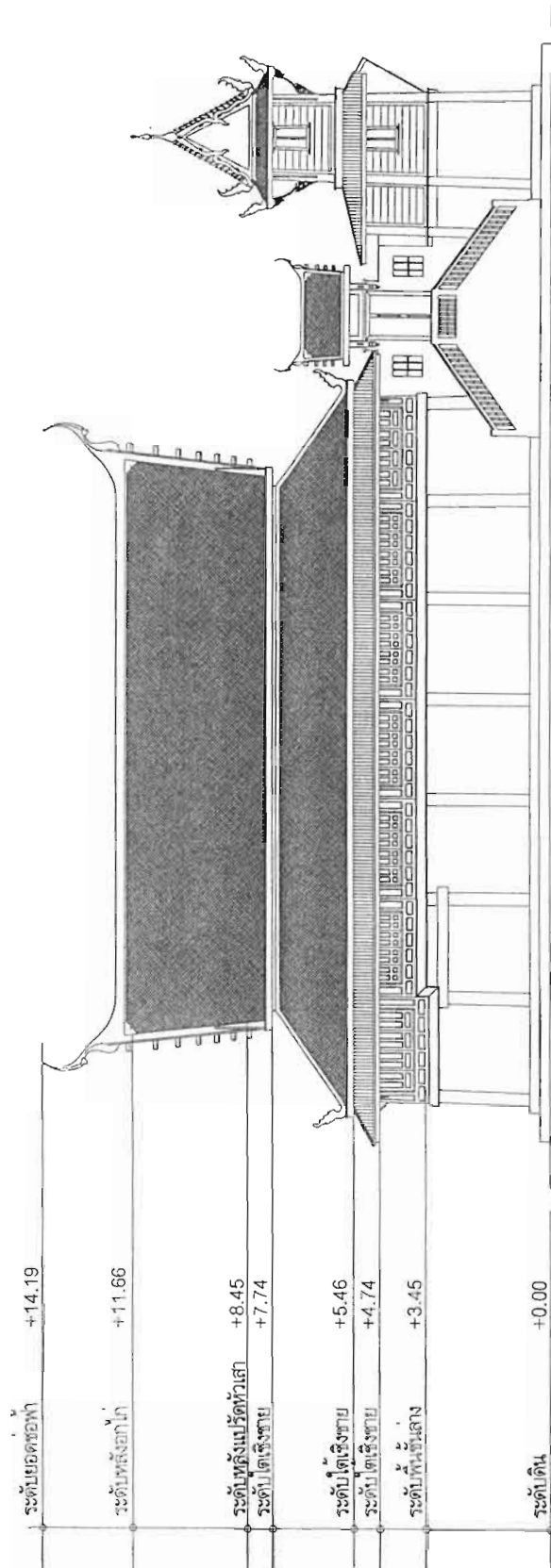
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วิศิษฐ์
ภาควิชาสถาปัตย์กรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันวิจัยและพัฒนา
จังหวัดน่าน

ผู้รับผิดชอบงานวิจัย :

นายเรวัต วัฒนชัย
นายวิฑูรย์ วิศิษฐ์
นายศุภพร บุตรสิทธิ์
นายธงชัย คุ้มรุ่งโรจน์
นายวิฑูรย์ วิศิษฐ์

ทุนอุดหนุนภาพวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2513 - พ.ศ. 2514
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ



รูปด้าน C ศาลาการเปรียญวัดพระทอง

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมจากบทปริชญ์"
(A Study Of The Sala Krai Prian)

อาจารย์ปรึกษา :

อาจารย์จอน เหมแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

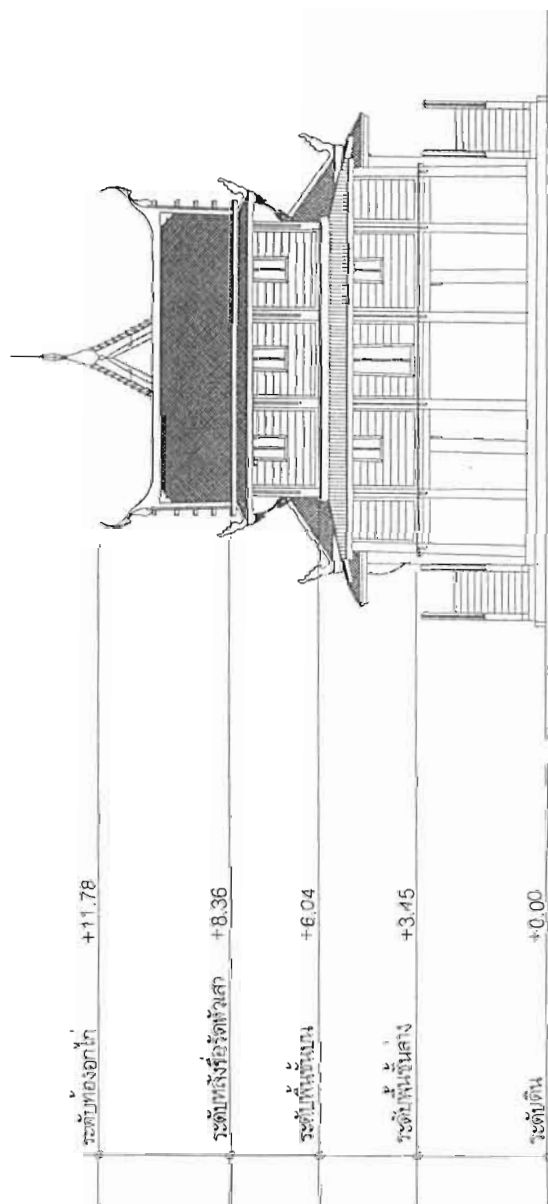
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิมล วิมลสุข
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเจ็ด สังข์มณี
นายพิทยา สิริสุขเจริญ
นายศุภพร สุทธิศักดิ์
นายธงชัย ศุภกิจเจริญ
นายวิริยะ สุธีพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจักษ์ศิลปาคม พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

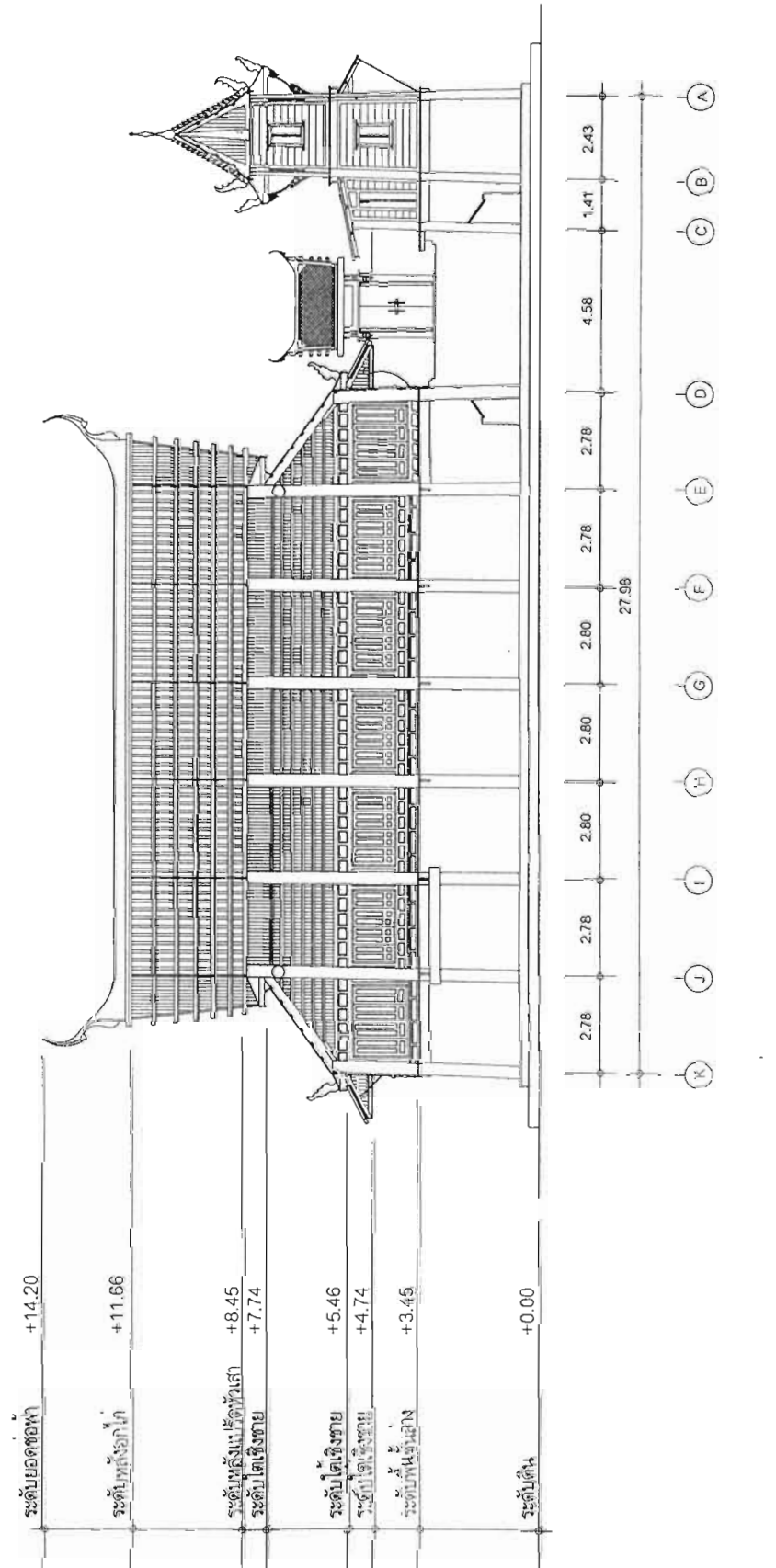


รูปด้าน D ศาลาการเปรียญวัดพระทรง

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย	
ชื่อ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	*สถาบันศิลปกรรมและการเรียนรู้* (A Study Of The Sala Xian Phian)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์เทพ ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์เทพ
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนศิริ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายวิวัฒน์ ช่างฉาง นายวิทย์ วัฒนศิริ นายพิชิต วัฒนศิริ นายชัย วัฒนศิริ นายวิวัฒน์ วัฒนศิริ
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2546 ศูนย์วิจัยศิลปกรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัด A - A ศาลาการเปรียญวัดพระทรง
มาตราส่วน 1:200

รายงานการวิจัย

เสนอ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมภาคกลางบริเวณ"
(A Study Of The Sala Kuan Plain)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ดร. พิเศษแก้ว

ผู้ดำเนินการวิจัย :

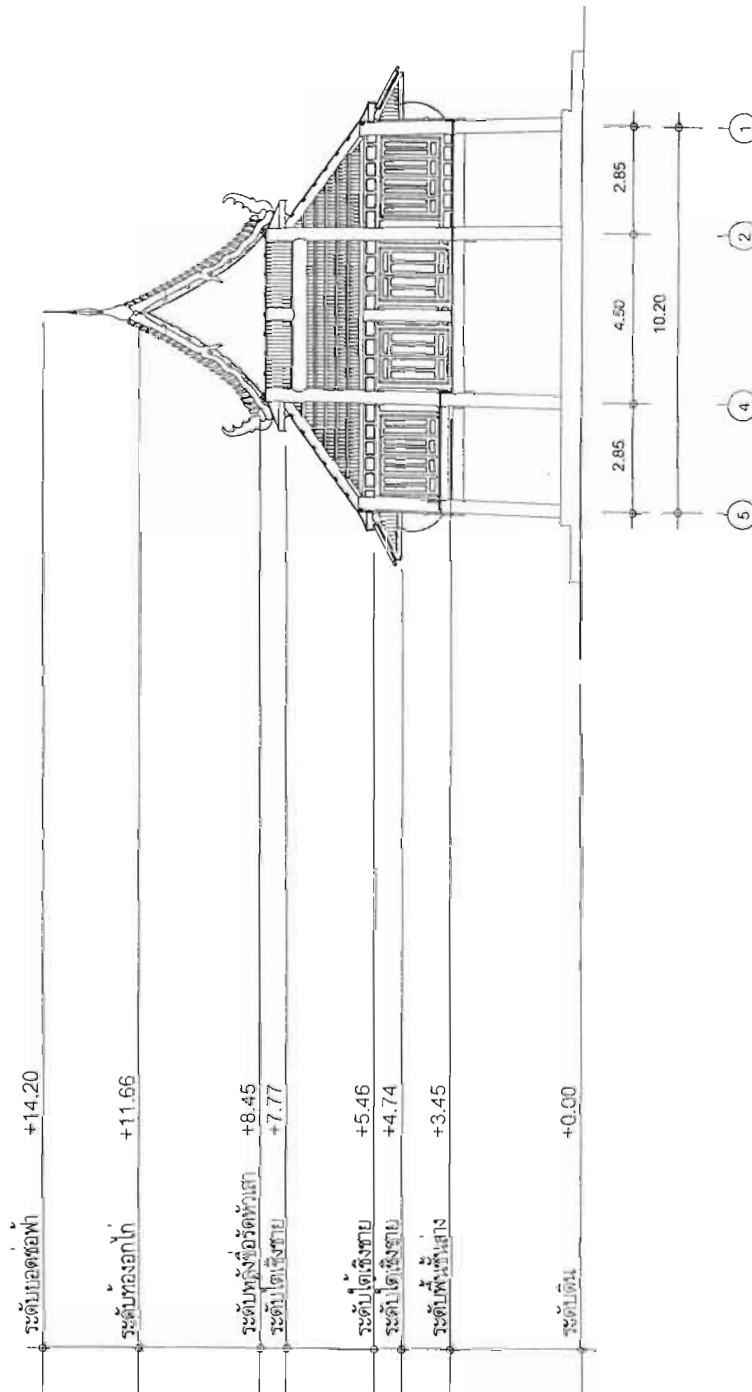
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิจิตร วิจิตร
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต รังละไม
นายวิฑูรย์ จิรัฐิติเจริญ
นายพรเทพ บุทธศักดิ์
นายชัชชัย สุระต่อโรจน์
นายวิฑูรย์ สุระประเสริฐ

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ปัจจุบันงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยและพัฒนาภาค
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัด B - B ศาลาการเปรียญวัดพระทรง

นางตราลาวัณ



3.8 ศาลาการเปรียญวัดคงคาราม ต.คลองตาคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เป็นศาลาการเปรียญที่มีงานจิตรกรรมภายในฝีมือชั้นครูที่งดงามมาก

ลักษณะภายนอกอาคาร เป็นอาคารขนาด 14.55 X 19.00 ต.ร.ม. มีเรือนขวางทรงตรีมุขขนาด 7.00 X 12.00 ต.ร.ม. จากภาพถ่ายเก่าก่อนการบูรณะ ศาลาการเปรียญเดิมเป็นอาคารที่มีเสานางเรียงโดยรอบ¹ ปัจจุบันบูรณะใหม่ขยับผนังพาไลออกมาเสมอชายคาแนวเสานางเรียง

หลังคา เป็นหลังคาทรงจั่วมีปีกพาไล 2 ตับโดยรอบ

หน้าบัน นารายณ์ทรงครุฑพื้นหลังเป็นลายก้านขด

เครื่องลำยอง ซ่อฟ้าประดับหน้าบันเป็น “ซ่อฟ้าทรงปากครุฑ”

ฝาผนัง กรอบแผงเป็นฝาปะกน ตรงกลางแผงเป็นลูกทรงเหล็กตัด

ลักษณะภายในอาคาร

คอสองในประธาน

แผงแรงด้านทิศตะวันออก เขียนภาพมารผจญและพระมาลัย²

แผงแรงด้านทิศตะวันตก เขียนภาพบูชาพระจุฬามณีเจดีย์ และเรื่อง

พระเทวทัตตอนกลิ้งหิน กับโจร 500 มารุมฆ่าพระโมคคัลลานะ³

แผงคอสองด้านแปะเรือนด้านทิศเหนือ-ใต้ เขียนภาพเทพชุมนุม⁴

คอสองพาไล เขียนภาพทศชาติ⁵

ฝาเพดาน เขียนลายก้านแย่งบนพื้นขาว

ฝาพาไล เขียนลายดอกไม้ร่วงบนพื้นขาว

¹ ฉวีงาม มาเจริญ, วัดคงคาราม, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, มปป.) หน้า 64.

² วรวิทย์ วรรณ โม, พระ, บรรณานุกรม พระครูวิสุทธิบริดี, (พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พระครูวิสุทธิบริดี, ณ วัดคงคาราม อ. โพธาราม จ. ราชบุรี, วันที่ 2 เมษายน 2521.) หน้า 18.

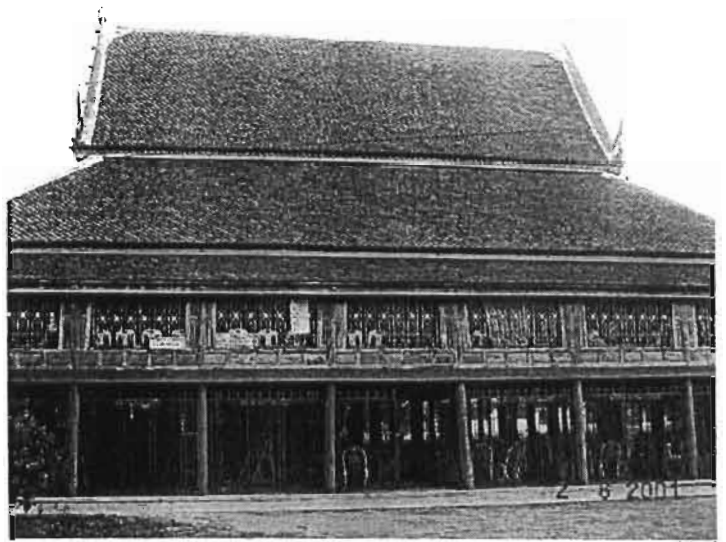
³ อ่างแล้ว หน้า 18.

⁴ อ่างแล้ว หน้า 18.

⁵ อ่างแล้ว หน้า 18.



บันไดด้านหน้าขึ้นศาลาการเปรียญ



ศาลาการเปรียญด้านทิศเหนือ

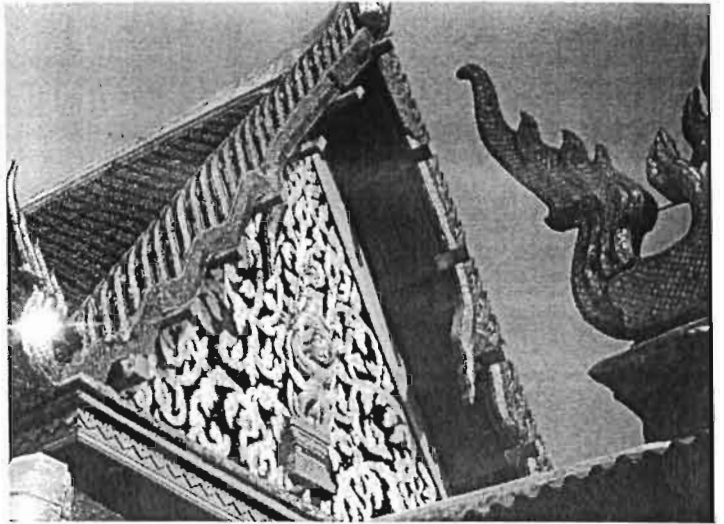


ศาลาการเปรียญด้านทิศเหนือ

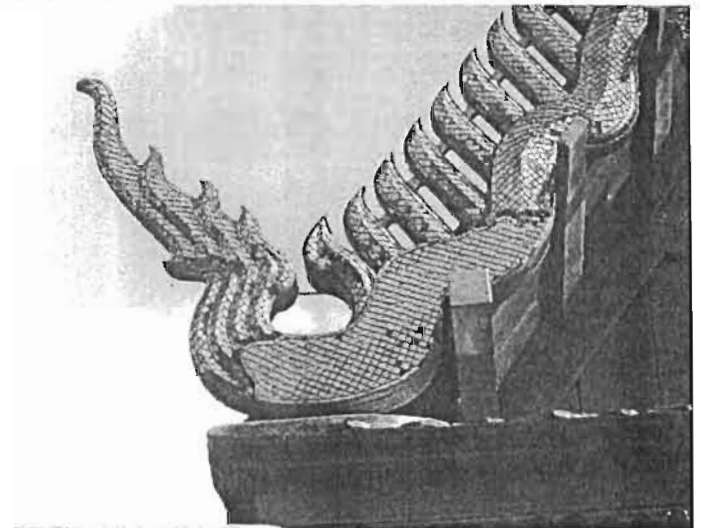


ศาลาการเปรียญด้านทิศเหนือ

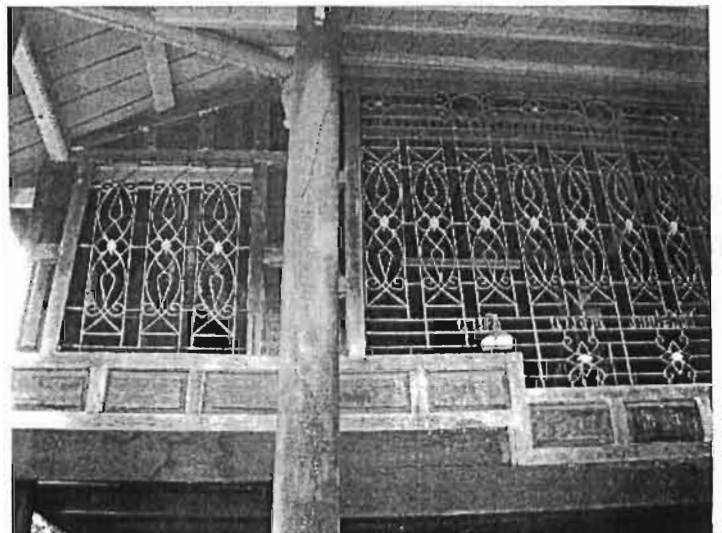
หน้าบันไม้จำหลักราชาลัยทรงครุฑ (ของใหม่)

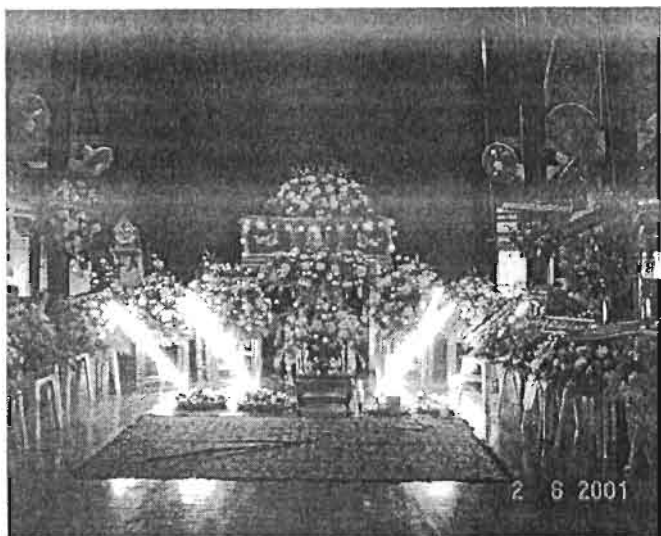


เครื่องล่ายองหน้าบัน



ฝาฉลุกรง

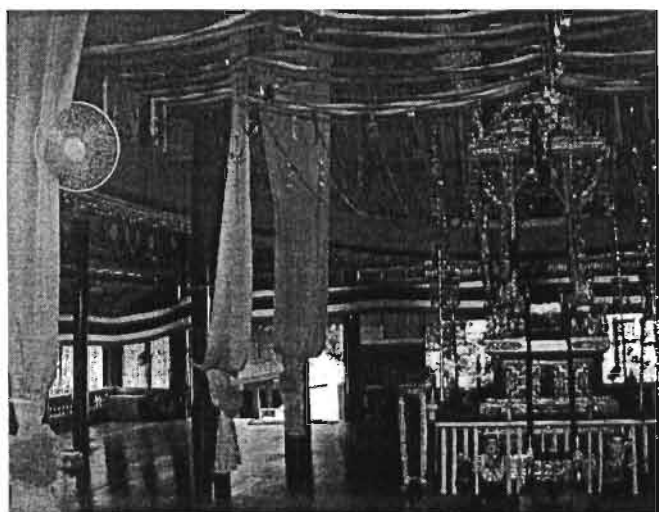




งานสวนดอกไม้กรรมบนศาลาการเปรียญ



อุบาสก-อุบาสิกา ฟังเทศน์ในวันอุโบสถ



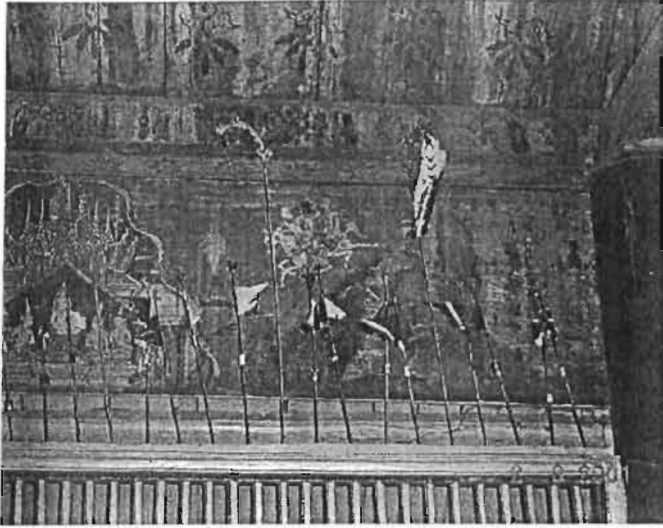
การตกแต่งภายในศาลาด้วยกระดาศสีในเทศกาล



อุบาสก-อุบาสิกา มาถือศีล 8 ในวันอุโบสถ

อาสน์สงฆ์

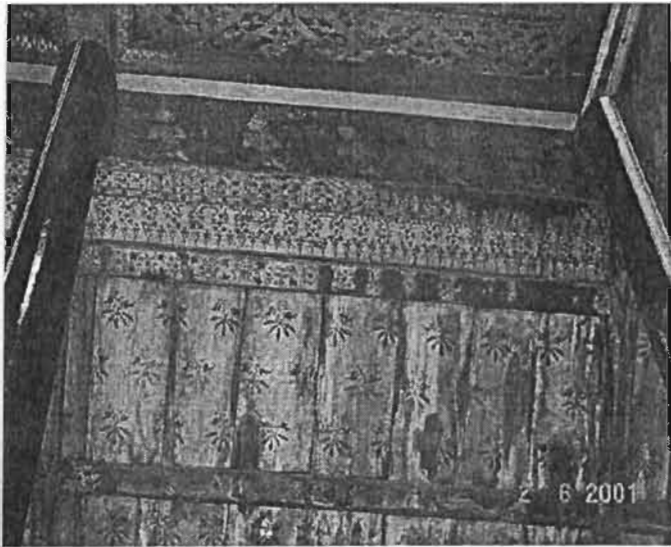




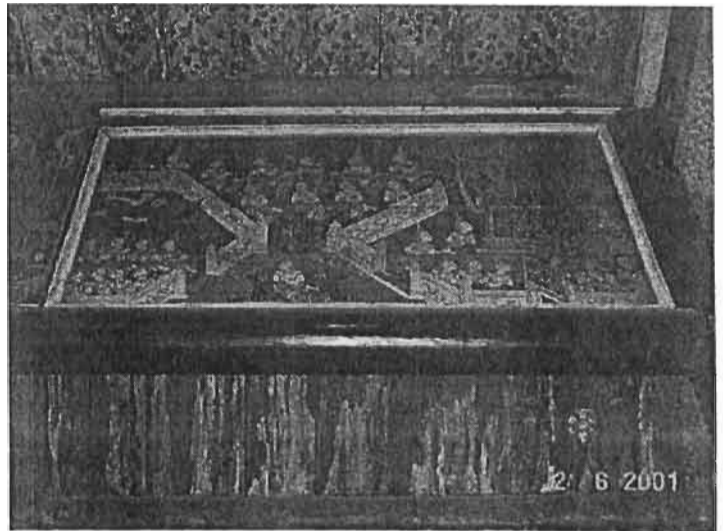
จิตรกรรม คอซอง พาไล



ผ้าพาไลเขียนสีลายดอกไม้ร่วง

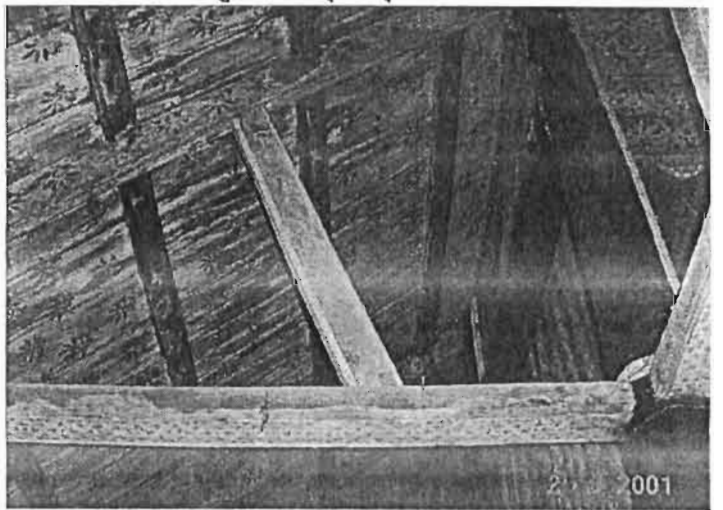


ภาพเทพชุมนุม คอซอง

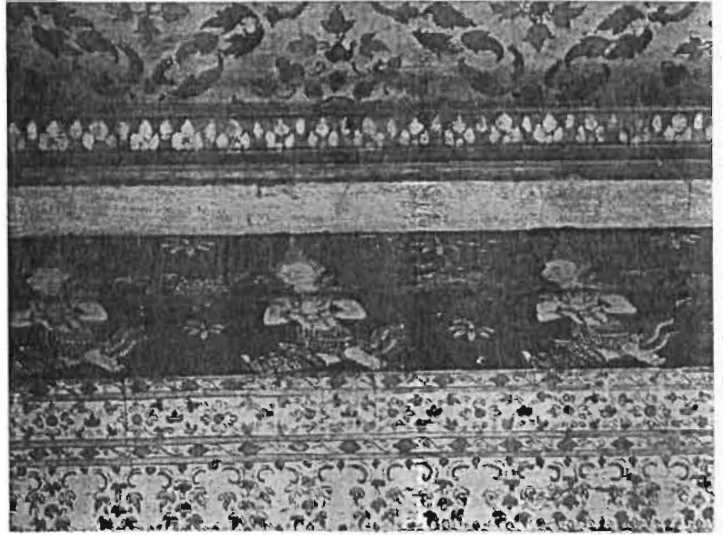


ภาพเทวดา บูชาพระจุฬามณีเจดีย์บนดาวดึงส์

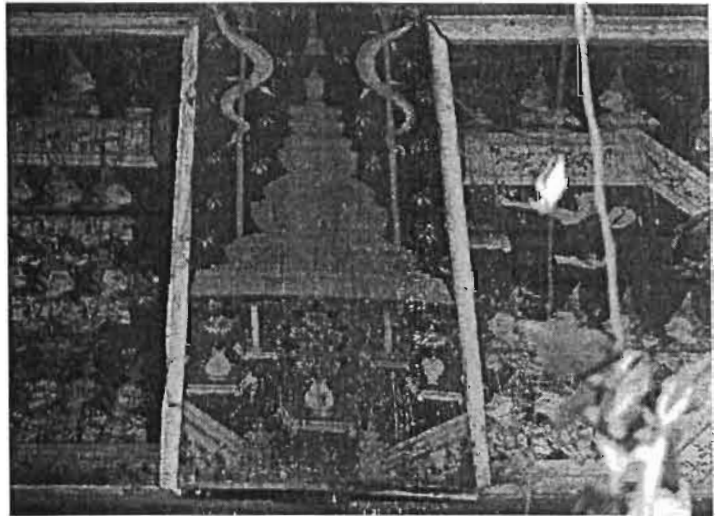
จิตรกรรมเขียนสีบนพื้นขาวโครงสร้างอาคาร



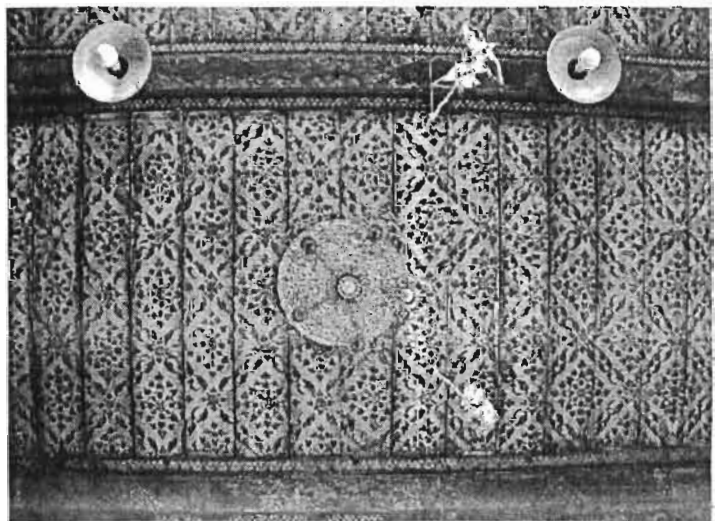
จิตรกรรมคอสอง “เทพชุมนุม”



ภาพจิตรกรรมแผงแรงทิศตะวันตก “บุชาจุฬามณีเจดีย์”



ผ้าเพดานเขียนลายประเภท “ลายราชวัตร”



รายงานการวิจัย

เล่ม 8 :

สถาบันพัฒนาธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันพัฒนาธรรมศึกษาปริทัศน์"
(A Study Of The Sala Ksan Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์กมล เฟื่องแก้ว

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

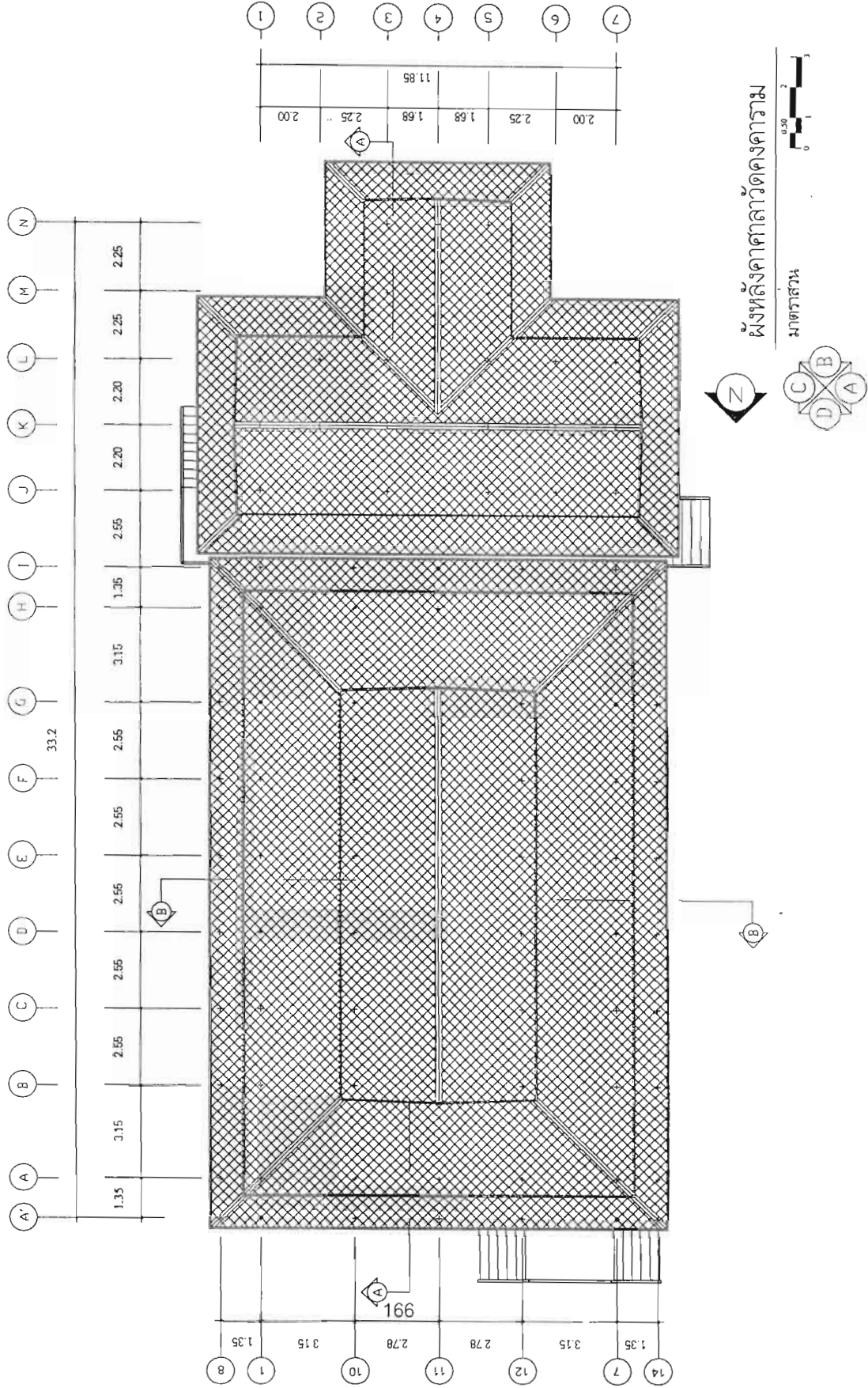
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัยร์ วิศิษฐ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

นายรัชต์ รังษะโม
มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
นายศุภพร บุณย์ศักดิ์
นายสรชัย ตวงสวัสดิ์โรจน์
นายวิภากร สุจริตพงศ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันพัฒนาธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รายงานการวิจัย

เล่มที่ 8 :

สถาบันพัฒนาพระธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

“สถาบันพระกรรมสถานภาพเปรียบเทียบ”
(A Study Of The Sala Kran Phan)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์บดินทร์ เสงี่ยมแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนสิงห์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต วัฒนะโม

นายวิชาญ จิรวิจิตรเจริญ

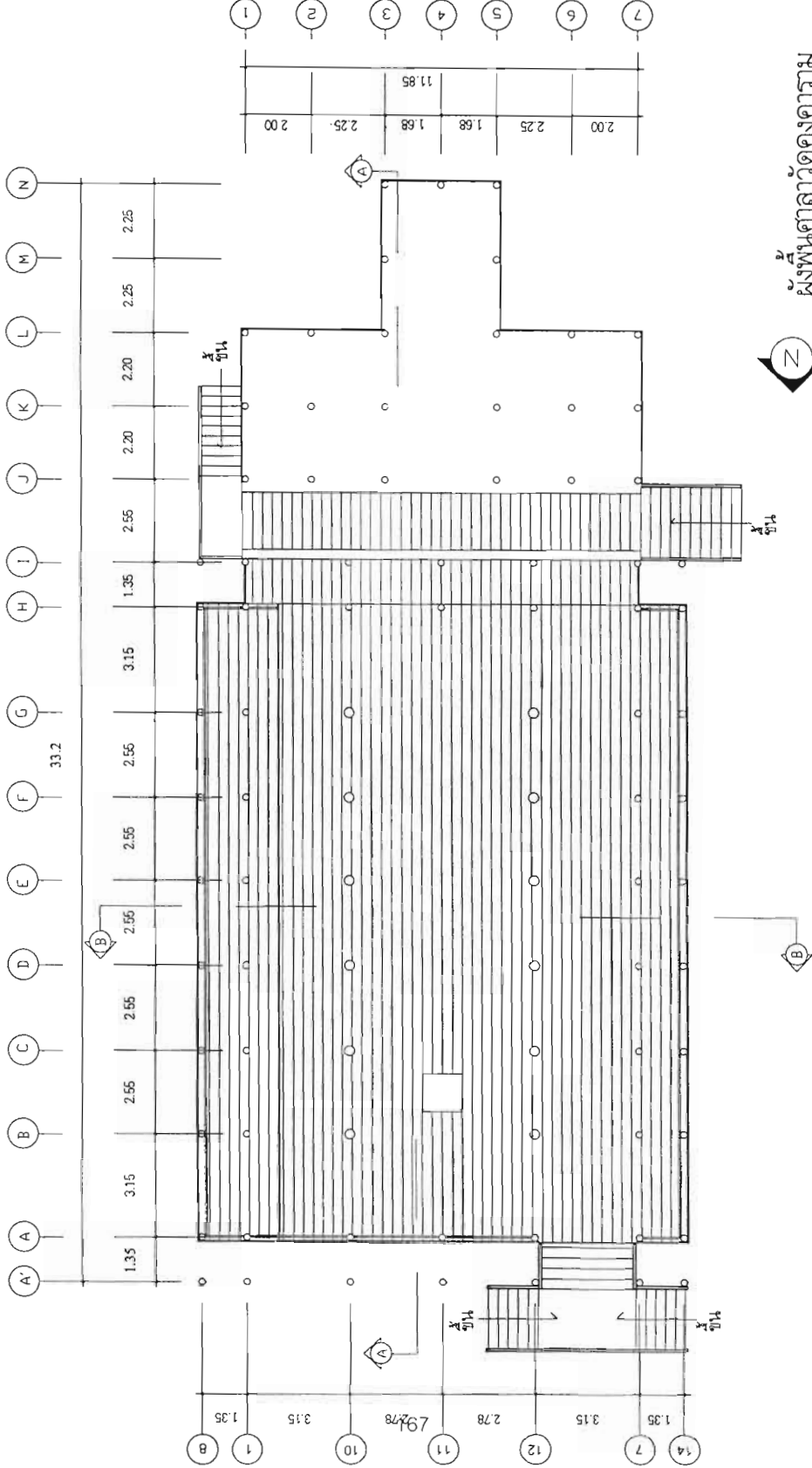
นายเทพพร มุทธรักษ์ศักดิ์

นายธงชัย ดุรงค์ไธโรจน์

นายวิภาส สุธีระพงษ์

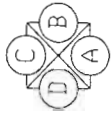
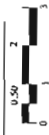
ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันพัฒนาพระธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับแห่งชาติ



ผังพื้นที่ศาลาวัดคงคาราม

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

เล่ม 8 :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถูปยูนนานยุคกลางสมัยใหม่"
(A Study Of The Sala Kian Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์สอน พิธีกรรม

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

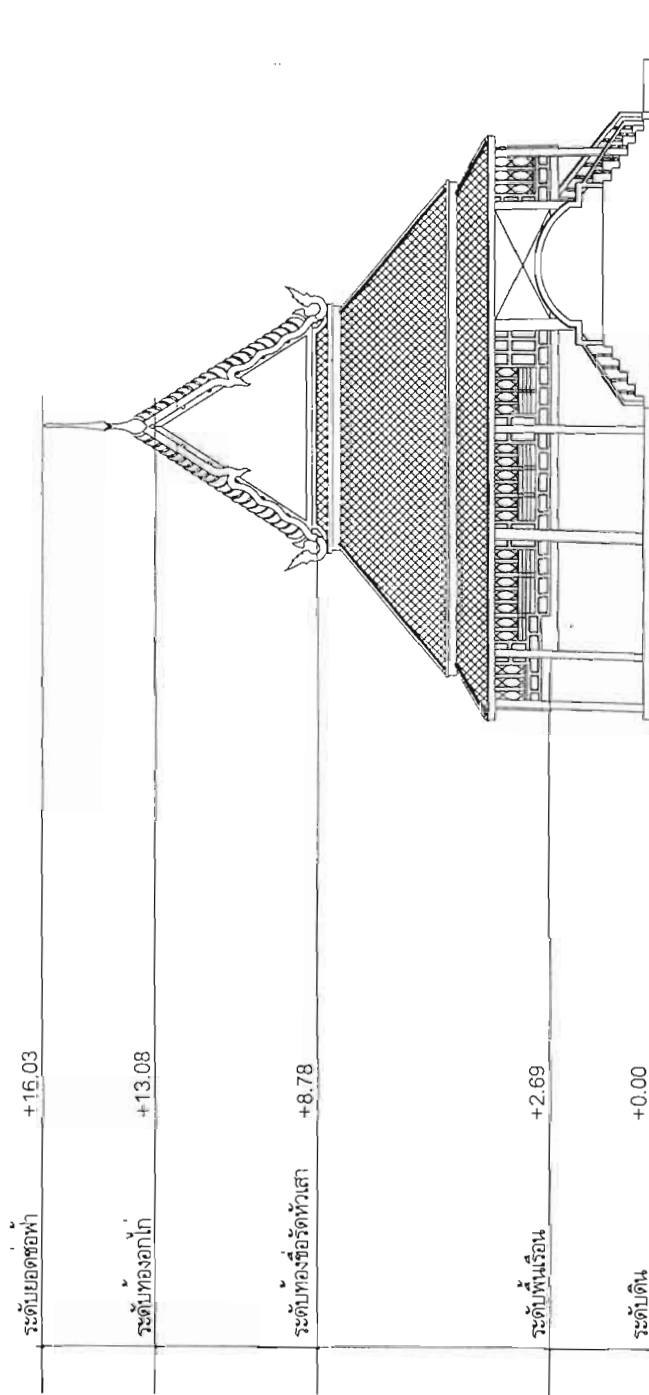
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนศัพท์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายวิรัตน์ รังษะโม
นายวิฑูรย์ จิรัฐติเจริญ
นายพิศพร ยุทธศักดิ์
นายธงชัย อุดมคงโรจน์
นายวิริยะ สุจริตพงศ์

ทุนอุดหนุนงานวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้านศาลาวัดคงคารามเรือนใหญ่

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

เสนอ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันการรวมศาลากาปบียู"
(A Study Of The Sala Khan Pruai)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ล้อม เหง้าแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

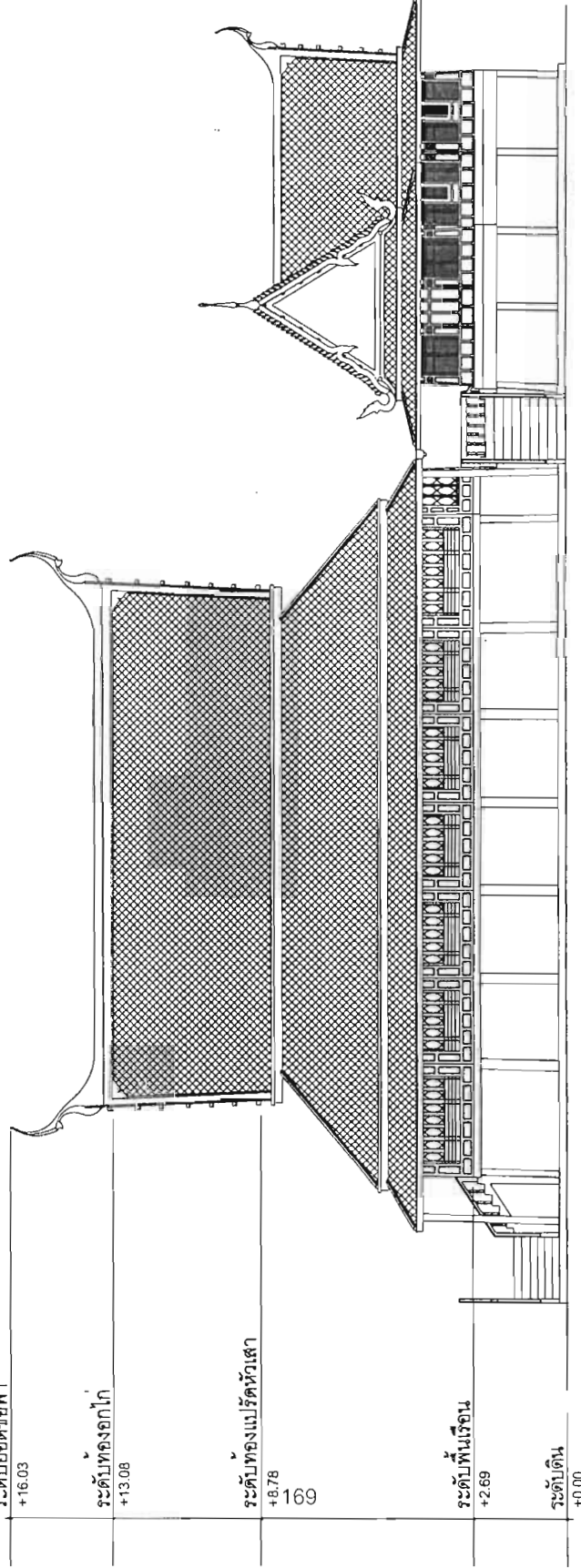
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชร วัลลิษฐ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

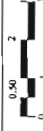
นายเรวัต วัฒนธนะ
นายวิทยา จิรัฐิษฐ์
นายศุภกร สุขศักดิ์
นายชัยยัย ตูรงค์ไธสง
นายวิภากร สุริวงษา

ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน A ศาลาวัดคงคาราม
มาตราส่วน 1:500



รายงานการวิจัย

เสนอ :

สถาบันวิจัยยุทธศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางบ้านปริญ"
(A Study Of The Sala Ksan Prian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์สอน ทัศนศิลป์

ผู้ดำเนินการศึกษา :

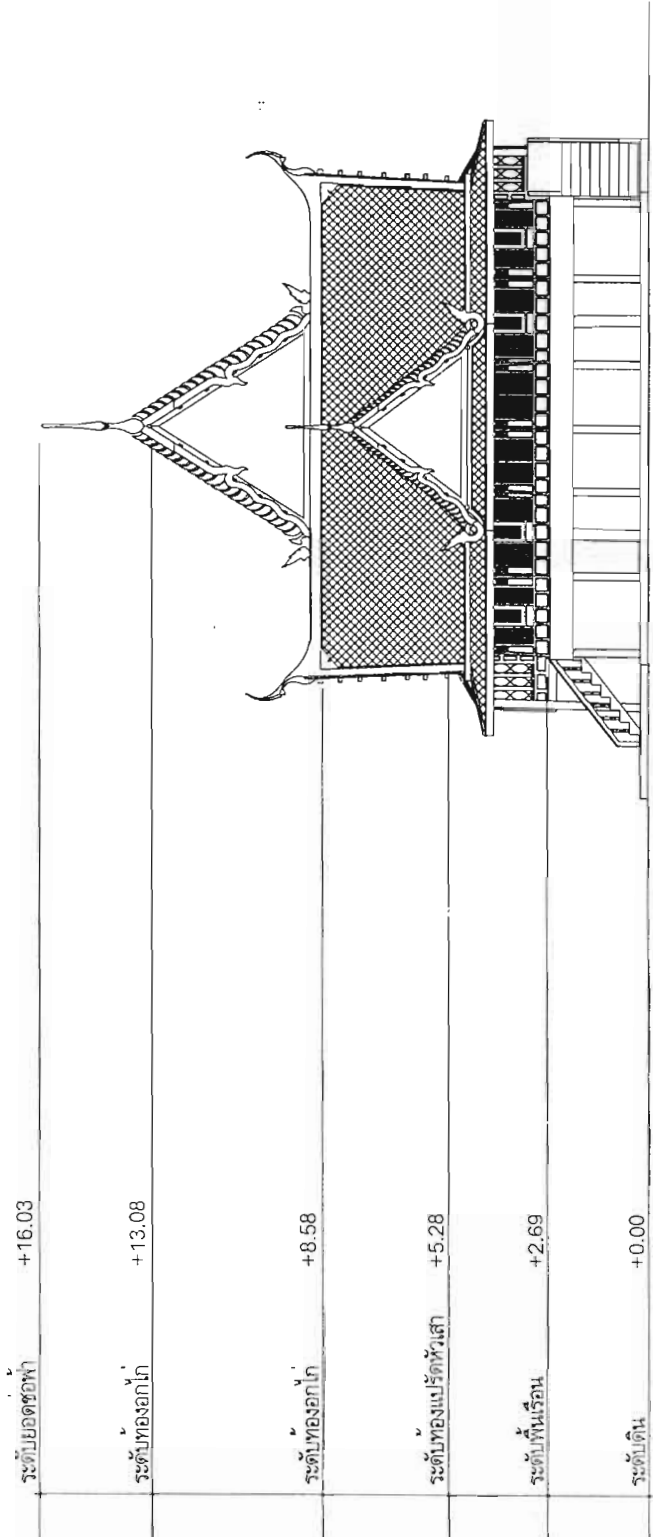
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนศิริ
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายวิรัตน์ รังษะโม
นายวิฑูรย์ จิรัฐดีเจริญ
นายเทพพร บุชศักดิ์
นายประชัย ตุงศ์วโรจน์
นายวิฑูรย์ สุริระพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยยุทธศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน B ศาลาวัดดงคาราม

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางบ้านเรือน"
(A Study Of The Sala Kian Phuan)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์จอม เทงแก้ว

ผู้ดำเนินการวิจัย :

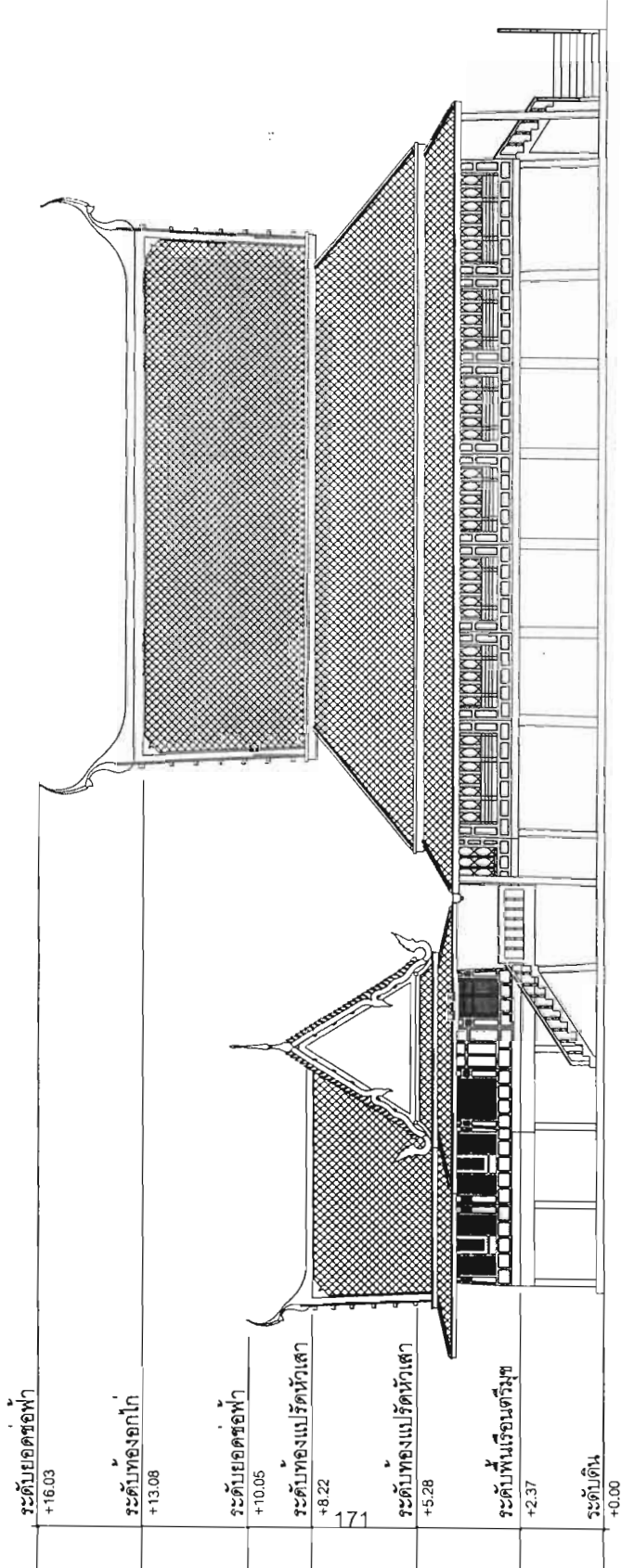
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิศิษฐ์ วิชาญ
ภาควิชาสถาปัตย์วิศวกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต ร่มเย็น
นายวิทยา จิรัฐดิษฐ์
นายเทพพร ยุทธศักดิ์
นายธงชัย ดุงคงไกรจน์
นายวิภาดา สุธีระพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

งบประมาณประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน C ศาลาวัดคงคาภิรม
มาตราส่วน 1:300



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ"
(A Study Of The Sala Kras Phran)

อาจารย์ปรึกษา :

อาจารย์สอน พิธีกรรม

ผู้ดำเนินการวิจัย :

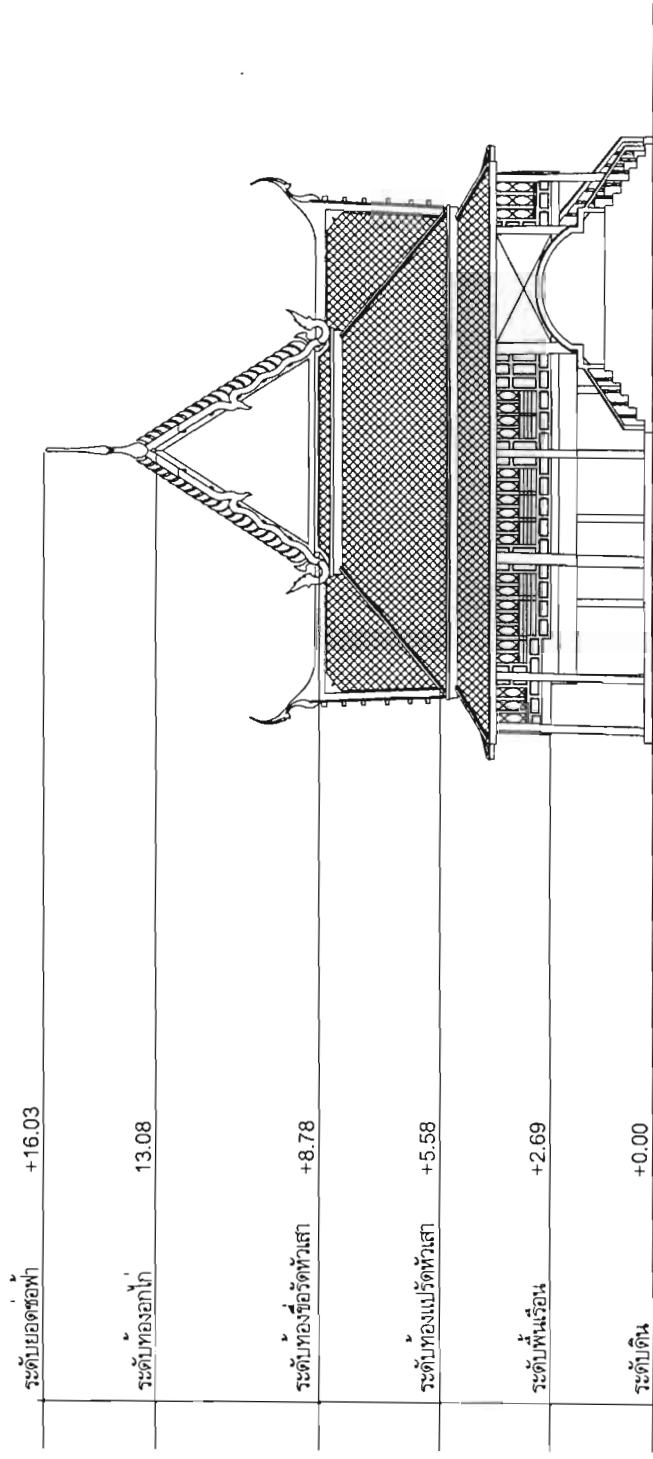
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิศว์ วิจิตร
ภาควิชาสถาปัตย์วัฒนธรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเวทย์ วัฒนเน
นายวิทยา จิรัฐติงกู
นายเทพพร ยุทธศักดิ์
นายณชัย อุดมทอง
นายวิภาส สุริระพงษ์

ผู้ดูแลหน้างานวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ



รูปด้าน D ศาลาวัดคงคาราม
มาตราส่วน 1:500

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันวัฒนธรรมศึกษาการวิจัย"
(A Study Of The Sala Kien Phuan)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อ.ชยฉัตร เต็มแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

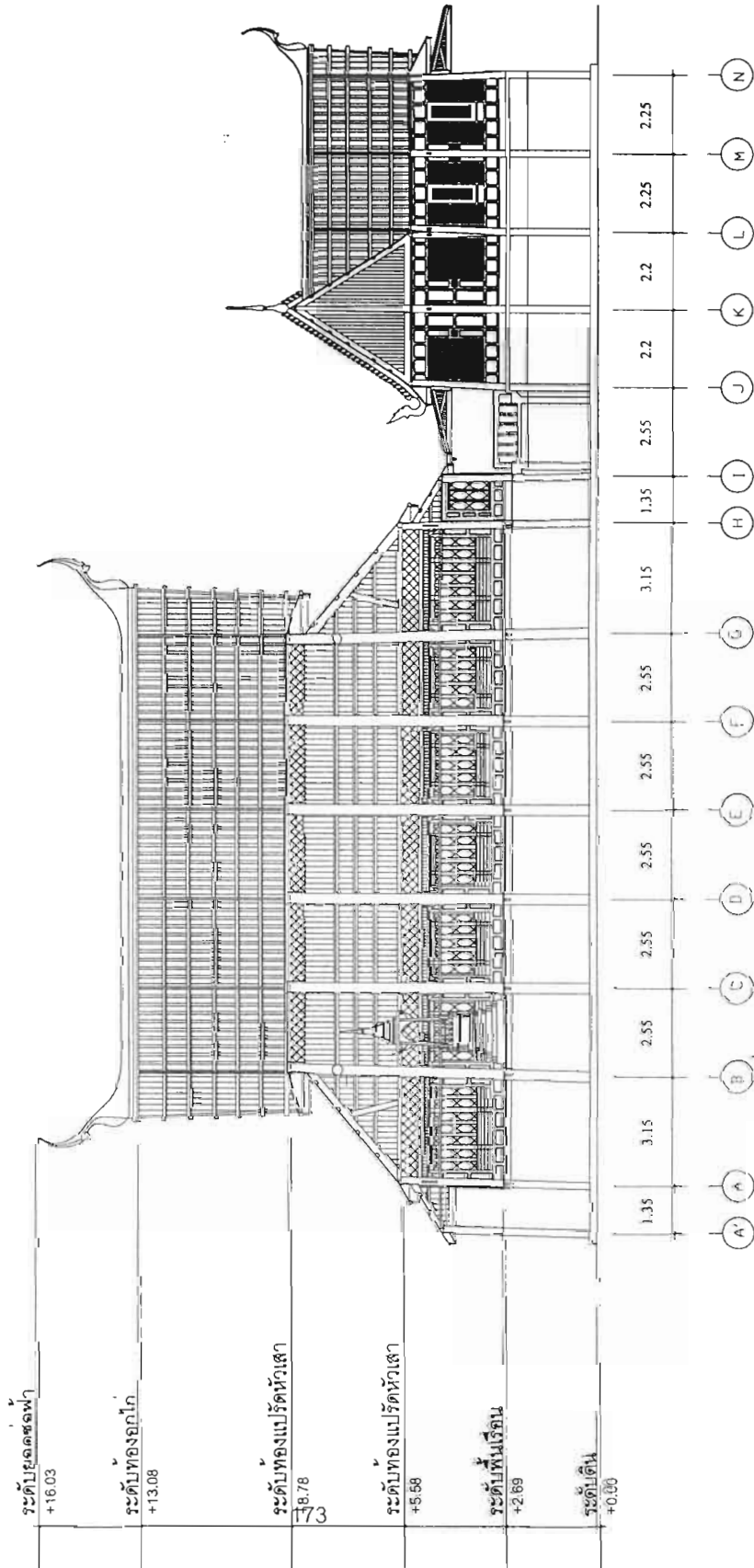
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชร วัฒนพงษ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายวิฑูรย์ รังษะโม
นายวิฑูรย์ จิรุตติเจริญ
นายพัชกร มุขสิทธิ์
นายชัชชัย ชูวงศ์วิเศษ
นายวิภากร สุจิตะพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

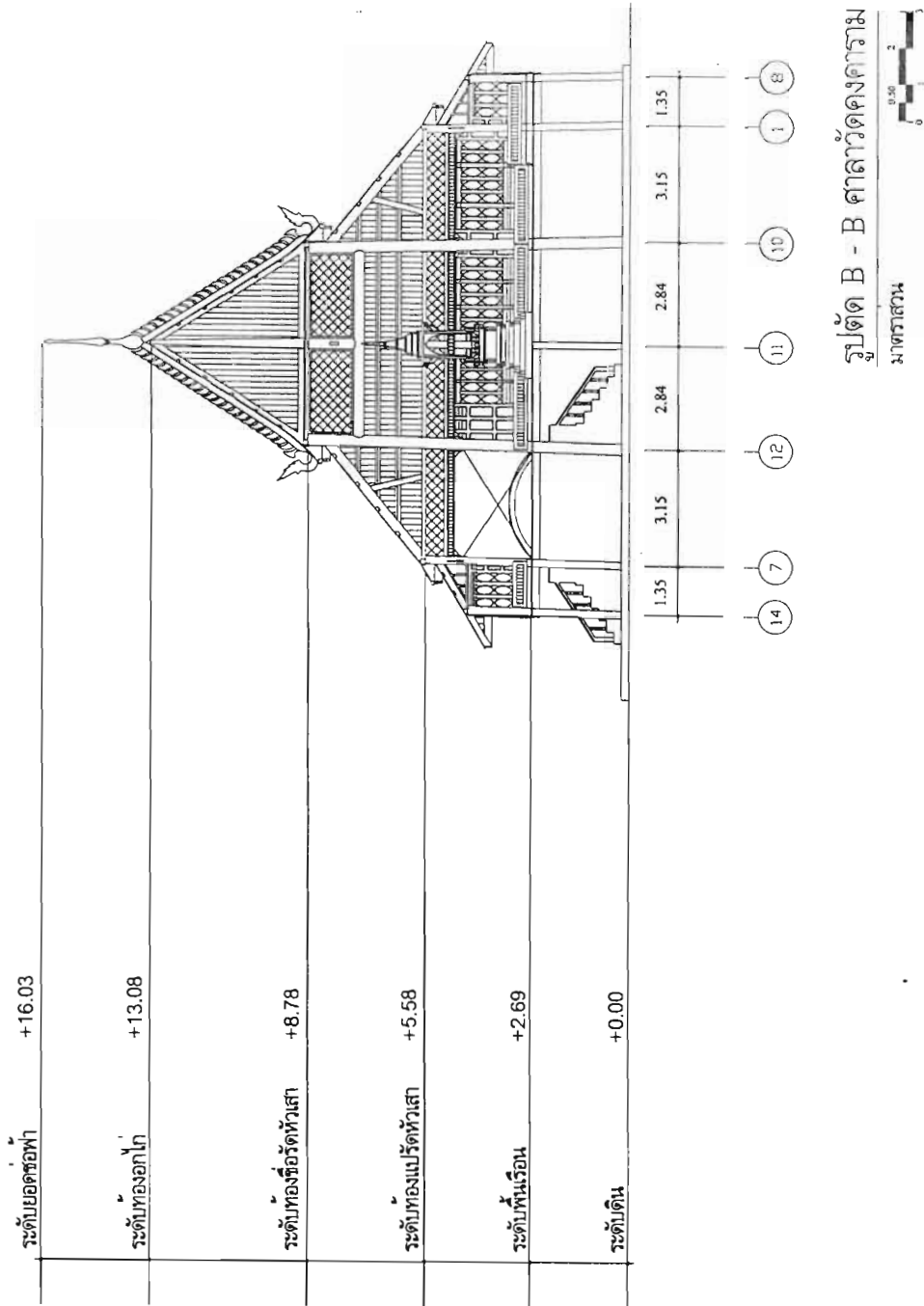
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัด A - A ศาลาวัดคงคาราม



รายงานการวิจัย	
เลขที่ :	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถูปยี่สิบนครมหาสารคามวิจัย" (A Study Of The Sela Kuan Phran)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ชอน พงษ์ภา
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิษณุ พิทักษ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายศักดิ์ รุ่งแสง นายวิชาญ จิตวิจิตรชัย นายศุภกร บุตรชัยศักดิ์ นายธเนศ ตูรพงษ์วิรัตน์ นายอภิภา สุจิระพงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร



3.9 ศาลาการเปรียญวัดตรีจันทรา ต.ไทรโยก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

ลักษณะอาคาร เป็นอาคารกลุ่มประกอบด้วยศาลาการเปรียญขนาด 13.50X24.50 ต.ร.ม. เป็นองค์ประกอบหลัก มีชานเชื่อมหอนกขนาด 3.00X 4.40 ต.ร.ม.และซุ้มบันไดทางขึ้น จากภาพถ่ายทางอากาศ¹ พ.ศ. 2538 แต่เดิมหอนกวางคูอยู่ด้านสกัดของศาลาการเปรียญ มาเปลี่ยนเมื่อย้ายที่ตั้งศาลาออกไปด้านทิศเหนือ ความน่าสนใจของศาลาการเปรียญแห่งนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นเทคนิคในการจัดองค์ประกอบแผนผังอาคารแล้ว รูปแบบผังผนังที่เป็นบาน ฝ้ายไม้ตลอดสามด้านเป็นตัวอย่างการศึกษาที่ดี ในกรณีที่ต้องการทำให้ศาลาที่ปิดล้อมเปลี่ยน เป็นศาลาโปร่งได้

- หลังคา เป็นหลังคาทรงจั่วมีปีกพาไลโดยรอบ
- หน้าจั่ว ด้านหน้าที่หันลงแม่น้ำเป็นรูปสลักพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ด้านหลังเป็นเทพนม
- เครื่องลำยอง ซ่อฟ้าประดับหน้าบันเป็น “ซ่อฟ้าทรงปากครุฑ”
- ฝาผนัง ด้านพาไลที่ทำอาสน์สงฆ์เป็นฝาปะกน ด้านสกัดหัวท้าย และ ด้านพาไล เป็นฝาฝ้ายลูกฟักไม้ ไม้ใช้เดี่ยว

ไม้แทนบานพับ

- ลักษณะภายในอาคาร** ไม้ตกแต่งผิวผนัง แลเห็นเป็นสีธรรมชาติของเนื้อไม้ ฝ้าเพดานและฝ้าพาไล ผนังด้านอาสน์สงฆ์แขวนภาพชาดก

¹ ภาพถ่ายทางอากาศ ปีพ.ศ. 2538 กรมแผนที่ทหาร, กระทรวงกลาโหม

ศาลาการเปรียญด้านตะวันออก

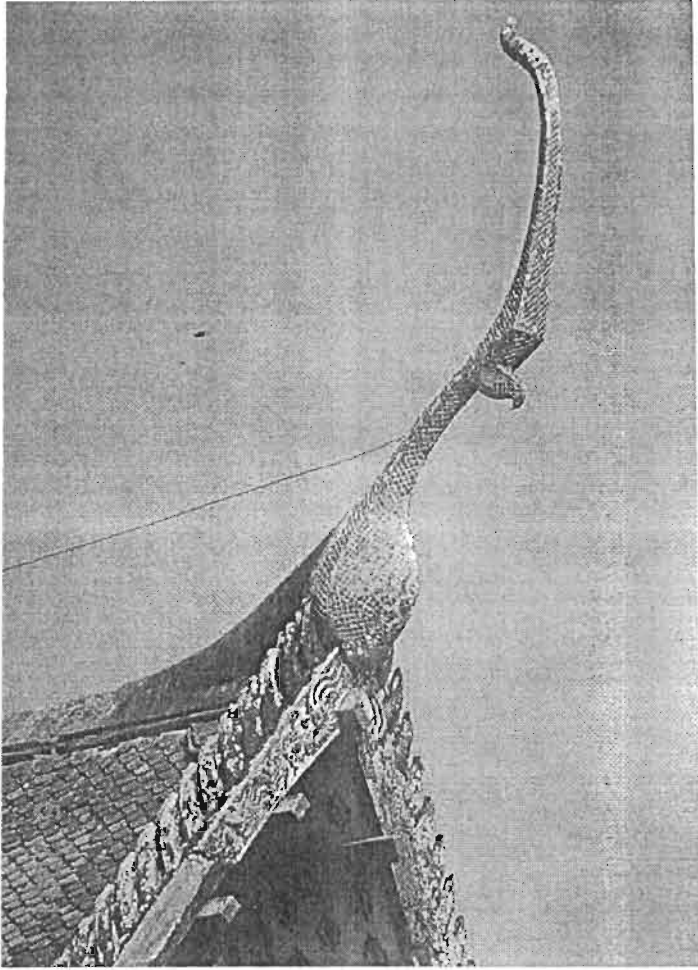


ศาลาการเปรียญด้านทิศเหนือ

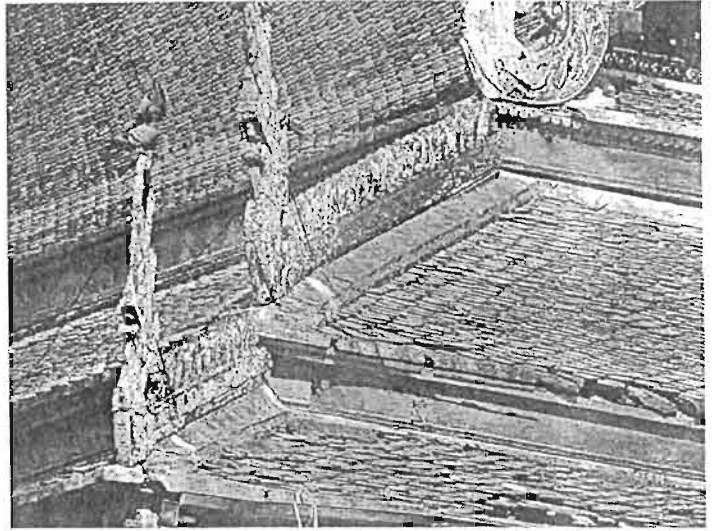


ศาลาการเปรียญด้านตะวันตกเฉียงเหนือ





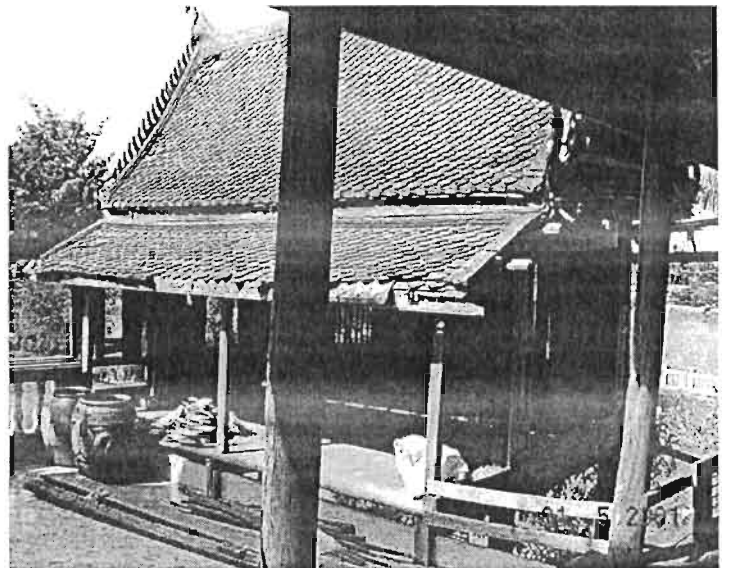
ซ้อฟ้า “ปากครุฑ”



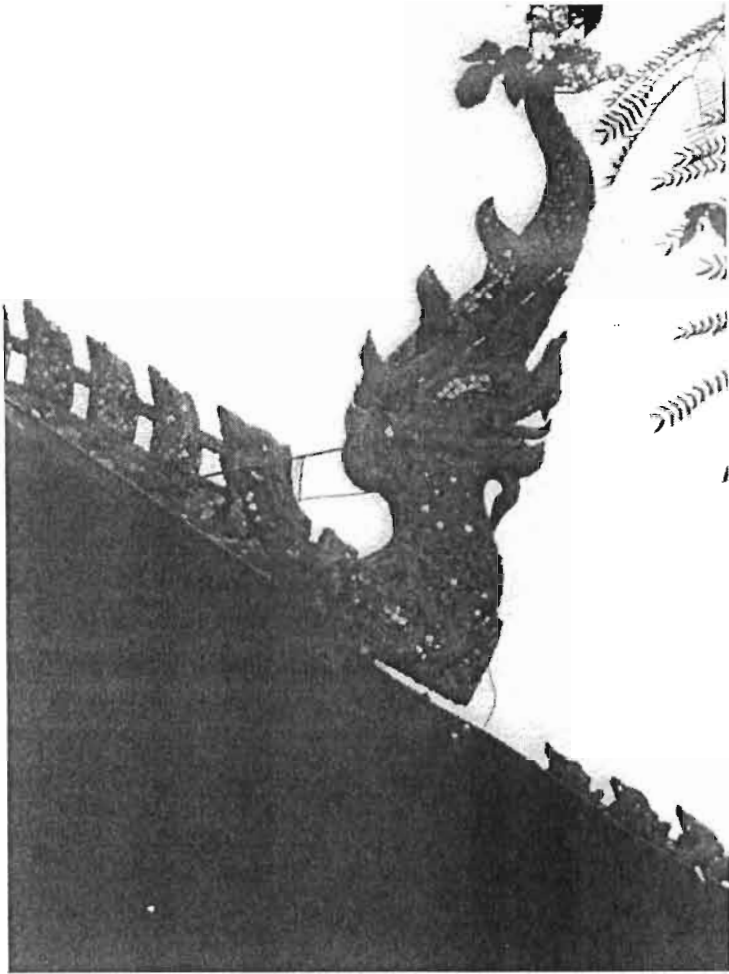
ปูนปั้นเศียรพญานาค



หอนก มองจากด้านหน้า



หอนก มองจากศาลาการเปรียญ



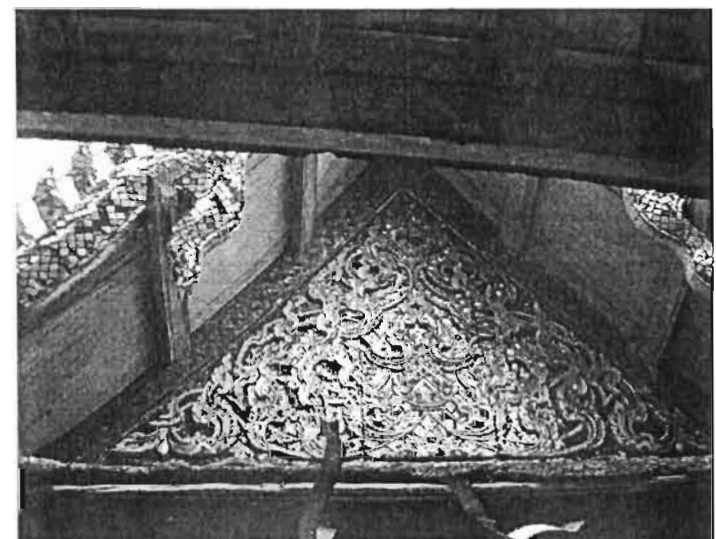
ครอบสันปีกชายคาพาไล “เศียรนาค”



หน้าบ้านด้านทิศตะวันออก (ด้านหลัง)
เทพพนมท่ามกลางกระหนกเปลว



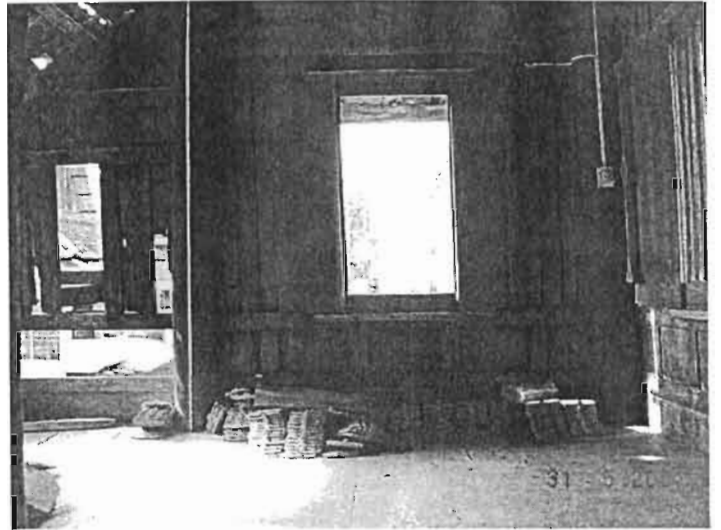
หน้าบ้านทางด้านทิศตะวันตก (หันหน้าลงแม่น้ำ)
พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ



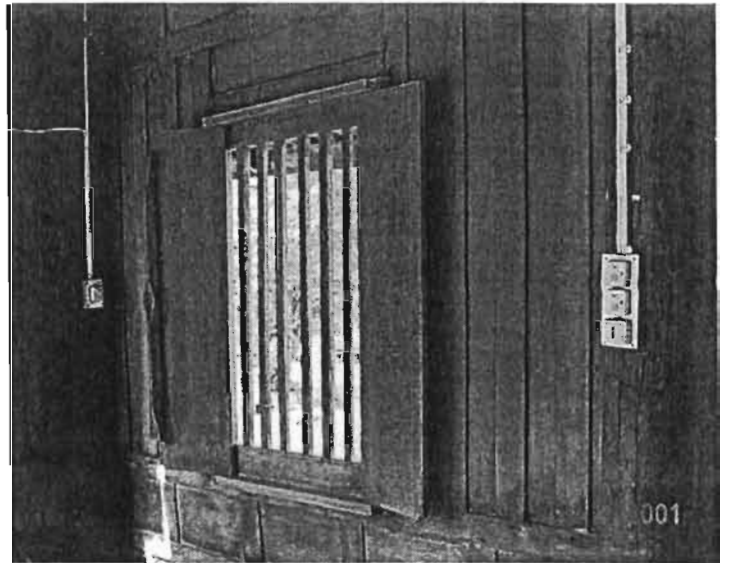
หน้าบ้านหอนก (ด้านหลัง) ลายกระหนก



โครงสร้างภายในหอนก

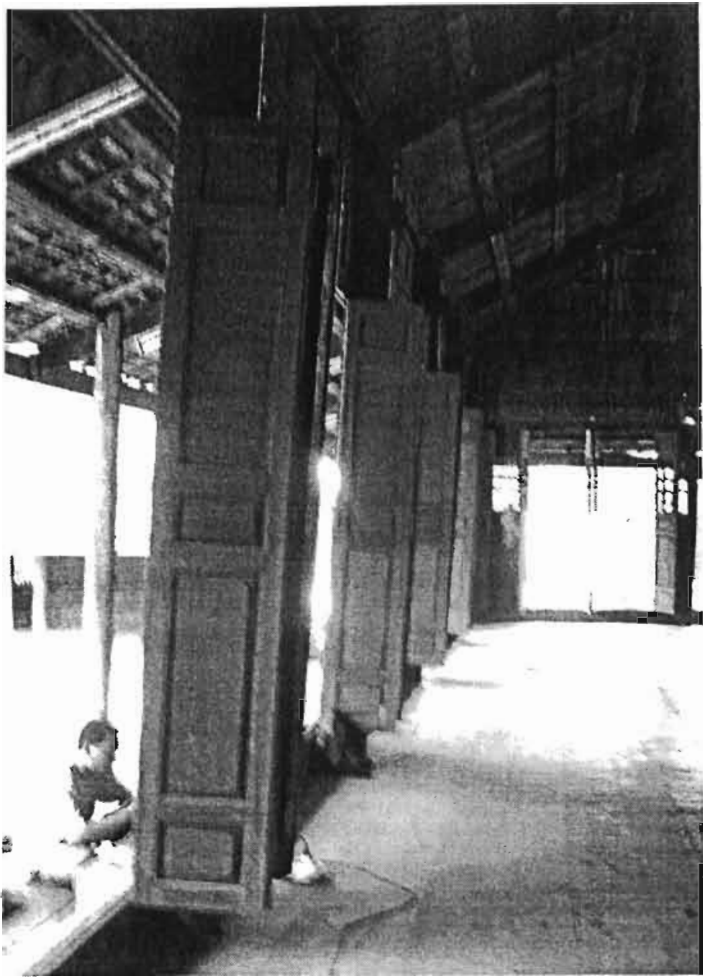


ภายในหอนก

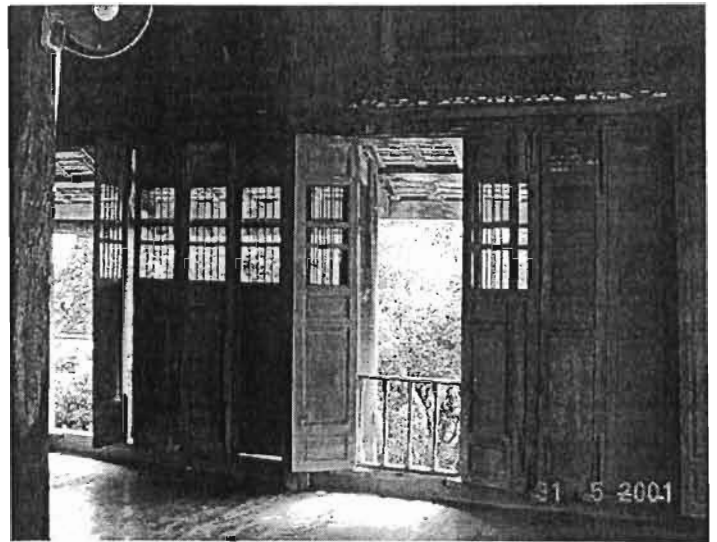


หน้าต่างในหอนก

ด้านสกัดหอนก
มองจากภายในศาลาการเปรียญ



ประตูบานเพี้ยมด้านทิศเหนือ



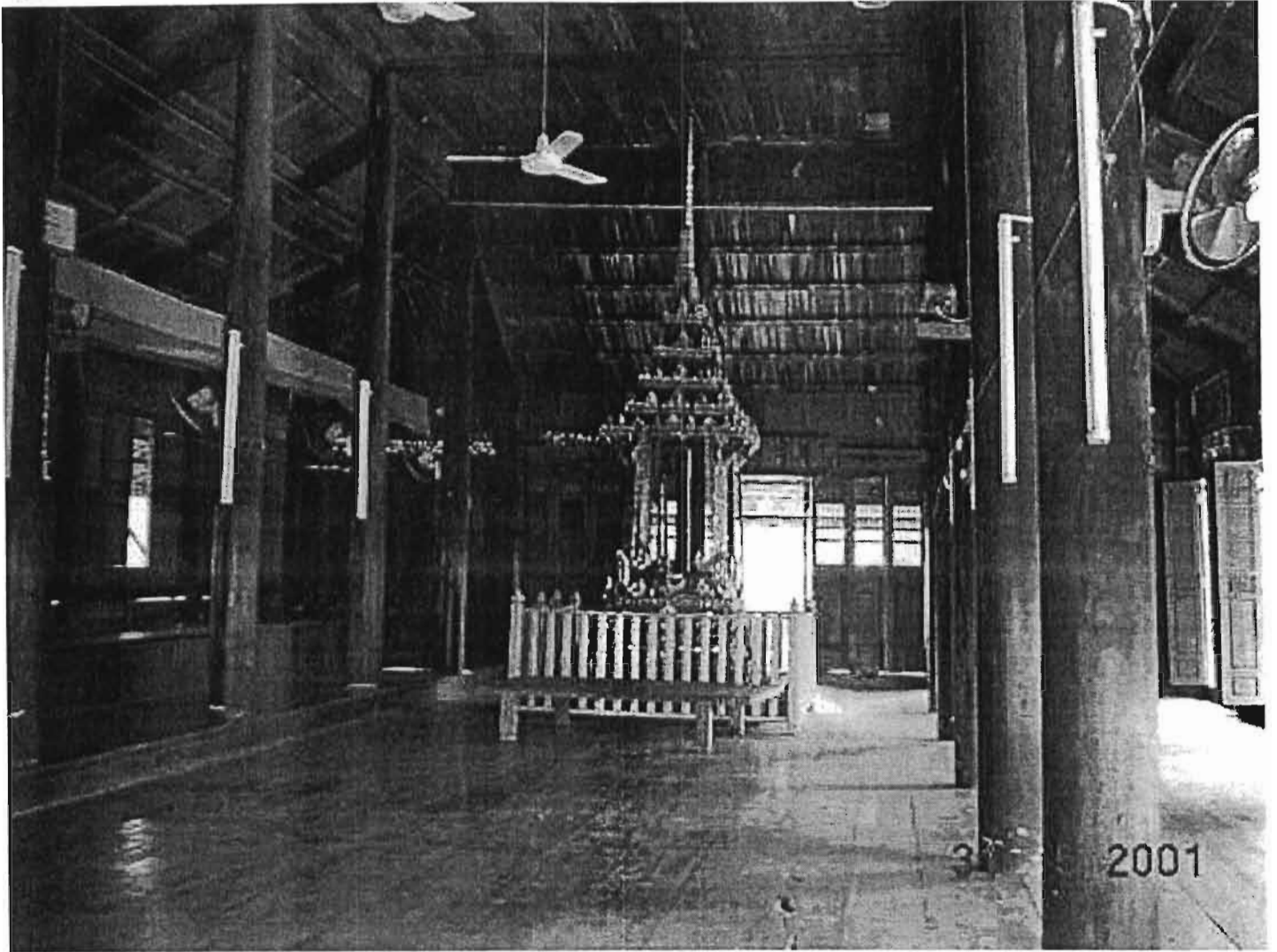
ประตูบานเพี้ยมด้านสกัดทิศตะวันตก



ฝาผนัง ด้านทิศใต้

พื้นที่เว้นว่างภายใน ศาลาการเปรียญ

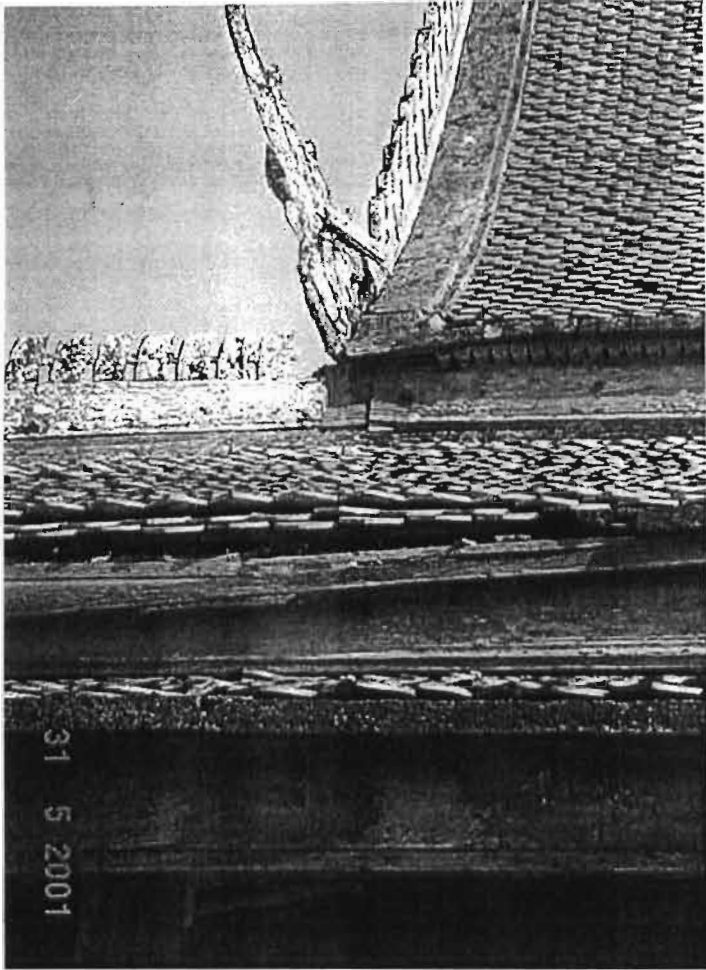




ธรรมาสน์ประจำศาลาการเปรียญ



พระพุทธรูปประธาน ในศาลาการเปรียญ



ปูนปั้นครอบสันหอนก



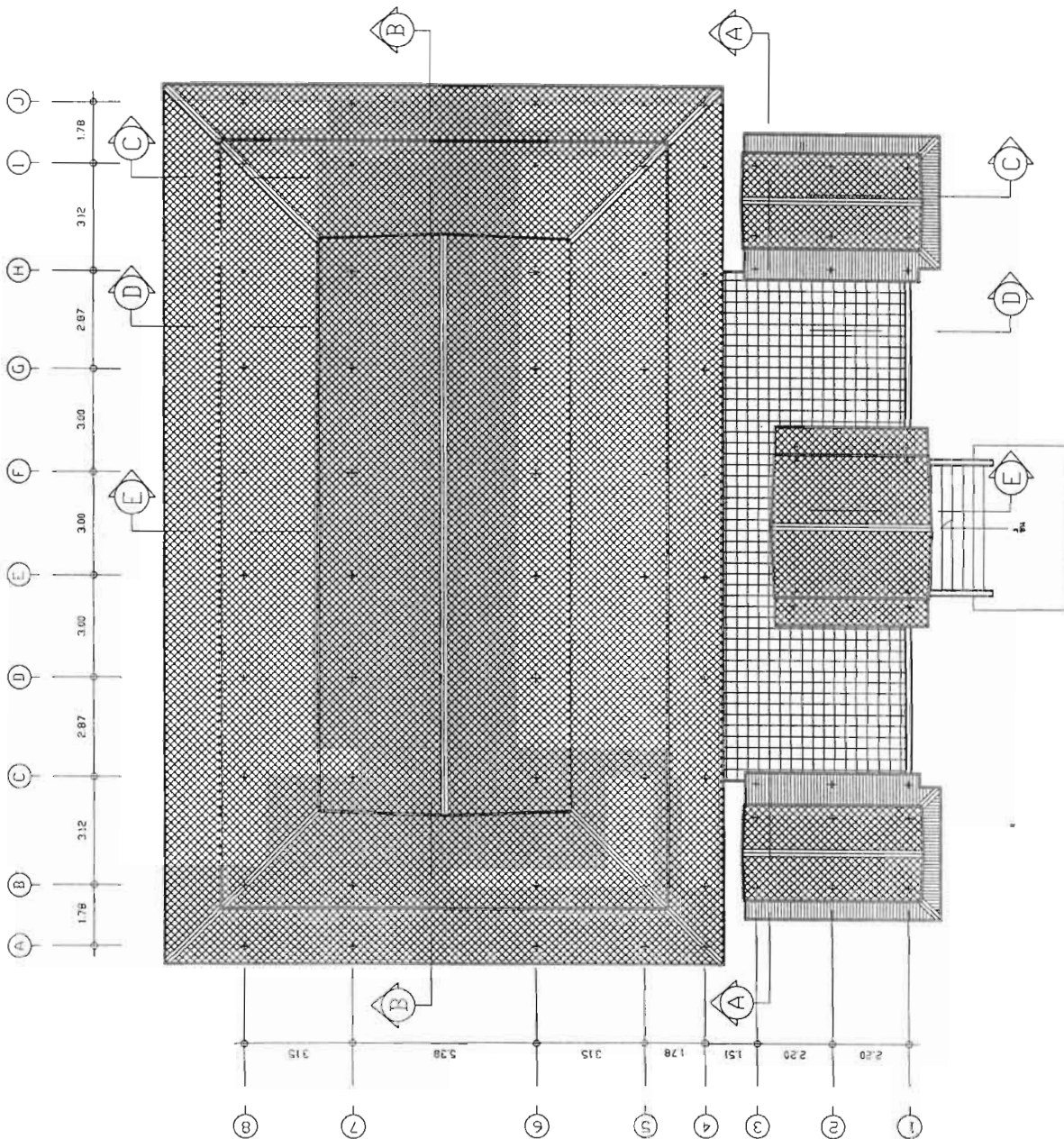
โครงสร้างชายคา
ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ



หอนกด้านฝาหน้ากลอง



โครงสร้างหลังคาหอนก



ผังหลังคาศาลาว่าดตรีจินดา

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย	เล่มที่ : สถาบันวิจัยสมรภูมิศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมไทย" (A Study Of The Sala Kian Phran)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์อุดม พึ่งนิภา
ผู้ดำเนินงานการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรชัย วัลลิมณี ภาควิชาสถาปัตย์ยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินงานการวิจัย :	นายเรวัช ธีระนิม นายวิทยา จิรัฐิติเจริญ นายพิทักษ์ กุญชรศักดิ์ นายชัชชัย ศุภงคไพโรจน์ นายวิศิระ สุจิระพรทิ
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวิจัยสมรภูมิศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันพัฒนาระบบการศึกษา"
(A Study Of The Sala Kan Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์สอน: เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

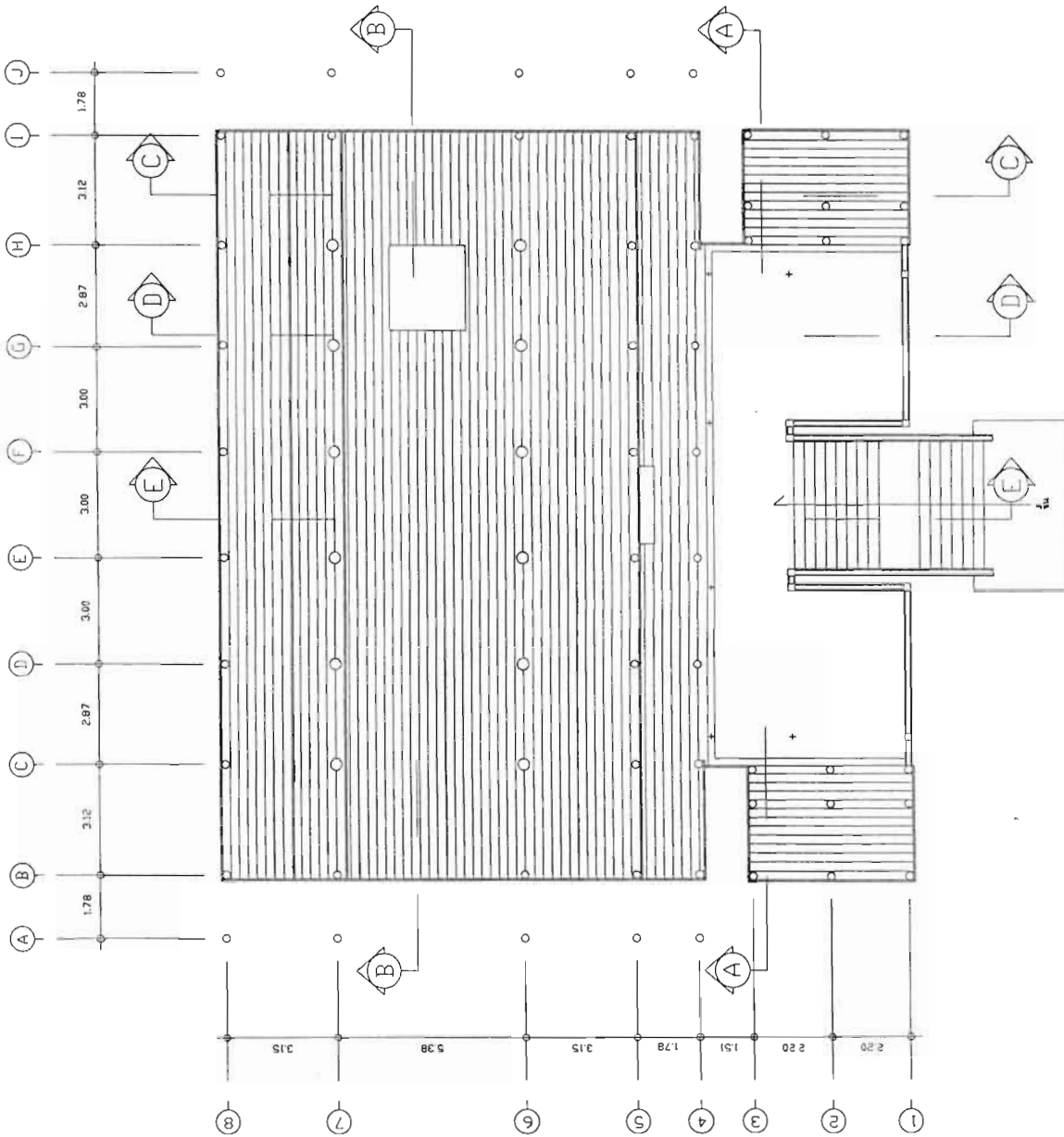
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิรัช วิเศษ
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

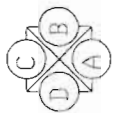
นายเรวัต วัฒนเย็น
นายวิภา จริยดีเจริญ
นายศพร บุทธศักดิ์
นายชัย ชูรงค์โรจน์
นายวิภาะ สุจิระพงศ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



ผังพื้นที่อาคารวัดศรีเงินเตา
ขนาดส่วน



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยร่วมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ"
(A Study Of The Sala Kuan Pruan)

อาจารย์ปรึกษา :

อาจารย์สอน หนึ่งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

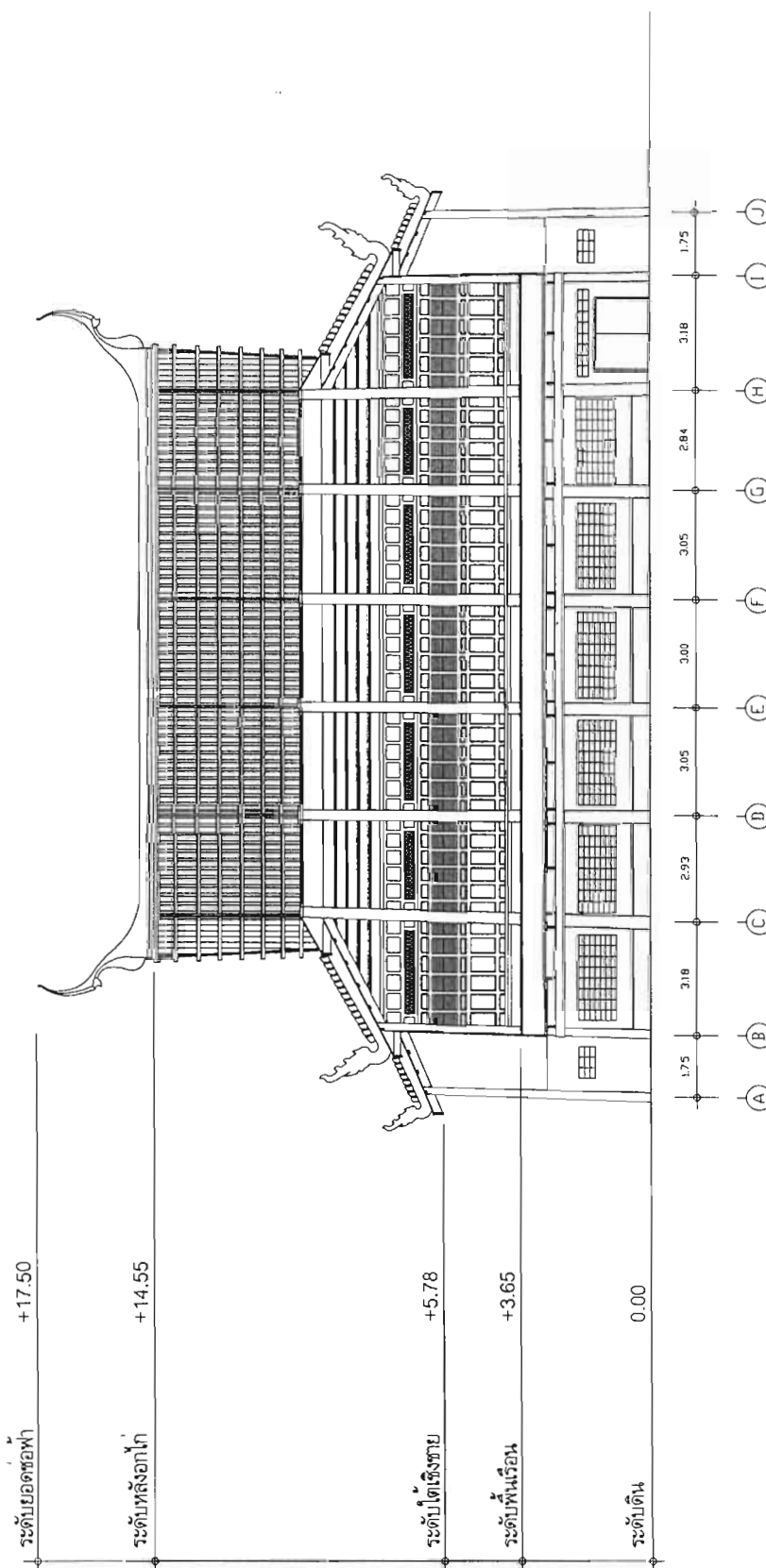
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วิวัฒน์สุข
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา :

นายเสรี หัสสเมธ
นายวิฑูรย์ จิรัฐดีเจริญ
นายพิศพร ยุทธสิทธิ์
นายพงษ์ชัย สุจริตใจโรจน์
นายวิฑูรย์ สุจริตใจ

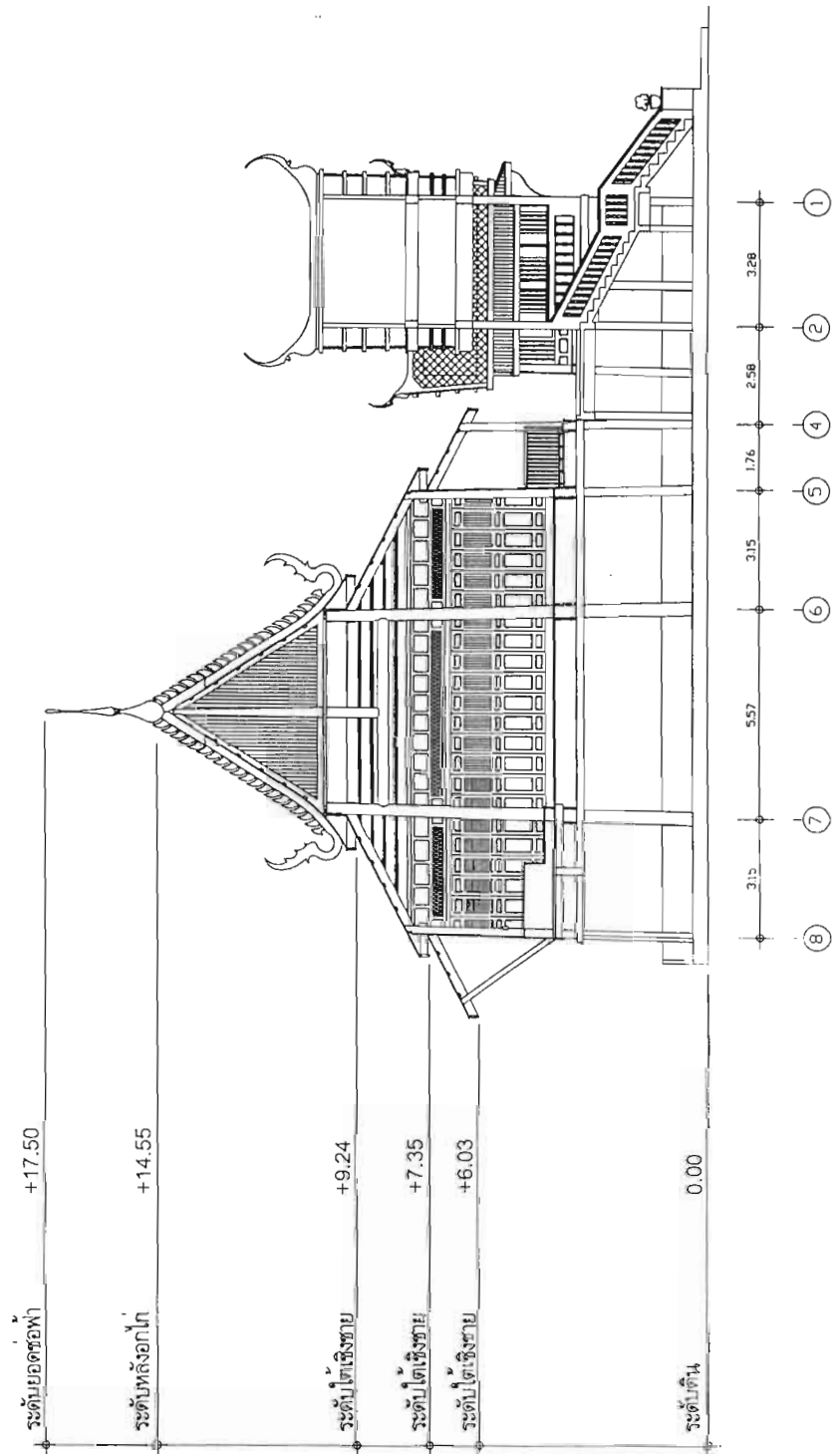
ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันวิจัยร่วมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



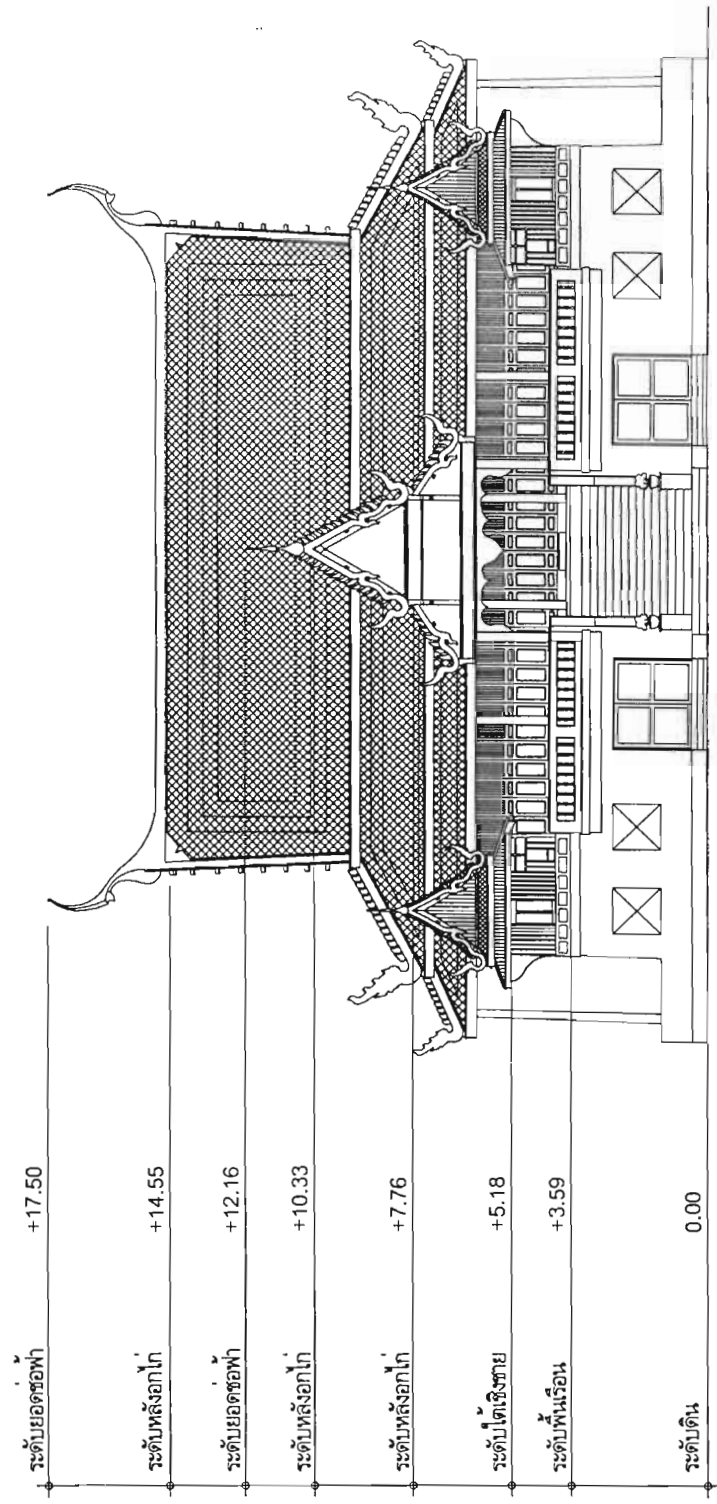
รูปตัด B - B ศาลาวัดตรีจิวินดา
มาตราส่วน 1:200

รายงานการวิจัย	
เสนอ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ" (A Study Of The Sala Kram Phian)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ศอม เพ็งนิภา
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัชรินทร์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :	นายเรวัต ร่มและไม้ นายวิทย์ จีรัฐดีเจริญ นายพัทพร ยุทธศักดิ์ นายธงชัย ตุงครวโรจน์ นายวิฑูรย์ สุริระพงษ์
ทุนอุดหนุนการศึกษา :	ประจักษ์ศิลปาคม พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ



รูปตัด E - E ศาลาวัดตุงจิ่งนงดา
มาตราส่วน 1:50

รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันวัฒนธรรมศึกษาโบราณ" (A Study Of The Sala Krian Phran)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์ชอม เพ็งแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนสุข ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ขอนแก่น เขตอุตสาหกรรม
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :	นายวิรัตน์ วัฒนไชย นายวิทยา จูรัฐดีเจริญ นายพรพงษ์ บุณย์ศักดิ์ นายระชัย สุระกวีโรจน์ นายวิริยะ สุจริตพงศ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประชุมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน A ศาลาวัดศรีจินดา
มาตราส่วน 0.50 1 2 3

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันวัฒนธรรมกลางการวิจัย"
(A Study Of The Sala Kian Pran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ถนอม เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย :

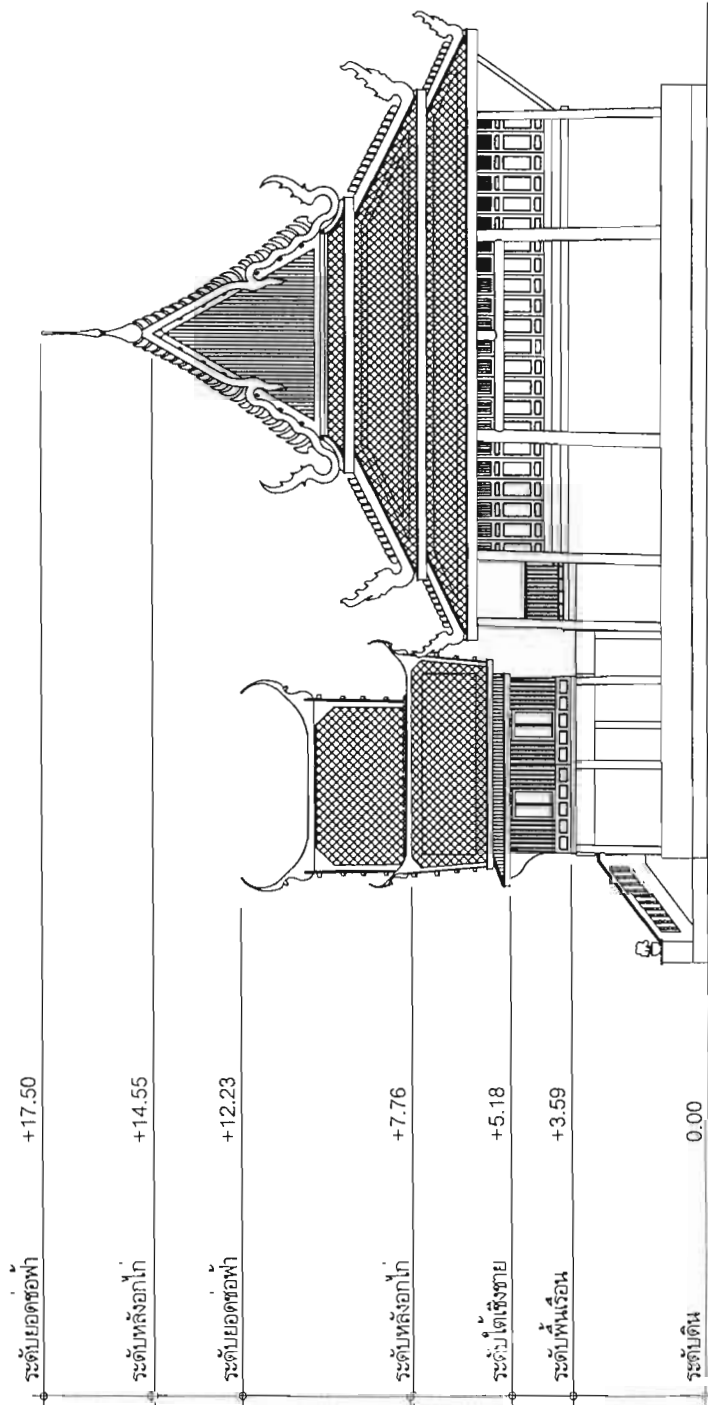
นายสุชาติ ธรรมะโม
นายวิชาญ วัฒนศิริ
นายสุชาติ วัฒนศิริ
นายสุชาติ วัฒนศิริ
นายสุชาติ วัฒนศิริ
นายสุชาติ วัฒนศิริ

ผู้ช่วยดำเนินการศึกษาวิจัย :

นายสุชาติ ธรรมะโม
นายวิชาญ วัฒนศิริ
นายสุชาติ วัฒนศิริ
นายสุชาติ วัฒนศิริ
นายสุชาติ วัฒนศิริ

ทุนอุดหนุนการศึกษาวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ



รูปด้าน B ศาลาวัดศรีจินดา

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ"
(A Study Of The Sala Kran Pruan)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อ.ศาสตราจารย์ ดร. เทียม

ผู้ดำเนินการศึกษา :

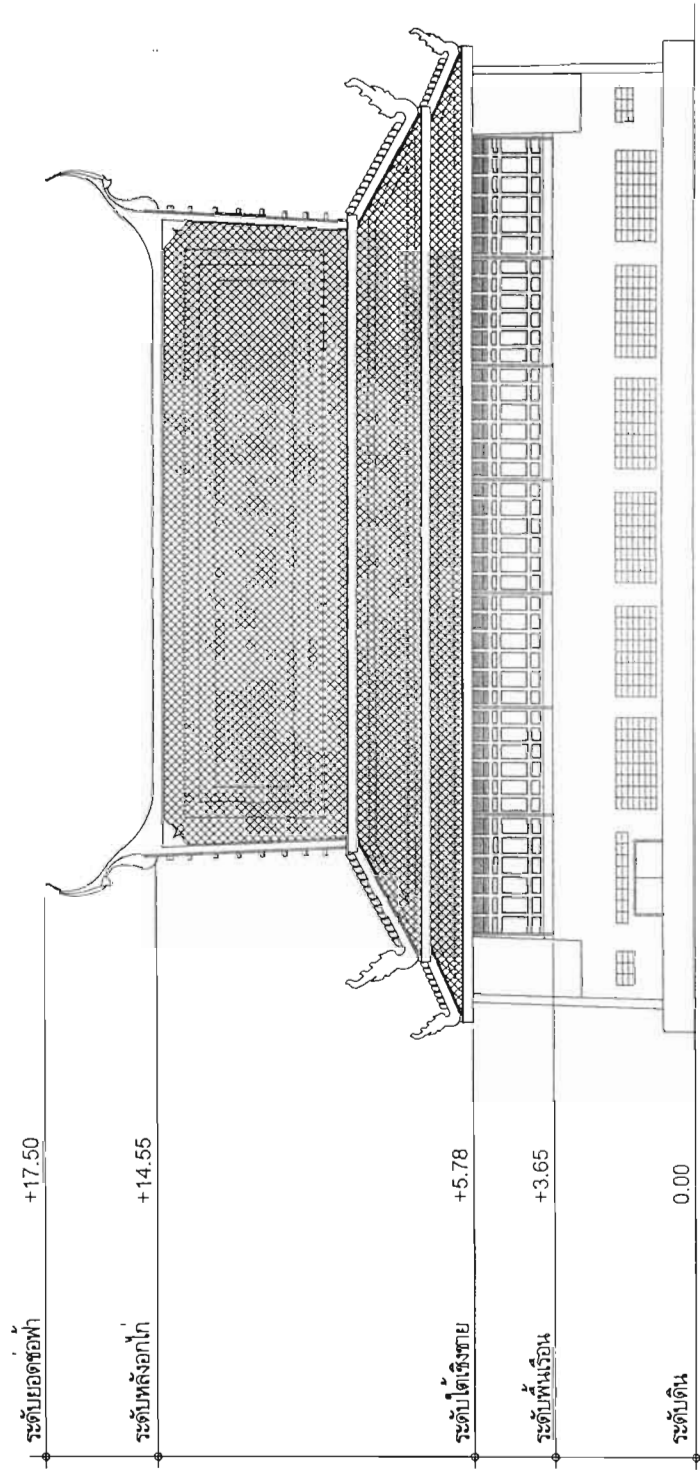
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีระ วัลลิษฐ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา :

นายเรวัต ร่มะโน
นายวิทยา จิรัฐิธิเจริญ
นายศุภพร เกตุสิทธิ์
นายชัชชัย ตูรกิจไรรจน
นายวิภากร สุริยพงษ์

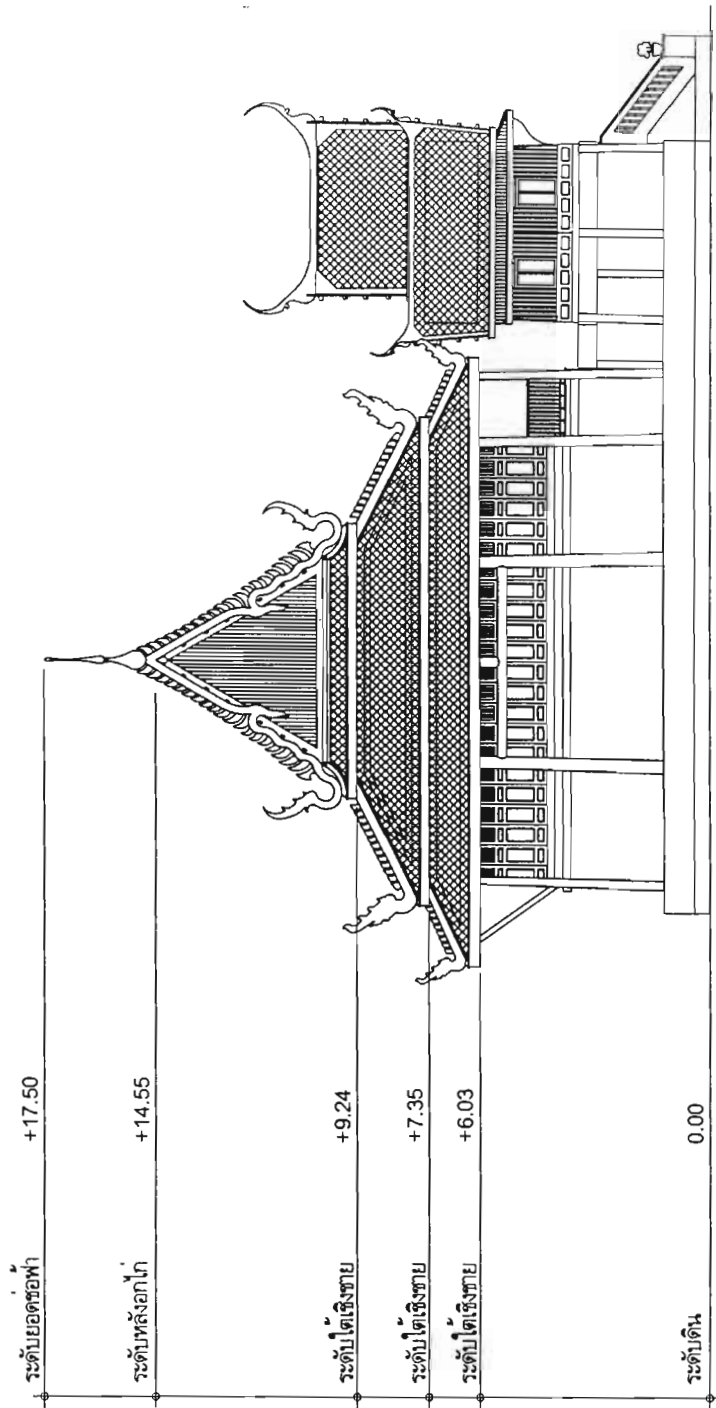
ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน C ศาลาวัดศรีจินดา





รูปด้าน D ศาลาวัตตวิจิตรนตา

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย	
เล่มที่ :	สถาบันวิจัยสมรภูมิศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลาจากประเทศไทย" (A Study Of The Sala From Pruiam)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์อรอน เฟื่องนภา
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วิมลวิจิตร ภาควิชาสถาปัตย์ยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายวีรศักดิ์ นิลละม นายวิทย์ วิรุฒ์เจริญ นายเอกเพชร บุณยพิทักษ์ นายประจักษ์ ศุภกิจเวียงทอง นายวิภาดา อธิระพงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประจักษ์ศิลปาคมมูลนิธิ พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2554 สถาบันวิจัยสมรภูมิศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

3.10 ศาลาการเปรียญวัดเกาะ ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี

ลักษณะอาคาร เป็นอาคารกลุ่มประกอบด้วยศาลาการเปรียญขนาด 9.00 X 16.00 ต.ร.ม. มีชานเชื่อมเรือนขวางขนาด 3.00 X 9.00 ต.ร.ม. ที่ขนาดด้านสกัดทั้งสองด้าน ความน่าสนใจของศาลาการเปรียญแห่งนี้คือความสมบูรณ์ของงานสถาปัตยกรรมโดยรวม ทั้งความงดงามของรูปทรงอาคารตลอดจนความงดงามของงานสถาปัตยกรรมภายใน ที่ประกอบไปด้วยงานจิตรกรรมบนองค์ประกอบโครงสร้างอาคาร และจิตรกรรมเล่าเรื่องที่เป็นงานฝีมือชั้นสูง

หลังคา ศาลาประธานเป็นหลังคาทรงจั่วมีปีกพาไลโดยรอบ

ศาลาขวางเป็นหลังคาทรงจั่วซ้อนชายคาปีกนก

หน้าจั่ว ช่อฟ้าประดับหน้าบันเป็น "ช่อฟ้าทรงปากครุฑ"

ฝาผนัง เป็นฝาปะกนลูกฟักไม้ ตรงกลางแผงเว้นเป็นช่องระบายลมมีลูกกรงเหล็ก ไม่มีบานหน้าต่างเปิด-ปิด

ประตู เป็นบานเพี้ยมตลอด 2 ช่วงเสาด้านสกัดทั้งสองด้าน

ลักษณะภายในอาคาร ฝาผนังภายในทั้งหมดเขียนภาพจิตรกรรม

เสาในประธาน เขียนลายทอง ต้นเสาลายพุ่มข้าวบิณฑ์ เเชิงเสาเป็นลายกรวยเชิง

คอสองในประธาน แผงตั้งฉากกับฝาเพดาน

- แผงแรงคอสองด้านสกัดทิศตะวันตก, ด้านสกัดทิศตะวันออกและแผงคอสองด้านแปะเรือนทิศเหนือ-ใต้ ระหว่างช่วงเสาทั้งหมด 12 ช่อง เขียนภาพมหาชาติ¹ เริ่มต้นกัณฑ์ทศพรตรงช่องสกัดด้านตะวันออก เวียนขวาไปตามลำดับ

คอสองในประธาน แผงตั้งเอียงตามระนาบจันทัน

- แผงแรงคอสองด้านสกัดทิศตะวันตก, ด้านสกัดทิศตะวันออกและแผงคอสองด้านแปะเรือนทิศเหนือ-ใต้ ระหว่างช่วงเสาทั้งหมด 12 ช่อง เขียนภาพทิวทัศน์ มีสัตว์ป่า เริ่มต้นตรงช่องสกัดด้านตะวันออก ได้ภาพมหาชาติกัณฑ์ทศพรเวียนขวาไปตามลำดับ

คอสองผนังพาไล เขียนภาพพุทธประวัติ เริ่มต้นตรงช่องสกัดด้านตะวันออก เวียนขวาไปตามลำดับ มีโครงเล่าเรื่องแต่ละตอนกำกับไว้ด้านล่างภาพ

ฝาเพดาน ลงพื้นสีแดงติดดาวเพดานไม้แกะสลัก ในแต่ละพื้นห้องฝา

ฝาพาไล ลงพื้นสีแดงทับบน แป้ แผ่นฝาไม้กระดานตีชน เขียนลายดอกไม้ร่วง

¹ ล้อม เพ็งแก้ว, ภาพคอสองศาลาการเปรียญ, วัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรภูมิการพิมพ์ จำกัด, 2543) หน้า



ศาลาสกัถ์ ของศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก



ศาลาการเปรียญด้านทิศเหนือ



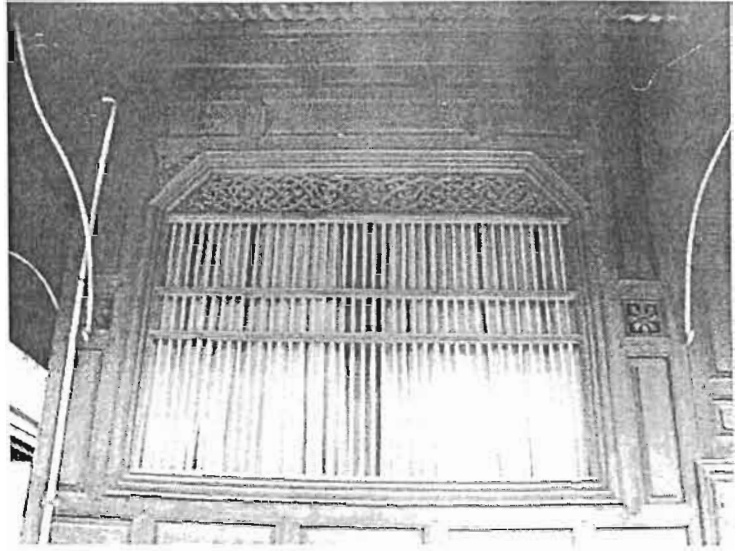
ศาลาสกัณฑ์ ของศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก



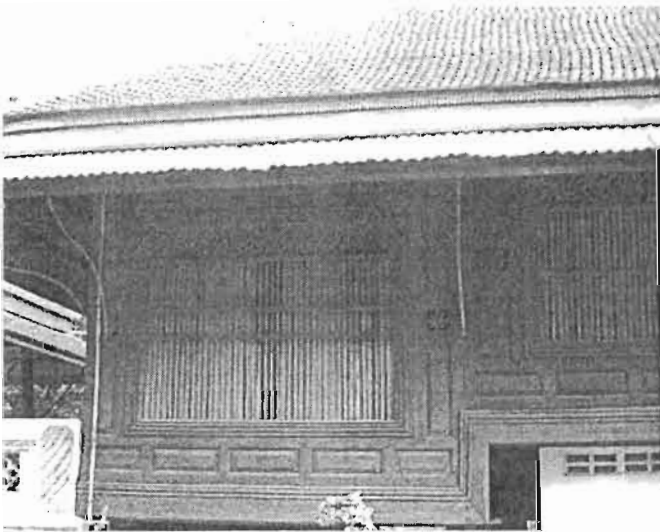
ลานทรายด้านหน้าศาลาการเปรียญด้านทิศเหนือ



บานเฟี้ยมทางเข้าศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก



ฝาเรือน

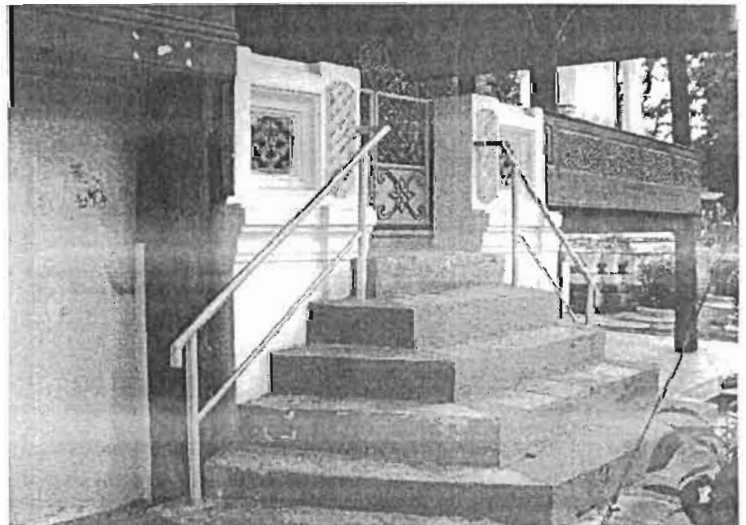


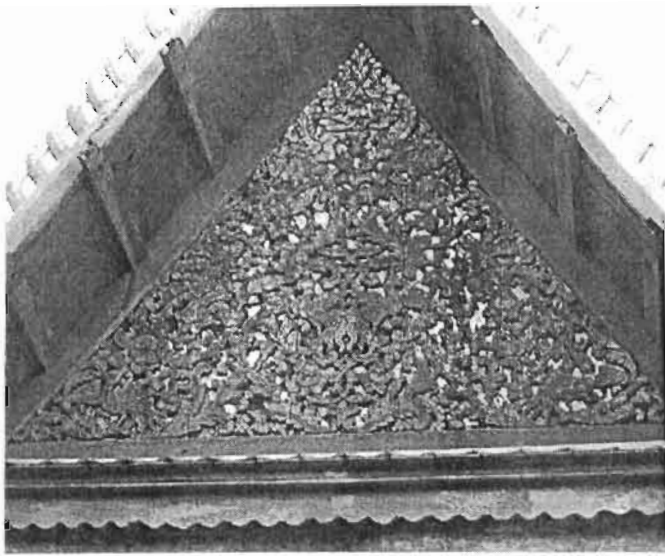
ฝาเรือน



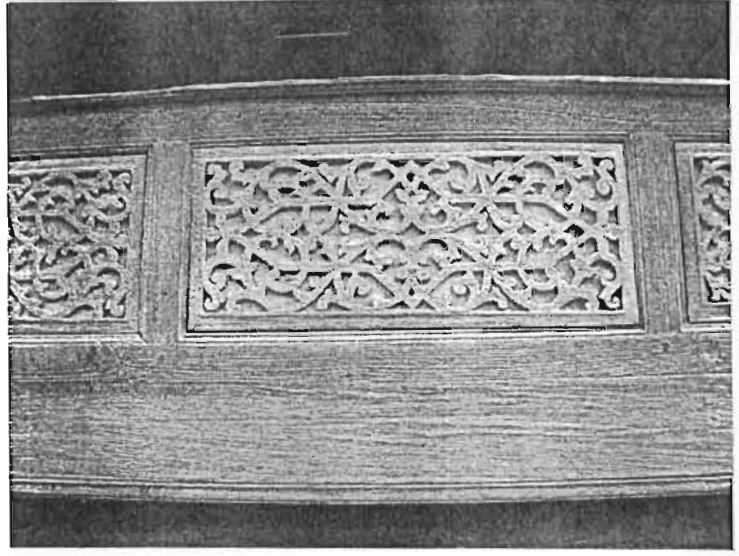
อาคารทางด้านทิศเหนือ

บันไดทางด้านทิศเหนือ

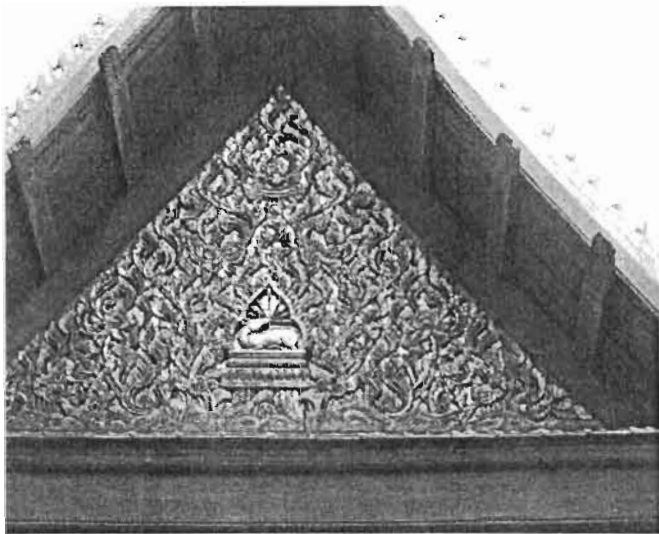




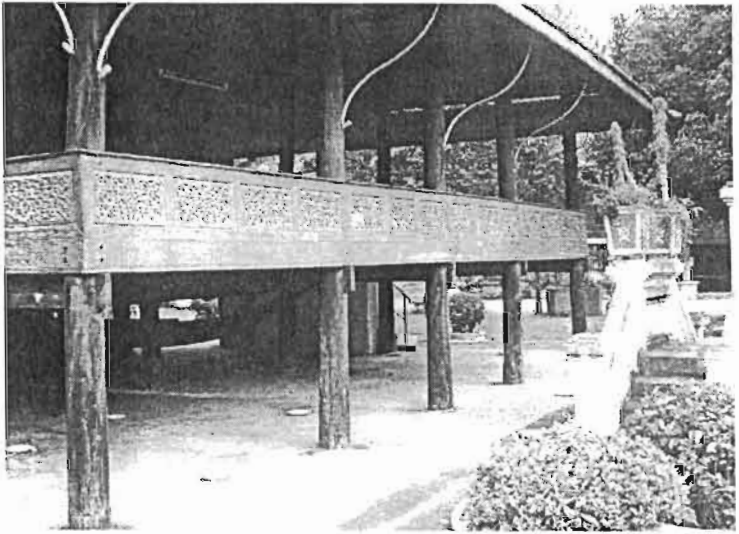
หน้าบ้านแกะสลักลายกระหนกเปลว



ลายฉลุพนักพิงศาลาสกัดด้านทิศตะวันตก



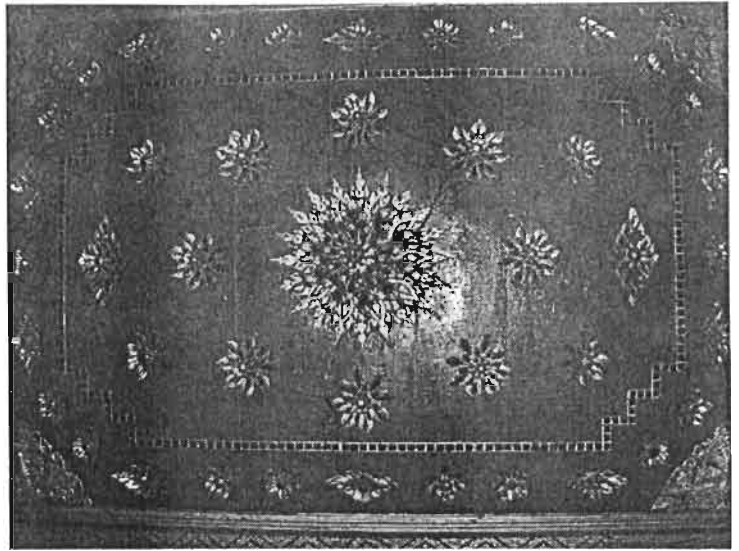
ไม้แกะสลักรูปหุบผาหน้าบ้านลายกนก



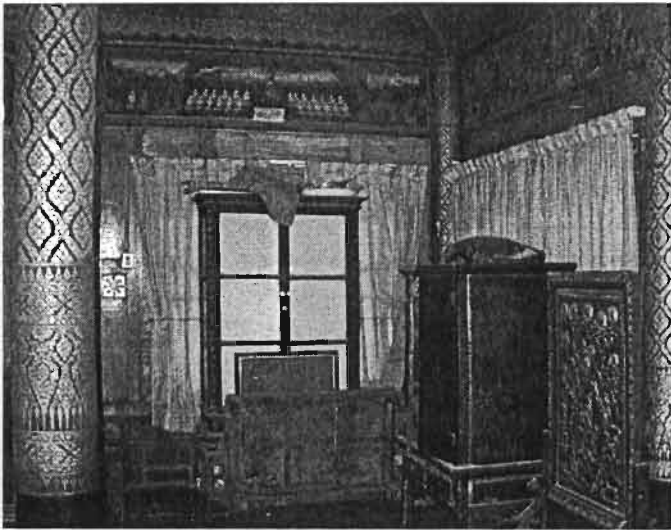
ศาลาสกัดด้านทิศตะวันตก



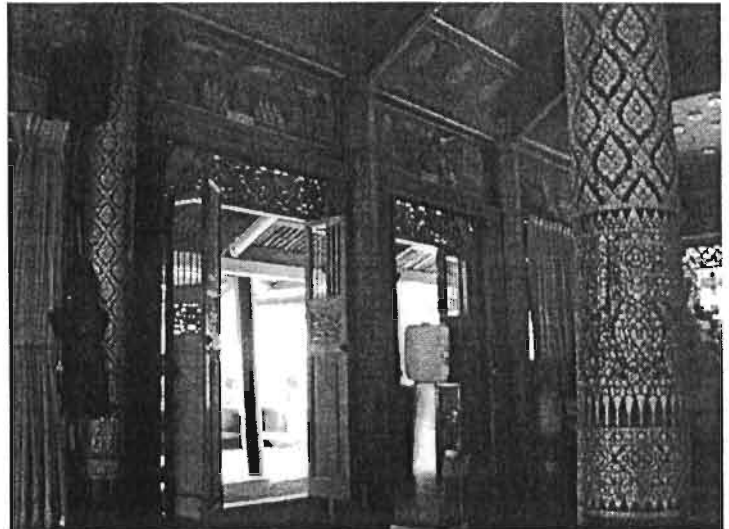
จิตรกรรมฝาเพดาน คอซอง ฝ่าพาไล



โถงพาไล ด้านตะวันออก



ดาวเพดาน



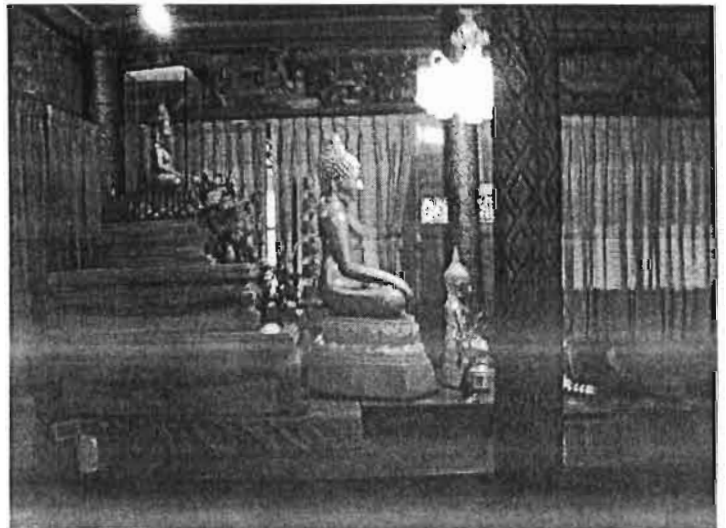
โถงพาไล ด้านตะวันตก

พระพุทธรูปบนอาสน์สงฆ์





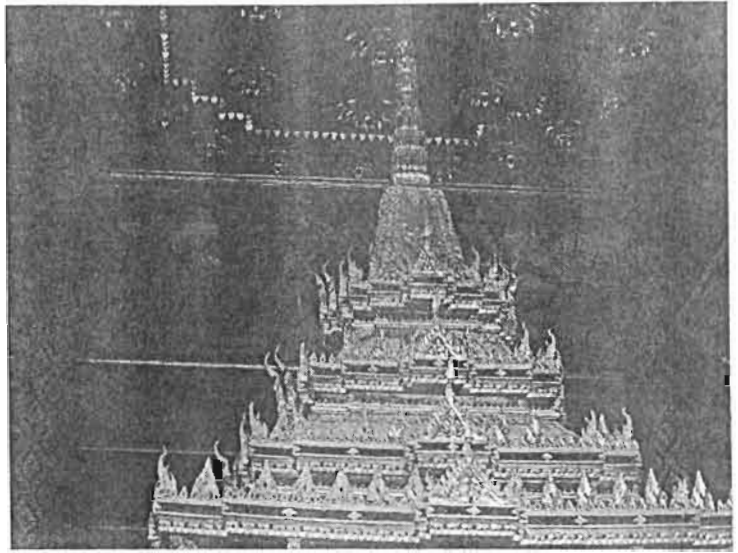
โถงภายในศาลาการเปรียญ



พระพุทธรูปด้านข้าง



ธรรมาสน์



ยอดธรรมาสน์



กระจิ่งแกะสลักลงรักปิดทอง



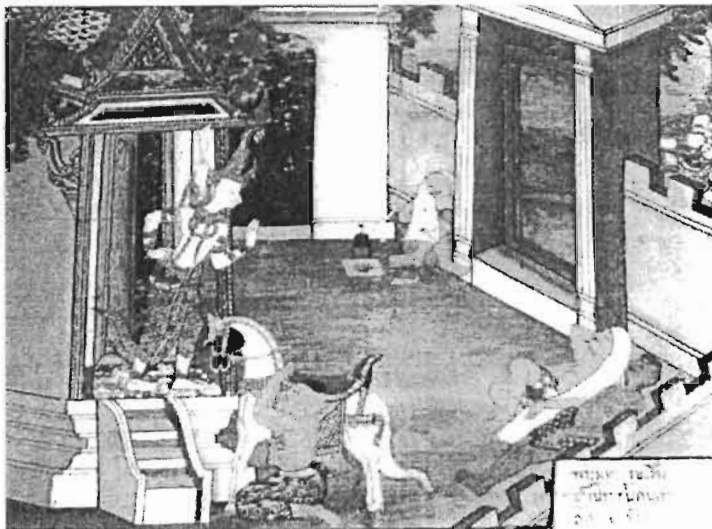
จารึกที่ฐานธรรมาสน์



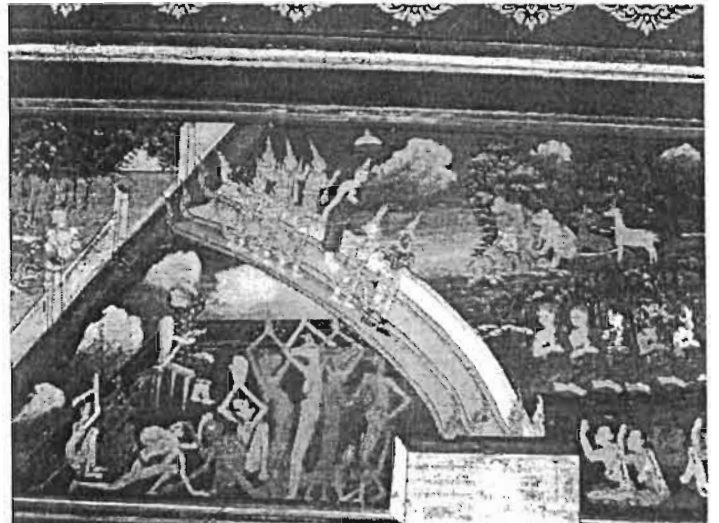
จิตรกรรมตอนประสูต



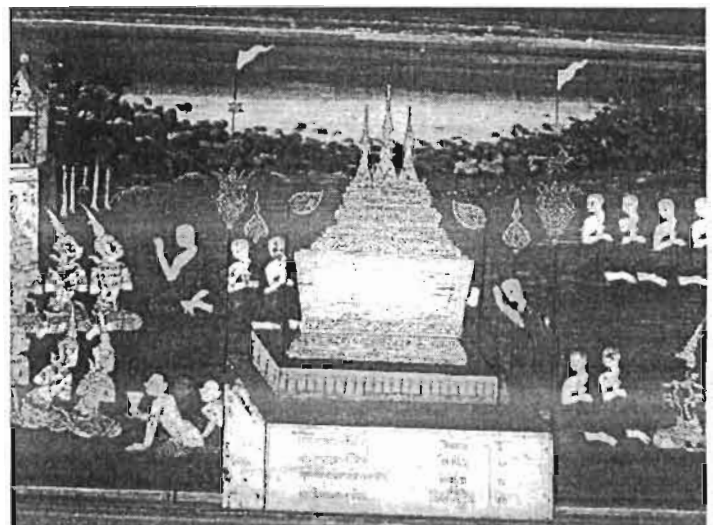
จิตรกรรมตอนตรัสรู้



จิตรกรรมตอนออกบวช



จิตรกรรมตอนเสด็จลงจากดาวดึงส์



จิตรกรรมตอนถวายพระเพลิง

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยวรรณคดี
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางใหญ่"
(A Study Of The Sala Kuan Pruan)

อาจารย์ปรึกษา :

อาจารย์สอนพิเศษ

ผู้ดำเนินการศึกษา :

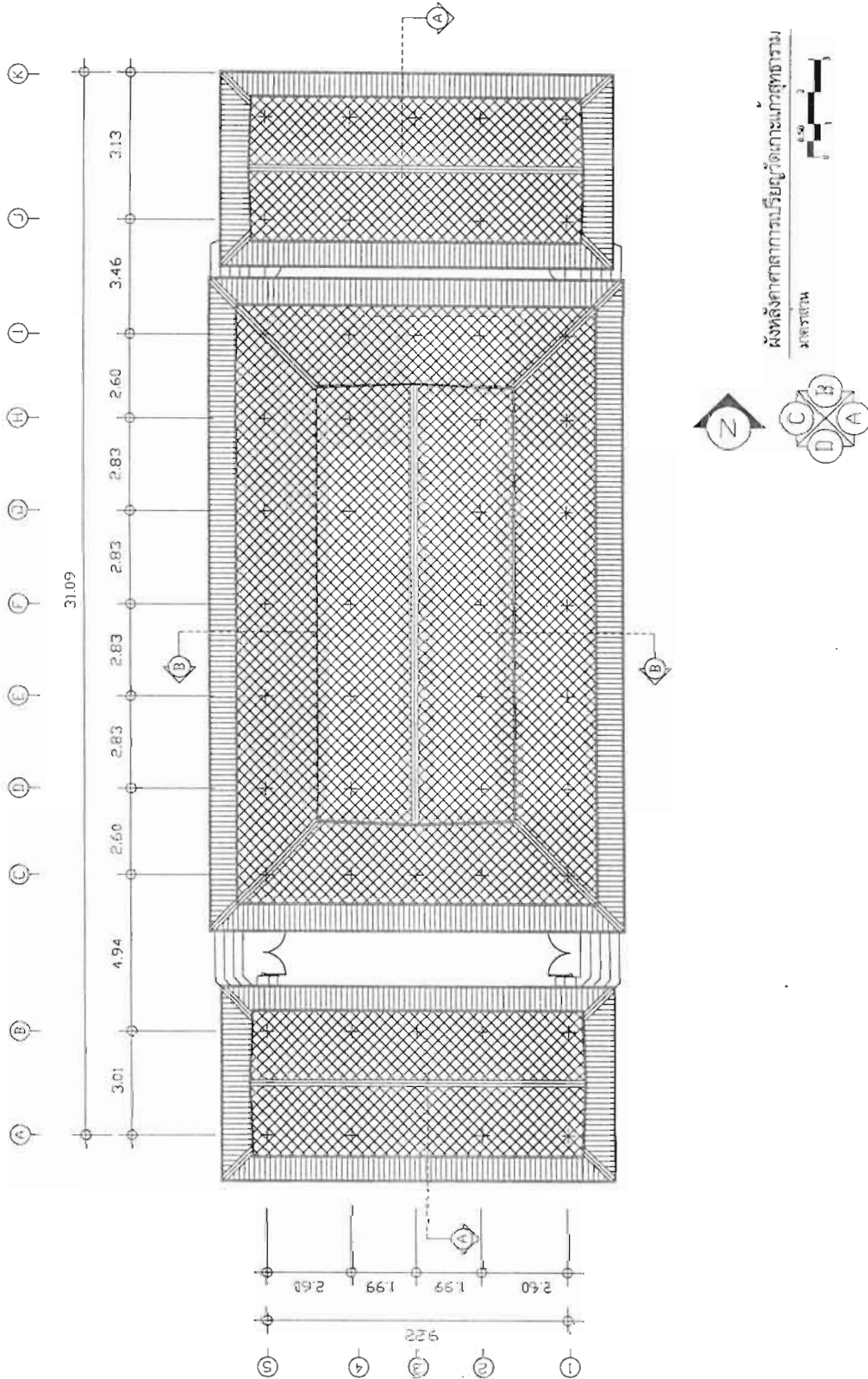
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนสุข
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา :

นายเรวัต วัฒนสุข
นายวิฑูรย์ วัฒนสุข
นายพิเชษฐ วัฒนสุข
นายพงษ์ วัฒนสุข
นายวิฑูรย์ วัฒนสุข

ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยวรรณคดี
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางเบ็ญญ"
(A Study Of The Sala Kraan Prian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์แอม เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

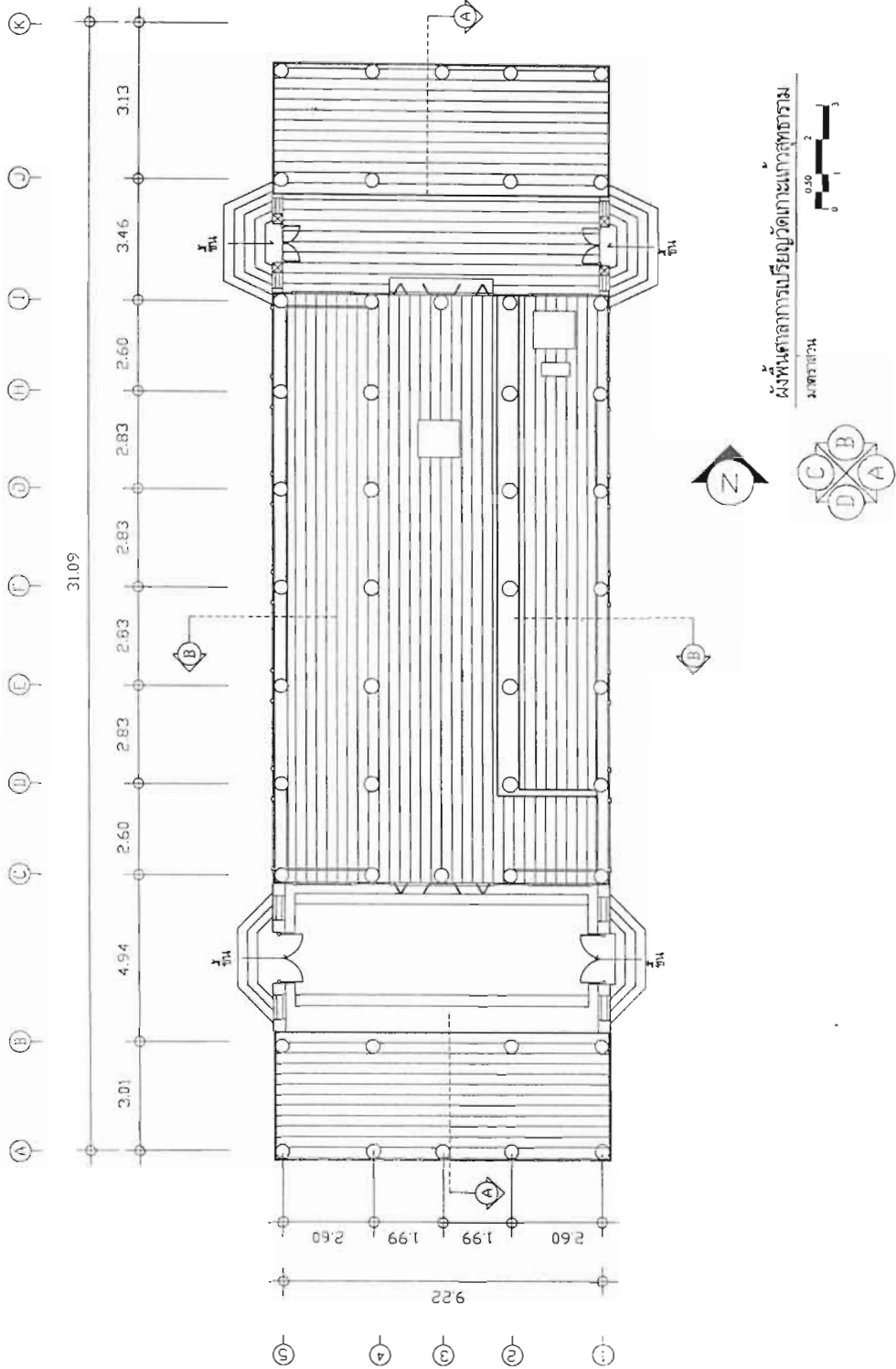
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิ์ วิถีพันธุ์
ภาควิชาสถาปัตย์กรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต วัฒนยะโม
นายวิฑิตยา จิรัฐติเจริญ
นายศุภพร ยุทธศักดิ์
นายธงชัย จรุงคดีโรจน์
นายวิศิระ สุังวงศา

ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันกรรมกลางการปฏิญ"
(A Study Of The Sala Kian Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์อม พึ่งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

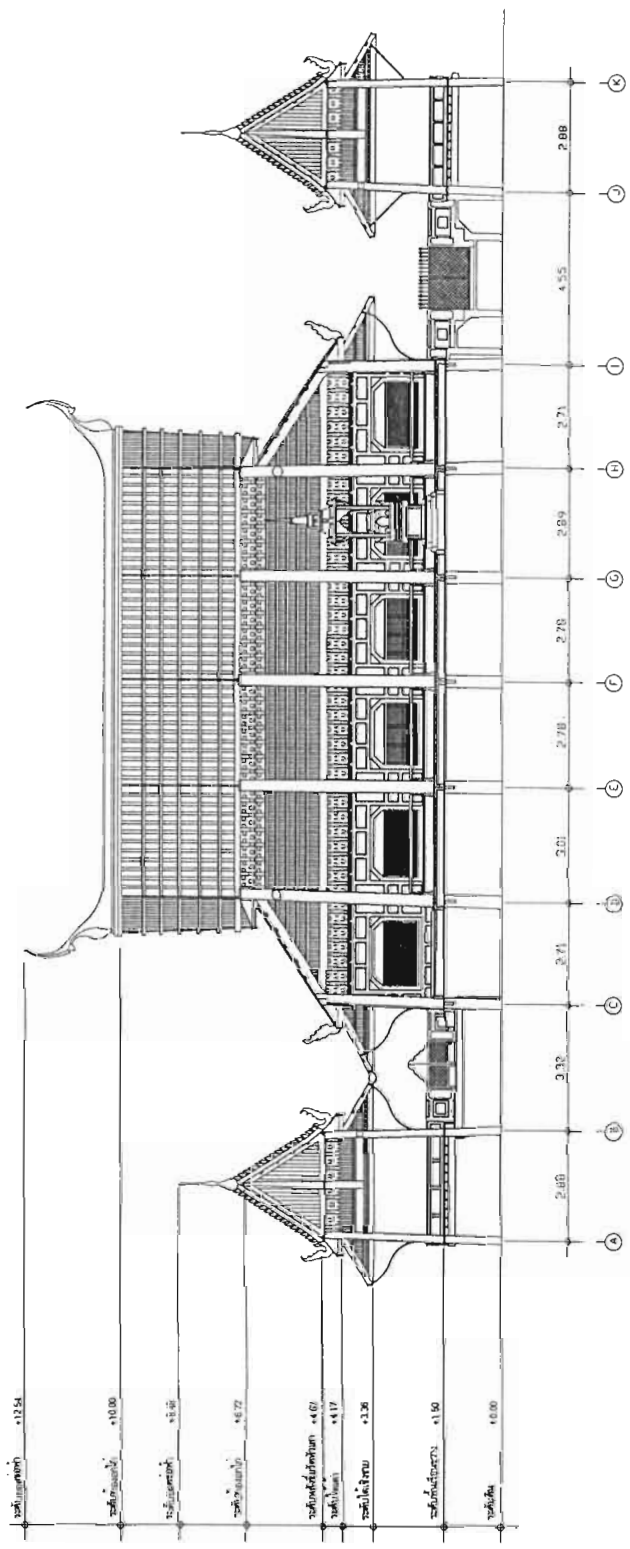
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีระ วัลลิษฐ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต ร่มะณเฒ
นายวิทยา จิรจิตติเจริญ
นายศุภพร บุณยศักดิ์
นายชัยวัฒน์ สุวงศ์โรจน์
นายวิฑิตะ สุธีระพงศ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัดสถาปัตยกรรมวัดเกาะแก้วสุทธาราม A - A

ขนาดจริง



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันกรรมกตจากมริย" (A Study Of The Sala Kian Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์จอม ห้างแก้ว

ผู้ดำเนินการวิจัย :

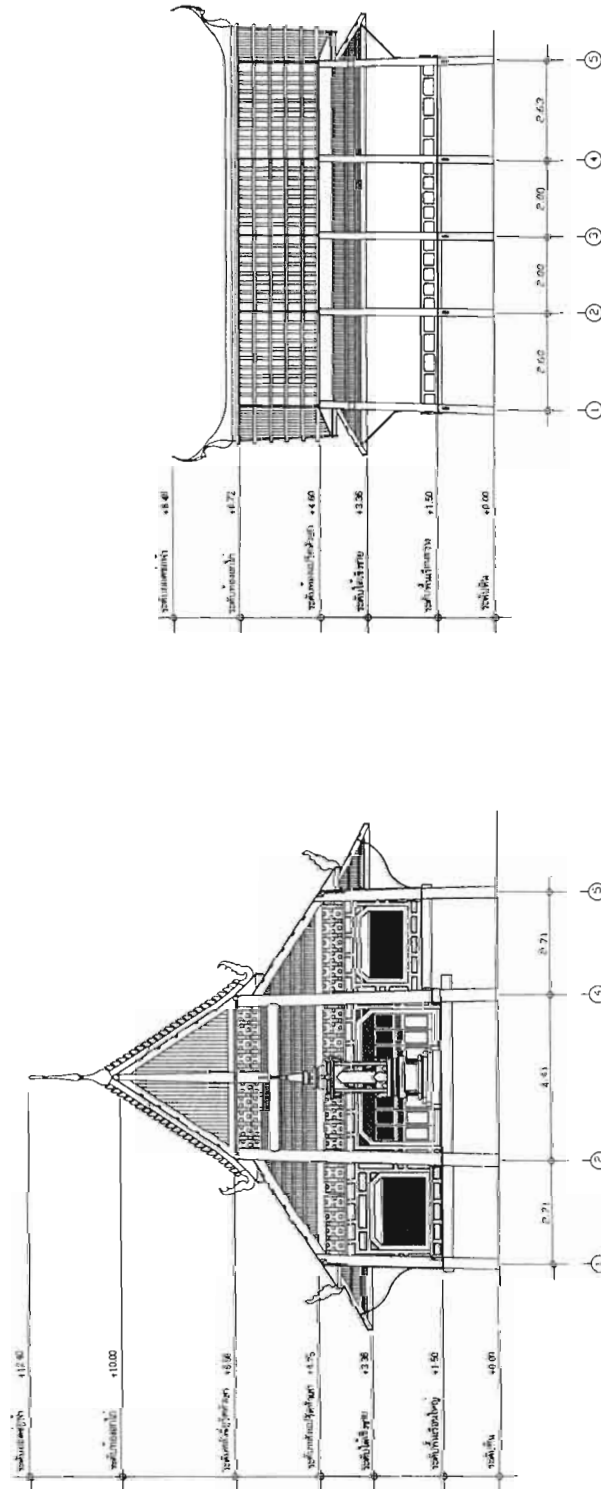
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิฑูริย์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

นายเรวัต รังษะโม
นายวิทย์ จิรจิตเจริญ
นายทศพร นุชชิตดี
นายรังษี คุรุจเวโรจน์
นายศิภาภะ สุริจะพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมสถานภาพบุญ"
(A Study Of The Sala Kran Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ฉอม เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

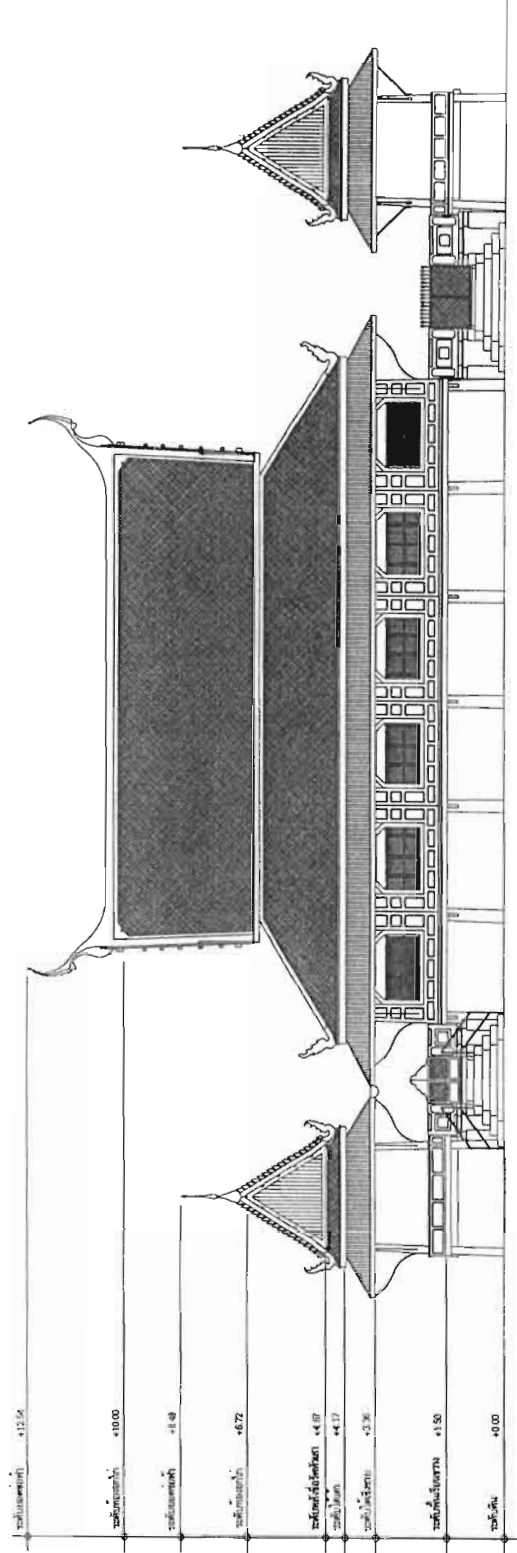
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชร วัชรสินธุ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต ร่มมะโน
นายวิฑูรย์ จิรัฐติเจริญ
นายทศพร ยุทธศักดิ์
นายธงชัย อุดงคังโรจน์
นายวิภาวดี สุจิระพงษ์

ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจวบจิงงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ



รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

‘สถาปัตยกรรมศาลากลางมัยญ์’
(A Study Of The Sala Kran Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์อม พึ่งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

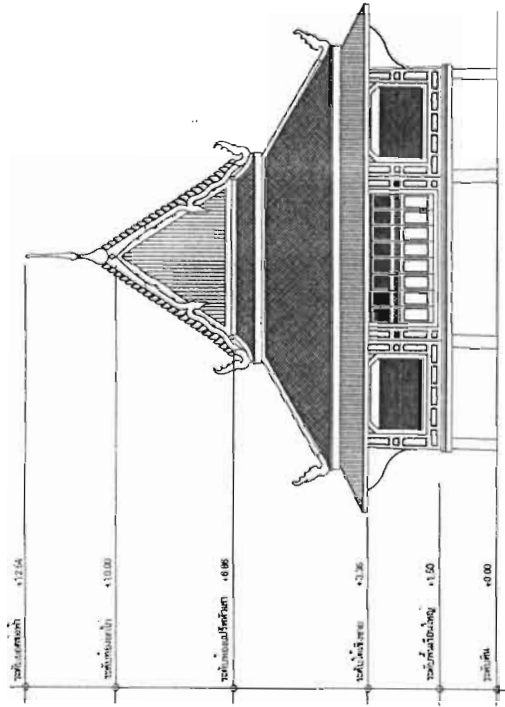
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนสุข
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายวิฑูรย์ วัฒนสุข
นายวิฑูรย์ จิรวิฑูรย์
นายศุภพร มุขสถิตย์
นายธวัช สุวรรณรัตน์
นายวิฑูรย์ สุทธิพงษ์

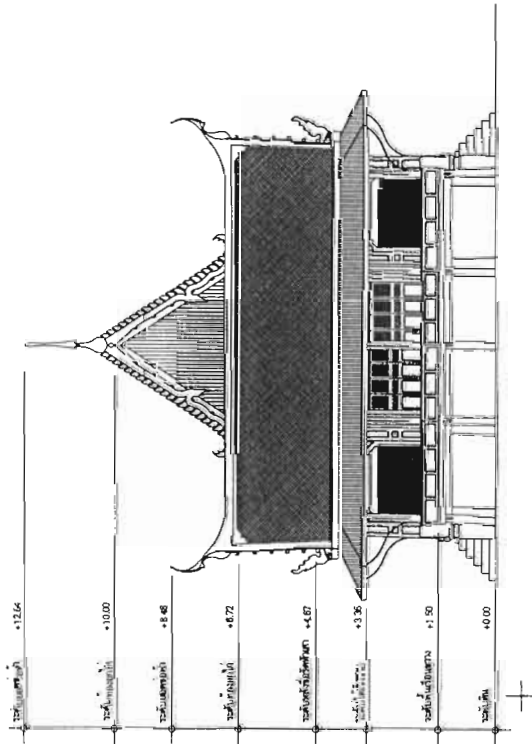
ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้านเรือนใหญ่ศาลากลางมัยญ์วัดเกาะแก้วสุทธาราม

มาตราส่วน



รูปด้าน B ศาลากลางมัยญ์วัดเกาะแก้วสุทธาราม

มาตราส่วน

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยชุมชนศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

'สถาปัตยกรรมสถานการเปรียญ'
(A Study Of The Sala Kean Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ดร. เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

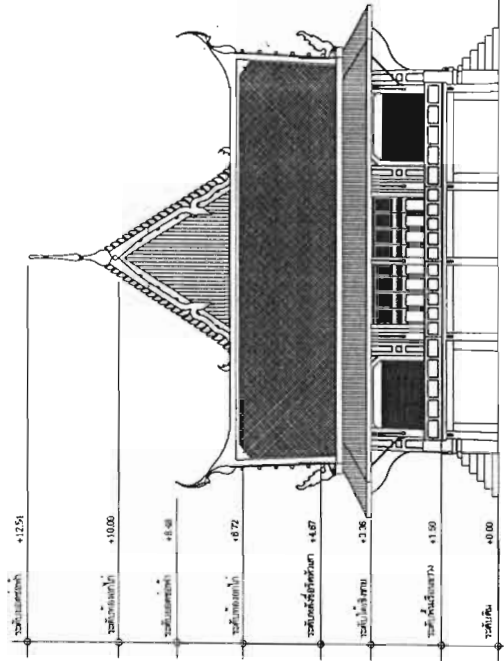
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนศิริ
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินมาวิจัย :

นายเรวัต วัฒนชัย
นายวิฑูรย์ จิรัฐิติเจริญ
นายศุภพร มุขสถิตย์
นายธงชัย อรุณสวัสดิ์
นายวิฑูรย์ สุจริตพงษ์

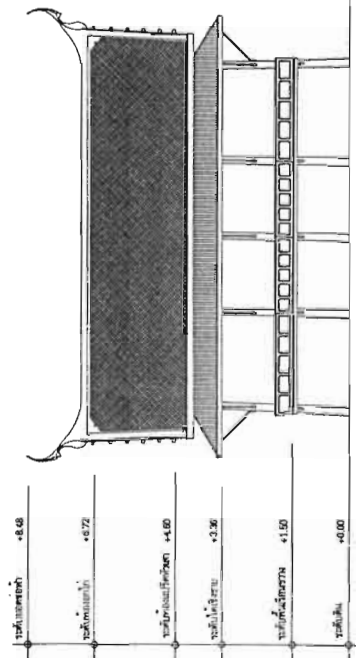
ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยชุมชนศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน D สถานการเปรียญวัดเกาะแก้วสุทธาราม

มาตราส่วน



รูปด้านเรือนขวางสถานการเปรียญวัดเกาะแก้วสุทธาราม

มาตราส่วน



3.11 ศาลาการเปรียญวัดกลางบางแก้ว ต.บางแก้ว อ.นครไชยศรี จ.นครปฐม

ลักษณะอาคาร เป็นอาคารกลุ่ม มีเรือนขวางขนาดด้านสกัดทั้งสองความน่าสนใจของศาลาการเปรียญแห่งนี้ คือภูมิปัญญาของช่างในการเชื่อมโครงสร้างอาคารสองหลังขนาดใหญ่เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ประกอบกิจกรรมใหญ่มากขึ้นโดยไม่ต้องใช้วัสดุโครงสร้างใหญ่เป็นสองเท่า

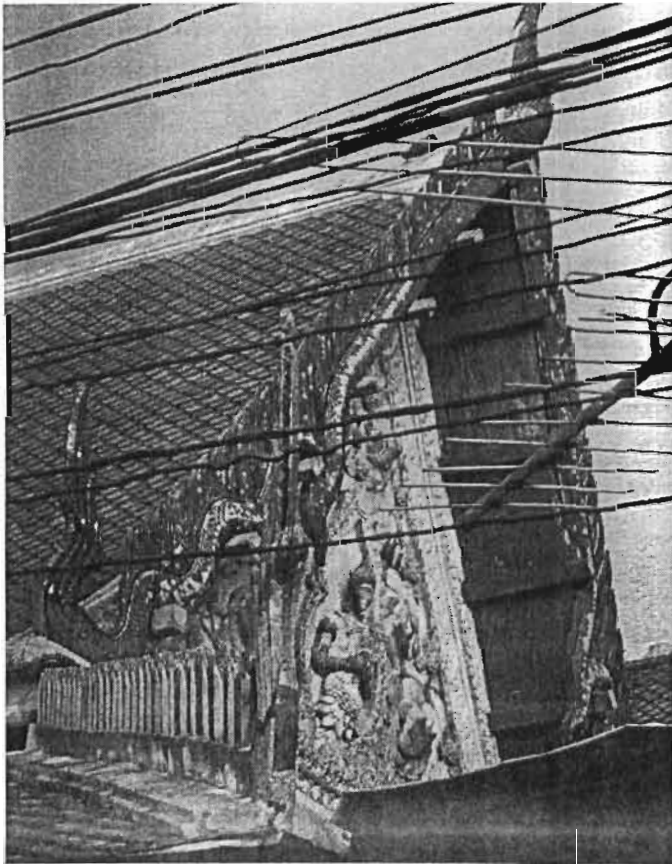
หลังคา เป็นหลังคาทรงจั่วมีปีกพาไลโดยรอบ 2 ชุด เชื่อมด้วยรางน้ำกลาง

หน้าบัน เป็นเทพนม

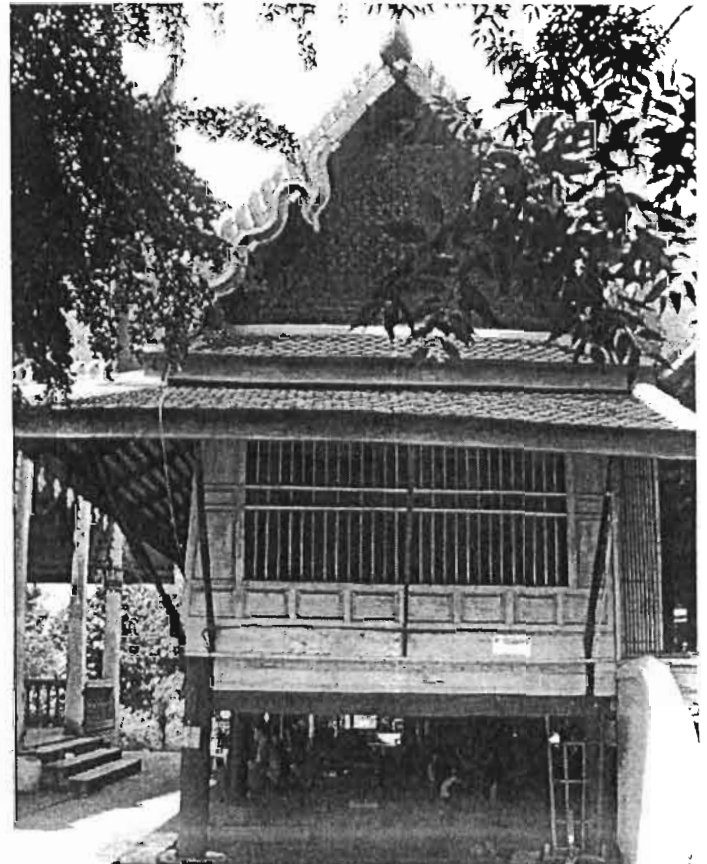
เครื่องลายอง ซ่อฟ้าประดับหน้าบันเป็น " ซ่อฟ้าทรงปากครุฑ "

ฝาผนัง เป็นฝาปะกนลुकพักไม้ ตรงกลางแผงเว้นเป็นช่องระบายลมมีลูกกรงเหล็ก ไม่มีบานหน้าต่างเปิด - ปิด

บันได ก่ออิฐทำราวกันตกรูปโค้งหัวบันไดทั้งสองข้างมีตุ๊กตาหินรูปสิงห์โตตั้งบนหัวเสา



หน้าบันเทพนม



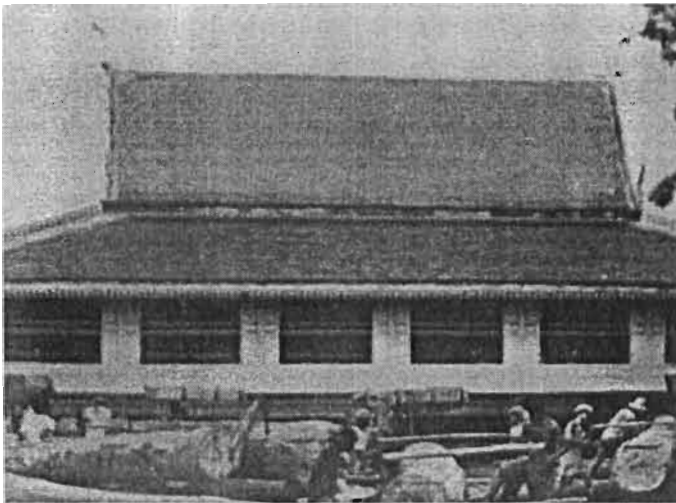
ด้านสกัดของเรือนทางด้านทิศใต้



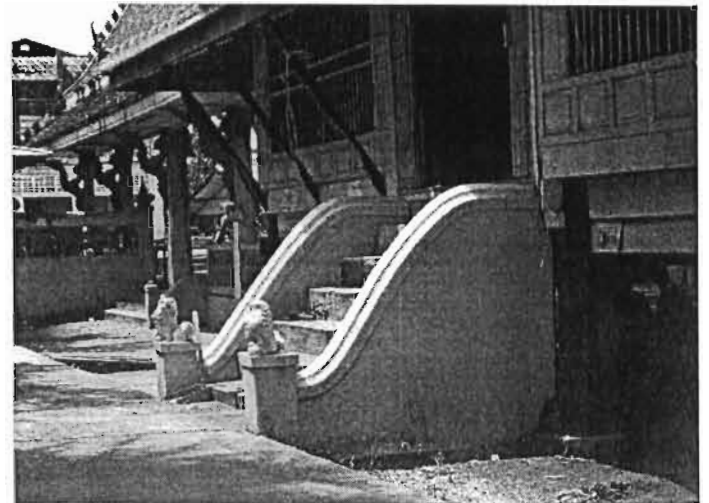
ศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันตก



กรอบฝาปะกน ภายในเป็นลูกกรงเหล็ก



ภาพถ่ายโบราณ จากหนังสือประวัติวัด



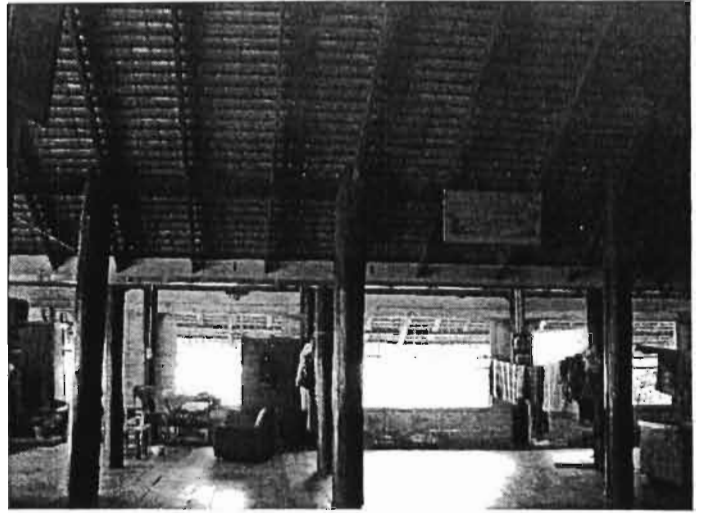
บันไดขึ้นศาลาการเปรียญ

ศาลาการเปรียญด้านทิศออก





จารึกบอก ผู้สร้าง และปีที่สร้าง



ภายในศาลาการเปรียญ

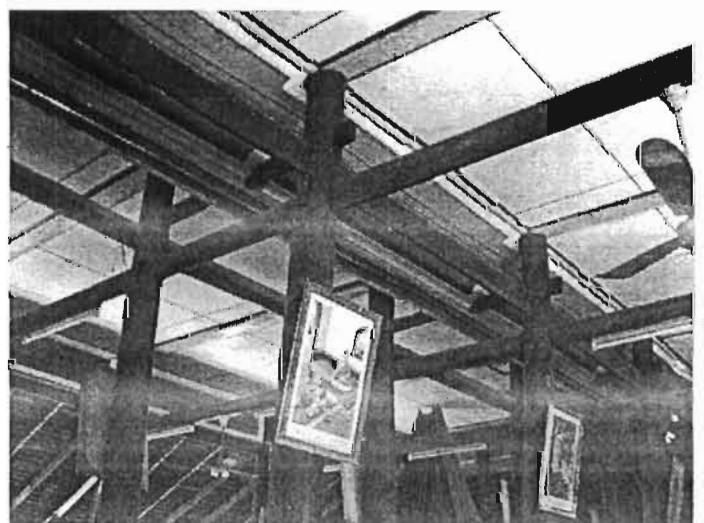


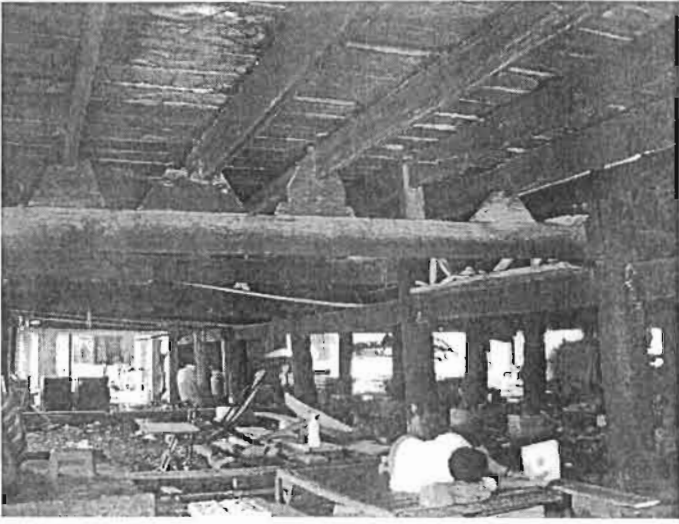
ภายในศาลาการเปรียญ



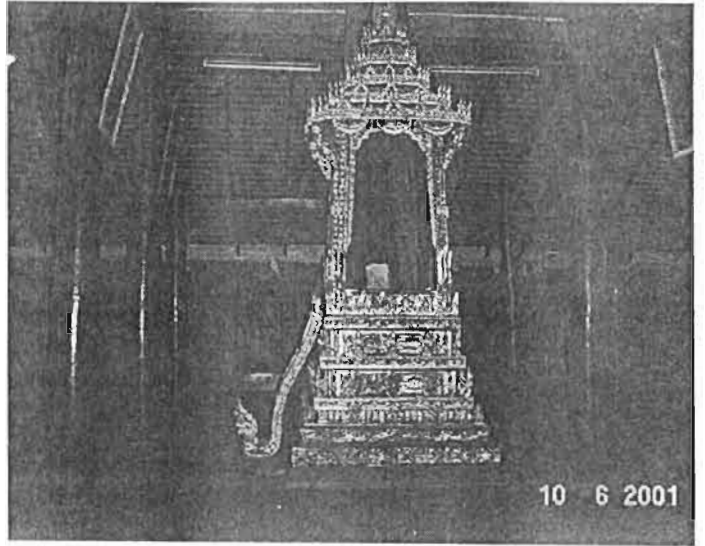
ช่วงต่อรางน้ำระหว่างเรือน

ช่วงต่อรางน้ำ ภายในศาลาการเปรียญ

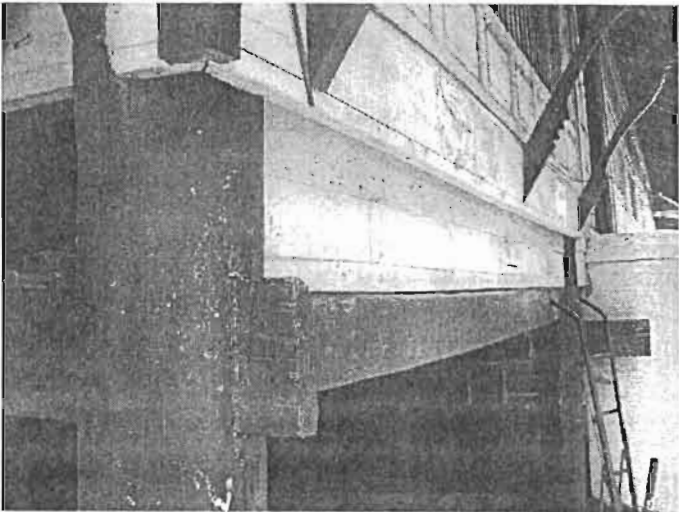




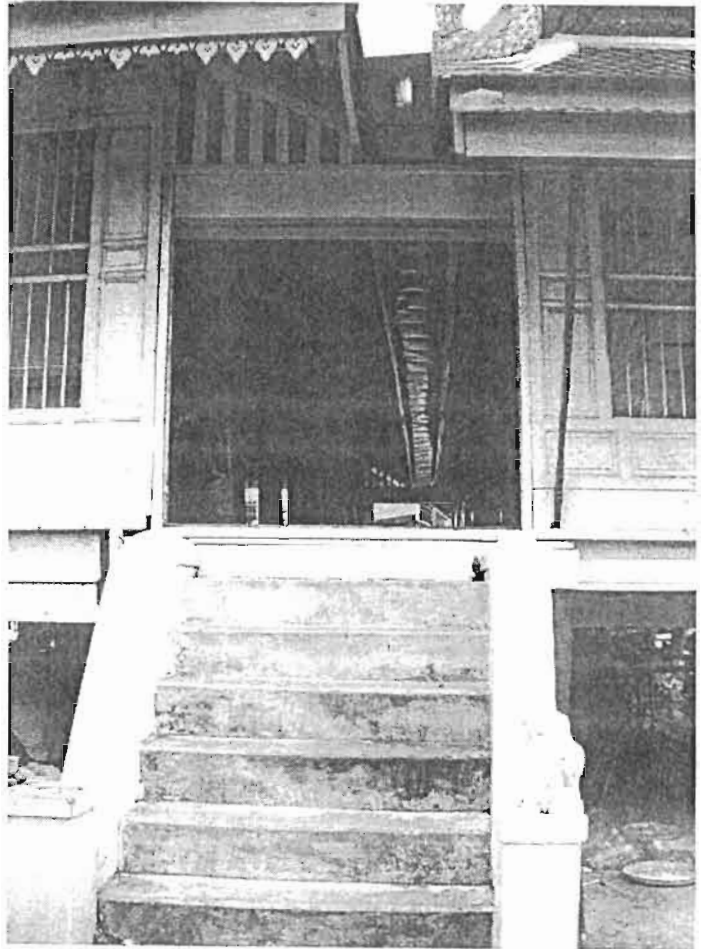
ใต้ถุนศาลาการเปรียญ



ธรรมาสน์ประจำศาลาการเปรียญ



เสา , รอด , พริง



บันไดปูนขึ้นศาลา

รายงานการวิจัย

เลขที่ 18 :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันการศึกษาระดับปริญญา"
(A Study Of The Sala Khan Phran)

อาจารย์ประจำวิชา :

อาจารย์ ดร. เก่งแก้ว

ผู้ค้นคว้าวิจัย :

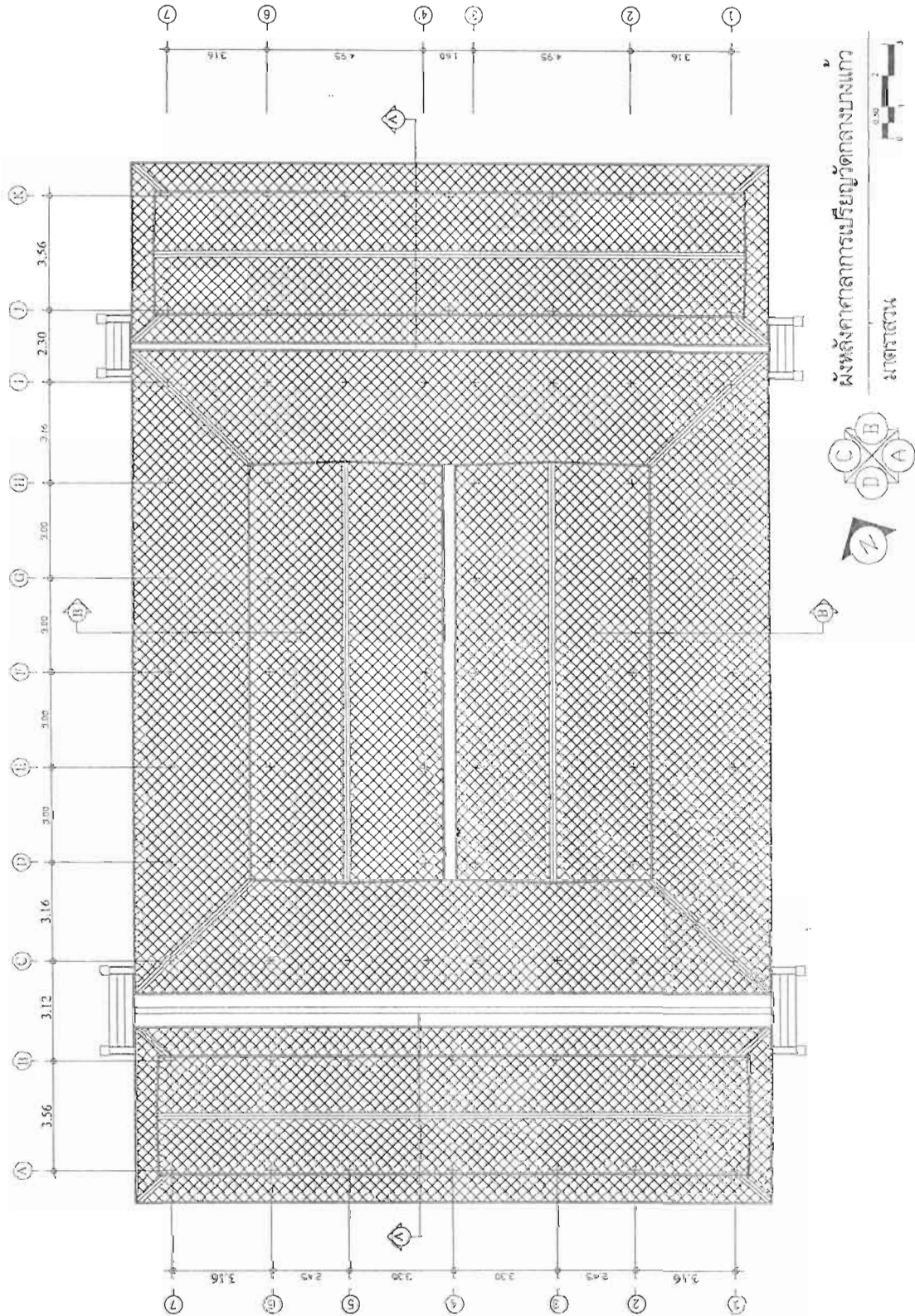
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัครวิทย์
ภาควิชาศิลปวัฒนธรรม
คณะศิลปกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าพระยาลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายชวีติ รังสีเนม
นายวิชาญ วัชรวิเชียร
นายศุภกร สุทธิศักดิ์
นายชัชชัย สุภานุโรจน์
นายอัครวิทย์ รังสีเนม

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา



ผังหลังคาสถาปัตยกรรมเรียนรู้วัดกลางบางแก้ว

ภาคกลาง

รายงานการวิจัย

เรื่อง :

สอ.ฉบับต้นฉบับของวิชา
สำหรับสถาปนิกและการวิจัยเชิงชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
(A Study Of The Sala Keao Phan)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ประสิทธิ์ พงษ์แก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

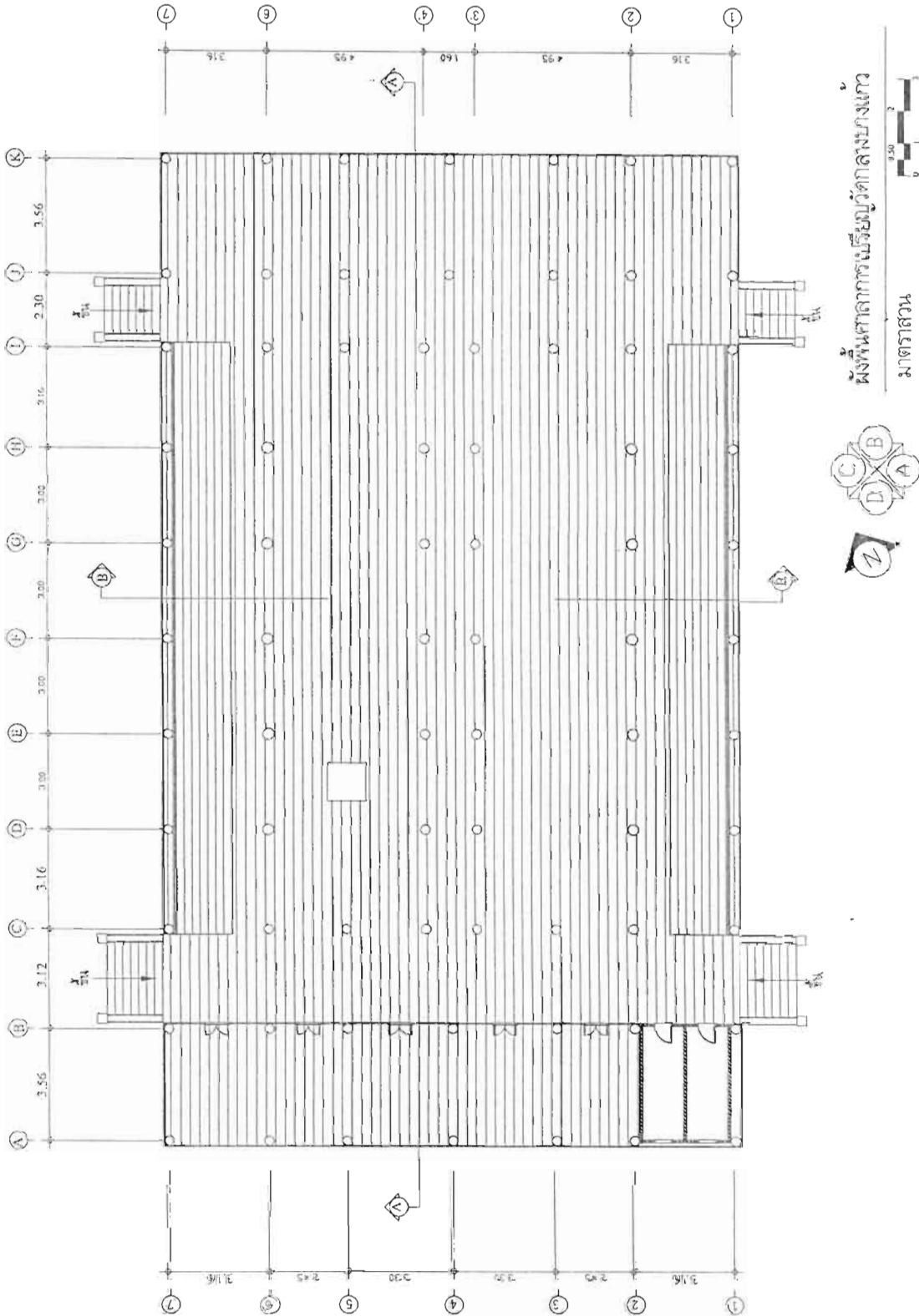
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ พิทักษ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการศึกษา :

นายวิรัช นิลละมัย
นายวิทยา สิริสุขเจริญ
นายศุภพร อุดมศักดิ์
นายธวัช อุดมทองโรจน์
นายภาณุ สุริยพงษ์

ผู้ดูแลเอกสารวิจัย :

ประจักษ์พงษ์ทองกุล พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
รองอธิการบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง



ผังพื้นที่อาคารมัธยมศึกษาตอนต้น
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยวรรณคดี
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมทางสถาปัตยกรรม"
(A Study Of The Sala Kian Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

ศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์

ผู้ดำเนินการศึกษา :

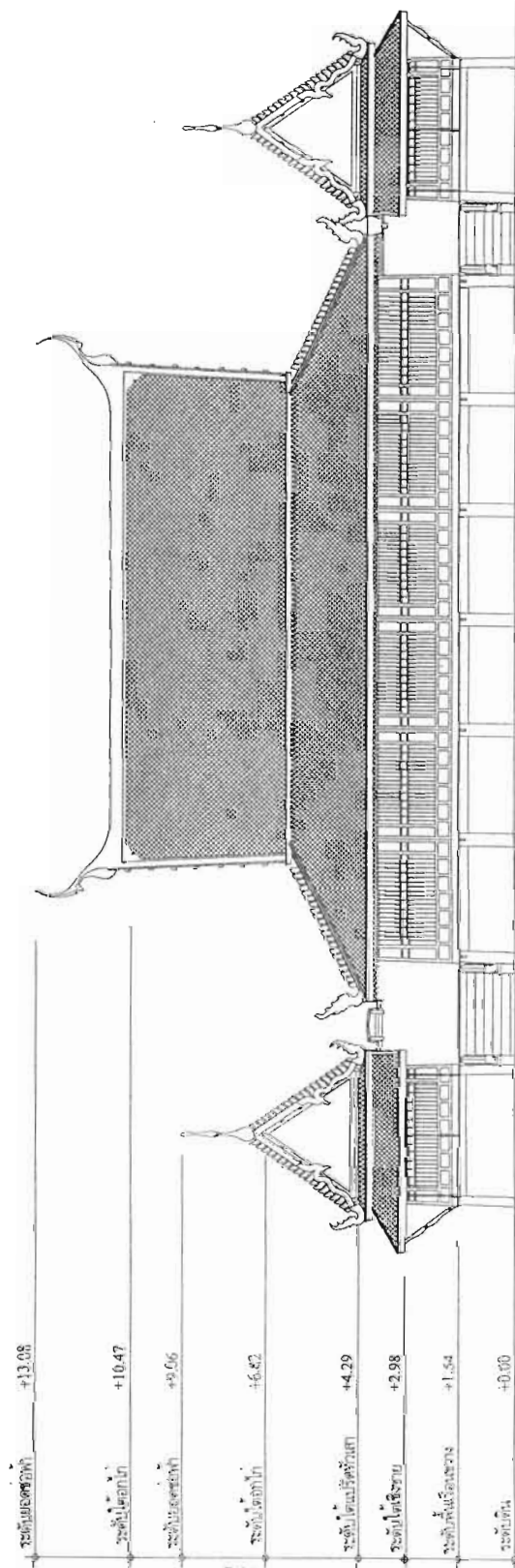
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมล
ภาควิเศษชัยสงคราม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาปัตยกรรมศาสตร์พระจอมเกล้า
เจฬีสภานาเขตคลอง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายวิชาญ วิมล
นายวิชาญ วิมล
นายวิชาญ วิมล
นายวิชาญ วิมล

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

งบวิจัยของสถาบันวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2544

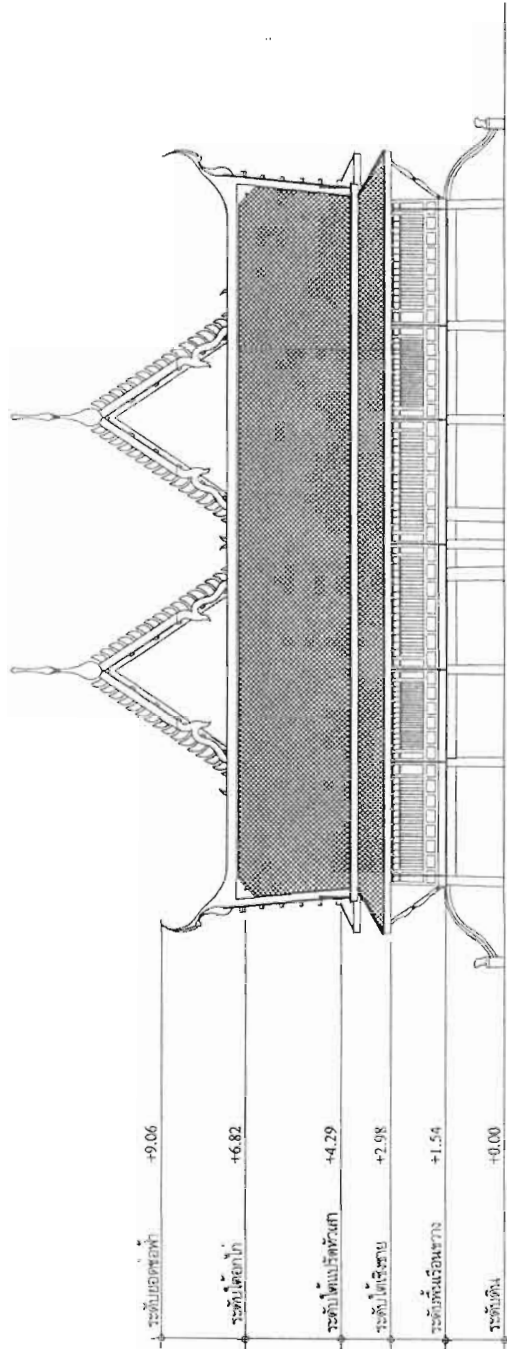


รูปด้าน A สถาปัตยกรรมวัดกลางบางแก้ว

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย	
เสนอ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	'สถาปัตยกรรมศาลากลางเบ็ญญี' (A Study Of The Sala Kran Prisan)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์เอส เท็งแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิฑูรย์ วัฒนสุข ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :	นายเรวัต วัฒนสุข นายศุภชัย จิรัฐติสุตัญญู นายศุภเดช บุณยะสิทธิ์ นายชัชชัย ชูวงศ์โรจน์ นายวิริยะ สุจิระพงษ์
ทุนอุดหนุนการศึกษา :	ทุนอุดหนุนการศึกษา : ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน B ศาลากลางเบ็ญญีวัดกลางบงแก้ว

มาตราส่วน

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยสังคมศาสตร์
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางบ้านปรางค์"
(A Study Of The Sala Kran Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

ศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศรี

ผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย :

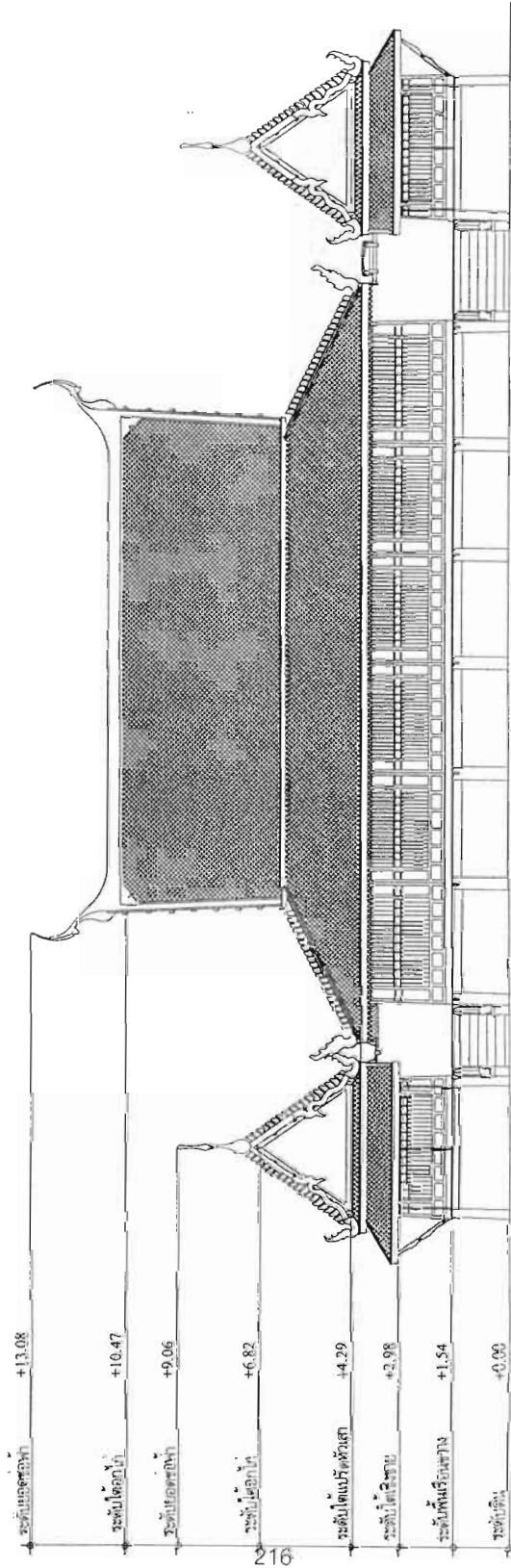
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลทิพย์
ภาณุธรรมและนายสุวิมล
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายวิวัฒน์ วิริยะ
นายวิมล ธีรวิมล
นายสุวิมล ภาณุธรรม
นายสุวิมล ธีรวิมล
นายวิมล ธีรวิมล

ทุนอุดหนุนงานวิจัย :

บวชเงินอุดหนุนจาก พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
สำนักงานสถาปัตยกรรมศาสตร์และวิศวกรรมแห่งชาติ

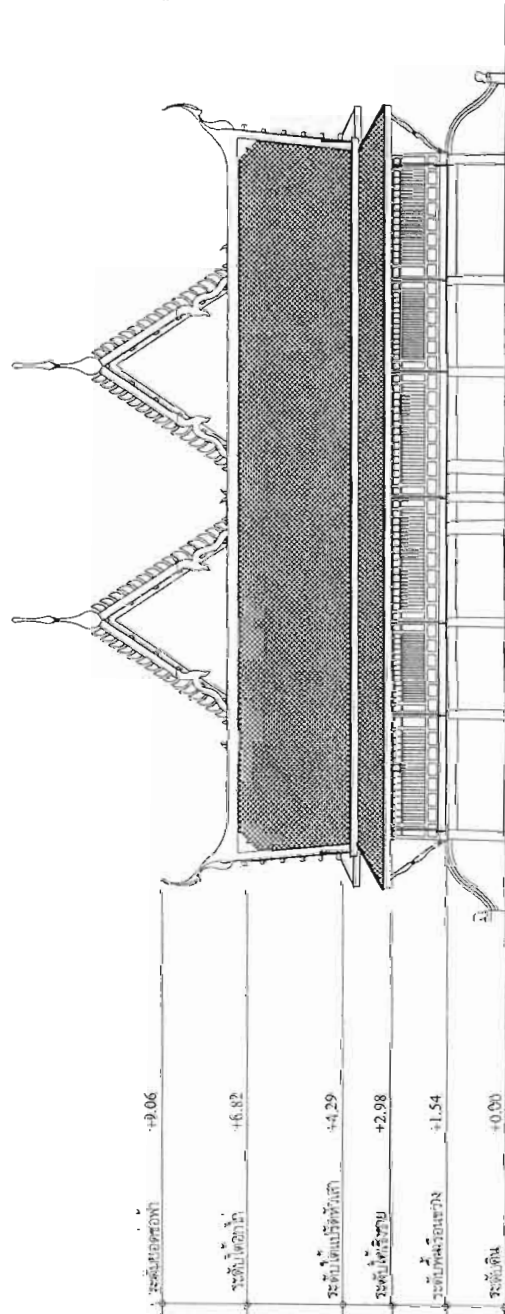


รูปที่ ๓ C ศาลากลางบ้านปรางค์กลางบ้าน

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย	
เลขที่ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมสถาปัตยกรรมนิยม" (A Study Of The Sala Kran Pruan)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์สุรเชษฐ์ พิษณุ อาจารย์สุรเชษฐ์ พิษณุ
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิ วิศิษฐ์ ภาควิชาสถาปัตย์ยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :	นายเรวัต ชัยมณี นายวิทย์ จีรัฐสิงห์ นายศุภกร ยุทธชาติ นายธวัช สุรงค์โรจน์ นายวิภาะ สุริวงค์
ทุนอุดหนุนการศึกษา :	มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้า 2549 - พ.ศ. 2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน D ศาลาการเปรียญวัดกลางบางแก้ว
มาตราส่วน 1:50

รายงานการวิจัย

เลขที่ ๑ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันกษัตริย์สยามสมัยใหม่"
(A Study Of The Sala Kean Phran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ : พงษ์แก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

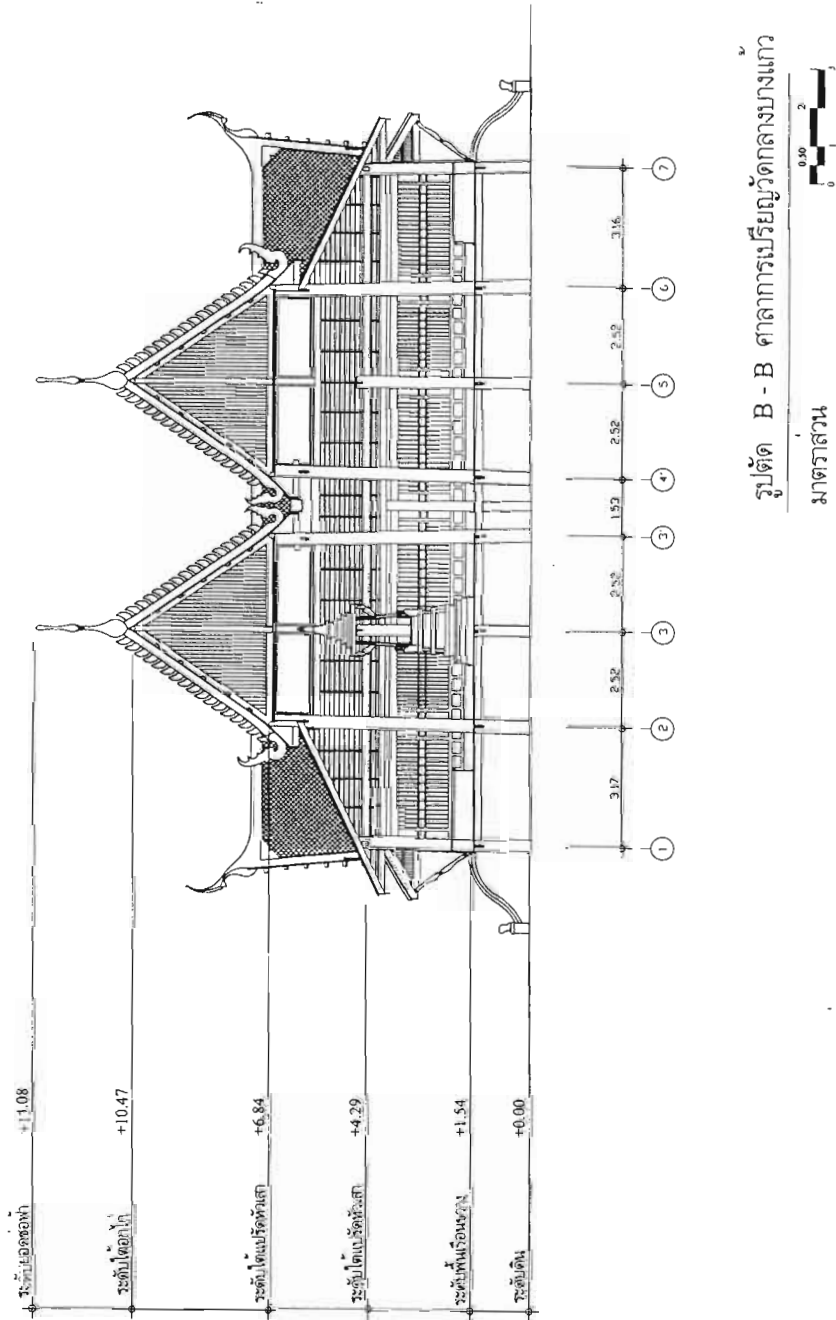
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีรวิทย์ วัฒนศิริ
ภาควิชาสถาปัตย์วิศวกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต รัมย์มะณี
นายวิทย์ วิสุทธิเจริญ
นายศุภพร ยุทธศักดิ์
นายธงชัย พูลสูงเนิน
นายวิฑูรย์ สุจิตะพงษ์

ผู้ดูแลทุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



3.12 ศาลาการเปรียญวัดกษัตราธิราช

ต.บ้านป้อม อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

ลักษณะอาคาร เป็นอาคารกลุ่มศาลาการเปรียญ ขนาด 12.00 X 20.00 ต.ร.ม. มีศาลา
โถงวางล้อมทั้งสี่ด้านโครงสร้างอาคารเป็นผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก

หลังคา เป็นหลังคาทรงจั่วลดเป็นมุขประเจ็ดทั้งสองด้านสกัด

หน้าบัน ซ่อฟ้าประดับหน้าบันเป็น “ซ่อฟ้าทรงปากหงส์”

ฝาผนัง ก่ออิฐฉาบปูน

ประตู – หน้าต่าง ทั่วไปเป็นบานเปิด

ลักษณะภายในอาคาร ฝาผนังภายในทั้งหมดเขียนภาพจิตรกรรม แบ่งออกเป็น 2 ตอน
ตอนบนเหนือวงกบหน้าต่างเขียนภาพพุทธประวัติ ตอนล่างเขียนภาพชาดก

เสาในประธาน เขียนลายทอง ต้นเสาลายพุ่มข้าวบิณฑ์

คอสองในประธาน เขียนลายเฟื้อง

ฝาเพดาน ลงพื้นสีแดง เขียนลายดาว ในแต่ละผืนห้องฝา

ฝาพาไล ลงพื้นสีแดง เขียนลายประจํายาม



ศาลาการเปรียญวัดกษัตราธิราช ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้



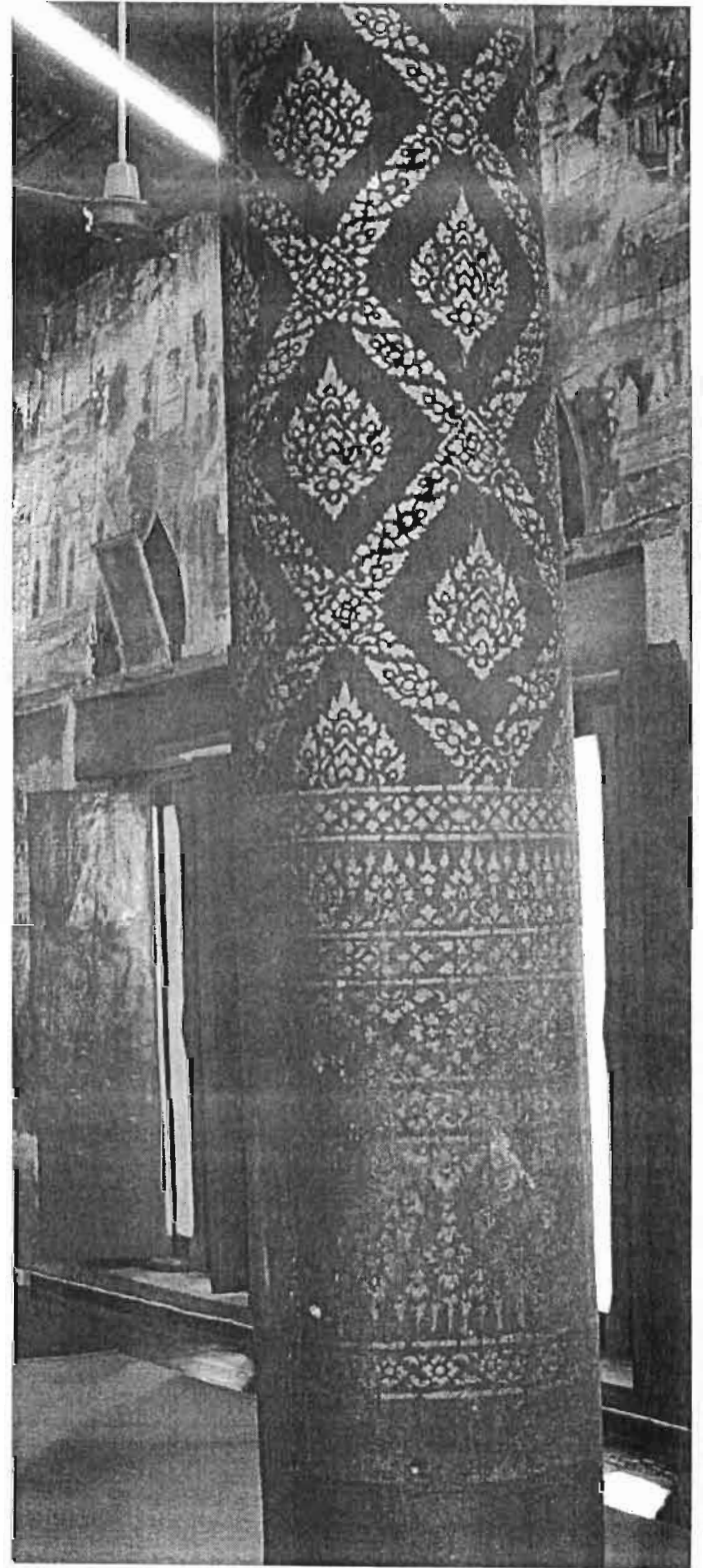
พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ



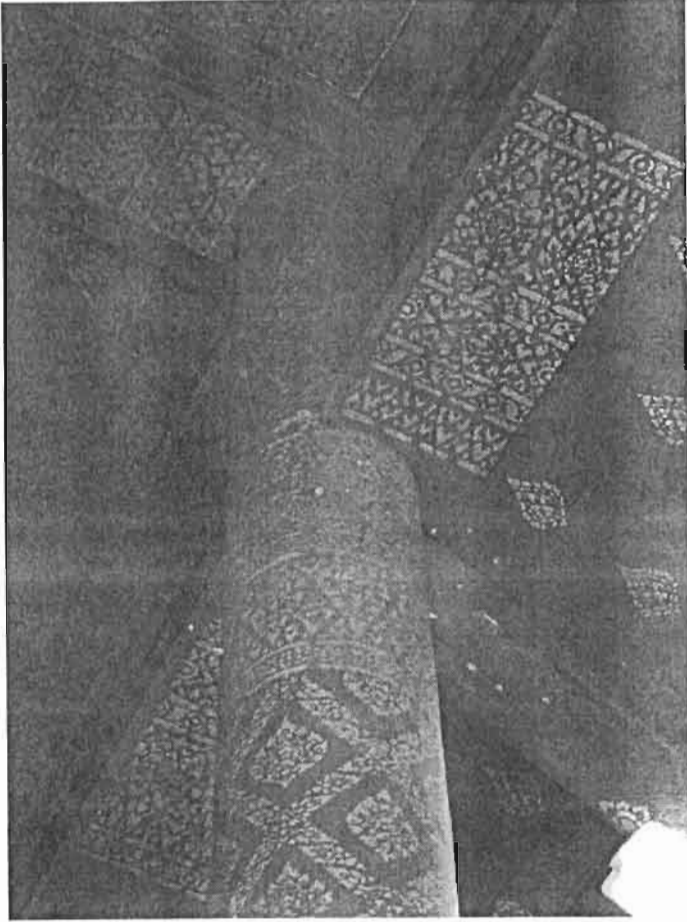
แท่นบูชาพระพุทธรูปบนอาสนสงฆ์



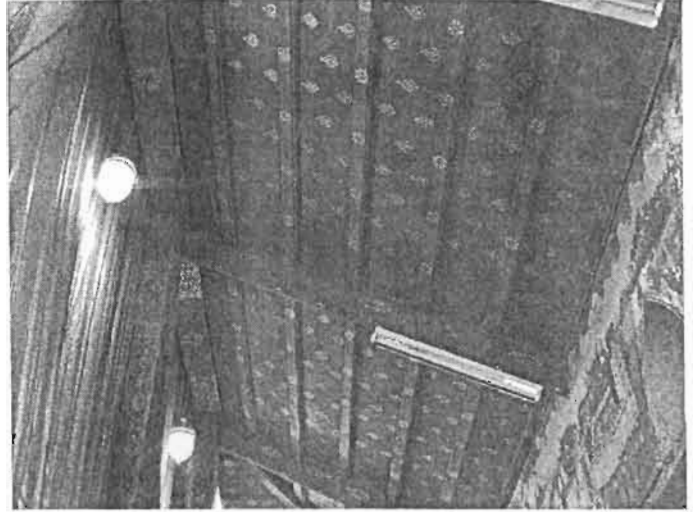
เสาในประฐาน ลายพุ่มข้าวบิณฑ์



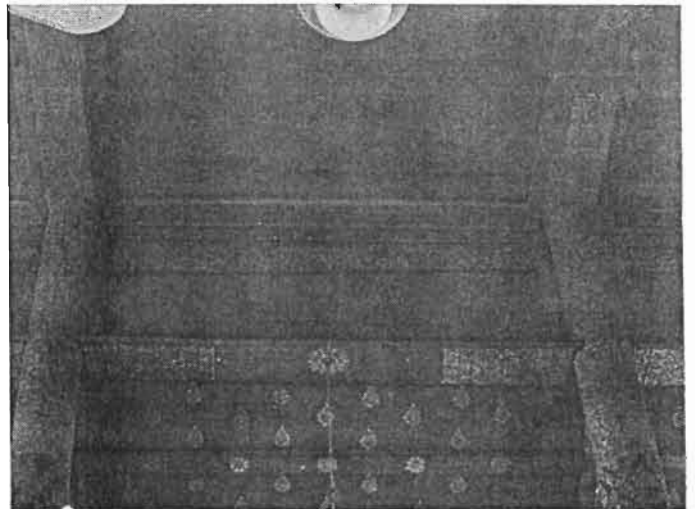
ภาพขยายรายละเอียดเสาในประฐาน



ซื่อหัวเสา , ไม้ปิดคอสองเขียนลายทอง



ผ้าพาดเขียนลายประจำยาม



คอสองในประธานเขียนลายเฟื่อง



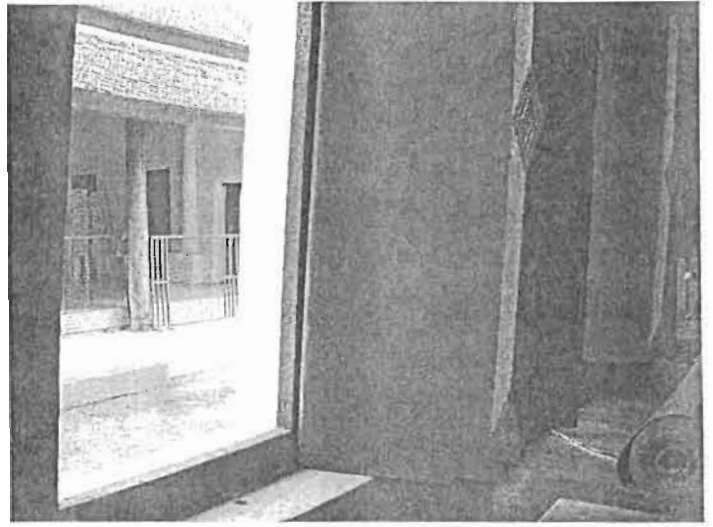
ผนังเขียนจิตรกรรมด้านอาสนสงฆ์



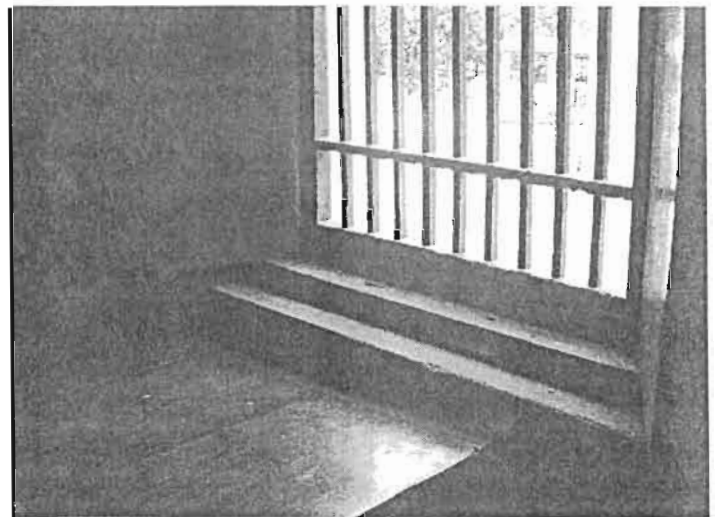
ประตู - หน้าต่าง



หน้าต่างทางด้านทิศตะวันตก



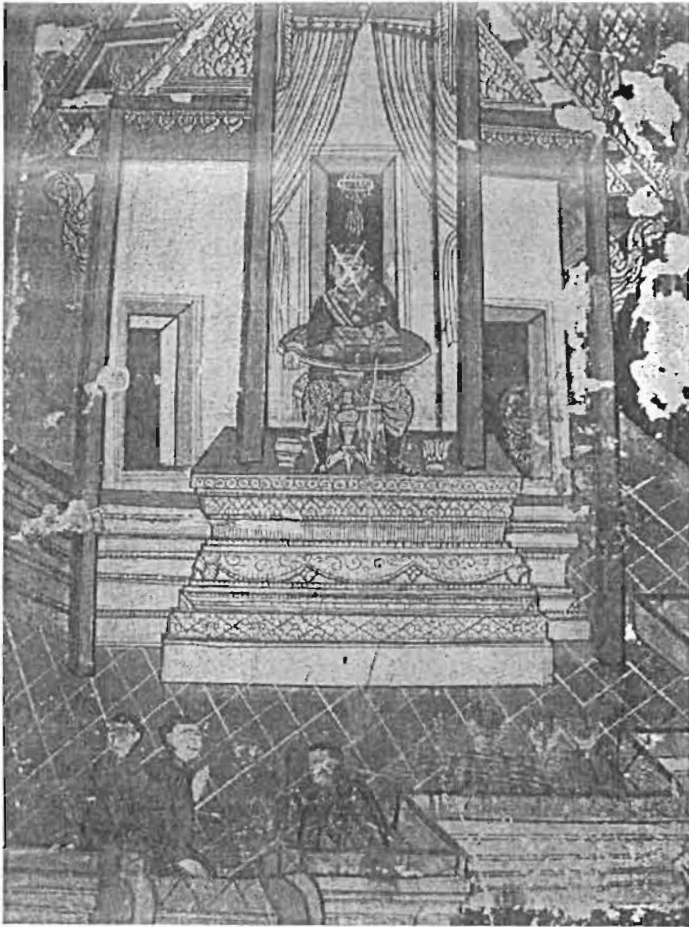
ประตูด้านทิศใต้



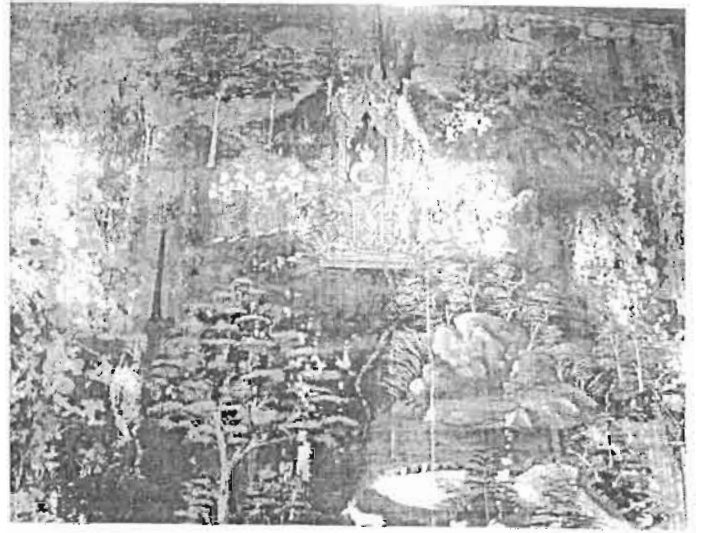
หน้าต่างด้านทิศเหนือ



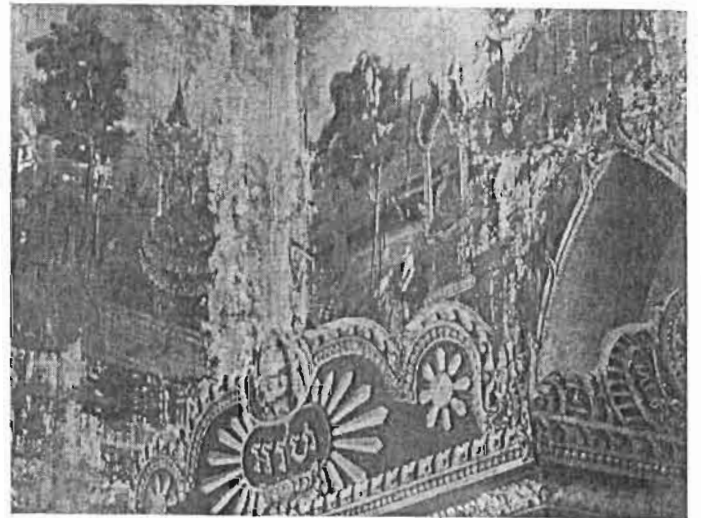
พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ



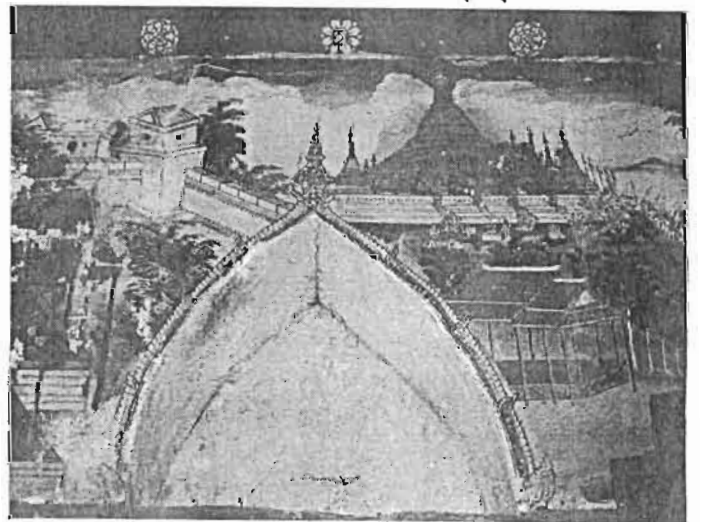
จิตรกรรมผนังระหว่างหน้าต่าง



ภาพพุทธประวัติ



ภาพพุทธประวัติ” ตอนเสวยวิมุตติสุข “



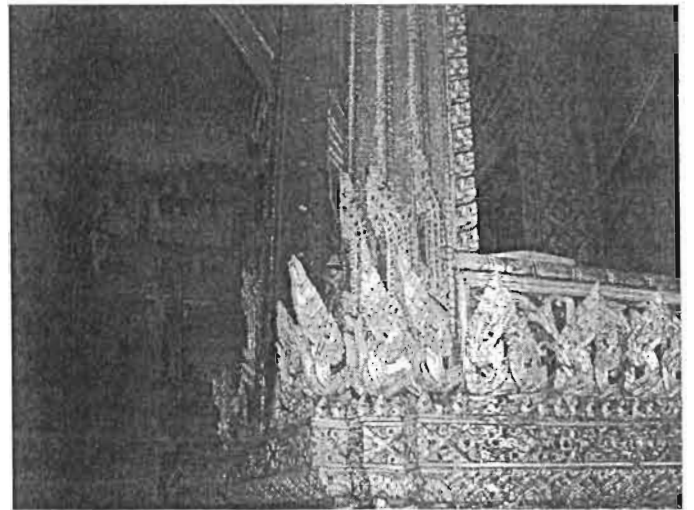
ช่องโค้งแหลมเหนือหน้าต่าง



ผ้าม่านประดับระหว่ง แฉงแรงคอสอง



ดาวเพดานธรรมาสน์



ลายกระจังประดับพนักรพิงธรรมาสน์



กวางหมอบสำหรับเหยียบขึ้นธรรมาสน์

รายงานการวิจัย

คณะ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลากลางใหญ่"
(A Study Of The Sala Kuan Phuan)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อ.ชายเดือน พึ่งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย :

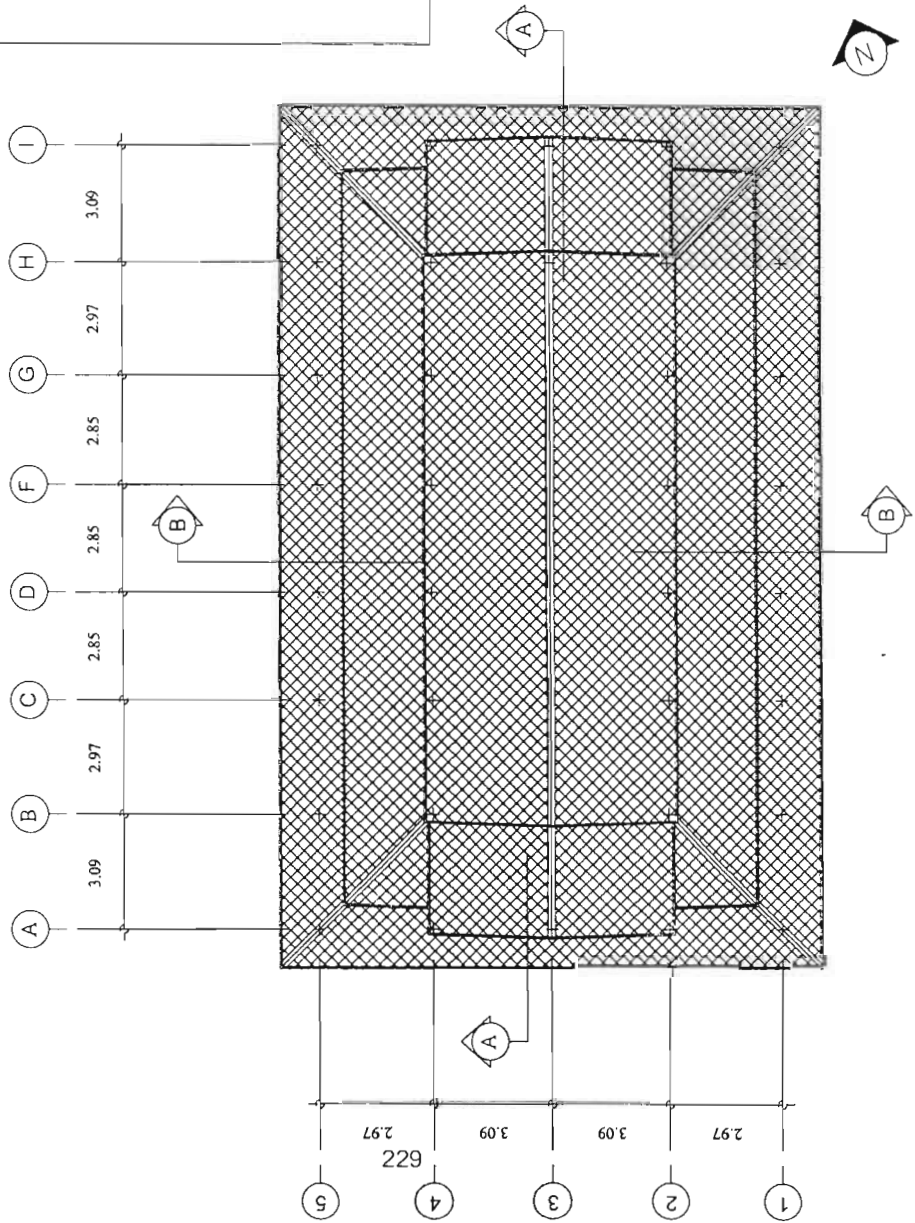
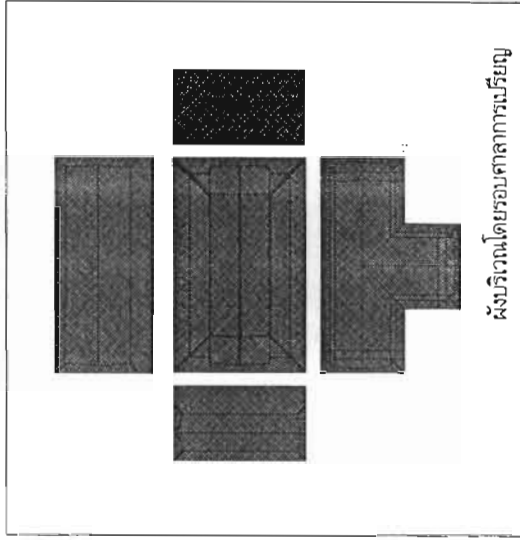
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนสุข
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต ร่มะโน
นายวิทย์ภา จิรัฐิติเจริญ
นายศุภพร ยุทธศักดิ์
นายธรรชัย ศุภรงค์โรจน์
นายวิริยะ สุริระหงส์

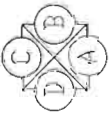
ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจักษ์ศิลปาคม ๒๕๔๓ - พ.ศ. ๒๕๔๔
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



ผังหลังคาศาลาเวดกษัตริราช

มาตราส่วน



รายงานการวิจัย

เสนอ :

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันกรรมการศาลากลางมลายู"
(A Study Of The Sala Krian Pidan)

อาจารย์ปรึกษา :

อาจารย์จอม พึ่งแก้ว

ผู้ดำเนินการวิจัย :

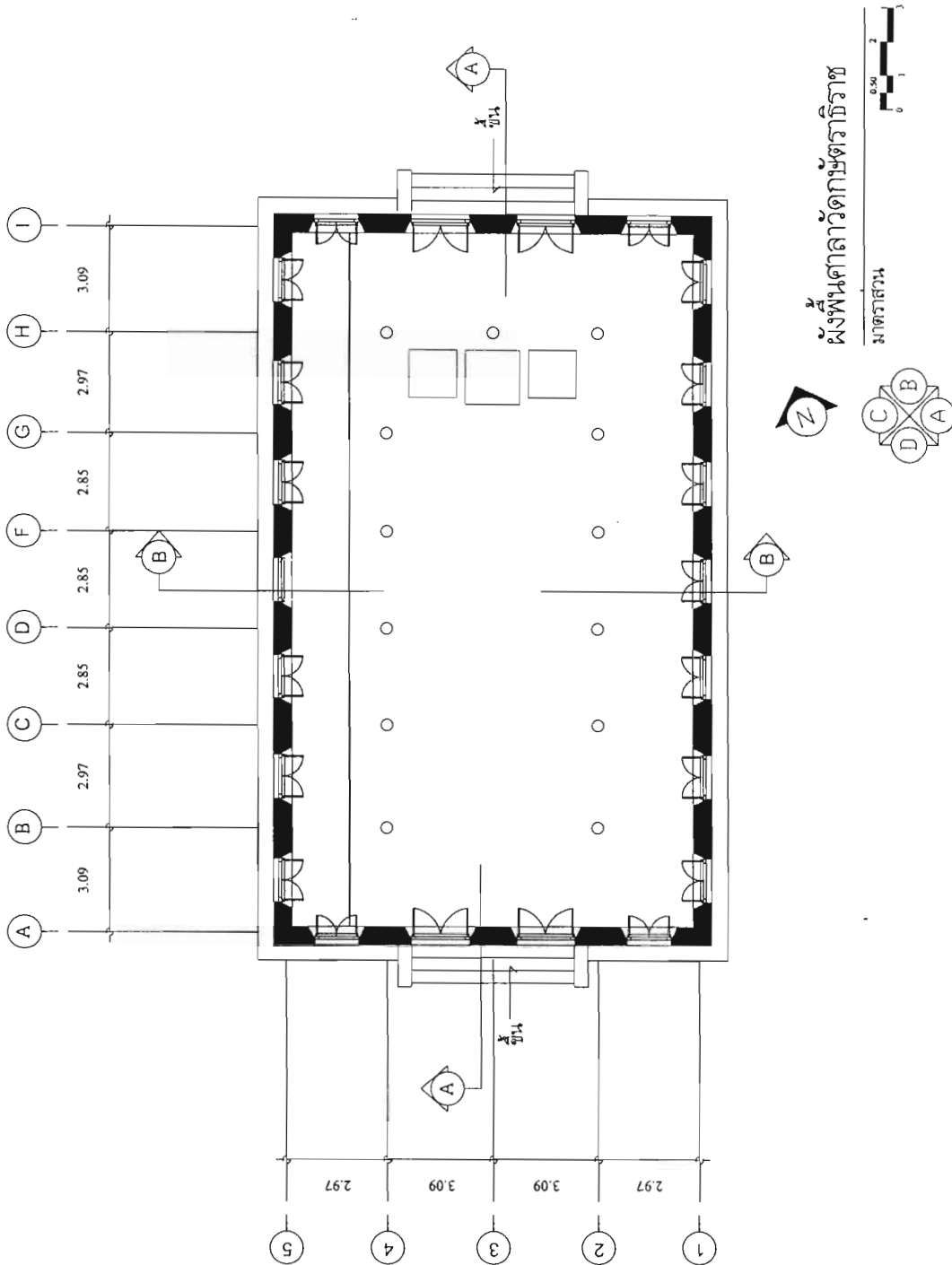
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิศิษฐ์ วิฑูริย์
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :

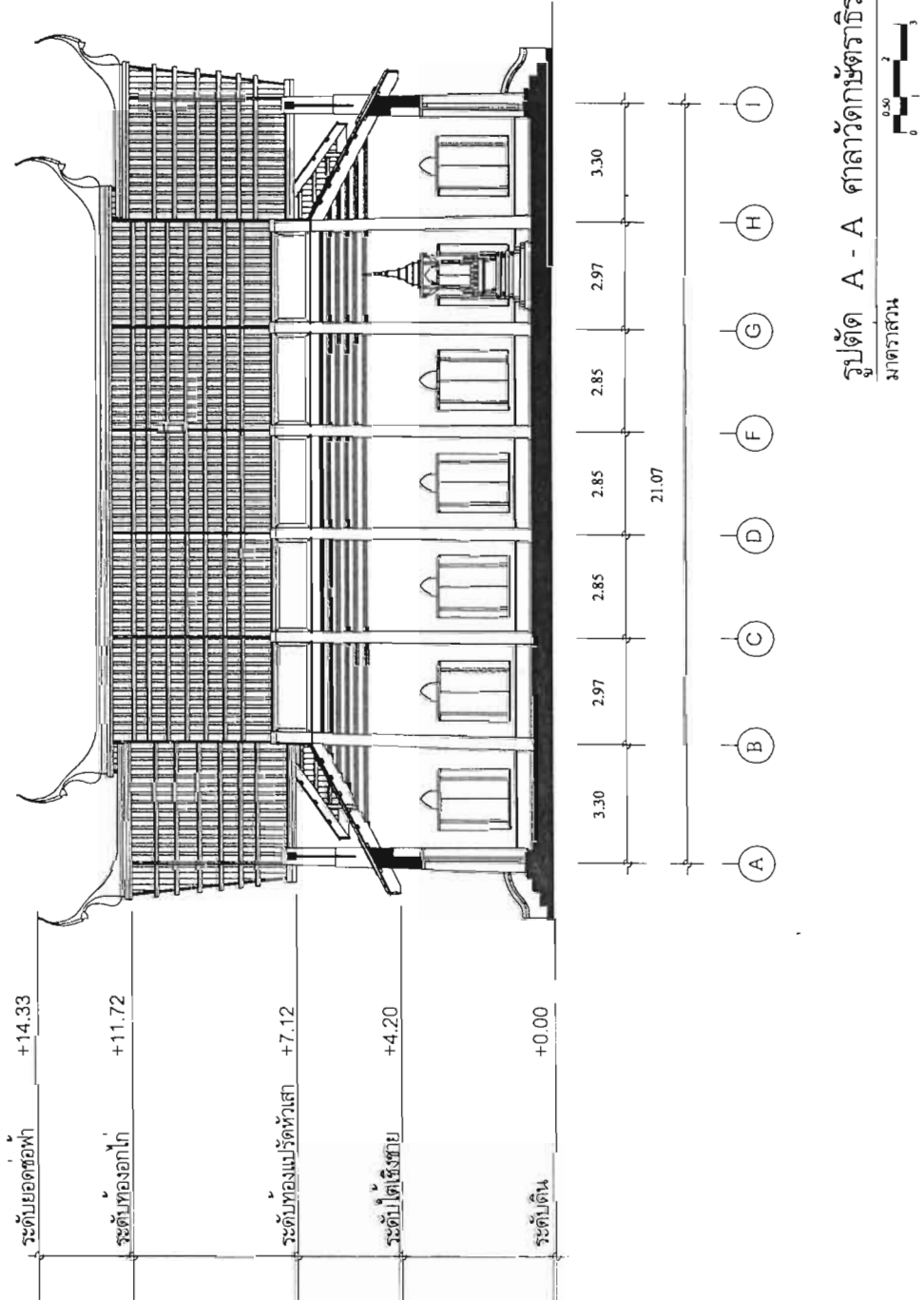
นายเรวัต รังละม
นายวิฑูยา จิรัฐิติเจริญ
นายเทพพร มุขสิทธิ์
นายธวัชชัย อุดมไธสง
นายวิฑูระ สุธีระพงษ์

ทุนอุดหนุนการวิจัย :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รายงานการวิจัย	
เสนอ :	สถาบันวิจัยและพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลากลางบ้าน" (A Study Of The Sala Kren Phran)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์จอม เพ็ชรแก้ว
ผู้ดำเนินการศึกษา :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีระ วัฒนสุข ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :	นายวีรวัฒน์ วัฒนโม นายวิทย์ จิรัฐติเจริญ นายศุภพร ยุทธศักดิ์ นายชัย วัฒนศิริวัฒน์ นายวิฑูรย์ สุวีระพงศ์
ผู้ดูแลหน้างานวิจัย :	นายสุคนธ์ นามการวิจัย : ประจักษ์ วัฒนประมาน พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันวิจัยและพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



รูปตัด A - A ศาลาวัดกษัตริย์ราช

มาตราส่วน

รายงานการวิจัย

ระดับยอดช่อฟ้า +14.81

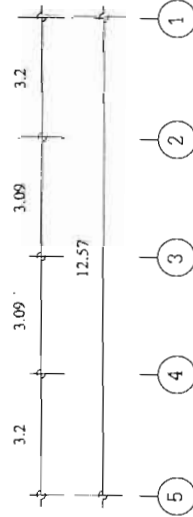
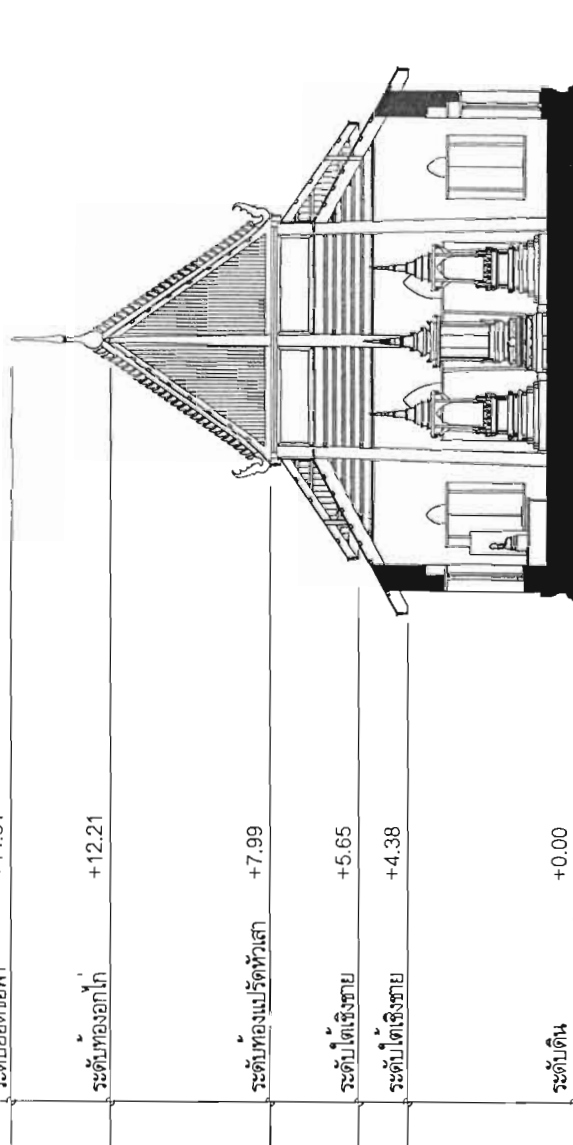
ระดับท้องถอกไก่ +12.21

ระดับท้องแป้รัดหัวเสา +7.99

ระดับใต้เชิงชาย +5.65

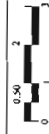
ระดับใต้เชิงชาย +4.38

ระดับดิน +0.00



รูปตัด B - B ศาลาเว็จักยี่สิบธาภิราช

มาตราส่วน



เล่ม ๑ :

สถาบันพัฒนาชนบทศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศาลาเว็จักยี่สิบธาภิราช"
(A Study Of The Sala Kwan Phian)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์อม พึ่งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนศิริ
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต รังษะโม
นายวิทยา จรูญดีเจริญ
นายศุภพร ยุทธศักดิ์
นายรัชชัย สุรงค์วัฒนะ
นายวิศวะ สุจิระพงษ์

ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันพัฒนาชนบทศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาบันวิชาการสถานภาพปริญญา"
(A Study Of The Sala Kran Pran)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

อาจารย์ดอม เพ็งแก้ว

ผู้ดำเนินการศึกษา :

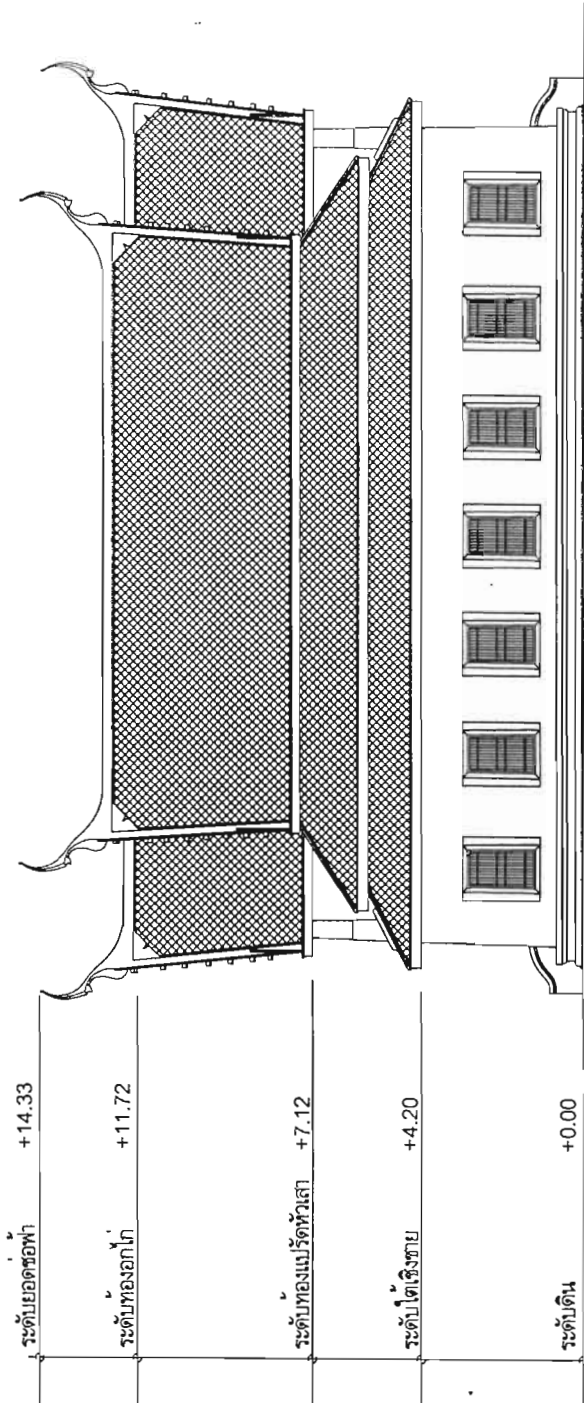
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรวิทย์ วัฒนศิริ
ภาควิชาสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายเรวัต รังษะโม
นายวิทย์ จิรัฐติเจริญ
นายศุภพร ยุทธศักดิ์
นายธงชัย ตูรกิจโรจน์
นายวิมลภา สุธีระพงศ์

ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544
สถาบันวิจัยธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

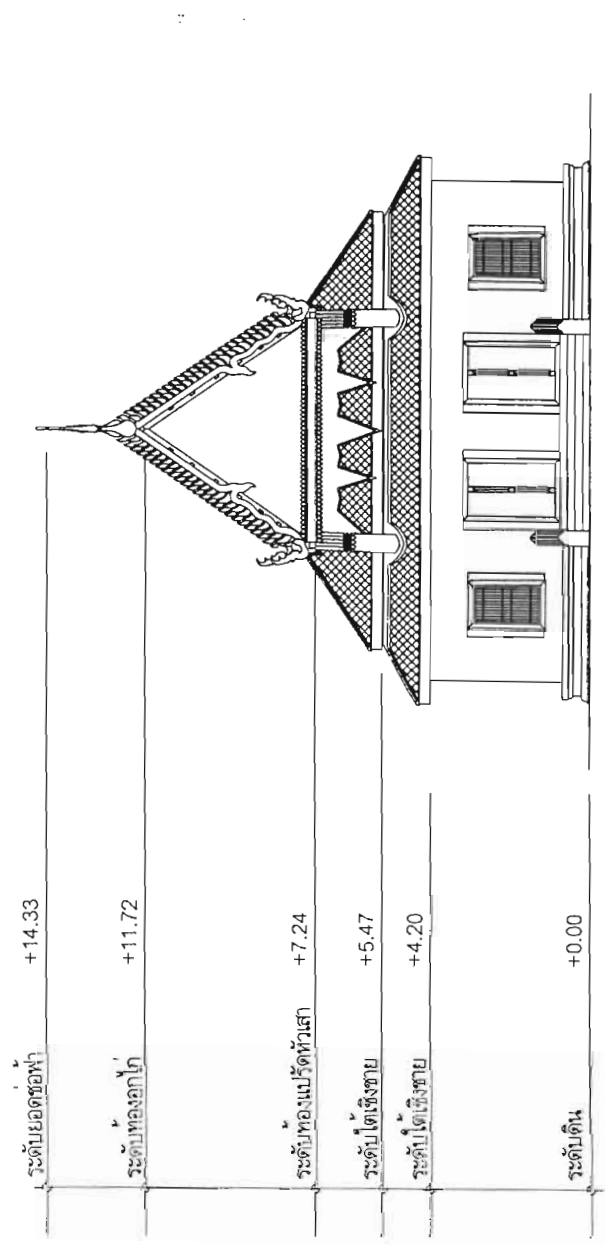


รูปด้าน A ศาลาวัดกษัตริย์ราช

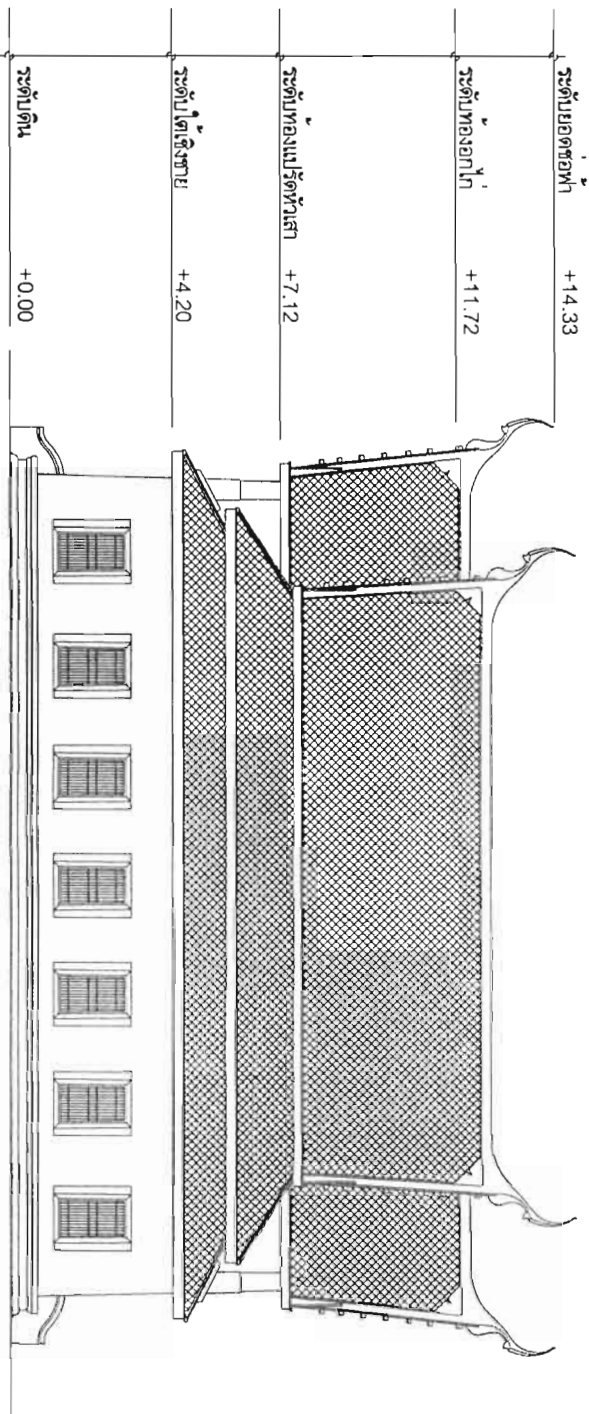
มาตราส่วน



รายงานการวิจัย	
เสนอ :	สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาปัตยกรรมศาลากลางเมือง" (A Study Of The Sala Kian Phuan)
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อาจารย์จอม พึ่งแก้ว
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วังศรี วัฒนสุข ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายเวียด วัฒนะโม นายวิชา จิรัฐติเจริญ นายศุภพร บุณยศักดิ์ นายธงชัย อรุณทองโรจน์ นายวิภาส สุจริตพงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544 สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปदान B ศาลาวัดเกษัตถวิริราช
มาตราส่วน 1:50



รูปด้าน C ศาลาอำนวยการ
 1:100
 0 0.5 1 2 3

รายงานการวิจัย	
เลขที่ :	สถาบันพัฒนาชนบทศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
หัวข้อเรื่อง :	"สถาบันรวมชนบทศึกษา (A Study Of The Sala Kuan Phum)"
อาจารย์ที่ปรึกษา :	อ.ชายอุดม คุ้มแก้ว
ผู้ดำเนินการวิจัย :	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วีระ วิศิษฐ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ผู้ช่วยดำเนินการวิจัย :	นายวิชาญ คุ้มะโน นายวิชาญ วิจิตรเจริญ นายเทพกร ยุทธสิทธิ์ นายชัยยงค์ อึ้งคงไธสง นายวิริยะ สุริยวงษ์
ทุนอุดหนุนการวิจัย :	ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2544 สถาบันพัฒนาชนบทศึกษา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาชนบทศึกษา

รายงานการวิจัย

เล่มที่ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

หัวข้อเรื่อง :

"สถาปัตยกรรมศึกษาที่นิยม"
(A Study Of The Sali Kuan Phuan)

อาจารย์ที่ปรึกษา :

นางอรุณรัตน์ งามงาม

ผู้ดำเนินการศึกษา :

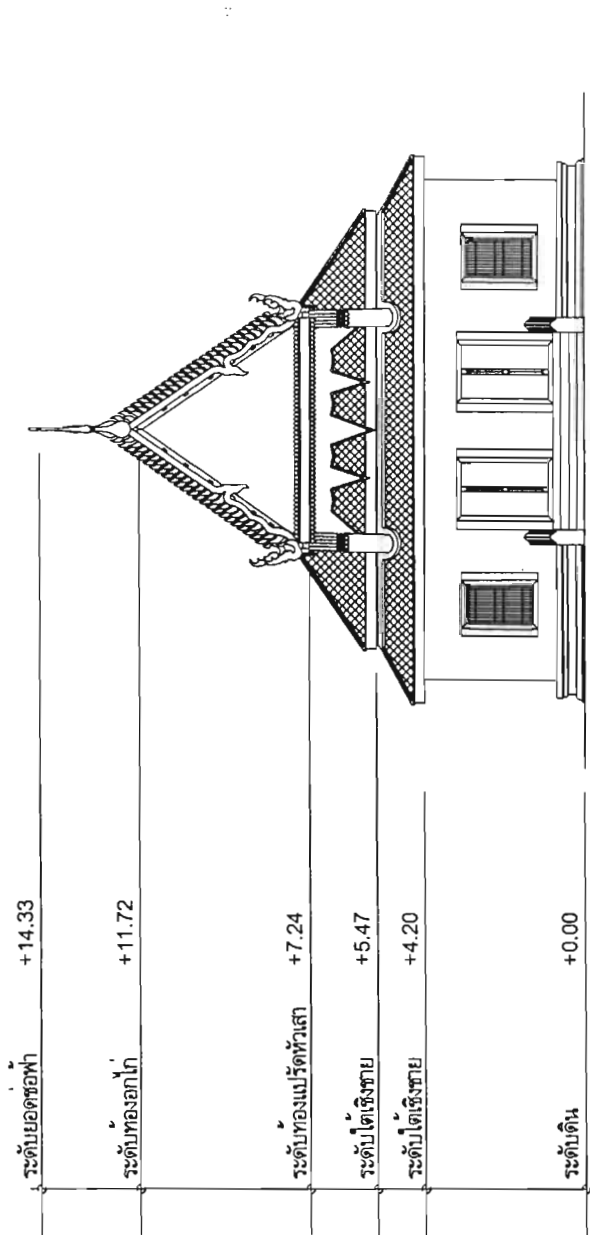
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัชรีย์ วิศิษฐ์
ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าพระยาพระนครวิทยาลัย

ผู้ช่วยดำเนินงานวิจัย :

นายพรศักดิ์ อิ่มมะโน
นายวิรัช จิตต์เจริญ
นายศุภกร บุณยศักดิ์
นายธชัย สุระศรีโรจน์
นายวิฑูรย์ สุริยะพงศ์

ทุนอุดหนุนการศึกษา :

ประชุมเชิงปฏิบัติการ พ.ศ. 2543 - พ.ศ.2544
สถาบันวิจัยและพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ



รูปด้าน D ศาลาวัดกษัตริย์ราช
มาตราส่วน



บทที่ 4 บทวิเคราะห์

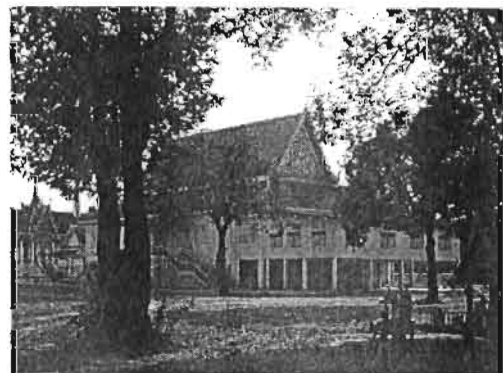
งานเขียนแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญในบทก่อนหน้านี้ แสดงให้เห็นสาระสำคัญของผลงานออกแบบสถาปัตยกรรมของชุมชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง ที่มีกลวิธีในการออกแบบอันหลากหลายควรค่าแก่การศึกษาให้เข้าใจความหมาย และเป้าหมายของศาลาการเปรียญให้กระจ่างชัดเพื่อนำมาตั้งเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐาน สำหรับสืบสานงานออกแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญให้เหมาะสมกับยุคสมัย

จากสภาพสังคมในปัจจุบันซึ่งอยู่ในช่วงของการพัฒนาวัสดุก่อสร้าง ศาลาการเปรียญเก่าแก่อายุกว่าสองร้อยปีจำนวนไม่น้อยถูกรื้อทำลายลงเพื่อสร้างศาลาการเปรียญหลังใหม่ สะท้อนให้เห็นว่า ศาลาการเปรียญยังคงเป็นอาคารที่ชุมชนยังคงนิยม ใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมตามประเพณีพิธีกรรมที่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ ขนาดอาคารอันใหญ่โตของศาลาการเปรียญหลังใหม่ที่ได้ถูกสร้างขึ้นทดแทนศาลาการเปรียญหลังเก่าเป็นหลักฐานสำคัญ ที่แสดงให้เห็นศรัทธาของชุมชนที่ยังคงมีอย่างต่อเนื่องต่อประเพณีและพิธีกรรม

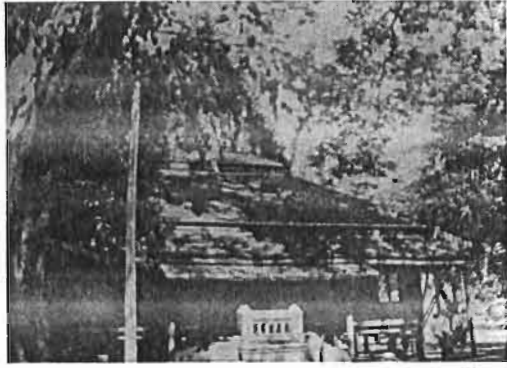
ในขณะที่วัฒนธรรมทางพุทธศาสนายังคงเป็นมรดกตกทอดมาถึงยุคปัจจุบัน แต่ดูเหมือนว่าวัฒนธรรมทางพุทธสถาปัตยกรรมกำลังถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วอย่างน่าเป็นห่วง ศาลาการเปรียญหลังใหม่ที่สร้างขึ้นในท้องถิ่นต่างๆด้วยการใช้วัสดุ และเทคโนโลยีการก่อสร้างที่พัฒนาขึ้นตามยุคสมัย มีรูปแบบที่แลดูที่บดบังซ้ำๆกันราวกับอาศัยแบบพิมพ์เขียวเดียวกัน นับเป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นการขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ หรือทฤษฎีในการออกแบบศาลาการเปรียญบนพื้นฐานของวัฒนธรรมอันสุทธิยทางสถาปัตยกรรม ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรมภายนอก (Exterior Space) หรือสถาปัตยกรรมภายใน (Interior Space)



ศาลาการเปรียญวัดจุฬามณี (หลังเก่า)



ศาลาการเปรียญวัดจุฬามณี (หลังใหม่)



ศาลาการเปรียญวัดทุ่งหญ้าคมบาง (หลังเก่า)



ศาลาการเปรียญวัดทุ่งหญ้าคมบาง (หลังใหม่)

สถาปนิกรุ่นปัจจุบันควรตระหนักว่า "งานออกแบบสถาปัตยกรรม ย่อมไม่สามารถจะฝึกหัดให้บรรลุความสำเร็จได้ หากสถาปนิกไม่มีความสำนึกในทิศทางของสถาปัตยกรรม โดยอาศัยจากประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ เพราะการเข้าใจความหมายและเป้าหมายของสถาปัตยกรรมอย่างกระจ่างชัดนั้น จำต้องอาศัยการศึกษาสถาปัตยกรรมในแง่หรือประเด็นที่ว่า สถาปัตยกรรมนั้นเป็นกระบวนการที่พัฒนาต่อเนื่องในมิติของกาลเวลา¹"

ด้วยข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษางานประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมดังกล่าวข้างต้น งานศึกษาสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ 12 ต้นแบบฉบับนี้ จะเป็นประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ดีสำหรับสถาปนิก ที่ต้องการเข้าใจความหมายและเป้าหมายของงานออกแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญให้กระจ่างชัด ทั้งในเรื่องรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและการนำเอาสัญลักษณ์เข้ามาใช้ในงานสถาปัตยกรรม โดยศึกษาจากตัวอย่างงานที่ได้สร้างขึ้นในอดีต การดำเนินการศึกษาใช้วิธีสำรวจและคัดเลือกศาลาการเปรียญที่เป็นผลงานที่ควรเป็นตัวอย่างในการศึกษาที่ดีจำนวน 12 ต้นแบบ ในเขตพื้นที่วัฒนธรรมภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร, ปทุมธานี, นครปฐม, สมุทรสงคราม, ราชบุรี, เพชรบุรี, อุทัยฯ, และอ่างทอง นำมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาหลักการหรือทฤษฎีพื้นฐานในงานออกแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ ดังหัวข้อต่อไปนี้

4.1 รูปแบบสถาปัตยกรรมภายในศาลาการเปรียญ

4.1.1 พื้นที่เว้นว่างภายในอาคารเพื่อรองรับพิธีกรรม

4.1.2 คติสัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในงานศาลาการเปรียญ

4.2 รูปแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ

4.2.1 การจัดวางศาลาการเปรียญในผังบริเวณของวัด

4.2.2 การจัดวางองค์ประกอบผังศาลาการเปรียญ

4.2.3 สัดส่วนของศาลาการเปรียญ

4.2.4 รูปทรง

¹ วิวัฒน์ เตมีย์พันธ์, อ้างถึง Bruce Allsop ใน ข้อสังเกตบางประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, หน้า 89.

4.1 รูปแบบสถาปัตยกรรมภายในศาลาการเปรียญ

สถาปัตยกรรม คือ ศิลปะของการจัดที่ว่าง (Organizing Space) ตามความต้องการของมนุษย์² ดังนั้นศิลปะของการจัดที่ว่างภายในศาลาการเปรียญจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการจัดที่ว่างให้ตอบสนองประโยชน์ใช้สอย (Function) ได้อย่างสมบูรณ์ทางด้านกายภาพควบคู่ไปกับการสนองอินทรีย์สัมผัสด้านอารมณ์³ มนุษย์มีชีวิตอยู่ท่ามกลางพื้นที่ (Space) และเวลา (Time) ฉะนั้นในทุกวัฒนธรรมมนุษย์จึงมีความคิดว่าพื้นที่คืออะไรและเวลาคืออะไร แต่ละวัฒนธรรมต่างก็มีคติเกี่ยวกับเรื่องทั้งสองนี้ไม่เหมือนกัน เมื่อคิดว่าพื้นที่และเวลาคืออะไรแล้ว ก็วางสิ่งทั้งหมดที่มีอยู่จริงและมีอยู่เพียงในจินตนาการให้อยู่ในพื้นที่และเวลาตามความเข้าใจของตัวเอง สิ่งอื่นๆทั้งหมดดังกล่าวจึงมีความสัมพันธ์กันในพื้นที่และเวลาตามคตินั้น

ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆมิได้อยู่เป็นธรรมชาติ มนุษย์ต่างหากที่ไปคิดว่าอะไรต้องสัมพันธ์กับอะไร และต้องสัมพันธ์กันอย่างไร การที่มนุษย์ไปจับอะไรต่อมิอะไรให้สัมพันธ์กันนี้ทำให้สิ่งต่างๆเหล่านั้นมี " ความหมาย " เกิดขึ้นมา เมื่อรู้ความหมายของสิ่งเหล่านั้นแล้ว มนุษย์ก็จะสามารถจัดการกับสิ่งเหล่านั้นไปได้ตามแต่กรณี⁴

มนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆไม่เหมือนกันเพราะต่างคนต่างมีคติเกี่ยวกับพื้นที่และเวลาไม่เหมือนกัน ฉะนั้นมนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมจึงมองเห็น " ความหมาย " ของสิ่งต่างๆไม่ตรงกัน คือมี " โลกทรรศน์ " ที่แตกต่างกัน⁵

พื้นที่ในคติไทย ไม่ใช่พื้นที่ผืนเดียวกันโดยไร้เส้นแบ่ง แต่พื้นที่ถูกแบ่งออกเป็นส่วนๆ โดยมีเส้นแบ่งที่ค่อนข้างชัดเจน แต่ละส่วนพื้นที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างกัน⁶ เช่น เรื่องการนั่งต่านั่งสูงของสงฆ์ต่างพรรษา ตามวินัยปิฎกทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้สอนที่บวชใหม่ นั่งอาสนะเสมอหรือสูงกว่าได้ และให้ภิกษุผู้เป็นเถระ (แก่กว่า) ที่นั่งเรียนนั่งอาสนะเสมอหรือต่ำกว่าได้ ด้วยความเคารพในธรรม (ปัจจุบัน ภิกษุที่แสดงพระธรรมแม้พรชาน้อยก็ขึ้นนั่งบนธรรมาสน์สูงกว่าภิกษุทั้งปวงได้)⁷

² Encyclopaedia Britannica, Micropaedia Vol.1 (Chicago : Encyclopaedia Britannica Inc., 1974.) P.490

³ อนุวิทย์ เจริญสกุล, ปราสาทเมืองต่ำ:การศึกษาทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, (โรงพิมพ์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.) หน้า 2.

⁴ นิธิ เอียวศรีวงศ์, พื้นที่ในคติไทย, ศิลปวัฒนธรรม หน้า 180-181.

⁵ อ้างแล้ว หน้า 183.

⁶ อ้างแล้ว หน้า 183.

⁷ มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, 2530) หน้า 271.

การแต่งกายในชุดนุ่งขาวห่มขาว ในวันธรรมสวนะเข้ามาในศาลาการเปรียญเพื่อฟังเทศน์ฟังธรรมหรือมารักษาอุโบสถศีล เป็นการเปลี่ยนตัวเองเข้ามาในพื้นที่อันบริสุทธิ์

ฉะนั้นในแต่ละพื้นที่จึงมี “ กฏ ” ที่ต้องปฏิบัติไม่เหมือนกัน การจัดพื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญก็เช่นเดียวกัน

วัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนแต่ละท้องถิ่น เป็นสถานที่เปิดสำหรับทุกคน ถือเป็นสมบัติร่วมกันของคนในชุมชนนั้นๆ ศาลาการเปรียญนอกจากจะเป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์และครวาคใช้ศึกษาทางศาสนา (preaching hall & study hall) แล้วยังเป็นพื้นที่สำหรับอุบาสกอุบาสิกาใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆทั้งงานมงคลและงานอวมงคล เช่น งานทำบุญตามประเพณีเนื่องในโอกาสต่าง หรือ งานมหรสพ รวมไปถึงการบรรเลงปี่พาทย์และการแสดงนาฏศิลป์อันเป็นวัฒนธรรม

การพิจารณารูปแบบสถาปัตยกรรมภายในศาลาการเปรียญ แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ คือ

4.1.1 การจัดพื้นที่เว้นว่างที่มีลักษณะเฉพาะภายในศาลาการเปรียญ (Adjacent space)

4.1.1.1 พื้นที่สำหรับพระภิกษุสงฆ์นั่งสวดพระอภิธรรม

4.1.1.2 พื้นที่สำหรับอุบาสกอุบาสิกาประกอบพิธี

4.1.1.3 พื้นที่สำหรับเป็นเส้นทางสัญจรภายใน

4.1.2 คติสัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในงานศาลาการเปรียญ (Symbolism)

4.1.2.1 ธรรมาสณี (Dhamma'sana)

4.1.2.2 งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ (Mural painting)

4.1.1 การจัดพื้นที่เว้นว่าง ที่มีลักษณะเฉพาะภายในศาลาการเปรียญ (Adjacent space)

4.1.1.1 พื้นที่สำหรับพระภิกษุสงฆ์นั่งสวดพระอภิธรรม

จริยวัตรของพระภิกษุ ตามวินัยมุข^๘ “ ห้ามไม่ให้นั่งอาสนะยาวกับหญิง และคนพื้นทาง แต่จะนั่งกับคนมีอาสนะไม่เสมอกันได้ ”

ชาวพุทธใช้เสื่อหรือพรมเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ยกระดับแทนอาสนะสงฆ์ เมื่อต้องการยกระดับบนพื้นที่เดียวกัน

ด้วยเหตุดังกล่าวการจัดพื้นที่เว้นว่างสำหรับภิกษุสงฆ์ภายในศาลาการเปรียญ จึงถือเป็นระเบียบวิธีที่สำคัญในการจัดพื้นที่เว้นว่างที่ต้องยกระดับที่นั่งสงฆ์ ไว้ให้สูงกว่าระดับพื้นทั่วไปที่อุบาสกอุบาสิกาใช้นั่ง แม้ว่าพื้นที่จะได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นสองส่วนแล้วก็ตาม แต่พื้นที่โดยรวมระหว่างสงฆ์และฆราวาสยังคงสัมพันธ์กันเป็นหนึ่ง (Two related zones)

4.1.1.2 พื้นที่สำหรับอุบาสกอุบาสิกาประกอบพิธี

เมื่อมีกิจกรรมการฟังเทศน์ พระสงฆ์จะขึ้นนั่งบนธรรมาสนซึ่งแทนที่นั้งบนธรรมาสน มีความสูงกว่าระดับพื้นปกติประมาณเท่าความสูงของคน นอกจากจะทำให้มุมมองของผู้นั่งฟังเทศน์ ได้มองเห็นพระสงฆ์ที่กำลังเทศน์แล้ว ยังเป็นการเปลี่ยนระดับที่มีนัยยะสำคัญยิ่งไปกว่าอาสน์สงฆ์ การจัดวางธรรมาสนภายในพื้นที่เว้นว่างกลางอาคารส่วนนี้ได้ถูกปิดล้อมด้วยเสาโครงสร้าง ซึ่งเป็น การแสดงความต้องการในการแบ่งแยกพื้นที่ภายในส่วนปิดล้อมที่ยังคงมีความต่อเนื่องกับพื้นที่เว้นว่างรอบนอก

4.1.1.3 พื้นที่สำหรับเป็นเส้นทางสัญจรภายใน

พื้นที่เว้นว่างสำหรับทางสัญจรภายในศาลา เป็นพื้นที่เปิดที่ปรับเปลี่ยนได้ไม่เป็นการตายตัวอย่างเคร่งครัด อาจปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ใช้งานได้ตามควรแก่กรณี เพราะได้ปิดล้อมไว้เพียงแนวเสาโครงสร้าง ซึ่งยังคงมีความต่อเนื่องกับพื้นที่เว้นว่างส่วนใน

^๘ วิจารณ์วโรรส , กรมพระยา,สมเด็จพระมหาสมณเจ้า, วินัยมุข, เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 27 (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2530) หน้า 67.

4.1.2. คติสัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในงานศาลาการเปรียญ

การนำงานศิลปะเข้ามาใช้เป็นองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรมภายในศาลาการเปรียญ เป็นการกระตุ้นจิตสำนึกและเป็นการให้ “ ความหมาย ” แก่แบบแผนพุทธวัฒนธรรม ในรูปของ “ สัญลักษณ์ ” งานศิลปะดังกล่าวได้แก่ ธรรมาสน์ และ จิตรกรรม

คุณค่าของธรรมาสน์ทองทรงปราสาทและรูปแบบของงานจิตรกรรมฝาผนังอันตระการตา เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและแบบแผนที่เกิดจากการเรียนรู้และยอมรับคติความเชื่อในพุทธศาสนา

คุณค่าอันแท้จริงของรูปแบบธรรมาสน์ทองทรงปราสาท และ งานจิตรกรรมที่แสดงออก คือ “ ความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังองค์ประกอบศิลปบนธรรมาสน์และรูปแบบงานจิตรกรรมงานศิลปะเหล่านั้น ”

4.1.2.1 ธรรมาสน์ (Dhamma'sana) คือ ที่สำหรับนั่งแสดงธรรม⁹

ลักษณะโดยทั่วไปตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา มักทำเป็นบุษบกทรงมณฑปหลังคาทรงปราสาท ขนาดพอดีสำหรับคนนั่งได้เพียงคนเดียวขึ้นไปนั่งทำด้วยไม้แกะสลักลงรักปิดทอง รูปทรงพื้นฐานประกอบไปด้วย ส่วนฐาน, ส่วนที่นั่ง, และส่วนหลังคา

เรื่องการนำบุษบกอันเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์มาใช้เป็นที่สงฆ์นั่งแสดงธรรมนี้ เมื่อพิจารณาจากสาระสำคัญของ 4 ประการ ได้แก่

- เรื่องการนำคำสองคำมารวมกัน ระหว่างคำว่า “ ธรรม ” ซึ่งหมายถึงพระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า กับคำว่า “ อาสน์ ” ซึ่งหมายถึงที่นั่ง
- เรื่องการที่ทรงแสดงวิธีปฏิบัติต่อพุทธสรีระ เช่นเดียวกับสรีระของพระเจ้าจักรพรรดิ¹⁰
- เรื่องพระดำรัสของพระพุทธองค์ที่ทรงตรัสแก่พระอานนท์ก่อนเสด็จปรินิพพาน ที่ว่า “ ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว จักเป็นศาสดาของท่านทั้งหลายเมื่อเราล่วงลับไปแล้ว ”¹¹

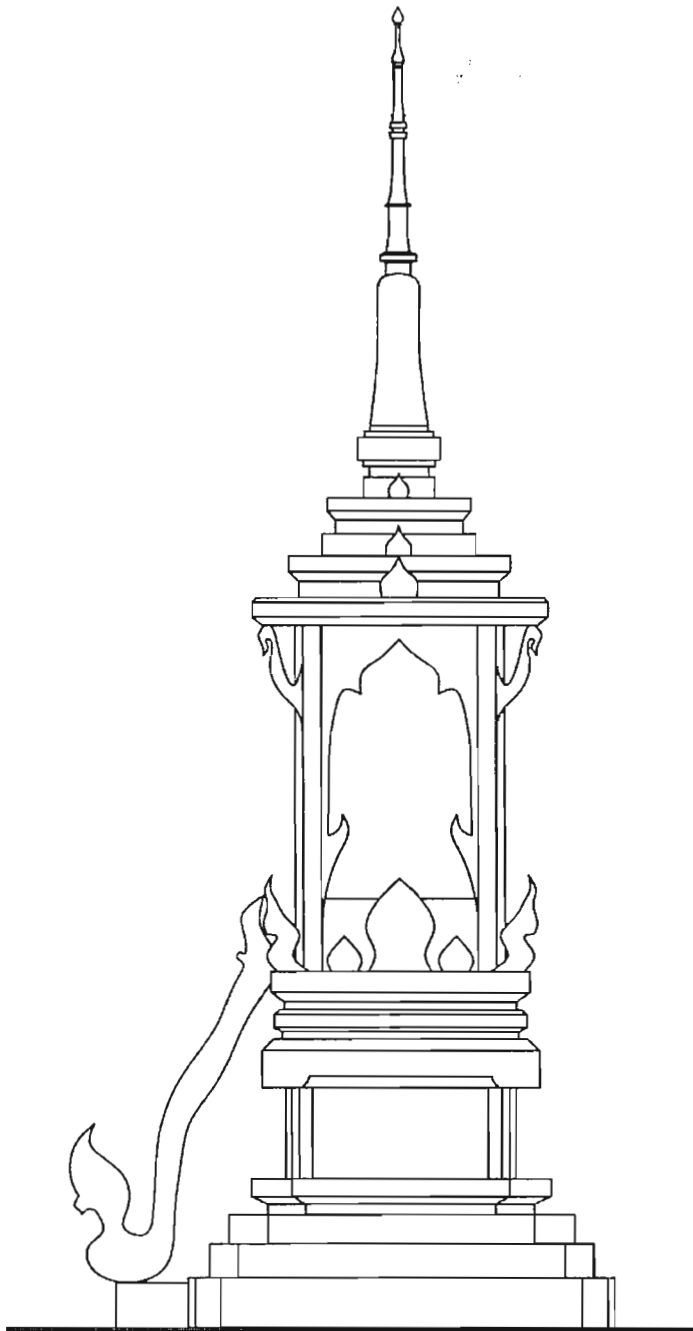
สาระสำคัญดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความหมายของธรรมาสน์ที่แท้จริงนั้น มิใช่เพียงเครื่องเรือนสำหรับสงฆ์นั่งแสดงธรรมเท่านั้น หากแต่เป็นความสมบูรณ์ของการใช้สัญลักษณ์ที่มีความลงตัวสอดคล้องตามฐานันดรศักดิ์ ของพระองค์ผู้ทรงเป็นทั้งพระศาสดาและพระมหากษัตริย์ใน

⁹ พระเทพเที (ประยูร ปรียุต โด) , พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย , 2535.) หน้า 111.

¹⁰ พระไตรปิฎกในทีฆนิกายมหาวคค (สุตตันตปิฎก)

¹¹ มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ , พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน , (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย , 2530) หน้า 328.

ขณะเดียวกัน “ นับเป็นความคิดอันชาญฉลาดยิ่งของการสร้างมโนภาพของพื้นที่เว้นว่างทางสถาปัตยกรรม เสมือนการฟังพระดำรัสของพระพุทธองค์ ด้วยการอาศัยพระสงฆ์เป็นสื่อกลาง ในการกล่าวแสดงธรรมของพระพุทธองค์ที่ได้ทรงแสดงไว้แล้วแต่ครั้งพุทธกาล ”



- | | |
|---------|---|
| หลังคา | ทำเป็นเครื่องยอดทรงปราสาท
แบบย่อส่วน |
| เพดาน | มักทำเป็นลายดาวเพดาน |
| ที่นั่ง | มีขอบกัน |
| บันได | แม่บันไดทำเป็นตัวนาค หรือตัวเหรา |
| ฐาน | ลักษณะเป็นฐานสิงห์ |

ภาพลายเส้นแสดงรูปแบบธรรมาสน์

4.1.2.1 งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ

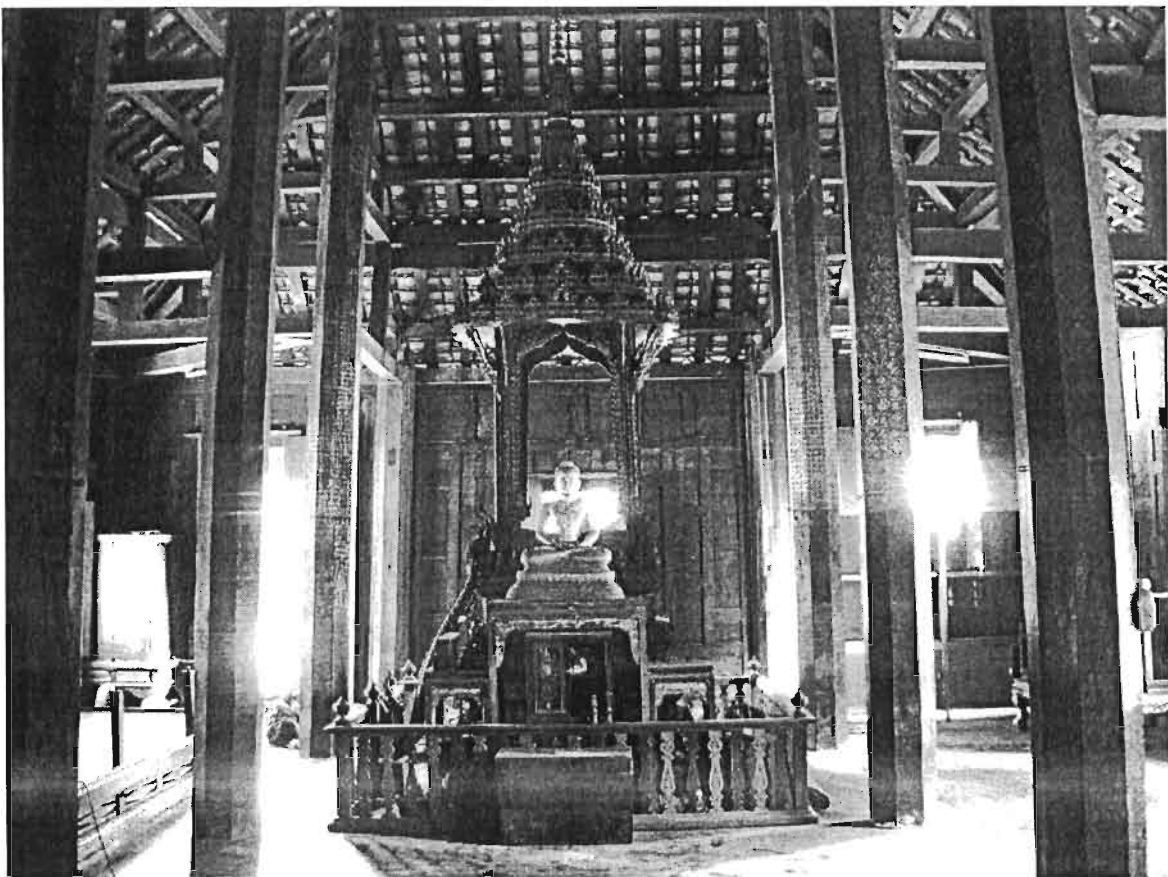
เป็นวัฒนธรรมในงานสถาปัตยกรรมภายในของไทย ที่แสดงถึงความสมบูรณ์ของงานศิลปสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ ประกอบไปด้วยงาน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะที่เป็นลายไทย และ ลักษณะที่เป็นภาพเล่าเรื่อง

ลักษณะที่เป็นลายไทย พบทั้งที่เป็นลายทอง และ ที่เป็นลายเขียนสี บริเวณที่นิยมเขียนลายมักเป็นที่โครงสร้างหลักของอาคาร ได้แก่ เสา ช่อ ฝาเพดาน

ลักษณะที่เป็นภาพเล่าเรื่อง เป็นภาพเขียนสี แต่งไว้ด้วยคติธรรม บริเวณที่นิยมเขียนภาพมักเป็นบริเวณที่มีพื้นที่เป็นพื้นติดต่อกัน ได้แก่ ที่บริเวณคอสองทั้งในประธานและที่บริเวณยอดผนังพาไล

ในบรรดาศาลาการเปรียญที่คัดเลือกมาเป็นต้นแบบ 12 ต้นแบบ พบต้นแบบที่มีงานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ ได้แก่

- จิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม อ.เมือง จ.เพชรบุรี
- จิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ วัดเกาะ อ.เมือง จ.เพชรบุรี
- จิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ วัดทุ่งหญ้าคบบาง อ.ดอนแร่ จ.ราชบุรี
- จิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ วัดคงคาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี
- จิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์ อ.บางขุนเทียน จ.กรุงเทพฯ
- จิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ วัดกษัตราธิราช อ.เมือง จ.ราชบุรี



พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม อ.เมือง จ.เพชรบุรี

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เป็นประเภทที่เขียนเป็นลายไทย และประเภทที่เขียนเป็นภาพคน, สัตว์, ลายพันธ์พฤกษา ฯลฯ

ประเภทที่เขียนเป็นลายไทยนั้น เขียนลายลงลักปิดทอง

ที่ฝาเพดานและโครงสร้าง เป็นลายไทย สีเหลืองบนพื้นสีแดง,

ที่เสาศriebenเป็นคู่ลายไม่ซ้ำกัน ที่โคนเสาศriebenเป็นลายกรวยเชิง ได้แก่ ลายกุดั่น, ลายแก้วชิงดวง, ลายก้านแย่ง, ลายราชวัตร

ประเภทที่เขียนเป็นภาพคน, สัตว์, ลายพันธ์พฤกษา เขียนสีฝุ่นผสมกาว (ชำรุดมากไม่สามารถปะติดปะต่อเรื่องราวได้¹²)

บานประตู-หน้าต่าง เขียนภาพทวารบาล

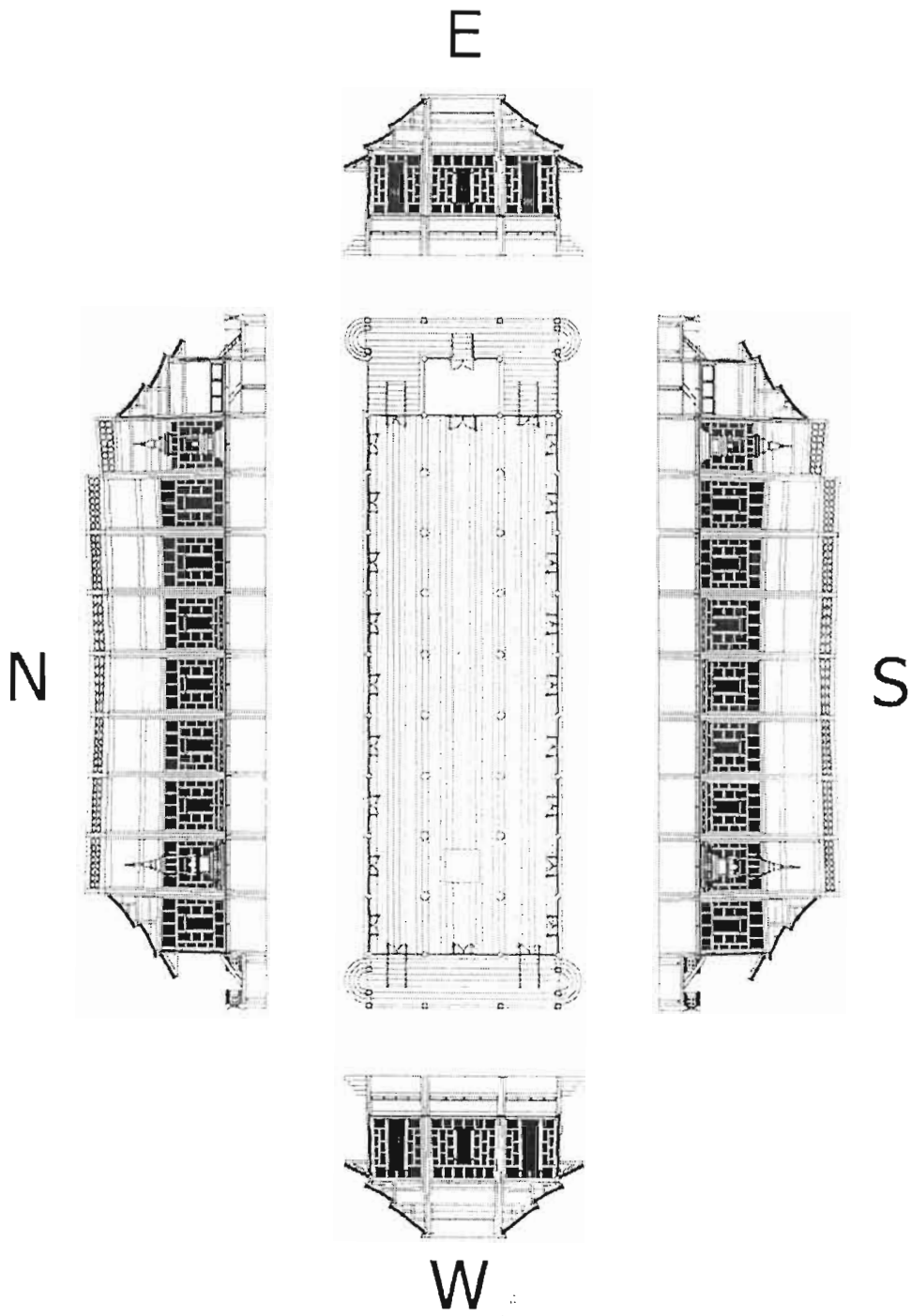
ลูกฟักฝาปะกน เขียนภาพบุคคล, สัตว์ป่า, ลายพันธ์พฤกษา บนพื้นสีขาว

เมื่อได้สัมผัสพื้นที่เว้นว่างภายในอาคารรู้สึกได้ว่าภาพจิตรกรรมส่วนใหญ่ซึ่งได้เขียนลงบนลูกฟักฝาปะกนที่ปิดล้อมโถงพิธีอยู่นั้น เป็นภาพที่ล้นแล้วแต่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นธรรมชาติทั้งสิ้น ภาพดังกล่าวได้แก่ มนุษย์ สัตว์ ป่า เขา ลำเนาไพร ซึ่งไม่พบในงานจิตรกรรมทั่วไป ความหมายของธรรมชาตินี้ พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้¹³ มีว่า

“ธรรมชาติที่ไม่เกิด ไม่เป็น ไม่มีใครทำ ไม่มีอะไรปรุงแต่ง มีอยู่
ถ้าไม่มี ธรรมชาติที่ไม่เกิด ไม่เป็น ไม่มีใครทำ ไม่มีอะไรปรุงแต่ง
ความพ้นไปจาก ธรรมชาติที่เกิด ที่เป็น ที่มีใครทำ ที่มีอะไรปรุงแต่ง ก็จะปรากฏไม่ได้
เพราะเหตุที่ ธรรมชาติที่ไม่เกิด ไม่เป็น ไม่มีใครทำ ไม่มีอะไรปรุงแต่ง
ความพ้นไปจาก ธรรมชาติที่เกิด ที่เป็น ที่มีใครทำ ที่มีอะไรปรุงแต่ง จึงปรากฏได้ ”

¹² ข้อมูลสมบูรณ์ ท่านอาจารย์ น. ณ ปากน้ำ [นามแฝง], ได้บันทึกไว้ใน กรมศิลปากร กองโบราณคดี ฝ่ายอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมติดที่, วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร, จิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย, ชุดที่ 002, เล่มที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คลองรัตน จำกัด, 2536.)

¹³ มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย) หน้า 55.



แผนผังแสดงตำแหน่งจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม

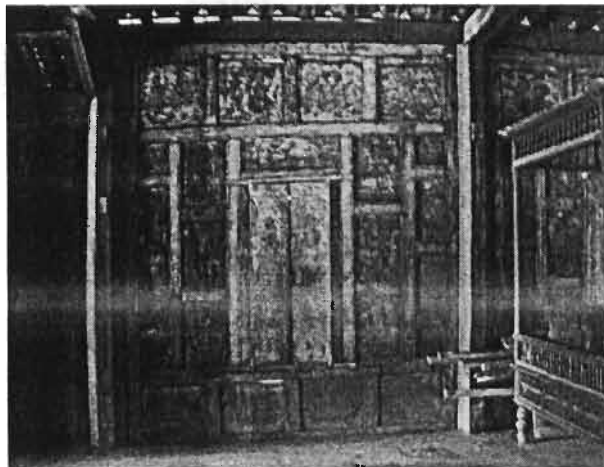
ฝาเพดานภายในบริเวณใต้หลังคาช่วงลดมุข



ทวารบาน



ลูกฟักฝาปะกน เขียนลายพันธ์พฤกษา





พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ วัดเกาะ อ.เมือง จ.เพชรบุรี

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญวัดเกาะ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือเป็นประเภทที่เขียนเป็นลายลงรักปิดทอง และประเภทเขียนสีเป็นภาพเล่าเรื่อง

งานเขียนที่เป็นลายลงรักปิดทอง

เขียนที่ฝาเพดานและฝาพาไล เป็นลายดาวเพดานบนพื้นแดง
เขียนที่เสา เป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์

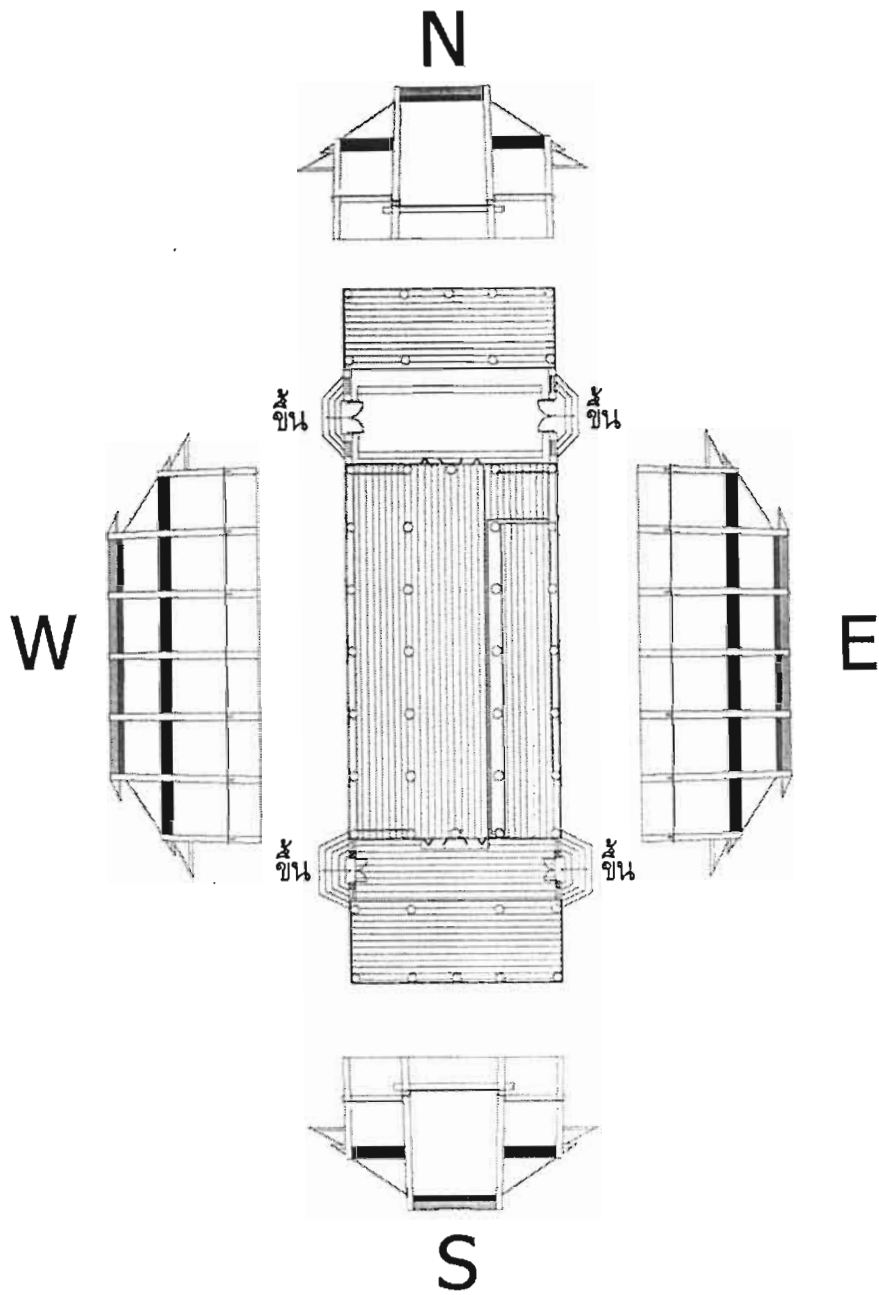
งานเขียนสีที่เป็นภาพเล่าเรื่อง บริเวณคอสองในประธาน 12 ช่อง แบ่งออกเป็น 2 ระบาย ระบายแนวตั้งที่คอสอง และ ระบายเฉียงตามจันทันพาไลใต้คอสอง

ระบายในแนวตั้งที่คอสอง เขียนภาพมหาชาติ เริ่มกัณฑ์ทศพรตรงช่องสกัดด้านตะวันออกเวียนขวาไปตามลำดับทางทิศใต้ ทิศตะวันตก ทิศเหนือ มิได้แบ่งเป็นกัณฑ์ตายตัวตามช่องระหว่างเสาเพราะช่องเสามีเพียง 12 ช่อง

ระบายเฉียงตามจันทันพาไลใต้คอสอง เขียนเป็นภาพทิวทัศน์ในธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ มีคน มีสัตว์ป่า เริ่มต้นได้ภาพมหาชาติกัณฑ์ทศพรเป็นยอดเขาคุณธรร¹⁴ ราชูปถัมภ์เจ้าพระจันทร์ ภาพถัดมาเป็นภาพคนเกี่ยวข้าวหรือหมู่บ้านอยู่กลางทุ่ง

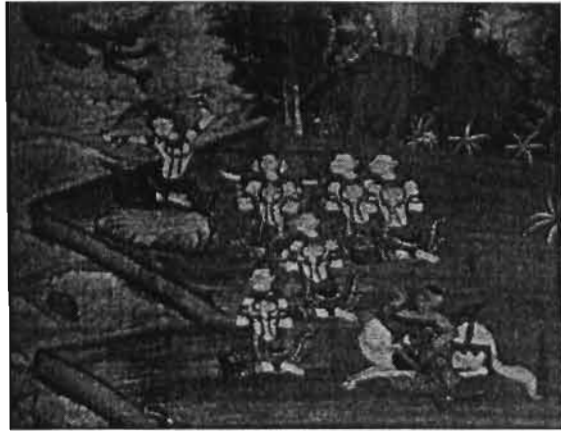
งานเขียนสีที่เป็นภาพเล่าเรื่อง บริเวณยอดฝาพาไลโดยรอบ ทั้งหมด 20 ช่อง เขียนเป็นภาพปฐมสมโพธิกถา (พุทธประวัติ) เริ่มต้นในช่องแรกของด้านสกัดทางทิศตะวันออก ปริจเขตที่ 1 วิเวกมณฑล ลำดับภาพเวียนขวาไปทางทิศใต้ ทิศตะวันตก และทิศเหนือ จบเรื่องช่องสุดท้าย (ช่องที่ 20) ปริจเขตที่ 29 ธาตุอันตรธาน

¹⁴ ล้อม เพ็งแก้ว, ภาพคอสองศาลาการเปรียญ, วัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรภูมิการพิมพ์ จำกัด, 2543)

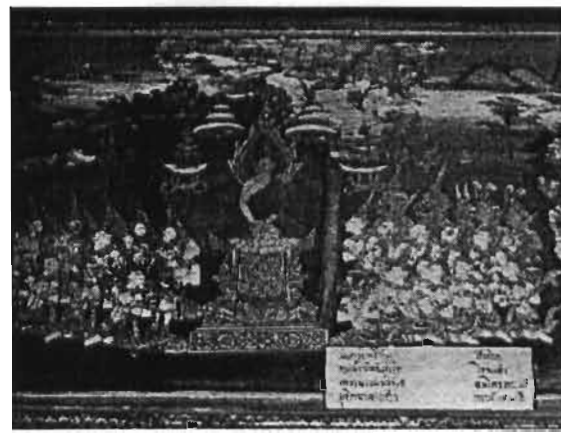


แผนผังแสดงตำแหน่งจิตกรรมฝาผนังวัดเกาะ

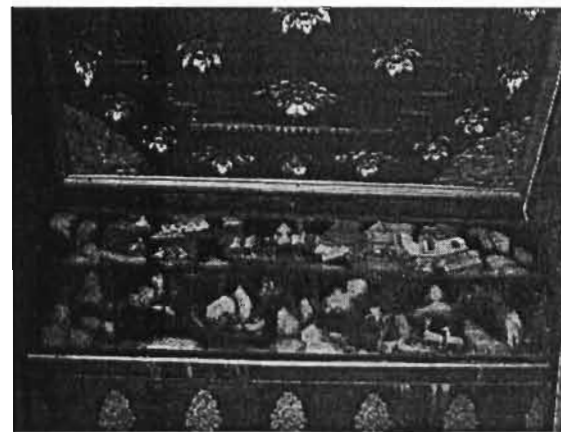
เจ้าชายสิทธัตถะ



จิตรกรรมที่ผนังพาไล



จิตรกรรมที่คอสองในประธาน



จิตรกรรมที่เสาในประธาน ลายพุ่มข้าวบิณฑ์





พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ วัดทุ่งหญ้าตมบาง อ.เมือง จ.ราชบุรี

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญวัดทุ่งหญ้าแคมบาง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

-ประเภทที่เขียนเป็นลายไทยนั้น เขียนที่โครงสร้างต่างๆ

หัวเสา เขียนลายประดิษฐ์ประเภทลายกรวยเชิง

ใต้ช่อ และ แปหัวเสา เขียนลายประดิษฐ์ประเภทลายหน้ากระดาน

-ประเภทที่เขียนเป็นภาพบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

ที่บริเวณผ้าพาดไลปีกนกในประธาน เขียนเรื่องปฐมสมโพธิกถา ตันเรื่อง
เริ่มต้นที่ผ้าพาดไลปีกนกช่องที่วางธรรมมาสน์ ลำดับเรื่องเวียนขวาไปจนจบ

ที่บริเวณผ้าเพดาน แบ่งพื้นที่ออกเป็น 5 ห้องตามโครงสร้างอาคาร แต่ละ
ห้องเขียนภาพต่างๆกัน เรียงลำดับ ตามแผนผัง

ช่องที่ 1 ภาพเขียนหေး

ช่องที่ 2 ภาพเทพนม

ช่องที่ 3 ภาพเทวดาหေး

ช่องที่ 4 ภาพจับรามเกียรติ์ ทศกัณฐ์ - นางสีดา - นกสดาญ์

ช่องที่ 5 ภาพจากรามเกียรติ์ ชำรุดมอองไม่ขัด เหมือนยักษ์กายสีขาว

มีแขน 6 แขน ปากคาบพระจันทร์

จิตรกรรมภาพเทวดาที่ครูชื่อนี้ได้อุตสาหะพยายามเขียนจนเสร็จนี้ น่าจะมีแรงบันดาลใจหลัก
พระพุทธรูปอย่างใดอย่างหนึ่งแก่บรรดาอุบาสกอุบาสิกา นอกเหนือจากความต้องการที่จะตกแต่ง
อาคารให้เกิดความรู้สึกประทับใจต่อบรรยากาศอันตระการตาของสีสรรแต่เพียงอย่างเดียว

ถ้าเขียน คือ ผู้วิเศษหรือผู้สำเร็จ ก็คงเป็นอย่างเดียวกับอรหันต์ หรือล่อฮั่น เพราะ
อรหันต์คือผู้สำเร็จหรือบรรลุคุณธรรมชั้นสูง หมดกิเลสอาสวะโดยสิ้นเชิง¹⁵

ภาพเทวดา 4 องค์ ในท่าหေးและถือดอกบัวอยู่ในมือ องค์หนึ่งมีกายสีเขียว องค์
หนึ่งมีกายสีแดง องค์หนึ่งมีกายสีขาว และอีกองค์หนึ่งมีกายสีชมพู

¹⁵ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, สองทศวรรษในดงขมิ้น, (กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรู๊ป จำกัด) หน้า 167.

ภาพเทพนม ที่ยอดธรรมมาสน์แทงทะลุเข้าไปในฝ่าเพดาน และ ภาพเทวดาอีกหลายองค์ที่ฝ่าเพดาน หากพิจารณาตามมหาสมยสูตร สูตรที่ว่าด้วยการประชุมใหญ่ของเหล่าเทวดา¹⁶

“ พระผู้มีพระภาคประทับ ณ ป่ามหาวันโกถ์กรุงกบิลพัสดุ์แคว้นสักกะ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ 500 รูป

ครั้นนั้นเทพชั้นสุทธาวาส 4 ตน คิดว่าเทวดา 10 โลกธาตุมารประชุมกัน เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาคพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ นำที่พวกตนจะเข้าไปเฝ้า และกล่าวคาถาคณละบทในสำนักพระผู้มีพระภาค คิดแล้วจึงไปปรากฏเบื้องพระพักตร์พระผู้มีพระภาคแล้วกล่าวคาถากันคณละบท โดยใจความพรรณนาความประสงค์ที่มา ความประพฤติชอบของพระสงฆ์ และพรรณนาว่าผู้ถึงพระพุทธรเจ้าเป็นสรณะย่อมไม่ไปสู่อบาย

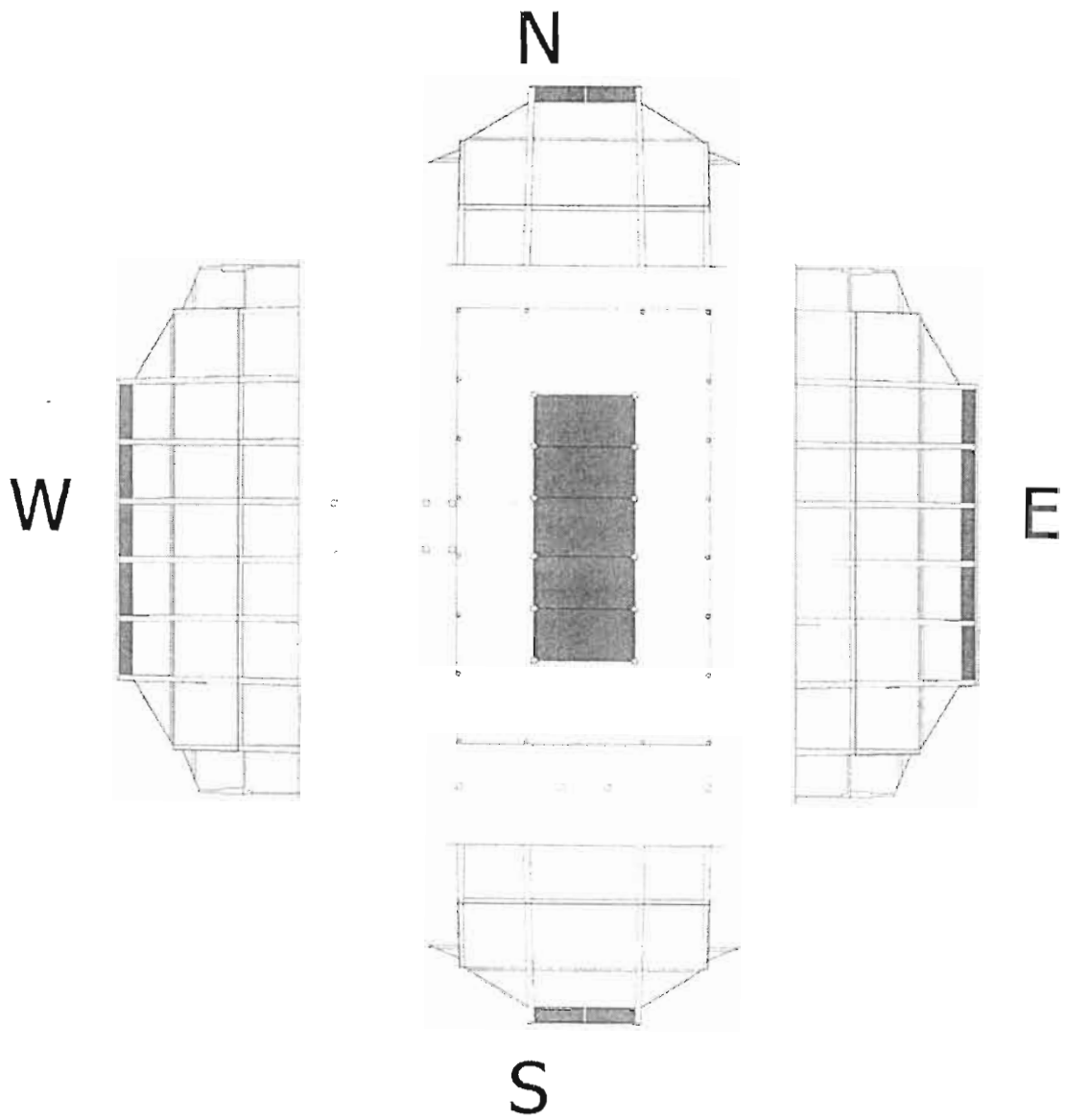
ต่อจากนั้น พระผู้มีพระภาค ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย ตรัสเล่าว่าเทวดามาประชุมครั้งใหญ่ แล้วตรัสประกาศชื่อเทวดาเหล่านั้นโดยละเอียด ”

พระสูตรนี้แสดงหลักทางพระพุทธศาสนาว่า

“ พุทธะ คือ ท่านผู้ตรัสรู้นั้น เป็นผู้สูงกว่าเทวดาทุกประเภท ไม่ว่าจะเทวดาชั้นต่ำหรือสูงสุดถึงชั้นพรหมก็พากันนอบน้อมต่อพุทธ หรือพระพุทธรเจ้า เพราะพุทธเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์สะอาดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง และเป็นสัญลักษณ์แห่งปัญญาความรู้เท่าทันความรู้เท่าทันความจริงที่เป็นเหตุให้หลุดพ้นจากทุกข์ได้ ”¹⁷

¹⁶ มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย) หน้า 334.

¹⁴ อ่างแก้ว



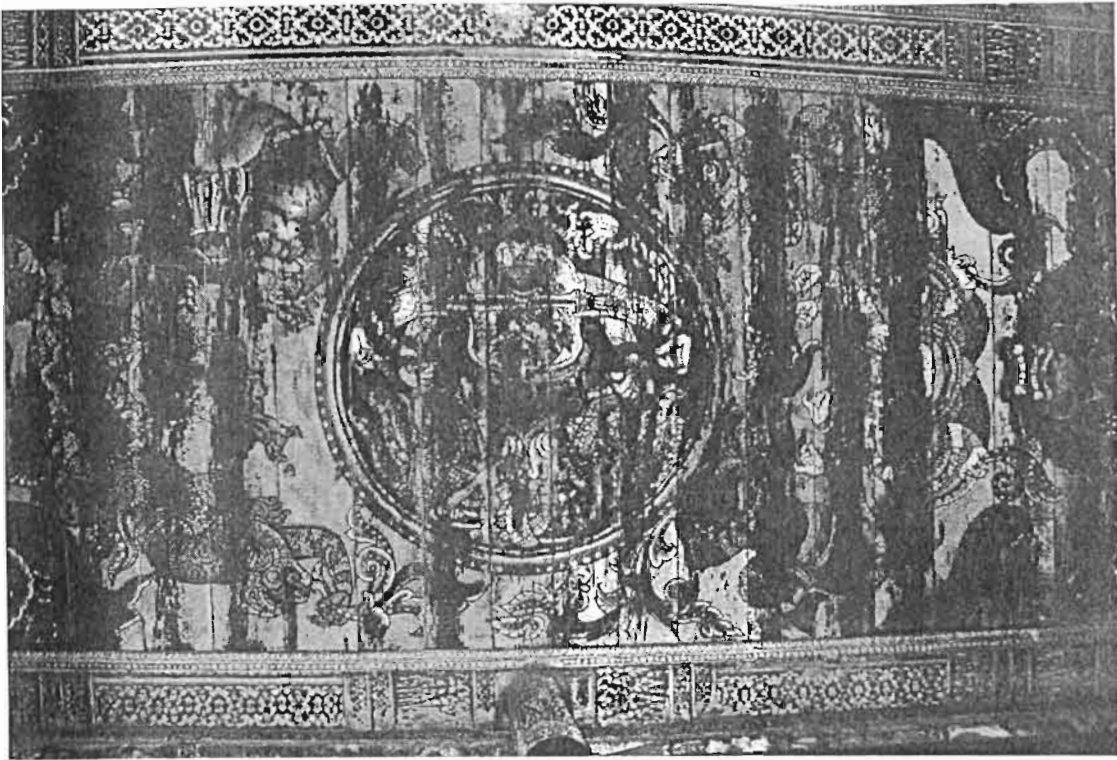
แผนผังแสดงตำแหน่งจิตรกรรมฝาผนังวัดทุ่งหญ้าคมบาง



ภาพแสดงจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ บริเวณผ้าเพดาน และคอสองในประธาน



ภาพแสดงอักษรบอกชื่อช่างเขียน



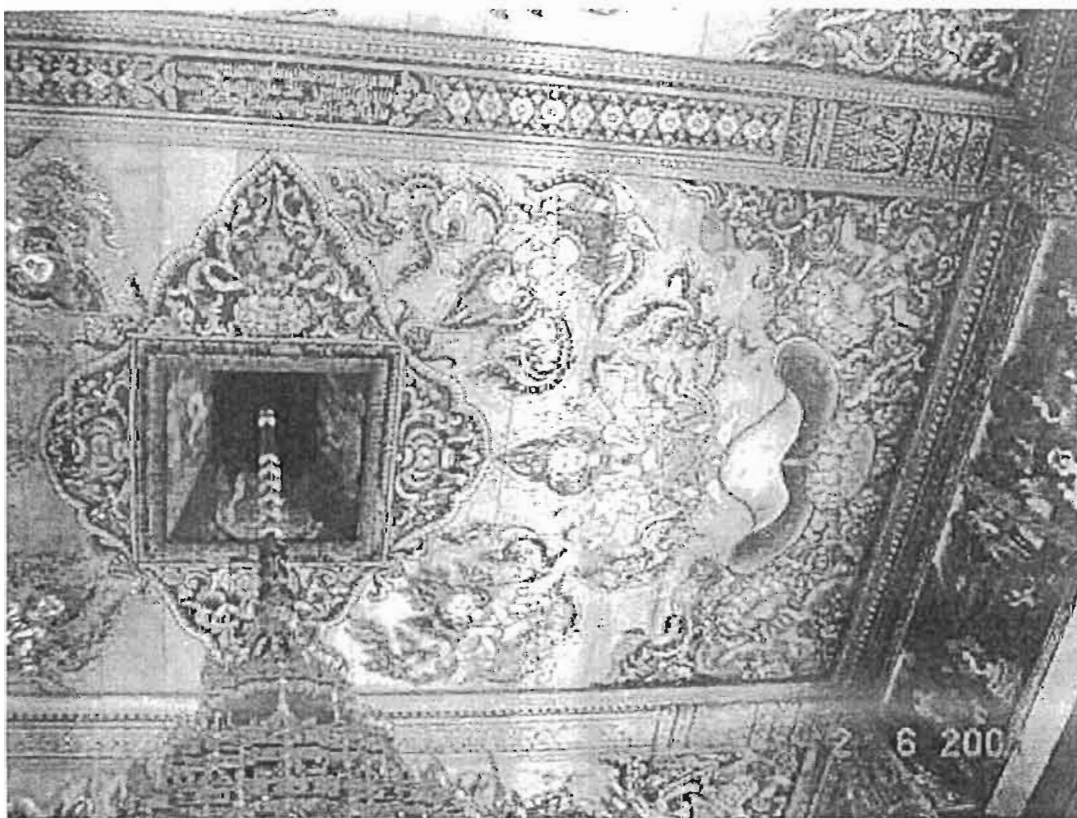
ภาพจับในรามเกียรติ์ (ชำรุด)



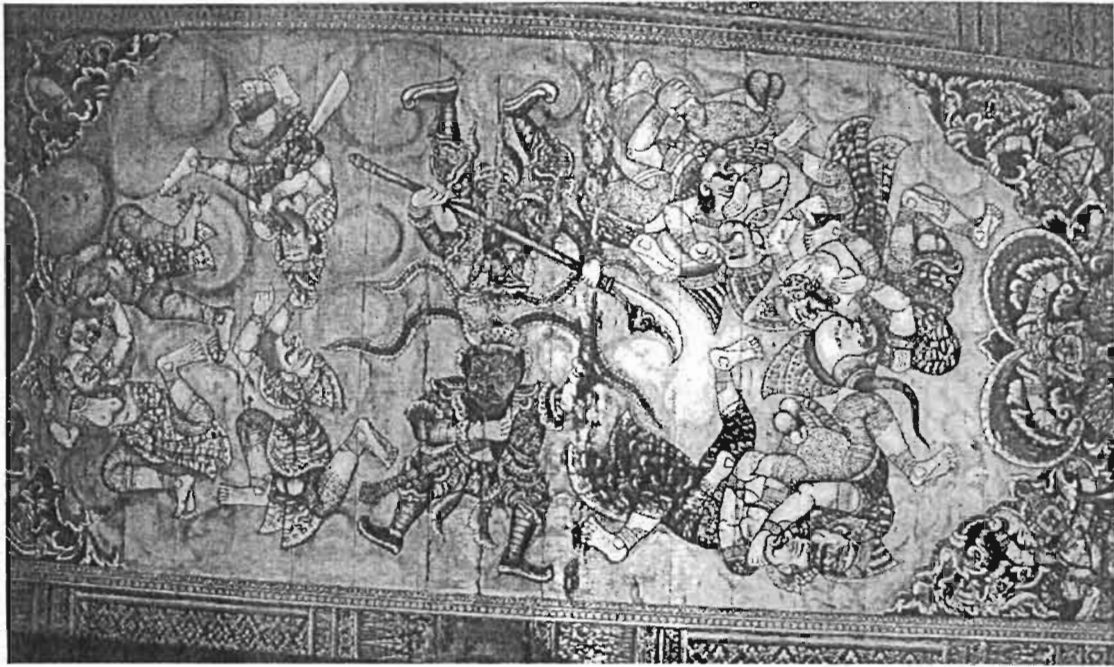
ภาพจับระหว่าง ทศกัณฐ์ นางสีดา พญานก สดาญุ



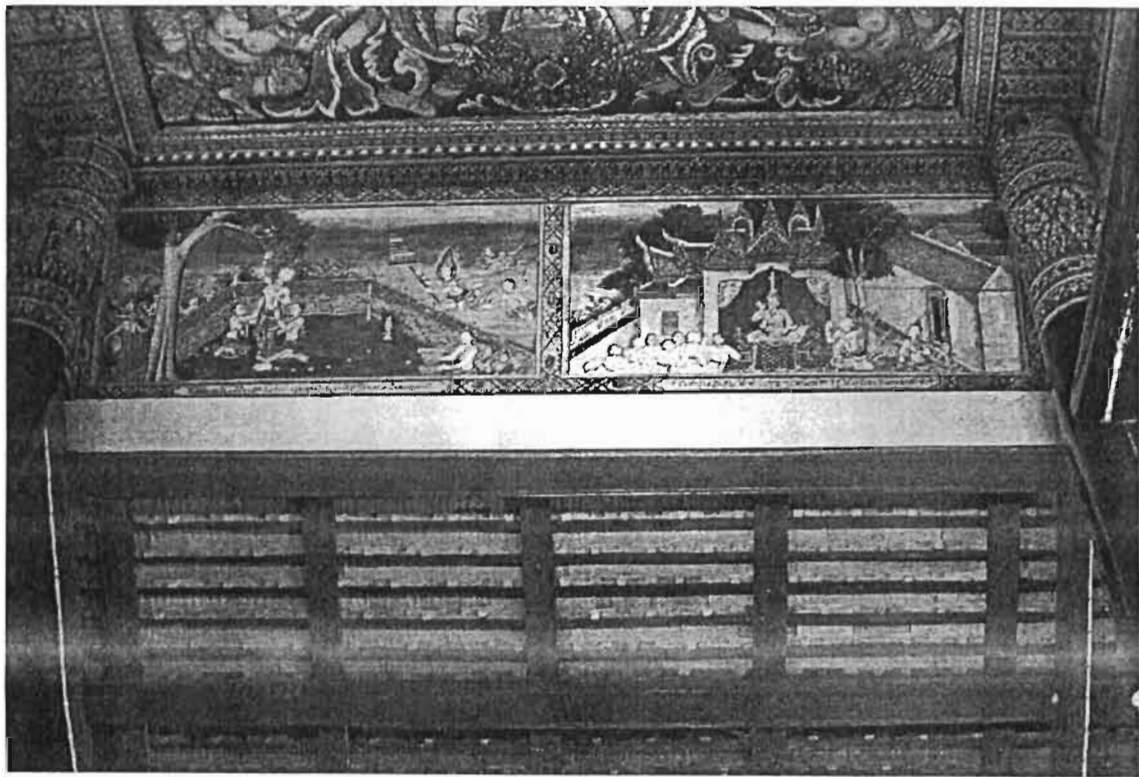
จิตรกรรมฝาเพดาน เขียนภาพเทวดา 4 องค์ ถัดอกบัว



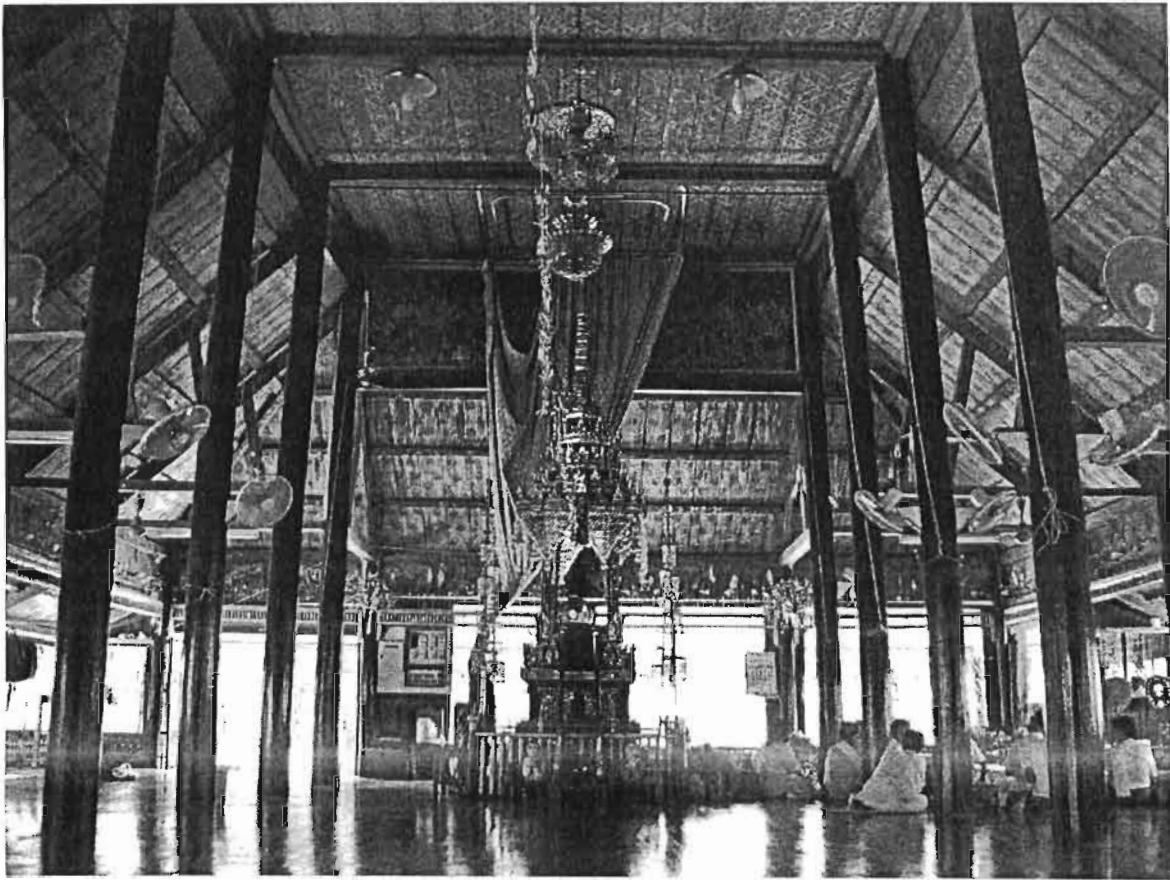
จิตรกรรมฝาเพดาน เขียนภาพเทวดา



จิตรกรรมฝาผนัง เพดาน เขียนภาพเขียนหေး



ภาพจิตรกรรมที่คอสองในประธานเขียนพุทธประวัติ



พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ วัดคงคาราม อ.โพธาราม จ. ราชบุรี

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญวัดคงคาราม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือเป็นประเภทที่เขียนเป็นลายไทย และประเภทที่เขียนเป็นภาพเล่าเรื่อง

ประเภทที่เขียนเป็นลายไทย

ที่ฝาเพดานในประธานเขียนเป็นลายก้านแย่ง

ที่ฝาพาไลตลอดจนโครงสร้างต่างๆเขียนเป็นลายดอกไม้ร่วงบนพื้นขาว

ประเภทที่เขียนเป็นภาพเล่าเรื่อง

ที่บริเวณคอสองในประธาน

ด้านสกัดทิศตะวันออก หันเข้าภายใน เขียนภาพมารผจญ

หันออกภายนอก เขียนพระมาลัย

ด้านสกัดทิศตะวันตก หันเข้าภายในเขียนเรื่องพระมาลัยบูชาพระจุฬามณีเจดีย์

หันออกภายนอกเขียนเรื่องเทวทัต ตอนกลิ้งหิน และเรื่อง

โจร 500 มารุมฆ่าพระโมคคัลลานะ

ด้านทิศเหนือและทิศใต้ เขียนเทพชุมนุม หันหน้าไปทางมารวิชัย

ที่บริเวณคอสองชายคาพาไล

เขียนเรื่องทศชาติ

คตินิยมในงานจิตรกรรม สำหรับฝาผนังพระอุโบสถที่ด้านหน้าระหว่างประตู ตรงข้ามพระประธาน ส่วนมากมักเขียนภาพพุทธประวัติตอนมารผจญ

มาร (Māra) คือ สิ่งที่มาบุคลลให้ตาบจากคุณความดี หรือ จากผลที่หมายอันประเสริฐ

คือ สิ่งที่ล้างผลาญความดี

คือ ตัวการที่จำกัดหรือขัดขวางบุคคลมิให้บรรลุผลสำเร็จอันดีงาม¹⁸

มารผจญ¹⁹ (Assault of Māra) เป็นเหตุการณ์ในพุทธประวัติตอนที่พระพุทธรเจ้าจะตรัสรู้ พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ พญาวสวัตตีมารได้ใช้ความพยายามครั้งสุดท้ายที่จะขัดขวางมิให้พระมหาบุรุษตรัสรู้พระสัมพัญุตญาณได้สำเร็จ จึงเนรมิตรทั้งชายและหญิงข้างละ 1,000 ถือสรรพอาวุธต่างๆ ขี่ช้างคิริเมชล์ยกพลพยุหเสนามารพร้อมด้วยศัสตราวุธร้ายแรงนานาชนิด เหาะมาทางอากาศด้านทิศเหนือ เข้ามาทางซ้ายของพระพุทธรองค์ซึ่งประทับหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก

¹⁸ พระเทพเวที (ประยูรค์ ประยูค โต) , พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2535.) หน้า 204.

ล้อมเขตโพธิบัลลังก์ของพระองค์ไว้ เหล่าเทพดาทั้งหลายในหมื่นจักรวาลที่พากันมาห้อมล้อมถวาย การสักการบูชาพระองค์อยู่ต่างก็ตระตกใจ พากันหนีไปยังขอบเขาจักรวาลทั้งสิ้น ทั้งพระองค์ให้ ต่อสู้กับเหล่ามารร้ายแต่เพียงลำพัง แต่มหาบุรุษก็ยังคงประทับนั่ง มิได้ทรงสะทกสะท้านหวาดหวั่น พระองค์ทรงระลึกถึงพระบารมี 10 ทศ ที่ทรงบำเพ็ญมาแล้วในพระอดีตชาติเป็นเกาะคุ้มครองพระองค์ หลังจากที่พญามารเห็นว่าท่าฝน 9 ประการซึ่งตนบันดาลให้ตกลงมาไม่สามารถทำอันตรายพระมหา บุรุษได้แล้ว ก็ขู่กรร โทษให้พระองค์เสด็จลุกจากรัตนบัลลังก์ซึ่งพญามารอ้างว่าเกิดขึ้นเพราะบารมีของ ตน และทูลถามพระมหาบุรุษว่า พระองค์ทรงมีหลักฐานอันใดที่แสดงว่าได้ทรงบำเพ็ญบุญบารมีมาก มายจนเกิดรัตนบัลลังก์ขึ้น พระองค์ทรงเหยียดพระหัตถ์ขวาชี้พระคชนี้ลงบนพื้นปฐุธา อ่างนางพระ ธรณีเป็นสักขีพยาน ทันใดนั้นนางพระธรณีก็ปรากฏกายขึ้นบิดน้ำทักษิโณทกในมวยผมให้หลังไหล ท่วมทันพลมาร พัดพาทองทัพบารกระจัดกระจายสูญหายไปสิ้น และความแรงของน้ำก็ได้หุ้มซัดพา ช้างคิริเมฆลให้ลอยไปตามกระแสน้ำจนถึงมหาสมุทร ในที่สุดพญามารจึงยอมอ่อนน้อม ทั้งสรรพาวุธ ทั้งหลายประนมหัตถ์ทั้ง 2,000 ถวายนมัสการพระมหาบุรุษ แล้วกลับสู่เทวพิภพ

พระมาลัย (Malai) พระอรหันต์เถระองค์หนึ่งในพระพุทธศาสนา เป็นผู้มโหทธิมาก สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ และกอบไปด้วยเมตตาคัจฉันแรงกล้า²⁰ ได้ลงไปโปรดสัตว์ถึงใน นรกภูมิ และ เหาะขึ้นไปบูชาพระจุฬามณีเจดีย์ในดาวดึงส์สวรรค์ ได้นำเรื่องนรกและสวรรค์มาเทศน์ ให้มนุษย์ในโลกฟัง

จุดประสงค์ของเรื่องพระมาลัยนี้เพื่อเป็นการย้ำเตือนให้ให้ผู้คนรู้จักกลัวการทำบาป และ ชี้้นำให้หมั่นทำบุญให้ทานด้วยใจศรัทธา เพื่อแผ่ส่วนกุศลไปถึงบรรดาญาติพี่น้องของตนที่ได้รับทุกข์ ทรมานอยู่ในนรก อานิสงค์แห่งการทำบุญจะทำให้ได้ไปเกิดในสวรรค์

จุฬามณีเจดีย์ (Culamani - cetiya) พระธาตุเจดีย์ตั้งอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หน้าเวชยันตวิมาน ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของนครไตรตรึงษ์ เป็นที่สักการะบูชาของท้าวสักกเทวราช และเทพดาทั้งหลาย พระมาลัยได้นำดอกบัว 8 ดอกที่มีบุรุษยากจนซึ่งมีความศรัทธาในพระมาลัยเก็บ มาถวาย (โดยตั้งปณิธานขอให้พ้นจากความยากจนในภายหลัง) ขึ้นไปบูชาพระจุฬามณีเจดีย์

พระเทวทัต (Devadatta) เป็นพระเชษฐภคตาของพระนางยโสธราพระชายาของเจ้า ชายสิทธัตถะ บำเพ็ญมานจนได้โลกิณอภิญญา ต่อมาคิดจะปกครองคณะสงฆ์แทนพระพุทธเจ้า จึง ได้ไปทูลขอพระพุทธองค์ให้ทรงสละภิกษุสงฆ์ให้แก่ตน พระพุทธองค์ทรงปฏิเสธทำให้พระเทวทัตเกิด

²⁰ สนธิวรรณ อิศริล, รองศาสตราจารย์, อภิธานศัพท์จิตรกรรมไทยเนื่องในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536.) หน้า 404.

ความอาฆาตแค้นจึงได้คิดจะปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า จึงทูลขอพระเจ้าอาชาติศัตรูให้ส่งนายขมังธนูไปลอบปลงพระชนม์พระพุทธองค์ ผลปรากฏว่าไม่สำเร็จเพราะนายขมังธนูเหล่านั้นกลับใจเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเสียหมดทุกคน พระเทวทัตจึงลงมือเอง โดยการกลิ้งหินใหญ่ให้ลงมาทับพระพุทธองค์ แต่ก็ไม่สำเร็จอีก เพียงแค่สะกดหินที่แตกตกลงมากระทบพระบาทหื้อพระโลหิตเท่านั้น พระเทวทัตยังไม่ล้มเลิกความตั้งใจที่จะปลงพระชนม์พระพุทธองค์ สั่งให้คนเลี้ยงช้างปล่อยช้างนาฟ้าศิริให้ไปทำร้ายพระพุทธองค์ขณะทรงบิณฑบาตอีก แต่พระพุทธองค์ ทรงแผ่เมตตาจิตทำให้ช้างลายความดุร้ายลงกลับเข้าโรงช้างไป เมื่อไม่สามารถปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าได้ พระเทวทัตจึงชวนพรรคพวกเสนอข้อปฏิบัติ 5 ประการ เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเคร่งครัดกว่าพระพุทธองค์ แต่พระพุทธองค์ก็ทรงปฏิเสธอีก เป็นเหตุให้พระเทวทัตถือโอกาสประกาศว่าตนเคร่งครัดกว่าพระพุทธเจ้าและชักชวนให้ภิกษุที่บวชใหม่ประมาณ 500 รูปแยกออกไปจากกลุ่ม พระภิกษุเหล่านั้นเมื่อได้ฟังพระโมคคัลลาและพระสารีบุตรแสดงธรรมบังเกิดดวงตาเห็นธรรมได้ตามกลับไป เป็นเหตุให้พระเทวทัตถึงกับอาเจียนเป็นโลหิตเมื่อได้ทราบข่าว พระเทวทัตอาพาธหนักเป็นเวลานานถึง 9 เดือน ปรารถนาจะเห็นพระพุทธองค์เป็นครั้งสุดท้ายเพื่อขอโทษกรรม เมื่อภิกษุสาวกของพระเทวทัตหามเตียงที่พระเทวทัตนอนมาวางลงพระเทวทัตได้ลุกขึ้นนั่งห้อยเท้า ทันใดนั้นแผ่นดินได้แยกออก พระเทวทัตจมลงในพื้นดินถึงระดับคางพระเทวทัตได้ขอขมาพระพุทธองค์ในความผิดกรรมจริงที่ท่านได้ก่อขึ้น ความว่า

“ ข้าพระองค์ขอถวายกระดูกคาง พร้อมลมหายใจ บูชาแด่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐยิ่งกว่าเทพ พระผู้ทรงเป็นยอดผู้ฝึกคน พระผู้มีสัตย์ปัญฺตญาณ พระผู้มีลักษณะงดงาม อันเกิดจากผลบุญมากมาย ”²¹ เมื่อก้าวจบก็จมลงไปในแผ่นดิน ผลของบาปกรรมที่ได้กระทำทำให้พระเทวทัตไปเกิดในอเวจีมหานรก การที่พระเทวทัตขอถวายอัฐิคางด้วยความสำนึกผิด เป็นอันสงฆ์ให้พระเทวทัตได้ตรัสรู้เป็นปัจเจกพุทธะ นามว่า อัญญิสสระ ในอีก 100,000 กัปข้างหน้า²²

โจร 500 มารุมฆ่าพระโมคคัลลันะ พระโมคคัลลันะนั่งขัดสมาธิอยู่อย่างสงบหน้าอาศรม มีขอวางขายซ้อนทับมือซ้ายอยู่บนดักปางสมาธิ แต่ผืนหน้าไปทางขวา มองดูโจรทั้งหลายที่ถือไม้วิ่งกรูกันเข้ามาทำร้ายร่างกายท่าน พระโมคคัลลันะทำปาฏิหาริย์ประสานกระดูก แล้วเหาะไปเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อทูลลาเข้าสู่นิพพาน²³

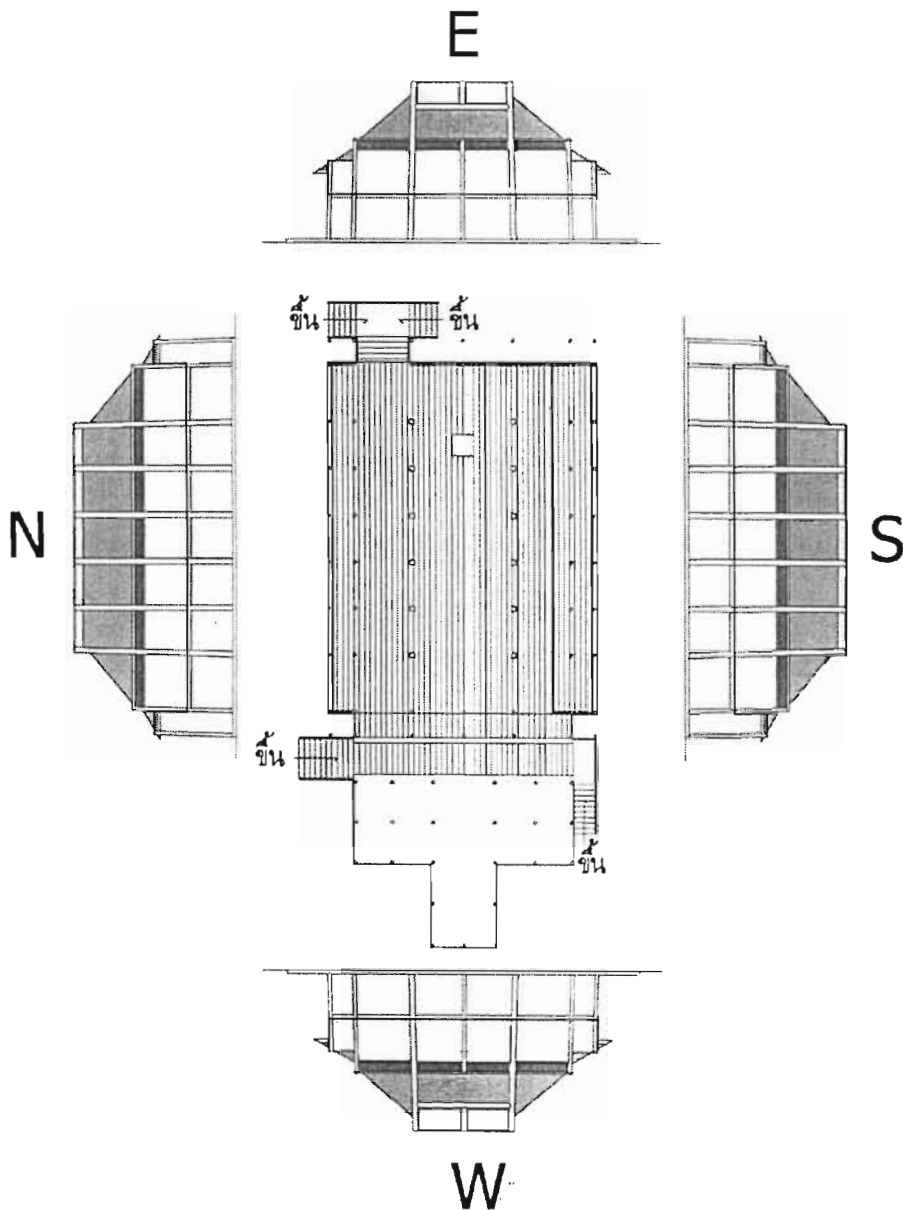
ชาดก (Jataka) เป็นเรื่องเล่าพระอดีตชาติของพระพุทธเจ้าศากยโคดม เมื่อพระองค์เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ เป็นมนุษย์บ้าง สัตว์บ้าง เทวดาบ้าง ยักษ์บ้าง หมุนเวียนไปตาม

²¹ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, ศ. พิเศษ, บางแง่มุมเกี่ยวกับพระพุทธองค์, (กรุงเทพฯ : หอรัตนชัยการพิมพ์, 2544.) หน้า 97.

²² สนธิวรรณ อิศรลิม, รศ., อภิธานศัพท์จิตรกรรมไทยเนื่องในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536.) หน้า 142.

²³ อ้างแล้ว หน้า 390.

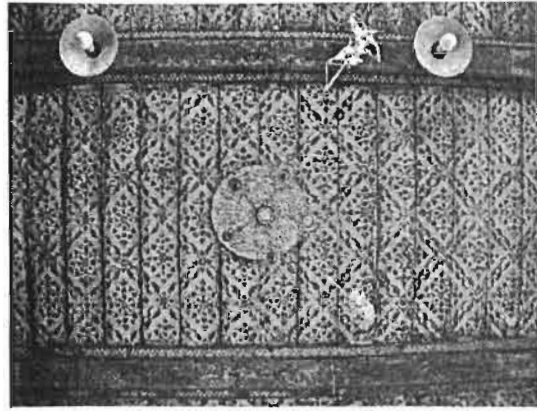
สังสารวัฏ เป็นจำนวนถึง 547 หรือ 550 พระชาติ ในแต่ละพระชาติพระโพธิสัตว์มีบทบาทแตกต่างกันออกไป ตั้งแต่มีสติปัญญาน้อยจนถึงสติปัญญาลึกซึ้ง ทรงบำเพ็ญบารมีอย่างหยาบไปจนถึงละเอียดประณีต เพื่อทำลายกิเลสให้ลดน้อยถอยลง จนสามารถตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ในที่สุด จำนวนชาดกที่มีอยู่ถึง 547 หรือ 550 เรื่องนั้น แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ตามความสั้นยาวของคาถา ชาดกที่มีคาถาเกิน 80 คาถาขึ้นไป มีอยู่ทั้งหมด 10 เรื่อง เรียกว่า "มหานิบาตชาดก" ซึ่งเรารู้จักกันในนาม " ทศชาติชาดก " หรือ " พระเจ้าสิบชาติ " ²⁴



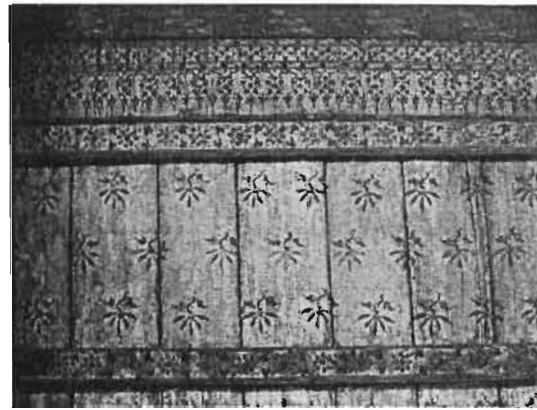
แผนผังแสดงตำแหน่งจิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม

²⁴ สนธิวรรณ อิศรลิม, รองศาสตราจารย์, อภิธานศัพท์จิตรกรรมไทยเนื่องในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536.) หน้า 308-309.

ผ้าแพดาน (โถงในประธาน) เขียนลายก้านแย่ง



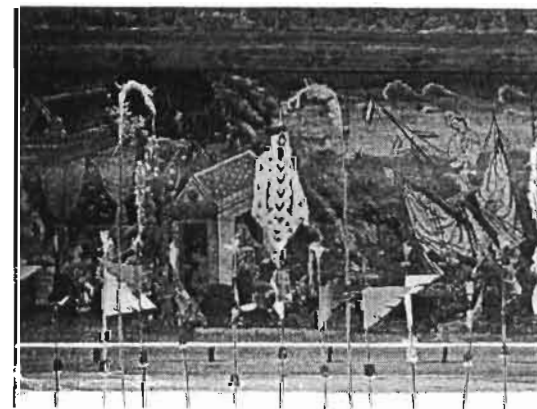
ผ้าแพดาน (พาไล) เขียนลายดอกไม้ร่วง



เทพชุมนุม หันหน้าไปทางมารวิชัย



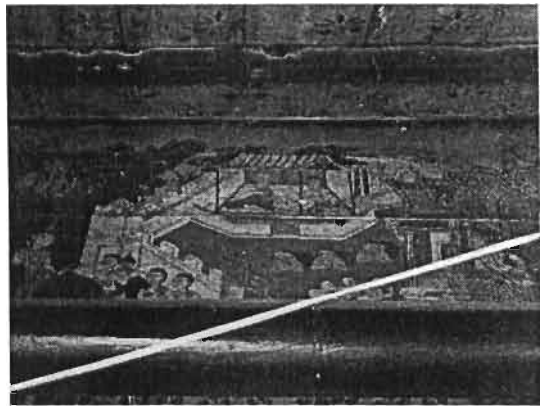
บริเวณคอสองชายคาพาไลเขียนเรื่องทศชาติ



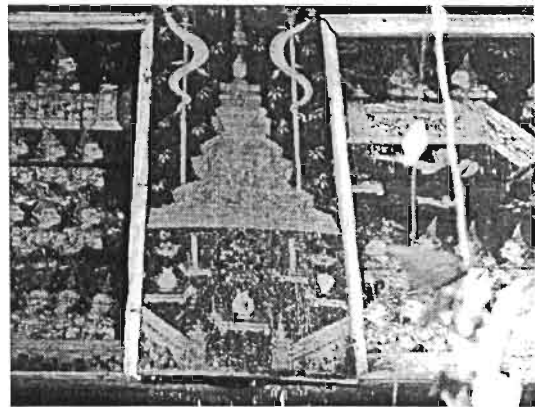
ภาพมารผจญ (แผงแรกคอสองด้านตะวันออก)



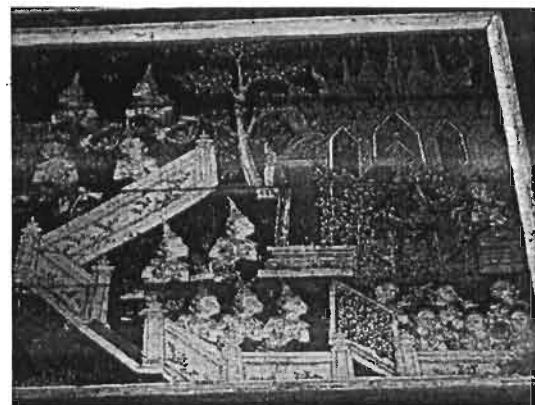
พระมาลัย (แผงแรกคอสองด้านตะวันออก)

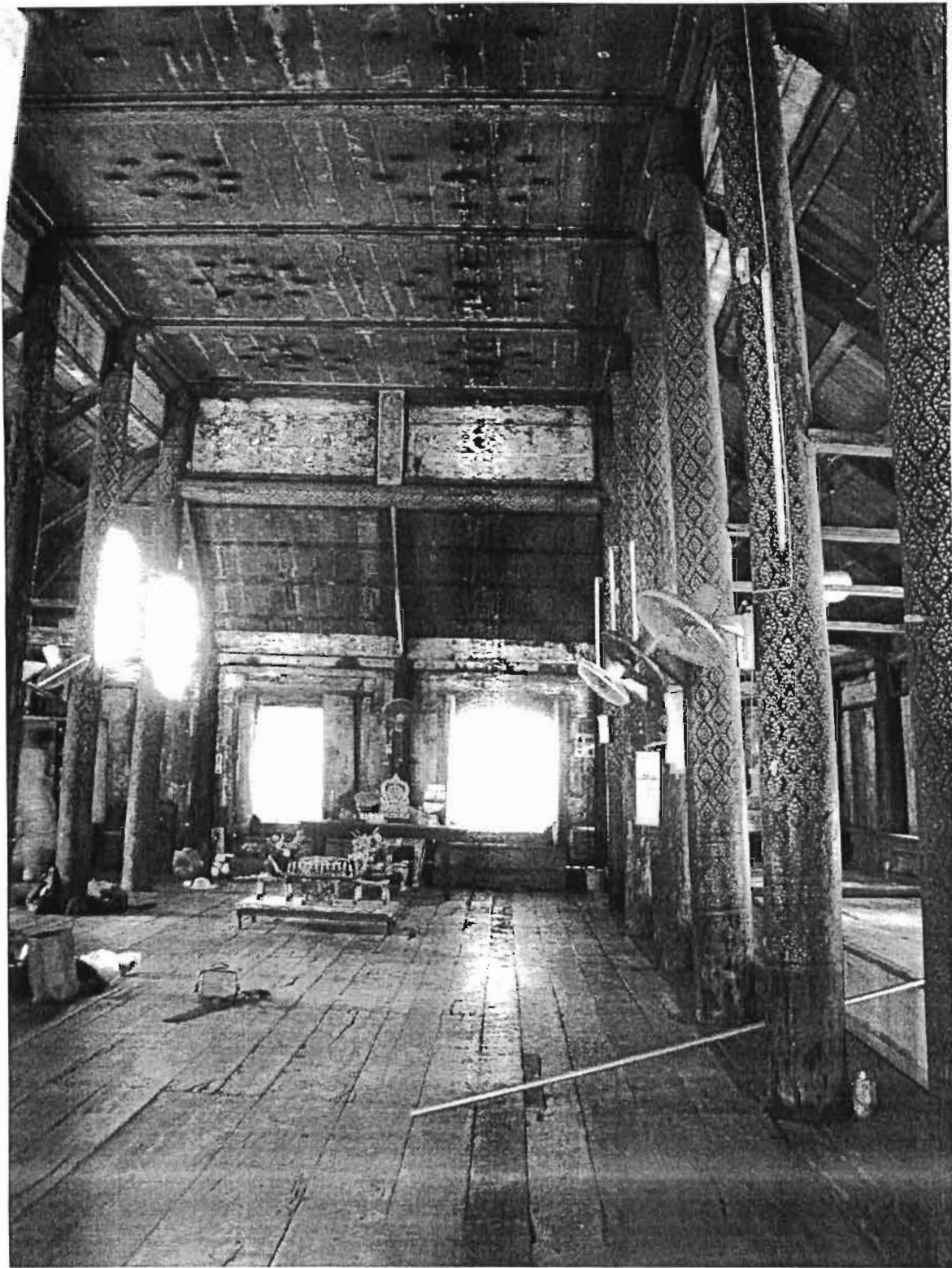


พระมาลัยบูชาพระจุฬามณีเจดีย์



เหล่าเทวดา บูชาพระจุฬามณีเจดีย์





พื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญวัดวัดแก้วไพฑูรย์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เป็นประเภทที่เขียนเป็นลายทอง และประเภทที่เขียนเป็นภาพเล่าเรื่อง

ประเภทที่เขียนเป็นลายทองนั้น เขียนที่โครงสร้างรับน้ำหนักอาคาร ได้แก่

เสาในประธาน	เขียนลายพุ่มข้าวบิณฑ์ โคนและปลายเสาเขียนลายกรวยเชิง
เสาพาไล	เขียนลายมังกร (ลบเลือนไม่เห็นสี)
ซื่อพาไล	เขียนลายหน้ากระดาน

ประเภทที่เขียนเป็นภาพเล่าเรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

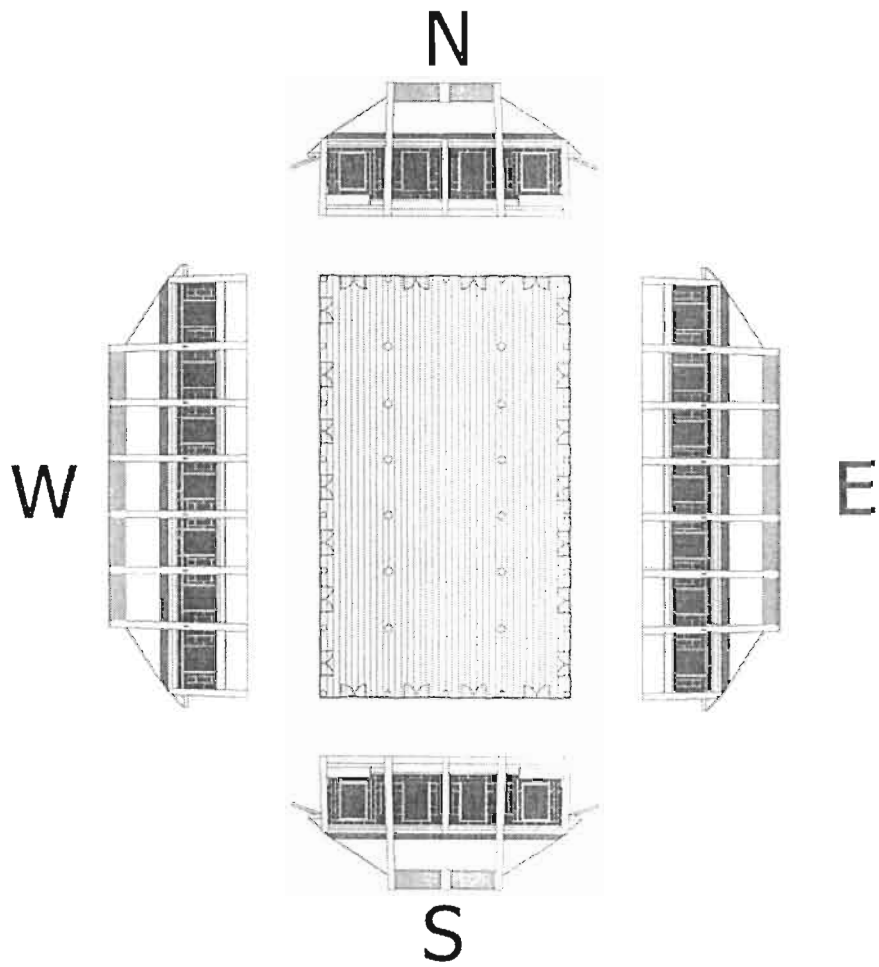
ช่วงบน บริเวณคอสองในประธาน เขียนภาพเทวดาหันหน้าไปทางมารผจญ บริเวณคอสองด้านสกัดด้านตะวันตก เขียนกระทำบูชาพระพุทธเจ้า บริเวณคอสองด้านสกัดด้านตะวันออก เขียนมารผจญ มีแม่ธรณี บิดมวยผม แต่พระพุทธรูปนั้นเป็นปางสมาธิ

ฝ้าพาไลที่ต่อจากคอสองในประธาน (ลบเลือนไม่ชัดเจน)

ช่วงล่าง บริเวณไม้ปิดช่องระหว่างจันทัน เขียนภาพพุทธประวัติ บานประตู-หน้าต่าง เขียนภาพบุคคลหลากหลาย รูปเขียนกึ่งบ้าง รามเกียรติ์บ้าง

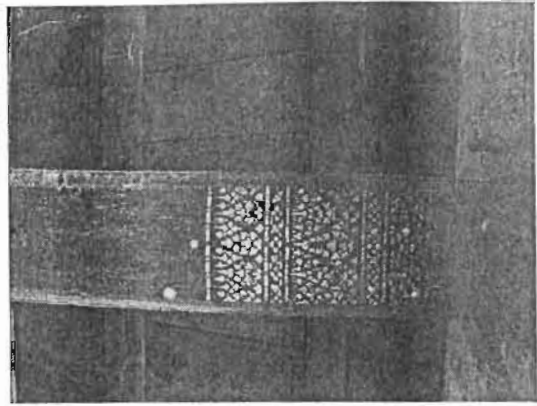
ช่องฝาระหว่างบานประตู-หน้าต่าง โดยรอบอาคารทั้งสี่ด้านเขียน ภาพชาดก²⁵ (ปัจจุบันลบเลือนมากมองแทบไม่เห็น)

²⁵ สุจิตต์ วงษ์เทศ, แม่น้ำลำคลองสายประวัติศาสตร์, ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์นิต พรีนติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, 2544) หน้า

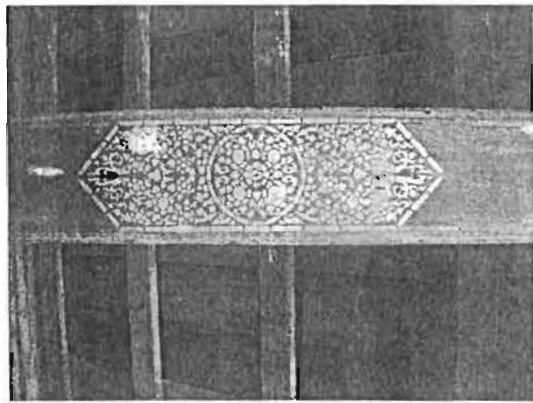


แผนผังแสดงตำแหน่งจิตกรรมฝาผนังวัดแก้วไพฑูรย์

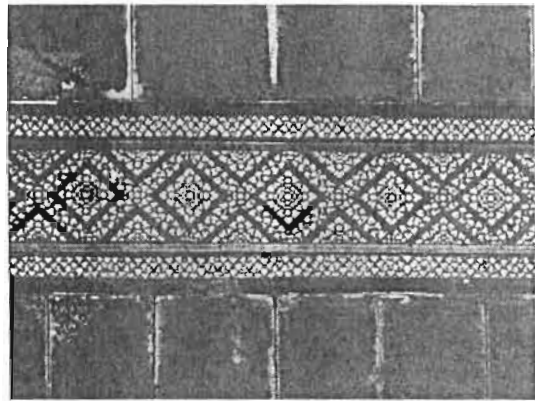
จิตรลายทอง ใต้ชื่อยึดเสาพาไล



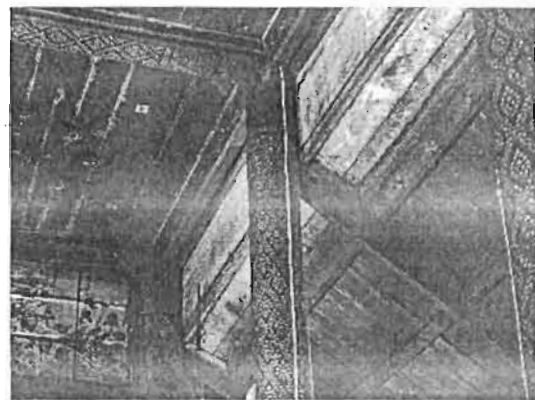
จิตรลายทอง ใต้ช่วงกลางชื่อยึดเสาพาไล



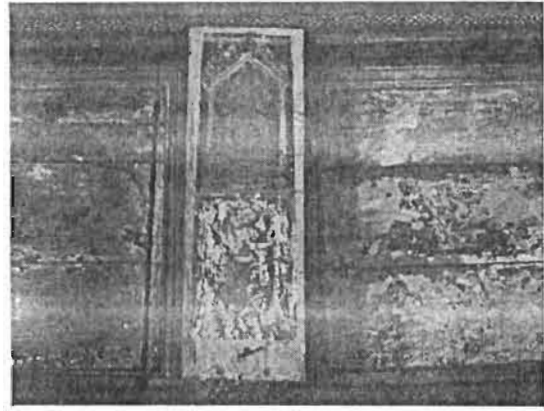
จิตรลายทอง ใต้ชื่อยึดเสา



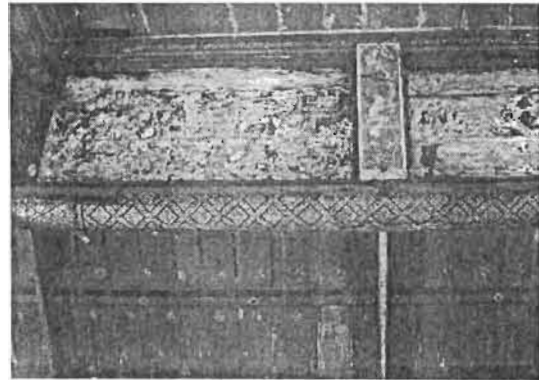
ทัศนียภาพแสดงตำแหน่งจิตรกรรมในส่วนต่างๆ



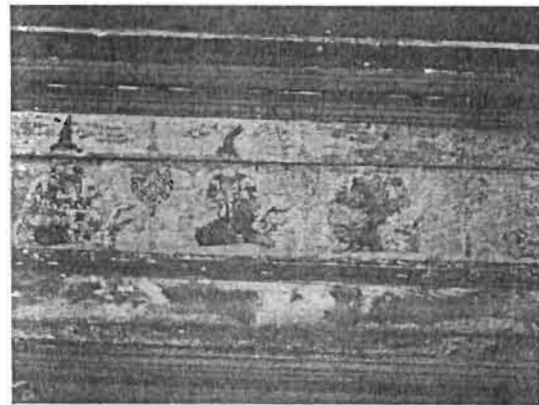
มารผจญที่แผงแรงคอสองด้านตะวันออก



กระทำบูชาแผงแรงคอสองด้านตะวันตก



ภาพเทพชุมนุมที่คอสองด้านเหนือ - ใต้



ภาพพุทธประวัติ ที่แผงปิดระหว่างจันทัน





พื้นที่เว้นว่างศาลาการเปรียญ วัดกษัตราธิราช อ.พระนครศรีอยุธยา
จ.พระนครศรีอยุธยาอยุธยา

งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญ

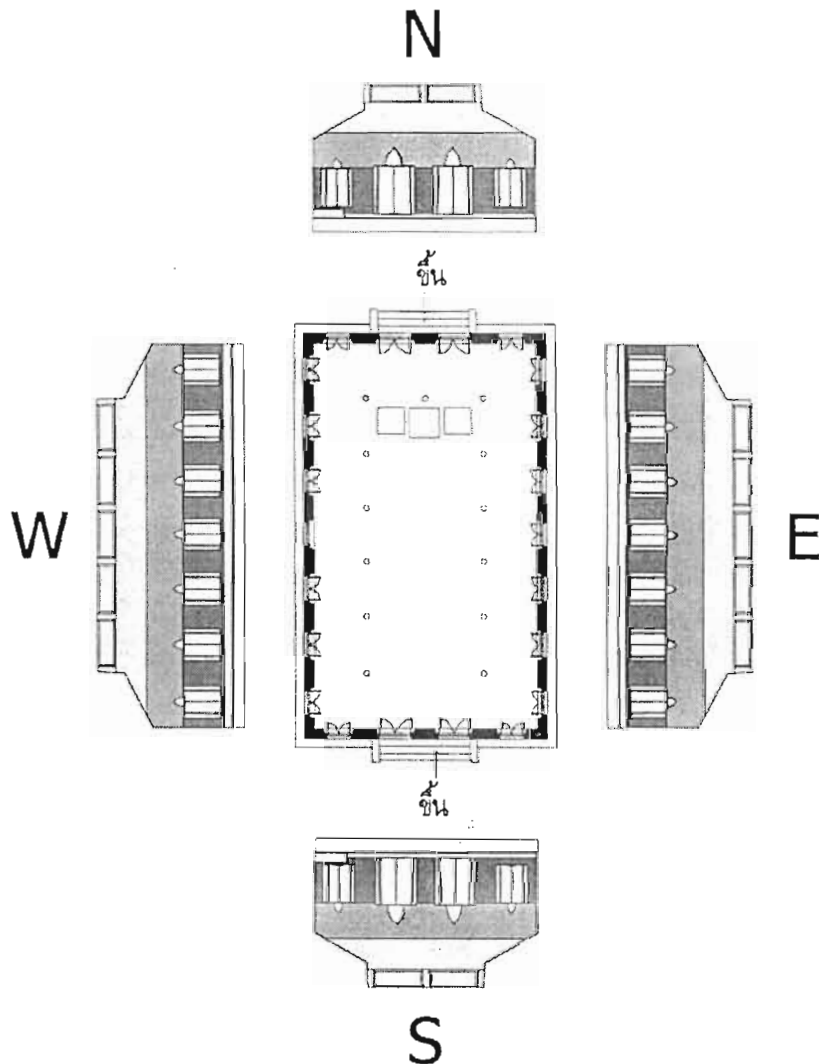
งานจิตรกรรมภายในศาลาการเปรียญวัดกษัตราธิราช แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

- ประเภทที่เขียนเป็นลายไทยนั้น เขียนที่ฝ้าเพดานเป็นลายดาวเพดาน, เขียนที่ฝาพาไลตลอดจนโครงสร้างต่างๆเป็นลายดอก

- ประเภทที่เขียนเป็นภาพเล่าเรื่อง ที่ผนังปูนโดยรอบอาคาร แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

- ช่วงบน เนื้อขอบวงกบประตู-หน้าต่าง ลำดับภาพเวียนขวา เป็นภาพพุทธประวัติ เริ่มต้นที่มุ่มขวามนังสกัดด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

- ช่วงล่าง ได้ขอบวงกบประตู-หน้าต่าง ลำดับภาพเวียนขวา เป็นภาพชาดก เริ่มต้นที่มุ่มขวามนังสกัดด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ



แผนผังแสดงตำแหน่งแรเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดกษัตราธิราช

จิตรกรรมฝาผนังช่วงบน เหนือหน้าต่าง



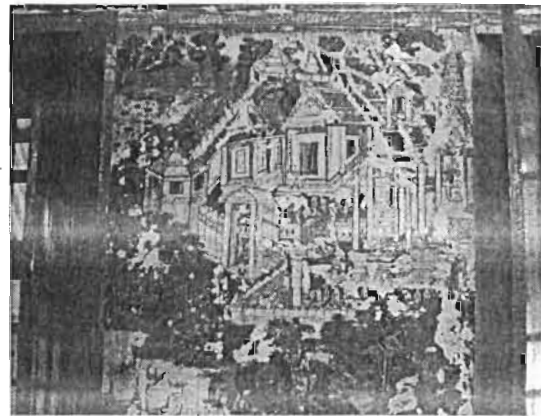
จิตรกรรมฝาผนังช่วงบน



จิตรกรรมฝาผนังช่วงล่าง ระหว่างประตู



จิตรกรรมฝาผนังช่วงล่างระหว่างหน้าต่าง



บทที่ 5 วิเคราะห์รูปแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ

- 5.1 รูปแบบการจัดวางศาลาการเปรียญในผังบริเวณของวัด
- 5.2 รูปแบบของการจัดองค์ประกอบในแผนผังสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ
- 5.3 สัดส่วนของอาคารศาลาการเปรียญ
- 5.4 รูปแบบของโครงสร้างหลังคาอาคารศาลาการเปรียญ

การเปรียญ หรือ ธรรมศาลา (*Dhammasala*) ตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์¹ หมายถึง ห้องโถงสำหรับการศึกษาทางศาสนา (preaching hall : study hall) ตามพจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรม² หมายถึงสถานที่สำหรับสงฆ์แสดงธรรม หรือเป็นที่ประกอบกรกฎศุล แต่ก่อนเป็นที่สำหรับศึกษาธรรม

สถานที่ในวัดตามพุทธานุญาติเดิม สำหรับพระสงฆ์จำนวนมากทำกิจกรรมทางการศึกษา ได้แก่ ประชุม แสดงธรรม สนทนา สภาจักจา อภิปราย ตอบปัญหาธรรม นอกจากอุโบสถแล้วคือ “ อุปัฏฐานศาลา ”³ ซึ่งจะเป็นทั้งโรงฉัน และหอประชุม เมื่อพระภิกษุสงฆ์ว่างจากการศึกษาปฏิบัติส่วนตัวแล้ว

ในวัฒนธรรมสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงรอบรู้หลักธรรมในพระศาสนา ทรงบำรุงการศาสนาและการศึกษาพระศาสนา ทรงอาราธนาพระสงฆ์ลังกาวงศ์ผู้รอบรู้พระไตรปิฎกจากนครศรีธรรมราชมาพำนักในกรุงสุโขทัย โปรดให้มหาเถระแสดงธรรมแก่แก่อุบาสกอุบาสิกาในวันธรรมสวนะ สถานที่ที่พระองค์ทรงจัดเตรียมให้พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนานั้นเป็น “ บริเวณพื้นที่โล่งปุดด้วยแผ่นดินไต้ร่มดงตาล ” ดังความในจารึกว่า “ 1214 ศก ปีมะโรงพ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรีสขนาลัยสุโขทัยนี้ ปลุกไม้ตาลนี้ไต้สืบสี่เข้า จึงให้ช่างพันขดานหินตั้งหว่างกลางไม้ตาลนี้ วันเดือนดับเดือนเอนกแปดวัน วันเดือนเต็มเดือนข้างแปดวัน ฝูงปู่ครูเถรมหาเถรขึ้นนั่งเหนือขดานหิน สุตธรรมแก่อุบาสิกา ...”

ในวัฒนธรรมอยุธยา คำว่า “ ศาลาการเปรียญ ” ได้ปรากฏขึ้นในหนังสือพระราชพงศาวดารหลายตอน เช่น ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ความว่า “ ...สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวอุทิศถวายนิวาสน์เป็นบริเวณออกไปโยชน์หนึ่งโดยล้อมรอบ แล้วทรงพระกรุณาตรัสสั่งให้ช่างจับการสถาปนา เป็นมณฑปสวมพระบรมพุทบาทแลสร้าง พระอุโบสถ พระวิหาร การเปรียญ ตึกกว้านกุฎิสงฆ์เป็นอนุสาวรีย์...” ในแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวปราสาททอง ความว่า “ ...พระเจ้าอยู่หัวให้สถาปนาสร้างพระมหาธาตุเจดีย์มีพระระเบียงรอบ แลมุมพระ

¹พระเทพเวที (ประยูรช ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์, (กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2537.) หน้า 369

²ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรม, (กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2532.) หน้า 71.

³พระเทพเวที (ประยูรช ปยุตโต), พระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2537.) หน้า 16.

อาสน์สงฆ์ในพระที่นั่งด้านทิศเหนือ



อาสน์สงฆ์ในพระที่นั่งจอมทองด้านทิศใต้



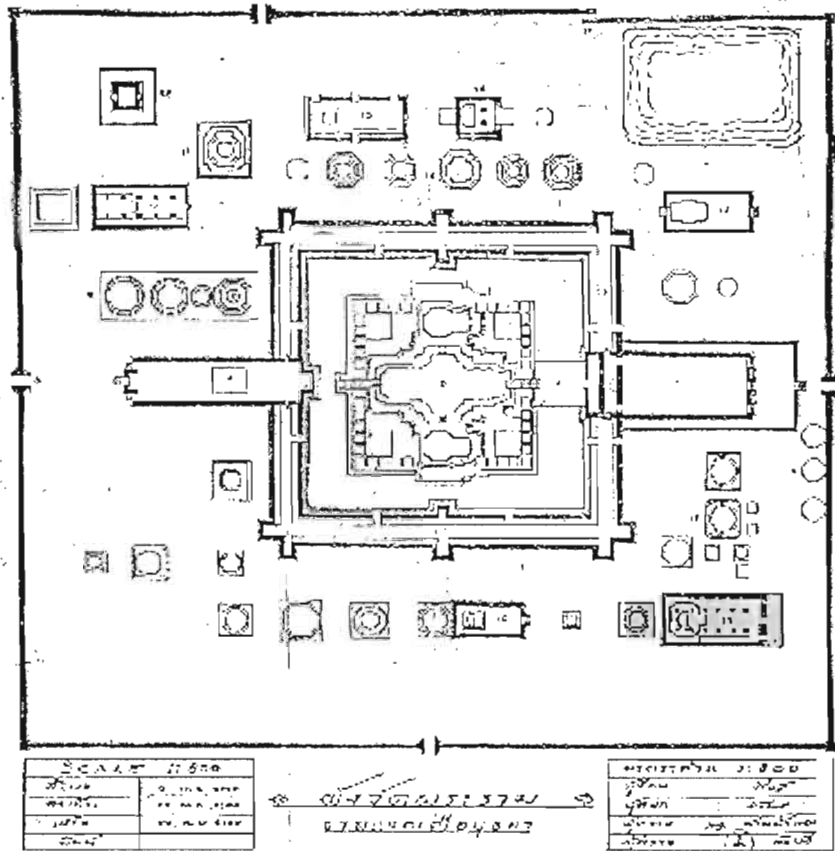
พระที่นั่งจอมทองด้านตะวันออก



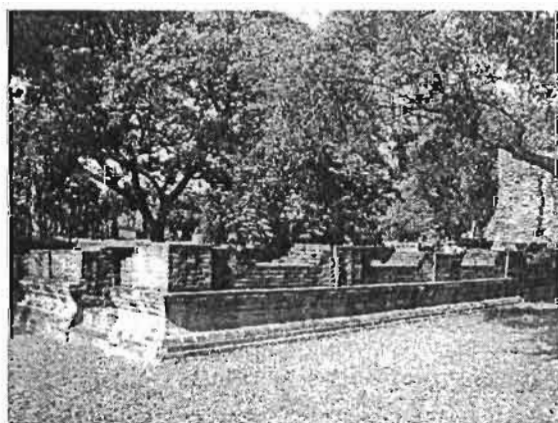
พระที่นั่งจอมทองด้านตะวันตก



วัดราชบูรณะ, วัดพระราม, ตั้งอยู่นอกพระราชวังทางด้านตะวันออก เป็นโบราณสถานที่น่าสนใจของอยุธยาที่มีศาสนาสงฆ์ อาคารได้ถูกจัดวางอยู่ในกำแพงวัดด้านหน้า (ดูในแผนผังของกรมศิลปากร และภาพถ่ายประกอบ) ผังพุทธาวาสประกอบไปด้วยปราสาทประธาน มีพระวิหารตั้งอยู่ด้านหน้าทางทิศตะวันออก พระอุโบสถตั้งอยู่ด้านหลังทางทิศตะวันตก

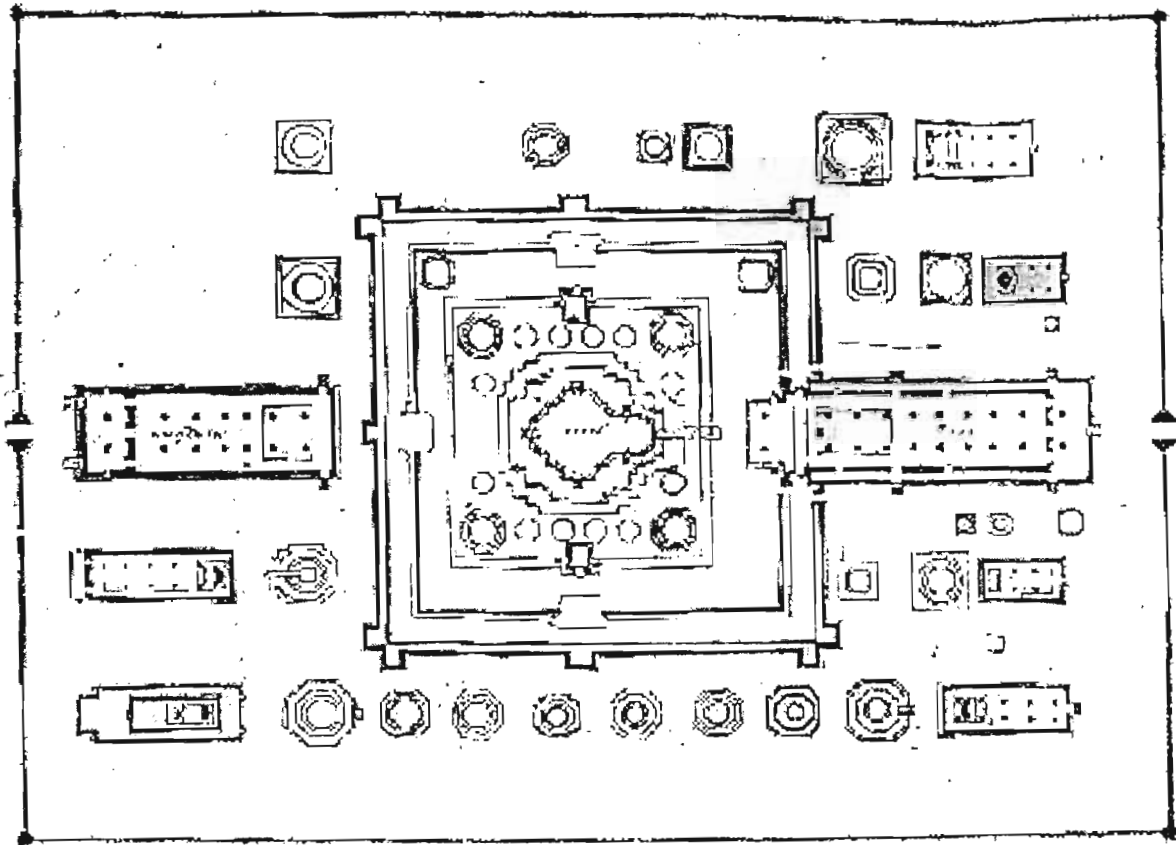


แผนผังวัดราชบูรณะ โดยกรมศิลปากร : กรมศิลปากร



พื้นที่เว้นว่างภายในโบราณสถาน หมายเลข 17

ทัศนียภาพโบราณสถาน หมายเลข 17



SCALE	1:500
DATE	20.12.59
PROJECT	วัดสุทัศน์
PLAT	14.10.59
NO.	100.100

กรมศิลปากร
 ๒๖๒ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๒

ชื่อโครงการ	วัดสุทัศน์
ชื่อ	วัดสุทัศน์
วันที่	๑๕.๑๒.๕๙
ที่	๑๕.๑๒.๕๙
ชื่อ	วัดสุทัศน์

นายสุวิทย์ ๒ นายวิชาญ ๓ นายวิชาญ ๓ นายวิชาญ ๓



พื้นที่เว้นว่างภายในอาคาร



ทัศนียภาพด้านหน้าอาคาร

วัดชัยวัฒนาราม เป็นโบราณสถานที่ไม่ปรากฏร่องรอยของอาคารที่มีอาสน์สงฆ์ แต่ปรากฏเป็นบันทึกว่ามีการสร้างศาลาการเปรียญในคราวที่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงสร้างวัด ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าศาลาการเปรียญได้ถูกกำหนดให้อยู่ภายนอกเขตพุทธาวาส และเป็นอาคารโครงสร้างไม้จิงเหลื่อมสภาพลง ข้อความที่กล่าวถึงการสร้างศาลาการเปรียญตอนมีว่า "... แลที่บ้านสมเด็จพระพันปีหลวงนั้นพระเจ้าอยู่หัวให้สถาปนาสร้างพระมหาธาตุเจดีย์มีพระระเบียงล้อมรอบ , แลมุมพระระเบียงนั้นกระทำเป็นเมรุทิศ, เมรุรายอันรจนา, แลกอปรด้วยพระอุโบสถ, พระวิหารการเปรียญ แลสร้างกุฏิถวายสงฆ์เป็นอันมาก แล้วเสร็จให้นามชื่อ " วัดชัยวัฒนาราม "

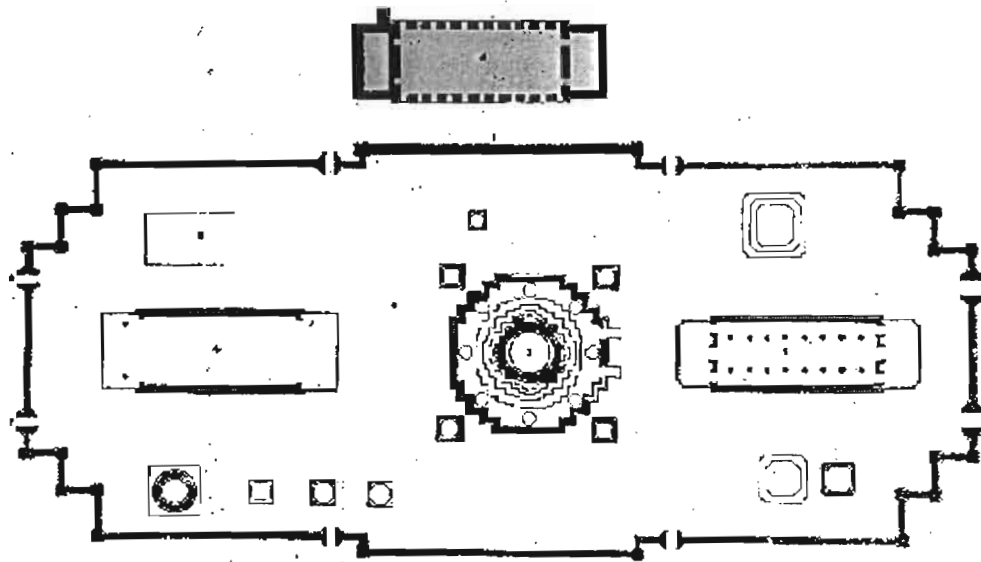
วัดกุฎีดาว เป็นวัดที่มีสิ่งก่อสร้างใหญ่โตและสง่างาม รูปแบบทางสถาปัตยกรรมสะท้อนให้เห็นถึงสถานะภาพที่สำคัญของวัดวังหน้า วัดนี้ตั้งอยู่นอกกำแพงพระนครทางด้านทิศตะวันออกด้านหน้าสถานีรถไฟ ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ทำการอนุรักษ์เป็นโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของอยุธยา นับเป็นตัวอย่างการจัดวางอาคารตำแหน่งศาลาการเปรียญ และเทคโนโลยีการก่อสร้างอาคารสองชั้นที่ใช้ระบบกำแพงรับน้ำหนักที่มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาอีกแห่งหนึ่งที่ควรพิจารณา (หมายเลข 6 ในแผนผังของกรมศิลปากร)

ตามความในหนังสือพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระกล่าวถึงการปฏิสังขรณ์วัดกุฎีดาว ความว่า " สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ให้ช่างปฏิสังขรณ์วัดกุฎีดาวอันใหญ่ในปีเถาะ ตรีศก 1073 (พ.ศ. 2254) เสด็จไปทอดพระเนตรการที่วัดนั้น เดือนหนึ่งบ้าง สองเดือนบ้าง เหมือนพระเชษฐาธิราช 3 ปีเศษ วัดนั้นจึงสำเร็จสมบูรณ์ "

ในแผนผังวัดกุฎีดาว จะเห็นว่า อาคารหมายเลข 6 อยู่นอกเขตกำแพงวัด และชาวบ้านเรียกอาคารนี้ว่า " กำมะเลียน "⁶ นั้น หากจะเป็นอาคารที่ใช้งานอื่นๆคงไม่มีเหตุอันเหมาะสม นอกจากจะเป็นศาลาการเปรียญที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสร้างวัดพร้อมกันแต่แรกเริ่ม เพราะรูปแบบอาคารเป็นอาคารรุ่นเดียวกัน การที่จะสร้างเพื่อเป็นพระตำหนักค้างแรมเพื่อควบคุมงานปฏิสังขรณ์วัดดูไม่น่าจะเป็นเหตุให้ต้องทำอาคารถาวรและใหญ่โตรื้อฐานขนาดนั้น

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งที่เป็นบันทึกจากพงศาวดารและที่เป็นตัวงานโบราณสถานที่หลงเหลืออยู่ พอที่จะอนุมานได้ว่าในสมัยสกุลช่างอยุธยานั้น การจัดวางอาคารศาลาการเปรียญในแผนผังนั้นมีทั้ง ประเภทที่จัดรวมอยู่ในเขตพุทธาวาส และ ประเภทที่จัดอยู่นอกเขตพุทธาวาส

⁶ ชูศรี สวัสดิสงคราม, "วัดกุฎีดาว" กรมศิลปากร, พระราชวังและวัดโบราณในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายจรัส เกียรติก้อน ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม, 31 ธันวาคม พ.ศ. 2511.)



SCALE 1:100
1:100
1:100
1:100
1:100

ผังบริเวณภายใน

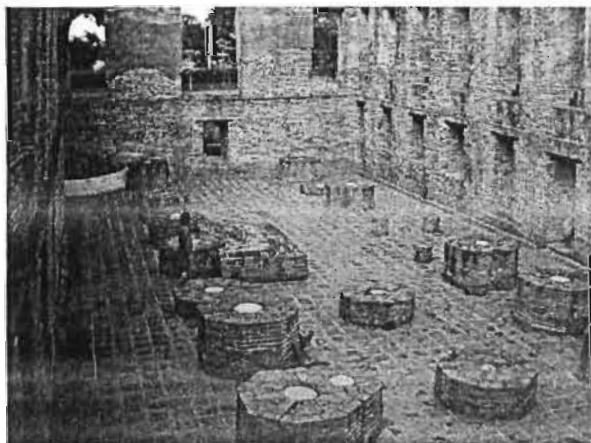
ขนาดพื้นที่ 11,600
จำนวน 100
จำนวน 100
จำนวน 100
จำนวน 100

แผนผังบริเวณ | โครงสร้างอาคาร | งานศิลปกรรม.

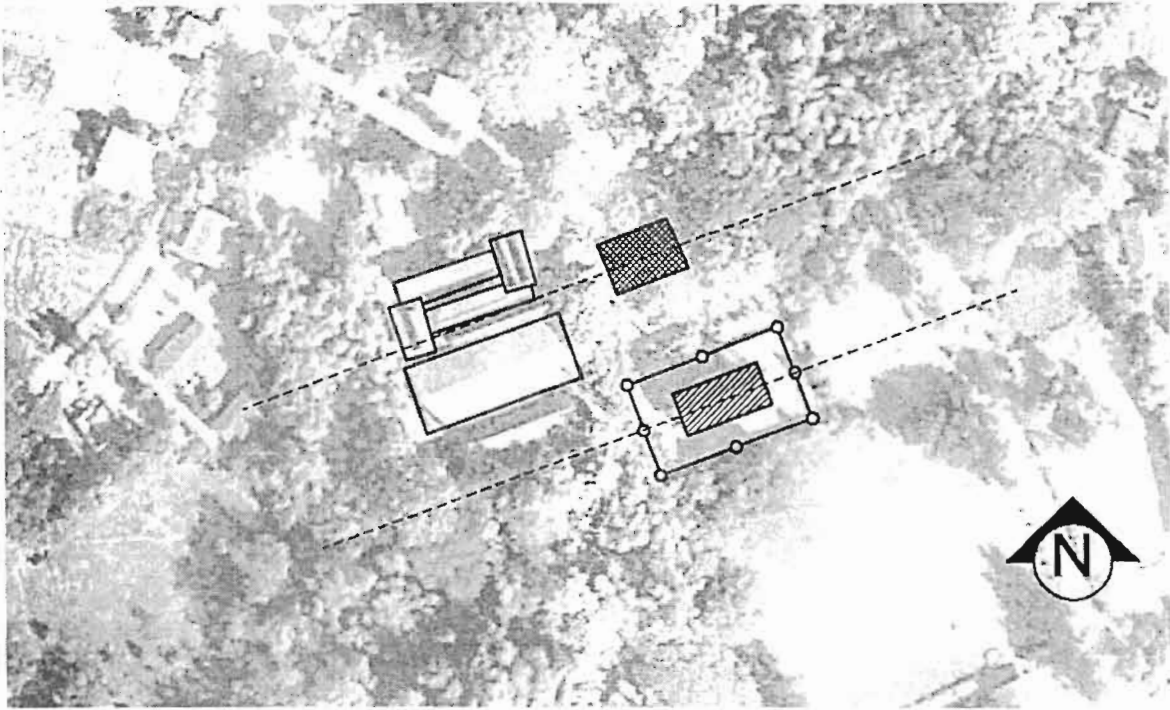
กำแพงโบราณสถาน ด้านทิศเหนือ



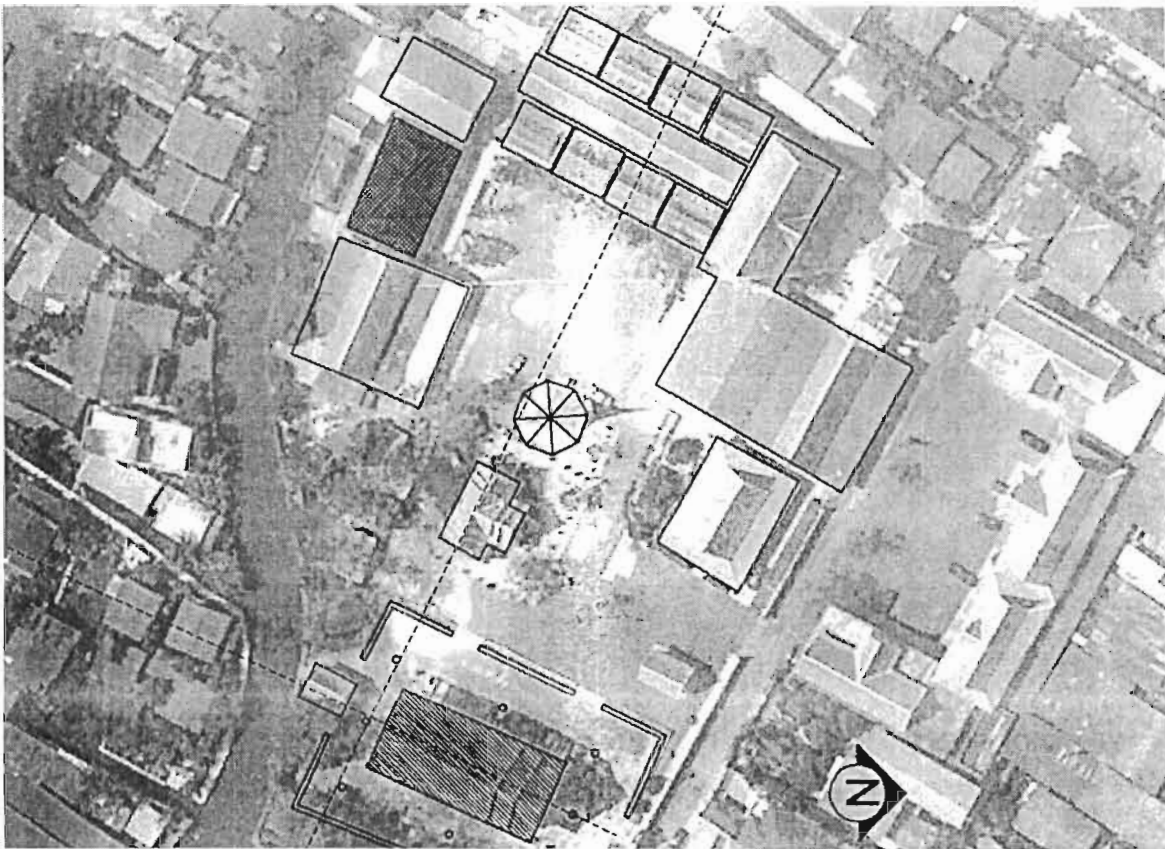
พื้นที่เว้นว่างภายในโบราณสถาน



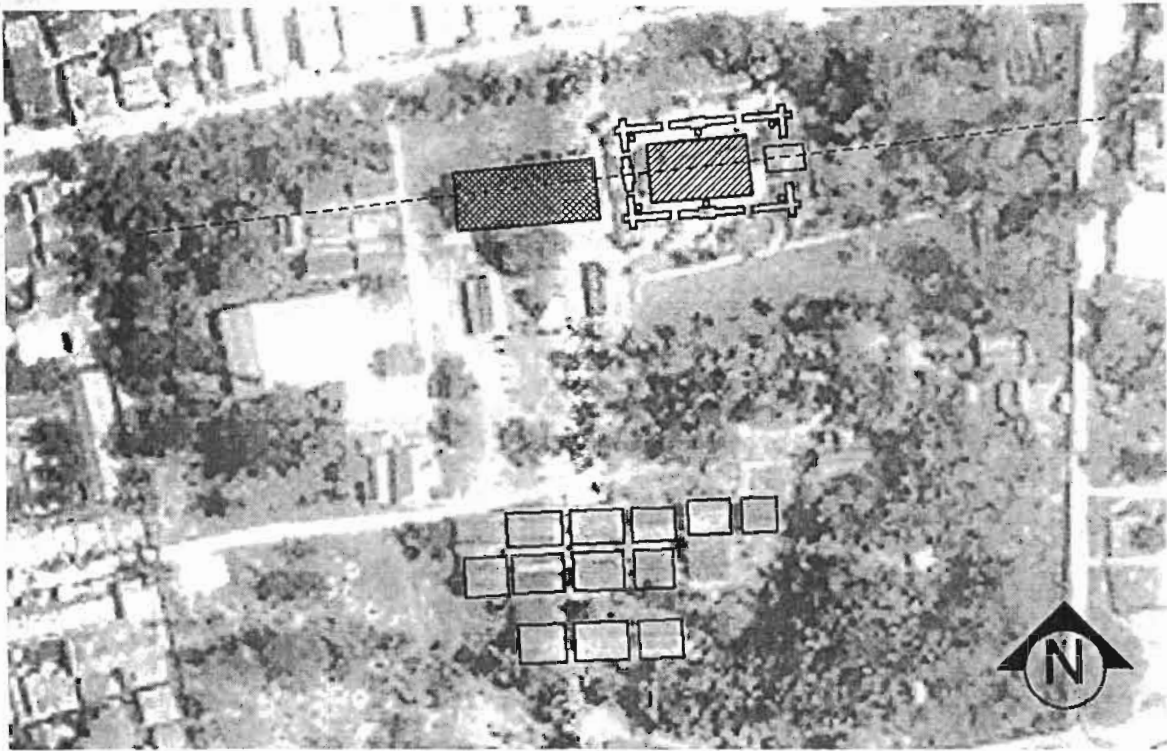
5.1.1 รูปแบบการจัดวางสถาปัตยกรรมเปรียญในผังบริเวณของวัดที่ทำการวิจัย



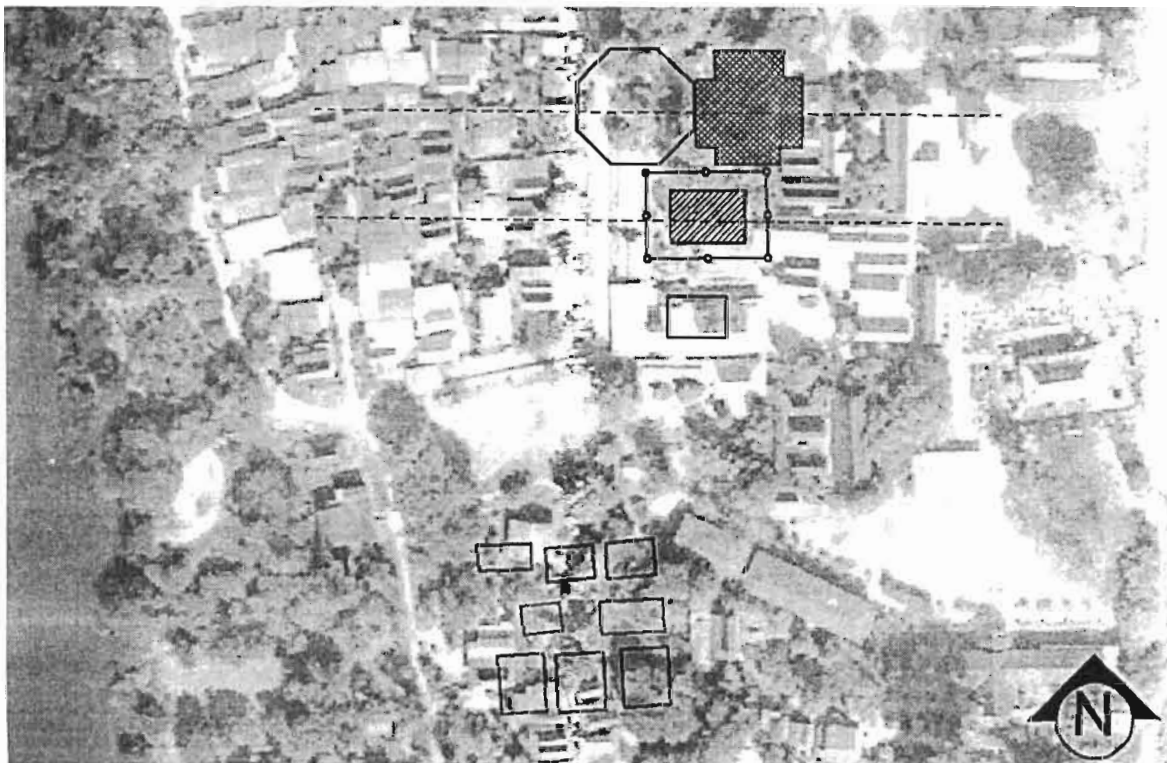
ผังบริเวณวัดทุ่งหญ้าคอบาง ต.ดอนแร่ อ.เมือง จ.ราชบุรี



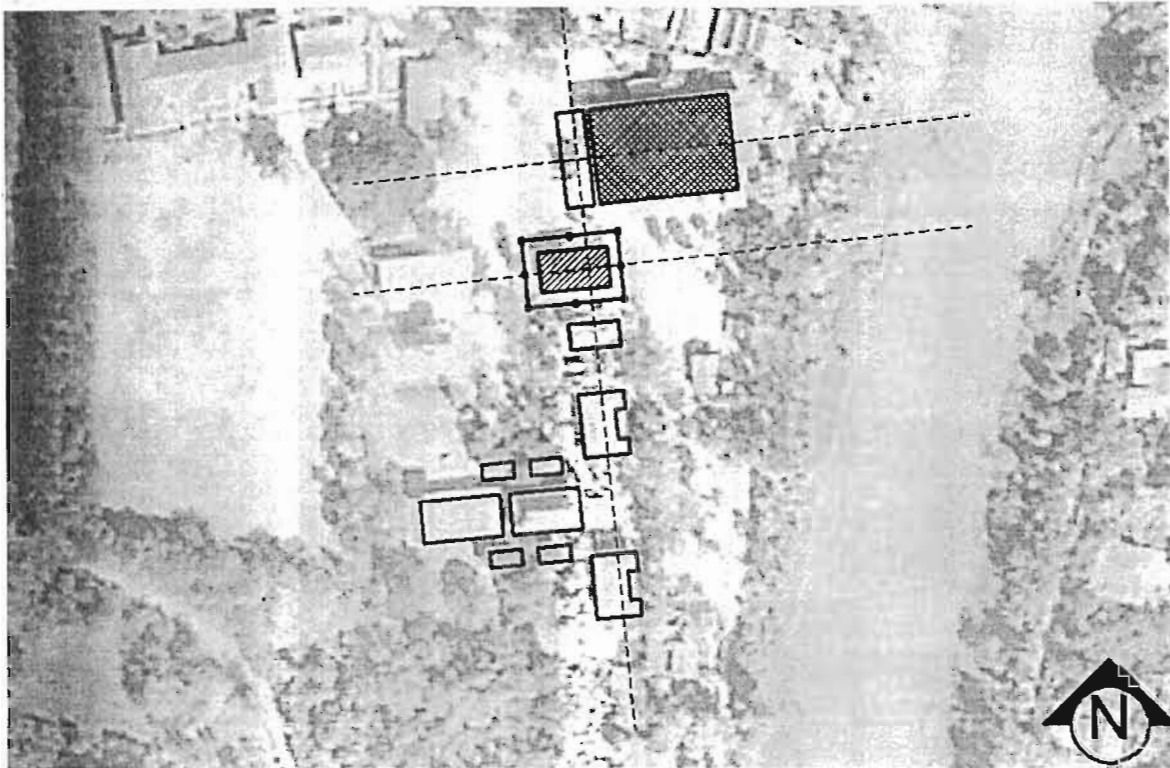
ผังบริเวณวัดแก้วไพฑูรย์ ต. เขตบางขุนเทียน จ.กรุงเทพมหานคร



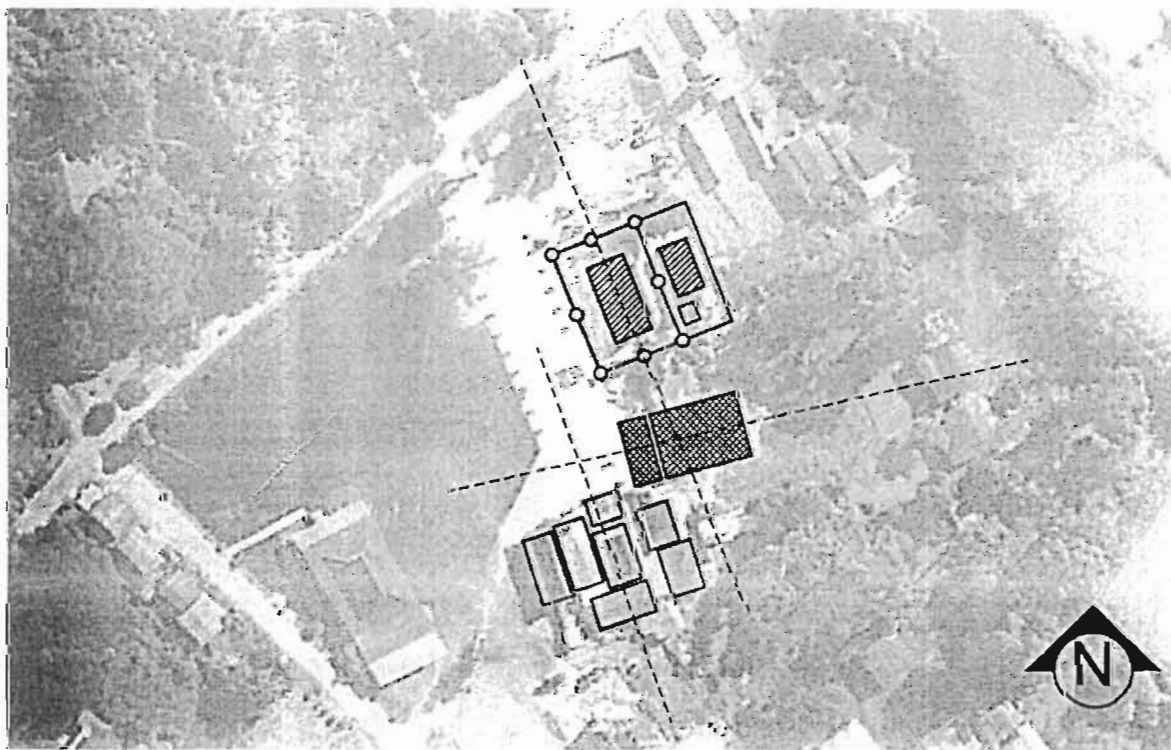
ผังบริเวณวัดใหญ่สุวรรณาราม ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี



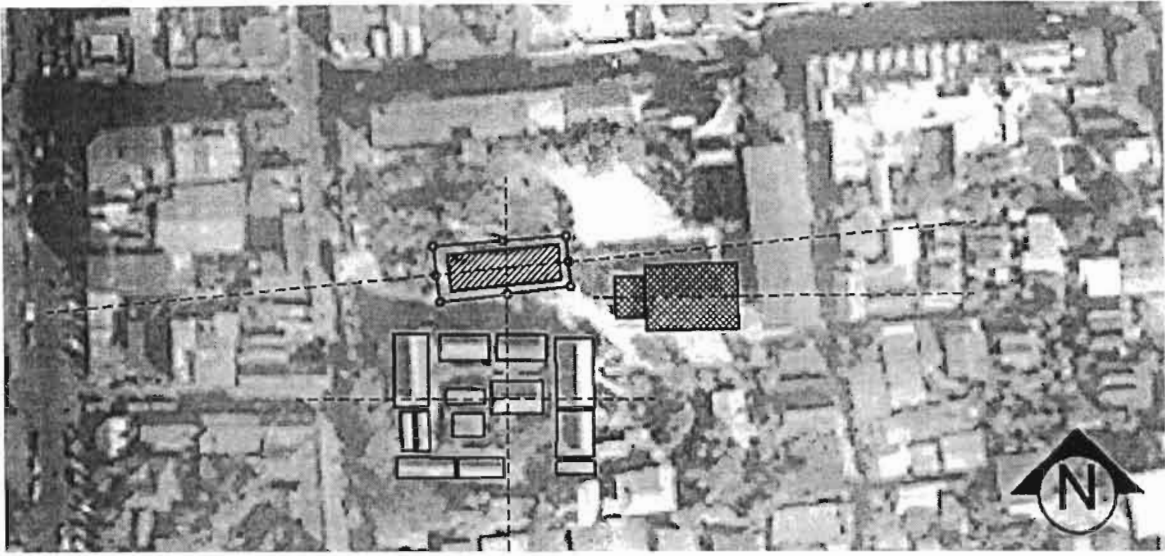
ผังบริเวณวัดจุฬามณี ต.องค์รักษ์ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง



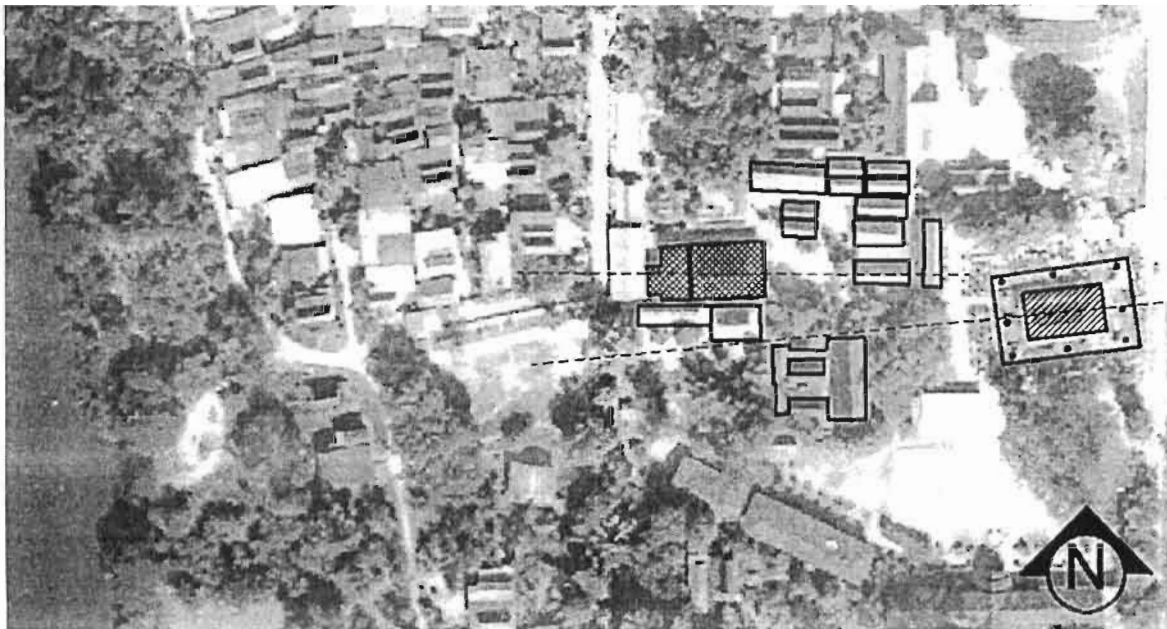
ผังบริเวณวัดสุวรรณราชหงษ์ ต.องครักษ์ อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง



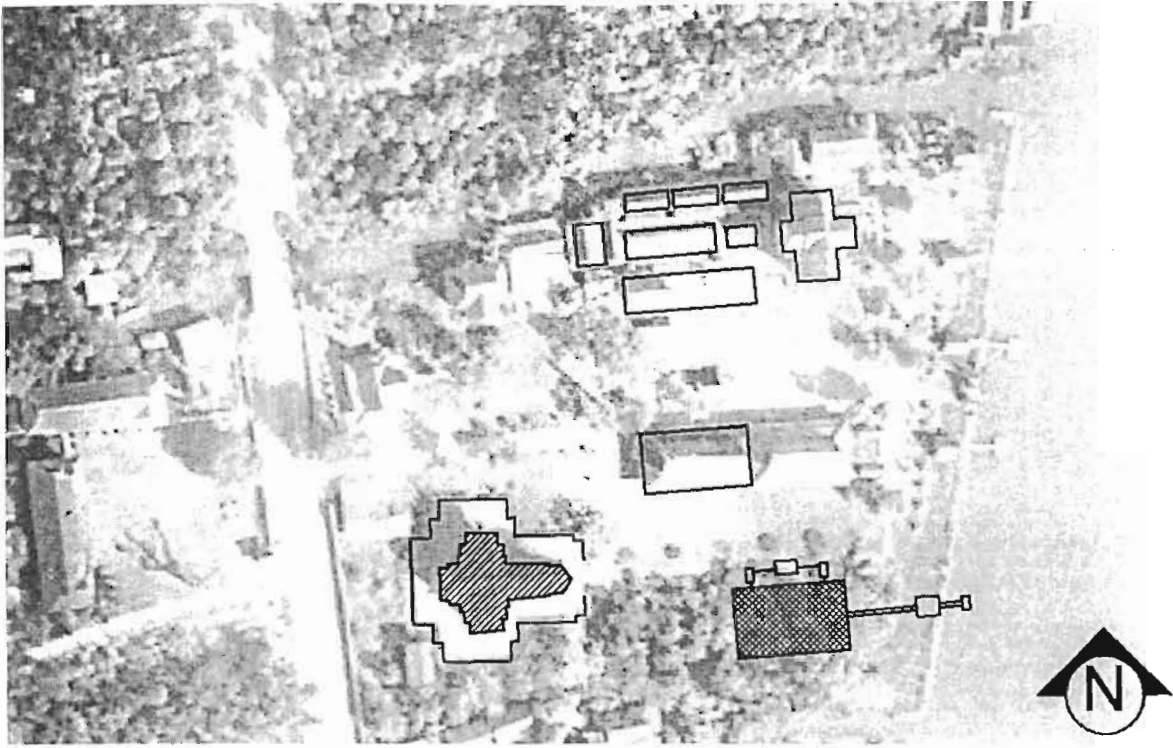
ผังบริเวณวัดสิงห์ ต.กระแซง อ.สามโคก จ.ปทุมธานี



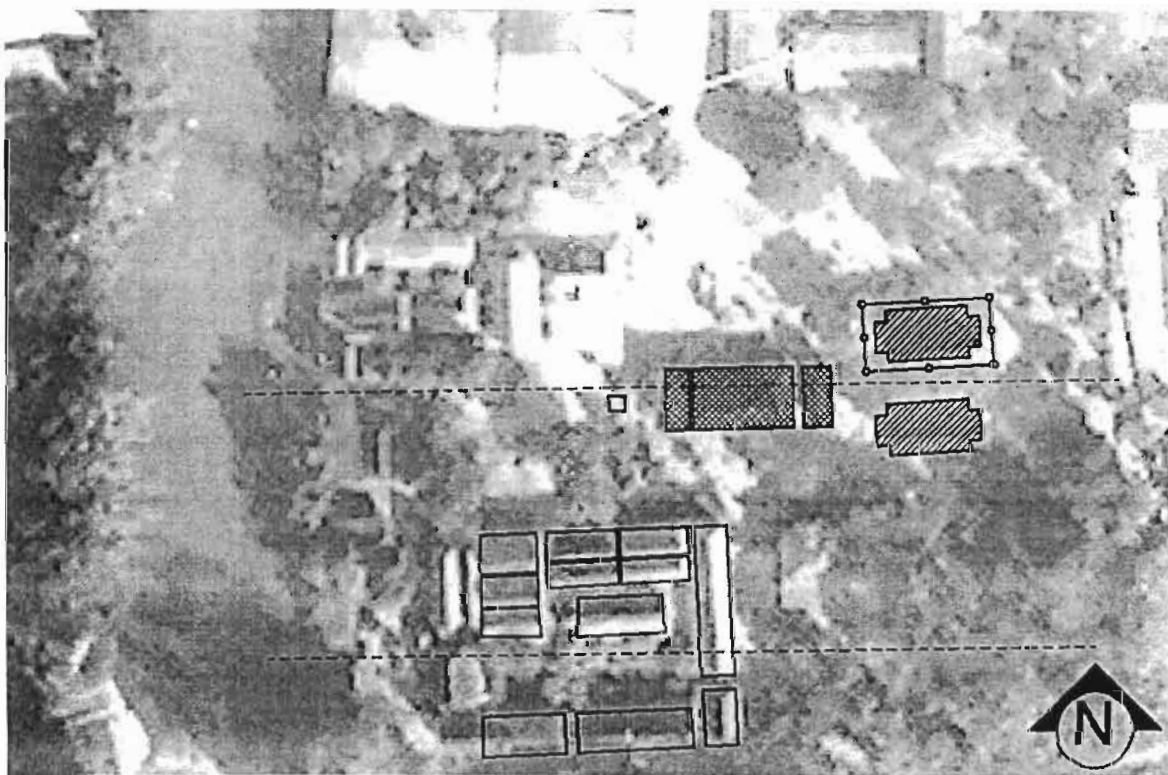
ผังบริเวณวัดพระทรง ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี.



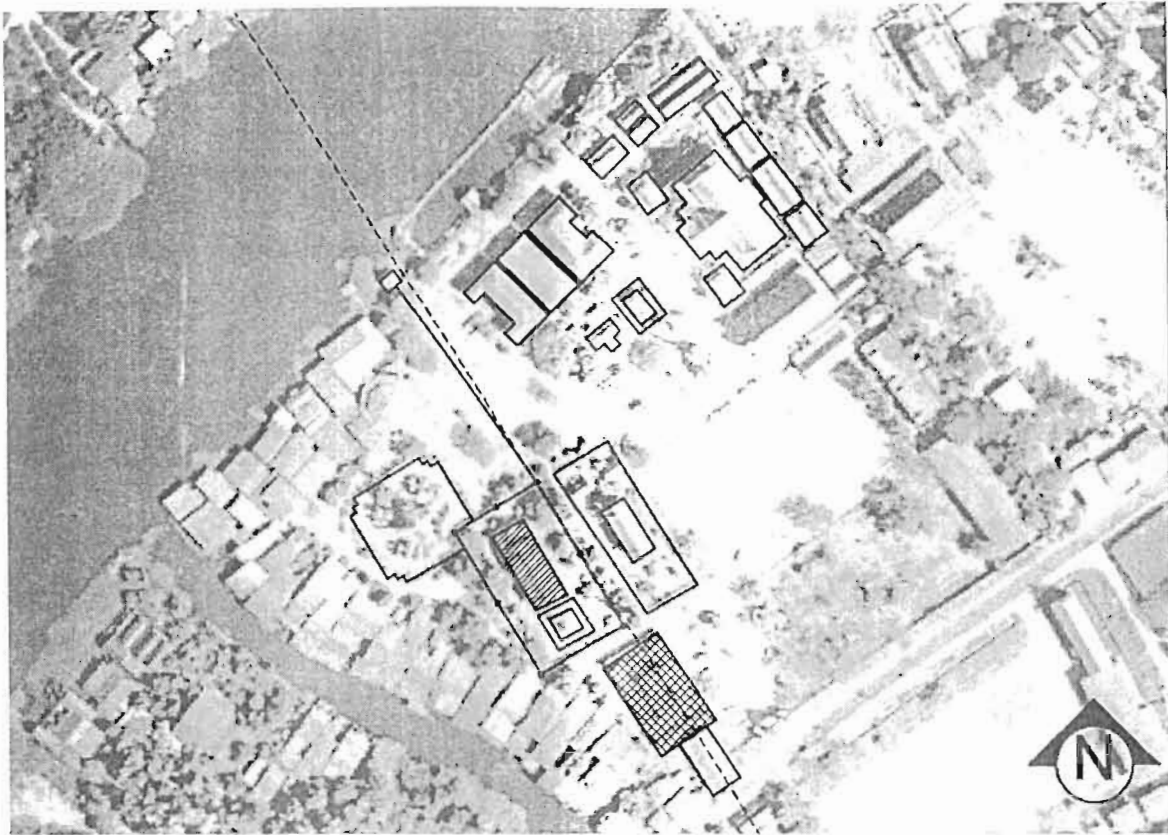
ผังบริเวณวัดคงคาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี



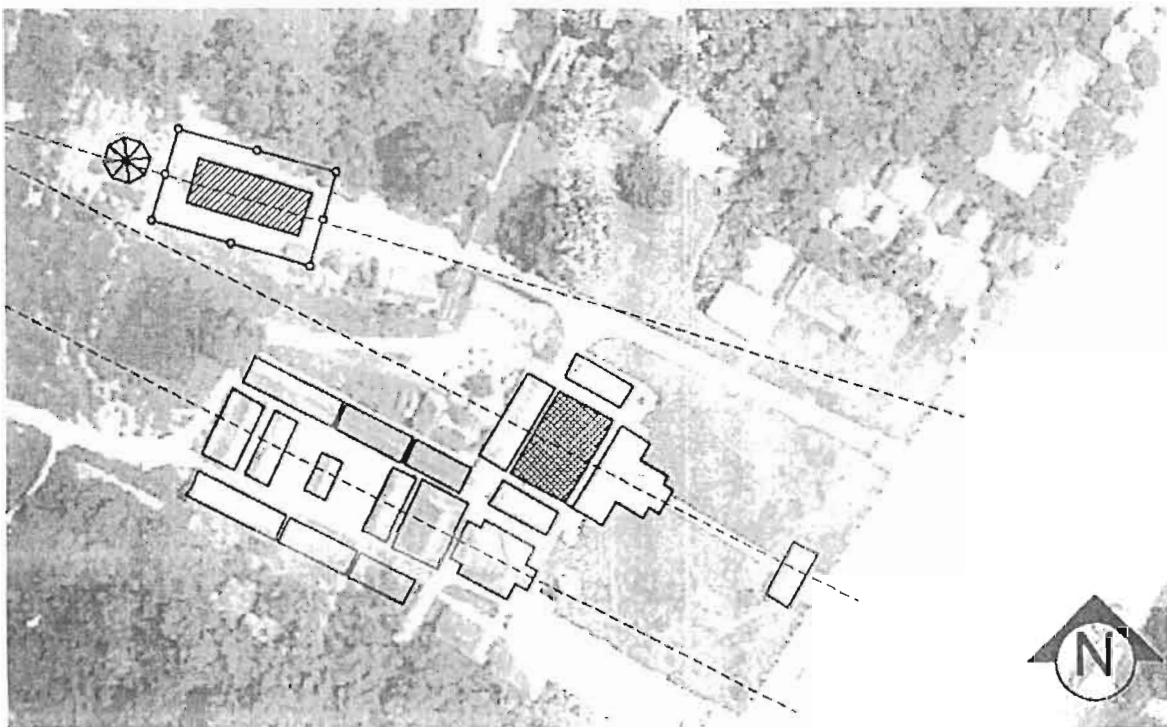
ผังบริเวณวัดตรีจินดา ต.ไทรโยก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม



ผังบริเวณวัดเกาะแก้วสุทธาราม ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี



ผังบริเวณวัดกลางบางแก้ว ต.บางแก้ว อ.นครไชยศรี จ.นครปฐม



ผังบริเวณวัดกษัตราธิราช ต.บ้านป้อม อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

กรณีศึกษาภายนอกเหนือจากศาลาการเปรียญที่คัดเลือกมา 12 ต้นแบบดังกล่าว ยังมีรูปแบบการจัดวางศาลาการเปรียญในแผนผังของวัด ที่นำเอาศาลาการเปรียญเข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญในเขตสังฆาวาส ซึ่งควรจะได้นำมาบันทึกไว้เป็นข้อมูลสำคัญอีกประการหนึ่ง ตัวอย่างศาลาการเปรียญที่คัดเลือกจากการสำรวจ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ ศาลาการเปรียญวัดดุสิตาราม หมู่ 5 ต.หันตรา อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา และ ศาลาการเปรียญวัดบางยี่หน หมู่ 1 ต.ตะค่า อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

เมื่อพิจารณาถึงตำแหน่งที่ตั้งศาลาการเปรียญในหมู่กุฏิสงฆ์ทั้งสองตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าศาลาการเปรียญเป็นองค์ประกอบสำคัญในแผนผังรวม จัดวางไว้ในส่วนด้านหน้าที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก เสมือนเป็นห้องรับแขกอันโอโถงของบ้านหลังใหญ่

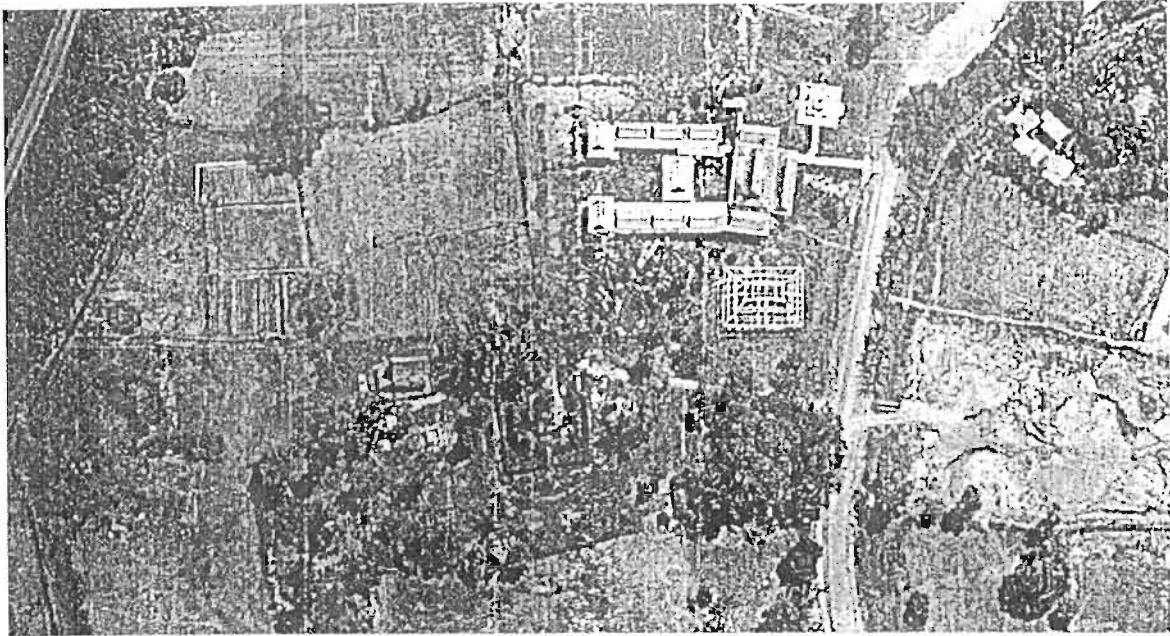
ข้อสังเกตเรื่องทางเข้าหลัก (Main entrance) แม้ว่าด้านสกัดจะใช้เป็นทางเข้าหลัก แต่การวางแนวอาคารนั้น ไม่กำหนดว่าจะต้องใช้ด้านสกัดหรือด้านยาวของอาคารเป็นด้านหน้า นับได้ว่าเป็นอีกกลวิธีหนึ่งในการจัดวางแผนผังศาลาการเปรียญ ที่สามารถนำมาบันทึกไว้เป็นแบบอย่างต่อไป

ภาพถ่ายทางอากาศในห้วงระยะเวลาที่ต่างกันของวัดดุสิตาราม แสดงให้เห็นพัฒนาการของการจัดวางผังกลุ่มอาคารอย่างค่อยเป็นค่อยไป อันเกิดขึ้นจากความต้องการประโยชน์ใช้สอยพื้นที่ของชุมชน กุฏิสงฆ์เป็นเสนาสนะที่สร้างขึ้นก่อนสิ่งอื่นในวัด เมื่อวัตรปฏิบัติของสงฆ์เป็นที่ศรัทธาของฆราวาสหมู่ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ หอฉัน-หอสวดมนต์ที่เคยใช้เป็นทั้งพื้นที่อเนกประสงค์ต่างวาระเริ่มไม่เหมาะสมสำหรับคนหมู่มากอีกต่อไป ความต้องการพื้นที่ส่วนกลางเพื่อชุมชนร่วมกันประกอบพิธีกรรมอันเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัดอย่างแท้จริง

ผังบริเวณศาลาการเปรียญที่ได้คัดเลือกเป็นต้นแบบการวิจัยในครั้งนี้ มีในตำแหน่งที่แตกต่างกันบ้าง คล้ายคลึงกันบ้าง เมื่อได้พิจารณาทั้ง 12 ต้นแบบดังกล่าวข้างต้นแล้วสรุปได้ว่า

ในผังบริเวณของวัด

- ศาลาการเปรียญเป็นองค์ประกอบสำคัญของแผนผังทั้งในเขตพุทธาวาส และ สังฆาวาส
- ศาลาการเปรียญเป็นองค์ประกอบซึ่ง อยู่ในแนวแกนหลักของแผนผัง
- ศาลาการเปรียญเป็นองค์ประกอบซึ่ง อยู่ในตำแหน่งผู้ใช้งานเข้าถึงได้สะดวกจากทางสัญจรหลัก



ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2517 แสดงแผนผังกลุ่มอาคารศาลาการเปรียญวัดดุสิตาราม

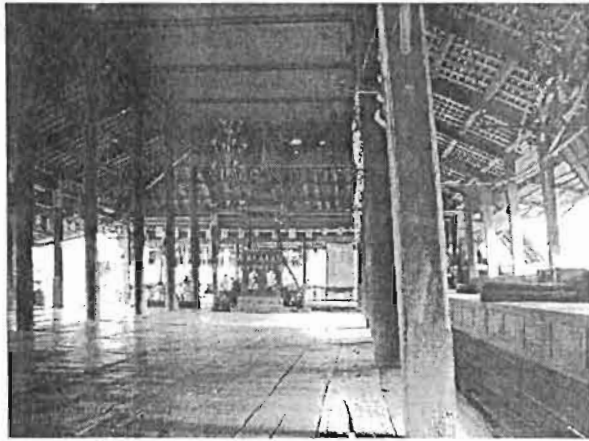


ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2536 แสดงแผนผังกลุ่มอาคารศาลาการเปรียญวัดดุสิตาราม

ภายในศาลาการเปรียญวัดคูสิดาราม



ภายในศาลาการเปรียญวัดคูสิดาราม

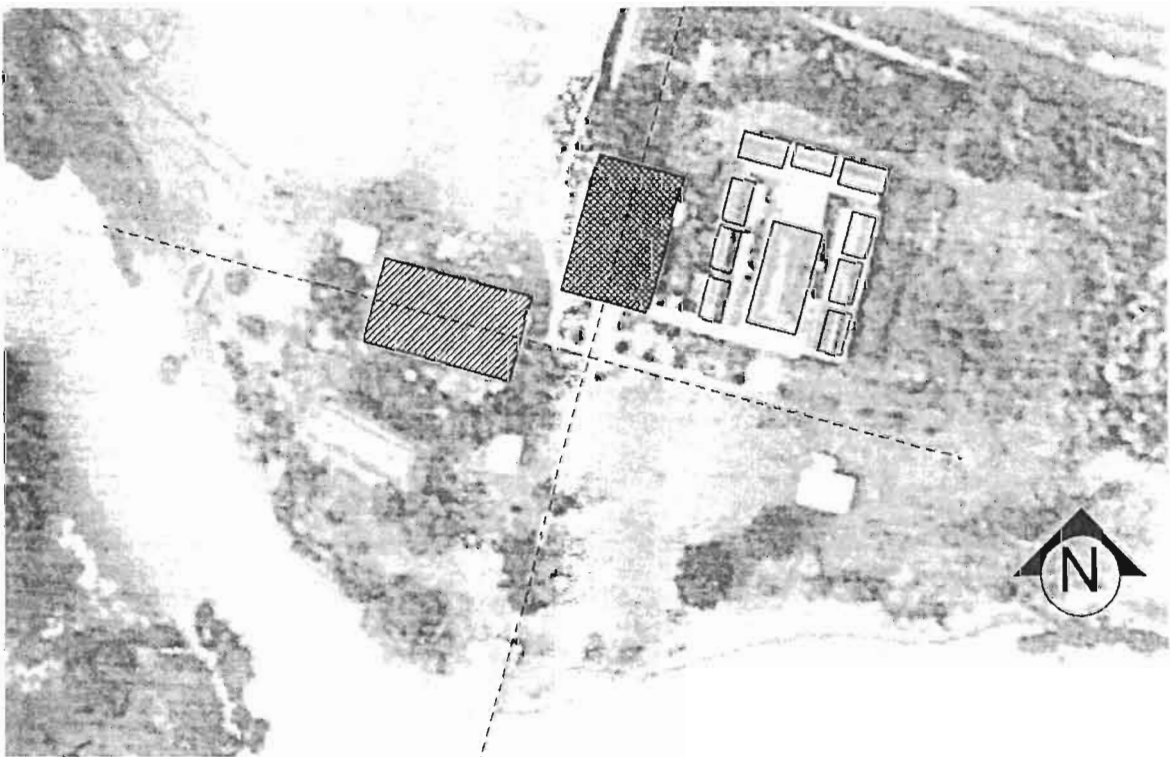
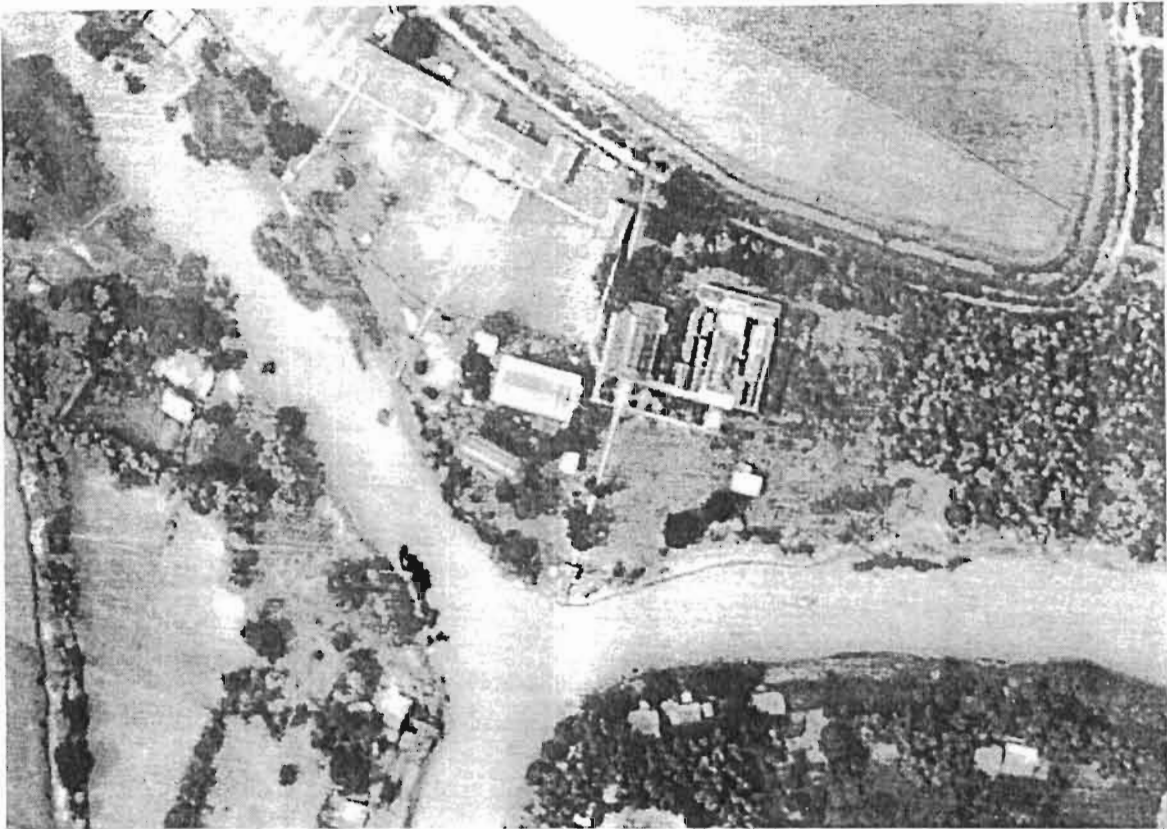


บ้านกระทู้กันแดดหลังอาสน์สงฆ์



ด้านหน้าศาลาการเปรียญ



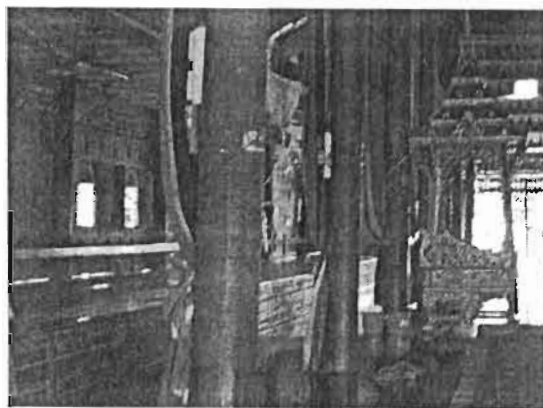


ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2518 แสดงแผนผังกลุ่มอาคารศาลาการเปรียญวัดบางยี่หน

ด้านหน้าศาลาการเปรียญวัดบางยี่หน



อาสน์สงฆ์ภายในศาลาการเปรียญ



ทางขึ้นกุฏิ



หอนั่งกลางกุฏิ



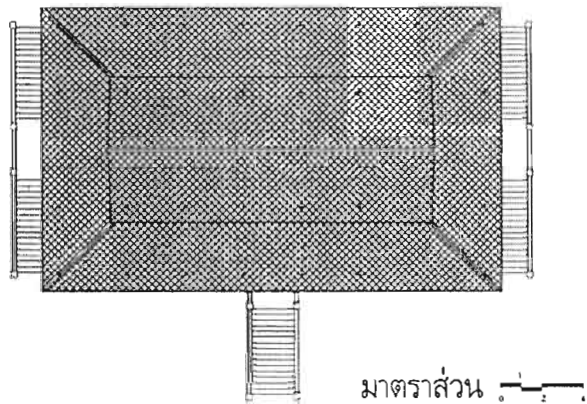
5.2 รูปแบบของการจัดองค์ประกอบในแผนผังสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ

ในการศึกษาเรื่องรูปแบบของการจัดองค์ประกอบอาคารต้นแบบศาลาการเปรียญ โดยไม่ยึดติดวัสดุอาคารที่เป็นโครงสร้างผนังอิฐก่อรับน้ำหนัก หรือ อาคารโครงสร้างไม่รับน้ำหนักเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ตลอดจนความสมบูรณ์ของงานจิตรกรรมตกแต่งอาคารแล้ว รูปแบบของการจัดองค์ประกอบในแผนผังศาลาการเปรียญ ตามลักษณะทางกายภาพของการจัดองค์ประกอบในแผนผังอาคาร แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

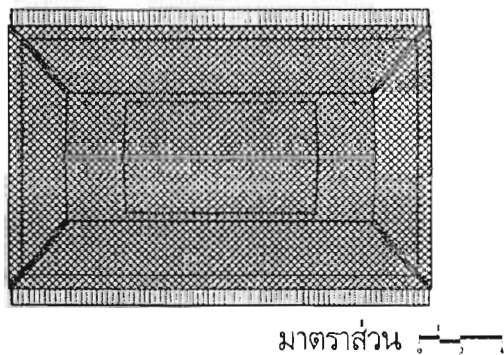
5.2.1 ประเภทอาคารเดี่ยว

5.2.2 ประเภทอาคารกลุ่ม

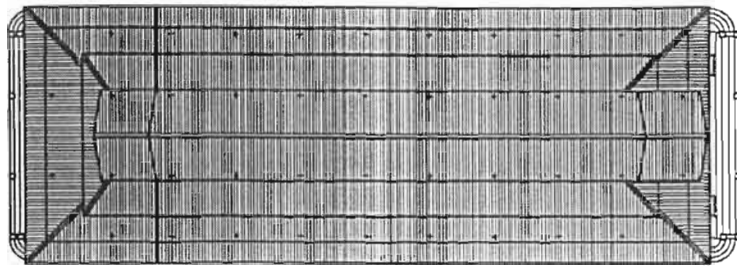
5.2.1 ประเภทอาคารเดี่ยว



แบบทรงหอนมีฝารอบ หลังคาทรงจั่ว มีฟาไลปีกนกโดยรอบ

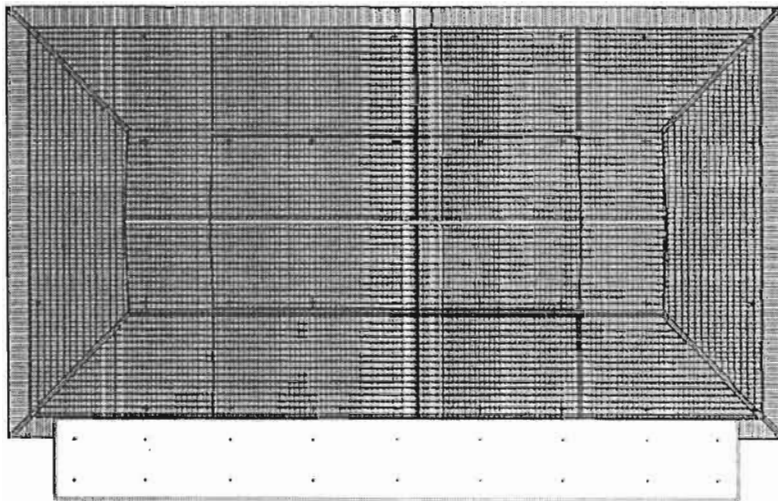


แบบทรงหอนมีฝารอบ หลังคาจั่วซ้อน 2 ชั้น มีฟาไลปีกนกโดยรอบ



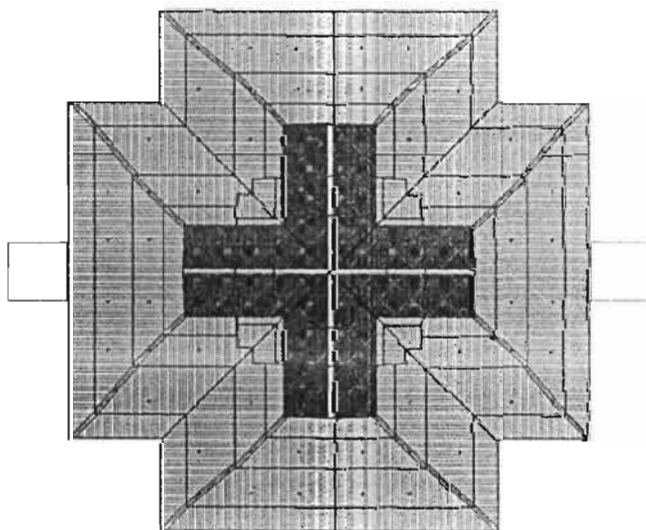
มาตราส่วน ๑:๒

แบบหอโถง หลังคาทรงจั่ว 2 ตอน ลดมุขด้านหน้าและด้านหลังมีฟาไลปีกนกโดยรอบ



มาตราส่วน ๑:๒

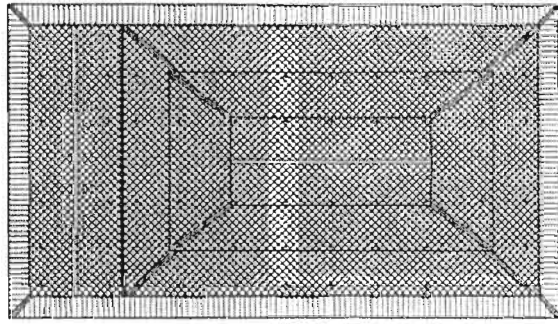
แบบทรงหอนมีฝาครอบ หลังคาทรงจั่ว ด้านหน้าลดมุข ด้านหลังเป็นมุขประเจ็ด



มาตราส่วน ๑:๒

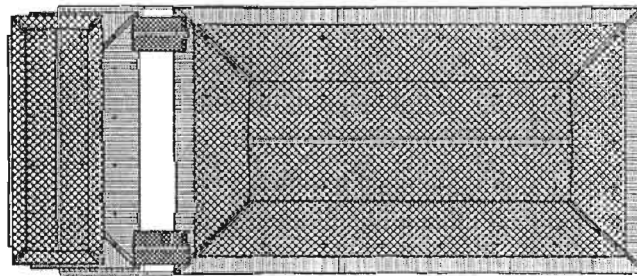
แบบโถง หลังคาทรงจตุรมุขซ้อน 3 ชั้น ฟาไลปีกนก 3 ดับ

5.2.2. ประเภทอาคารกลุ่ม



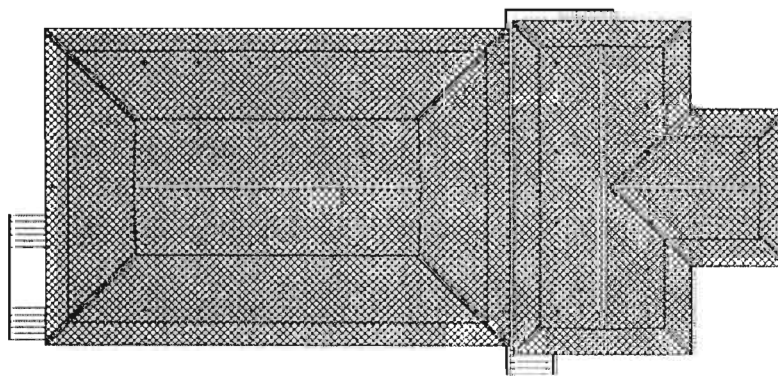
มาตราส่วน 1:100

เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญทรงโถง หลังคาทรงจั่ว ด้านหลังมีศาลาขวางทรงโถง



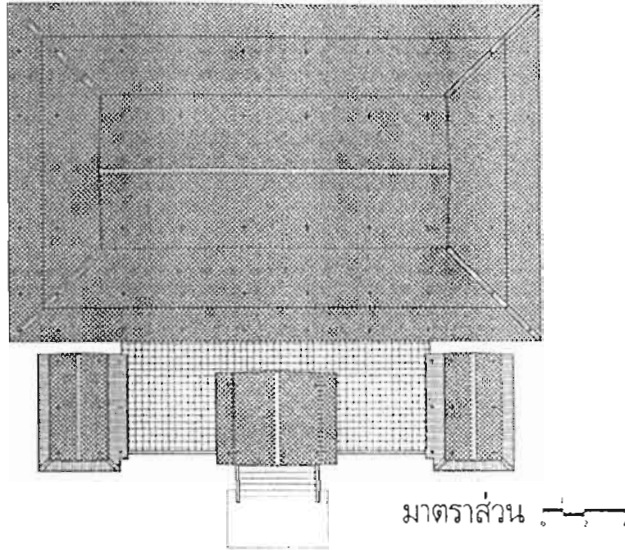
มาตราส่วน 1:100

เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญ หลังคาทรงจั่ว มีฟาไลปีกนกโดยรอบ มีชาน มีเรือนขวาง

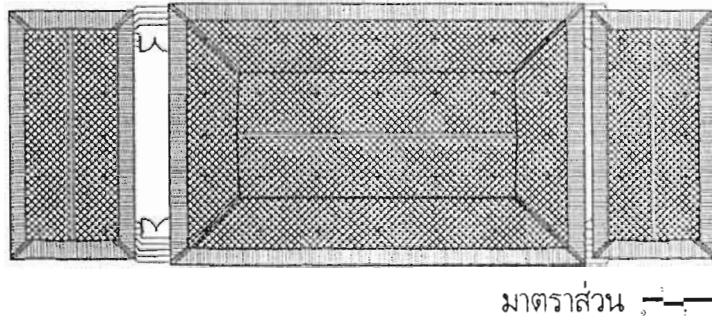


มาตราส่วน 1:100

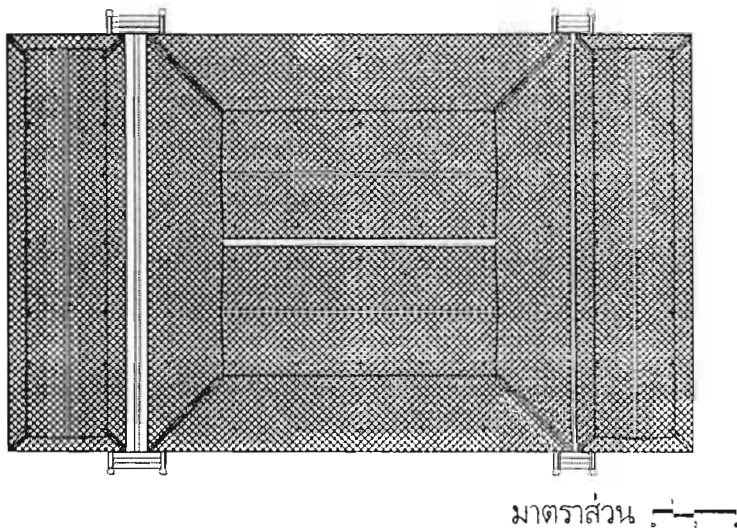
เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญ หลังคาทรงจั่ว มีฟาไลปีกนกโดยรอบ มีชาน มีเรือนขวางเป็นตรีมุข



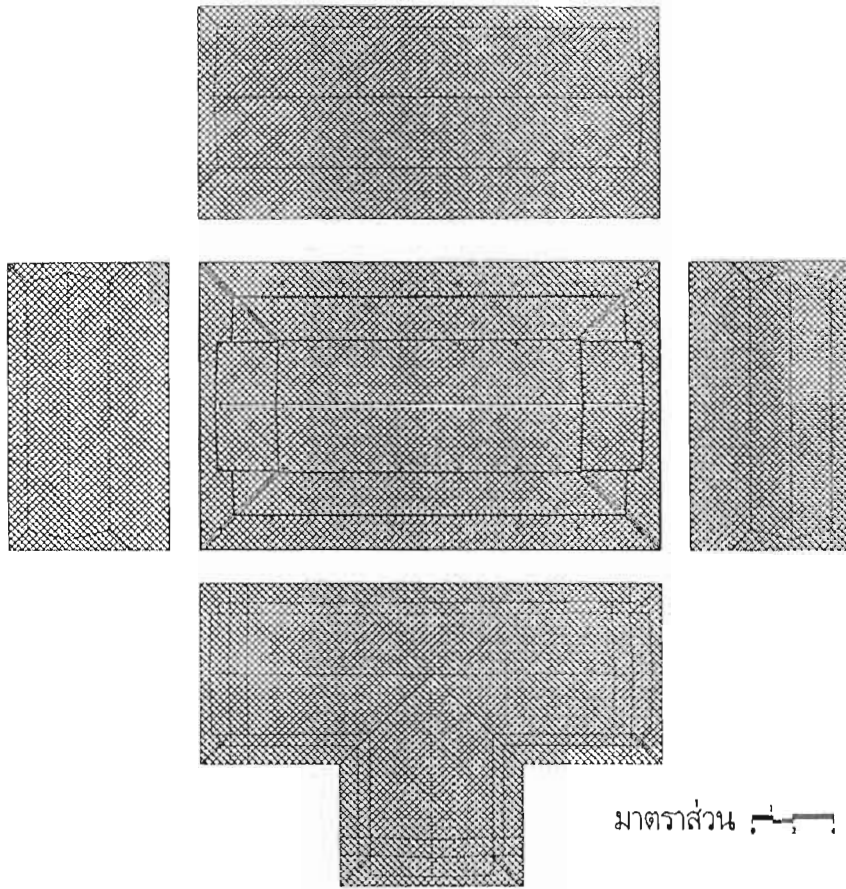
เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญ หลังคาทรงจั่ว มีฟาไลปีกนกโดยรอบ มีชาน
มีนอก 2 หอตั้งขนานตัวเรือนซ้ายขวา



เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญ หลังคาทรงจั่ว มีฟาไลปีกนกโดยรอบ มีชาน
มีหอวางขนานด้านสกัดทั้งสองด้าน



เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญทรงโถงคู่ มีหอวางขนานด้านสกัดทั้งหัวและท้าย



เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญ หลังคาทรงมุขประเจ็ด มีเรือนบริวารล้อมรอบสี่ด้าน

5.3 สัดส่วนของอาคารศาลาการเปรียญ

ตำราเรื่องสัดส่วนของงานสถาปัตยกรรมไทยนั้น ในขณะนี้ได้ปรากฏตีพิมพ์ออกสู่สาธารณชน 2 ตำรา ได้แก่ ตำราของเมืองเพชรบุรี และ ตำราของเมืองราชบุรี

ตำราของเมืองเพชรบุรี ท่านอาจารย์ล้อม เฟิงแก้ว และ บัวไทย แจ่มจันทร์ ได้เขียนลงบทความเรื่อง "ประกอบเรือนไทยของ พระเทพวงศาจารย์ (อดีตเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี) ได้ถ่ายทอดไว้แก่ศิษยาภระสวนวัดยาง" ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระเทพวงศาจารย์ (อินทร์ อิน ไซโต) ณ เมรุวัดยาง อ.เมือง จ.เพชรบุรี วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 เป็นเรื่องเกี่ยวกับสัดส่วนขององค์นุศิษย์ สัดส่วนที่สำคัญในตำรามีทั้งสัดส่วนทางสถาปัตยกรรมและสัดส่วนทางวิศวกรรมโครงสร้าง

สัดส่วนทางสถาปัตยกรรม ได้แก่ แฉงจั่ว, ใบบัง, ความอ่อนของจันทัน, ช่องฟ้า, คันทวย

สัดส่วนทางวิศวกรรมโครงสร้าง ได้แก่ กรุจั่ว, เบิกหน้าพรหม, การวางแป, ขนาดจันทัน,

ตำราของเมืองราชบุรี ท่านอาจารย์จวน เกรือวิธฌยาจารย์ ได้แปลจากคัมภีร์ใบลานภาษามอญเป็นภาษาไทย เขียนลงในหนังสือวิถีชีวิตชาวมอญ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในคัมภีร์ดังกล่าวมีสูตรที่เกี่ยวข้องกับสัดส่วนอาคารที่สำคัญได้แก่ สูตรใบบัง

จากตำราทั้งสองสูตรเกี่ยวกับเรื่องสัดส่วนของหน้าจั่วซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญอันหนึ่งของอาคาร โดยนำสัดส่วนดังกล่าวมาเขียนแบบตามส่วนที่ตำรากำหนดพบว่า

สูตรของพระเทพวงศาจารย์

- จั่วตัวเมีย "หักสามทิ้งหนึ่งไขขึ้นศอกละนิ้ว" ⁷ นั้นเท่ากับหน้าจั่ว 55 องศา
- จั่วตัวผู้ "หักสี่ทิ้งหนึ่งไขขึ้นศอกละนิ้ว" นั้นเท่ากับหน้าจั่ว 58 องศา
- ความอ่อนของจันทัน⁸ให้อ่อน⁹ตรงตำแหน่งครึ่งกลางเท่ากับครึ่งหนึ่งของไขลง ⁹
- คันทวย
 - ส่วนปลายของทวยให้หน้ากว้าง 1 ส่วน
 - ส่วนฐานของทวยที่ติดผนังให้หน้ากว้าง 2 ส่วน
 - ส่วนความยาวของทวยให้หน้ากว้าง 3 ส่วน
- ช่อฟ้า
 - ยาวครึ่งหนึ่งของช่อ
 - ช่อฟ้าแบ่งออกเป็นสองช่วง
 - ช่วงคอใต้ปากครุฑหรือปากหงส์ลงมา
 - ช่วงตอนปลายช่อฟ้าให้ยาวกว่าช่วงตอนใต้คออีกเท่ากับหน้ากว้าง

ของกระพุงนกกระจาบ

- ส่วนหน้าฉากช่อฟ้าเป็นครึ่งหนึ่งของพุงนกกระจาบ
- ความยาวหางหงษ์ ดินจั่วเป็น 3 ส่วน
 - ช่อฟ้ายาว 5 ส่วน
- ความยาวหางหงษ์ ปีกนกยาว 2 ส่วน
 - ช่อฟ้ายาว 5 ส่วน

สูตรของชาวมอญราชบุรี

สูตรใบตั้ง "เอาความยาวของตัวช่อแบ่งออกเป็น 8 ส่วน เอา 3 ส่วนตัดทิ้งไปเหลือเอาไว้ 5 ส่วน" องศาของหน้าจั่วอยู่ประมาณ 51 องศา

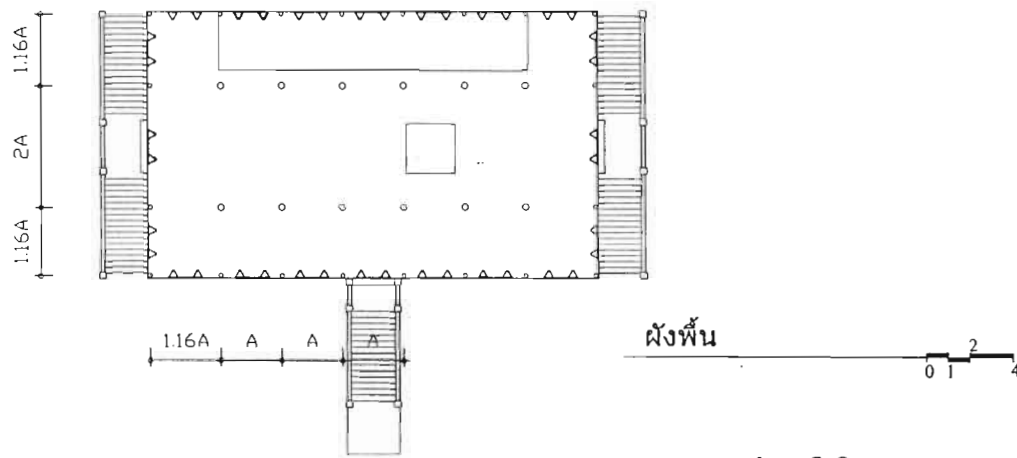
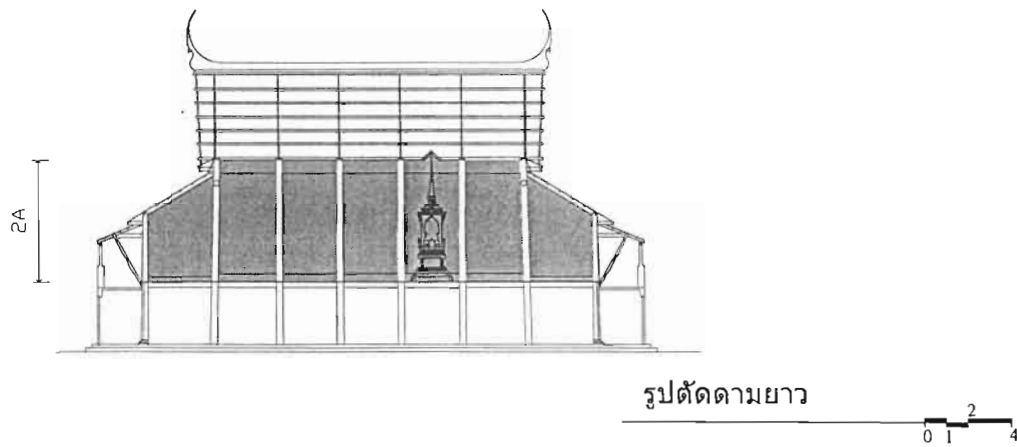
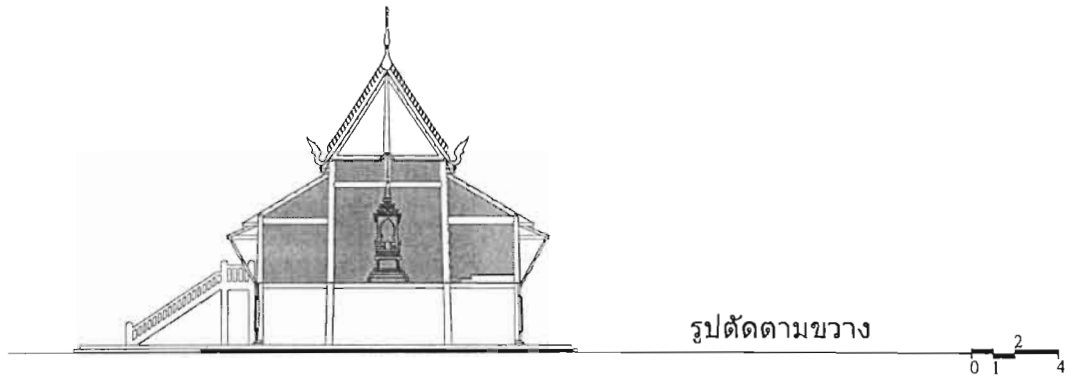
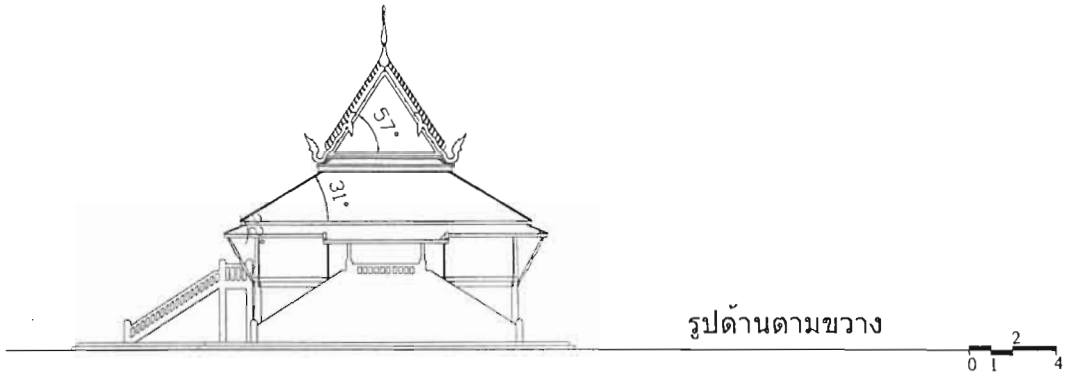
5.3.1 สัดส่วนของศาลาการเปรียญที่ทำการวิจัย

แบบแสดงสัดส่วนของศาลาการเปรียญ 12 ต้นแบบ ที่แสดงต่อไปนี้ วิเคราะห์ขึ้นตามหลักการเขียนแบบทางสถาปัตยกรรมสากลปัจจุบัน เพื่อให้สถาปนิกรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงงานออกแบบสถาปัตยกรรมโบราณได้ง่ายขึ้นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบงานสถาปัตยกรรมร่วมสมัยต่อไป

⁷ หักสาม คือแบ่งช่อออกเป็นสามส่วน, ทิ้งหนึ่ง คือ ลดเสียหนึ่งส่วน, ไขขึ้น คือ เติบ

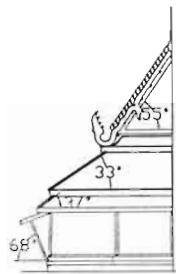
⁸ อ่อนเป็นท้องถิ่น คือจันทันจะมีลักษณะโค้งไม่เป็นเส้นตรง

⁹ หมายความว่า เมื่อวางจันทันให้เข้ารูป ส่วนที่อ่อนที่สุดอยู่ประมาณที่ครึ่งของครึ่งล่าง

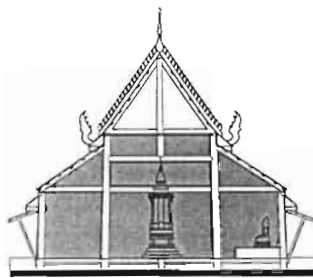
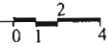


A = 2.8 เมตร

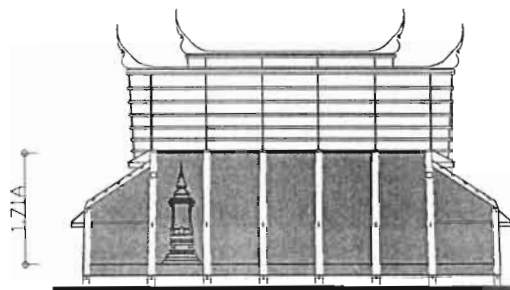
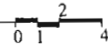
ศาลาการเปรียญวัดทุ่งหญ้าคมนาง



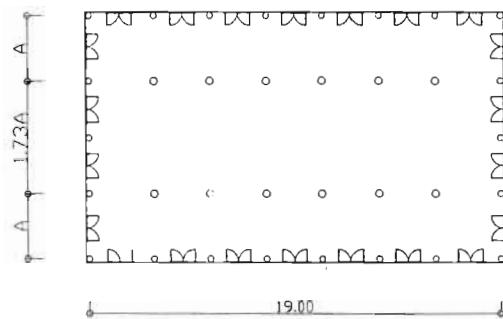
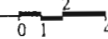
รูปด้านตามขวาง



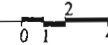
รูปตัดตามขวาง



รูปตัดตามยาว

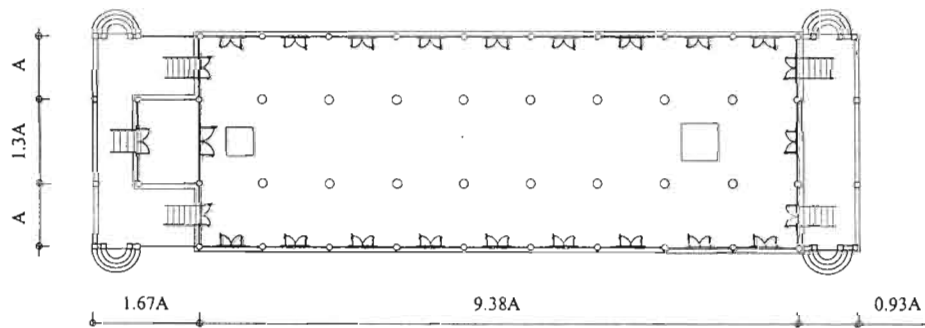
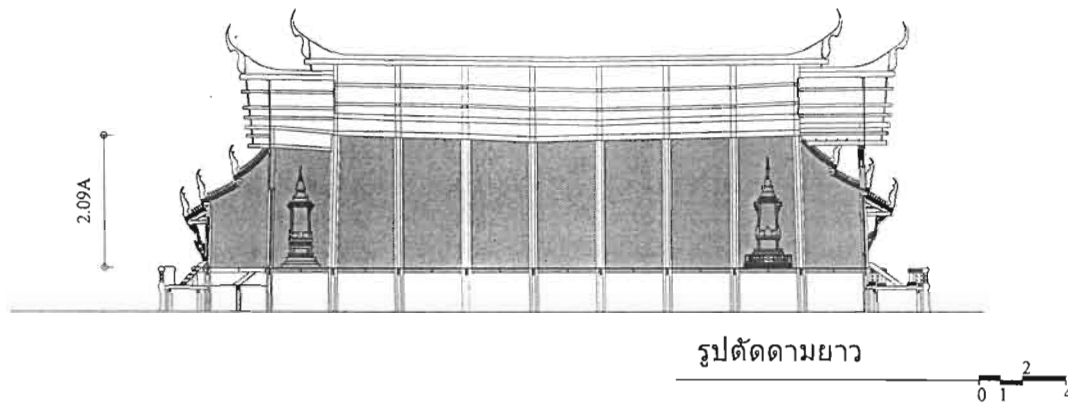
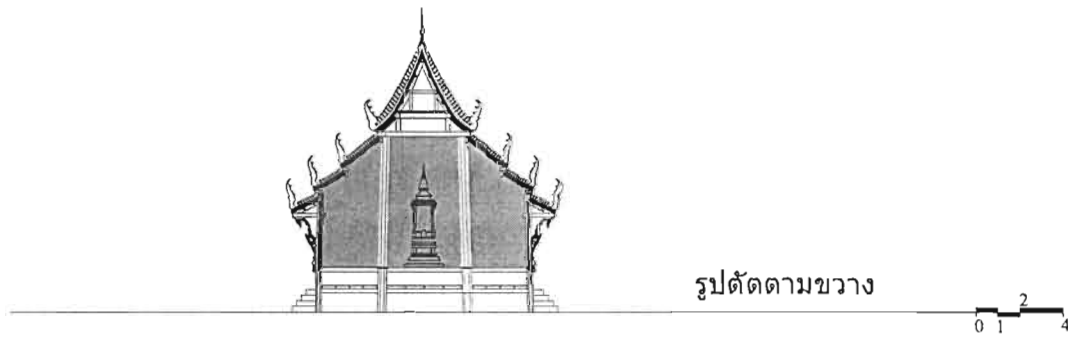
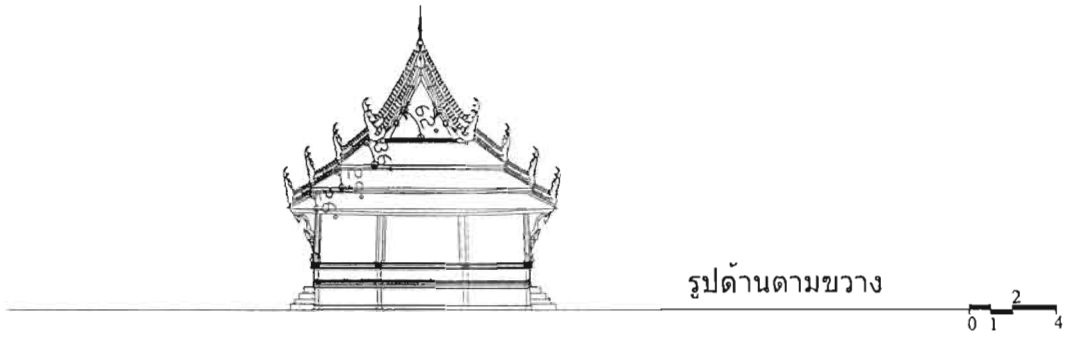


ผังพื้น



A = 3.00 เมตร

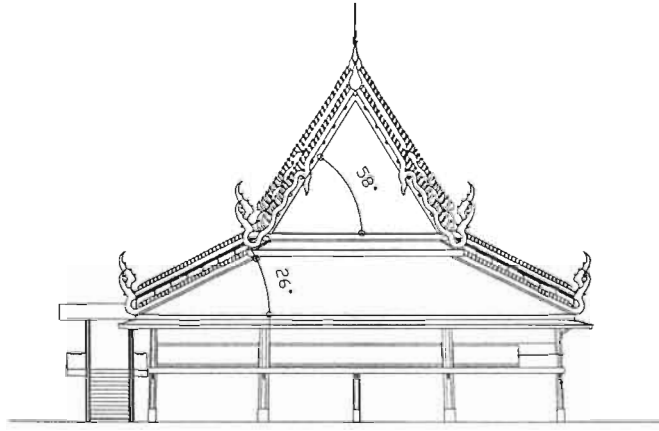
ศาลาการเปรียญวัดแก้วไพฑูรย์



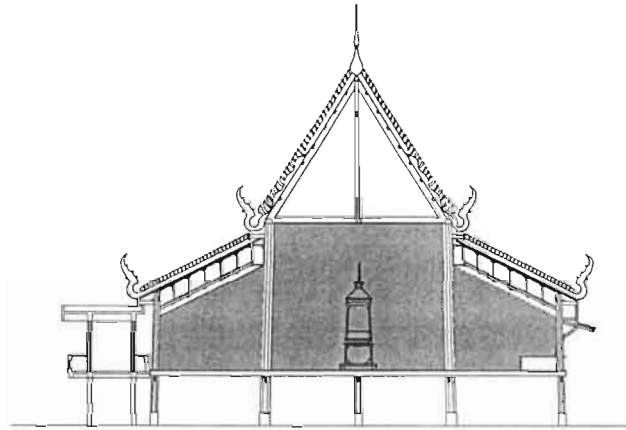
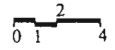
A = 2.94 เมตร



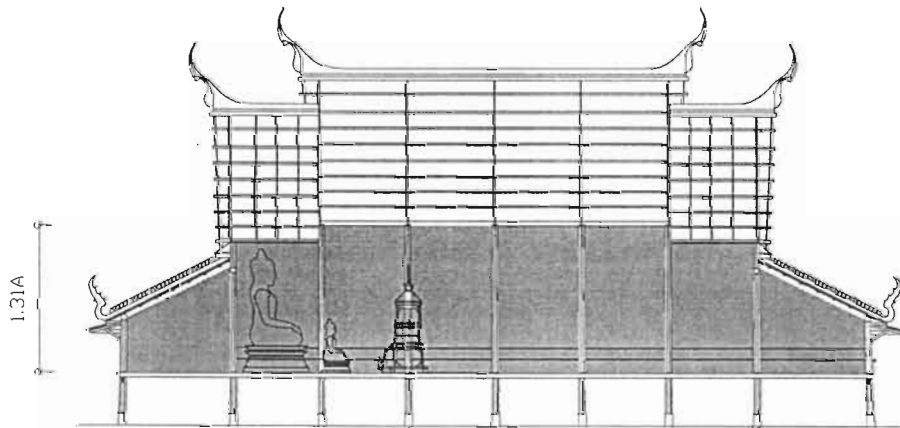
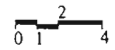
ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม



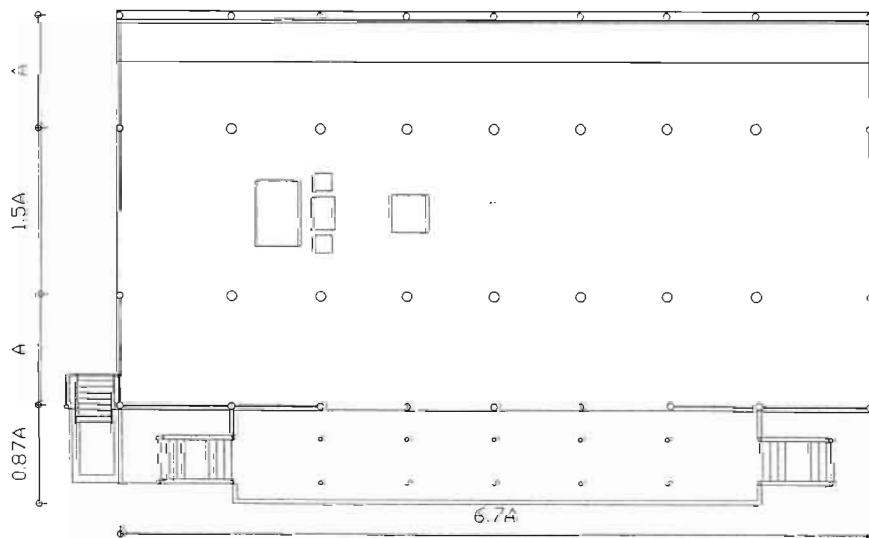
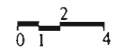
รูปด้านตามขวาง



รูปตัดตามขวาง



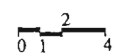
รูปตัดตามยาว

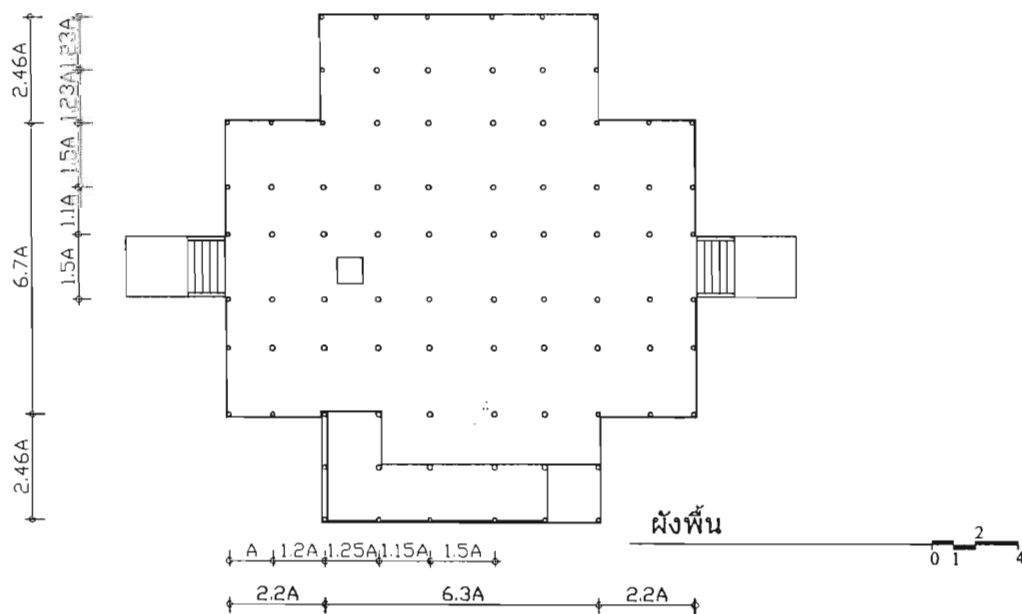
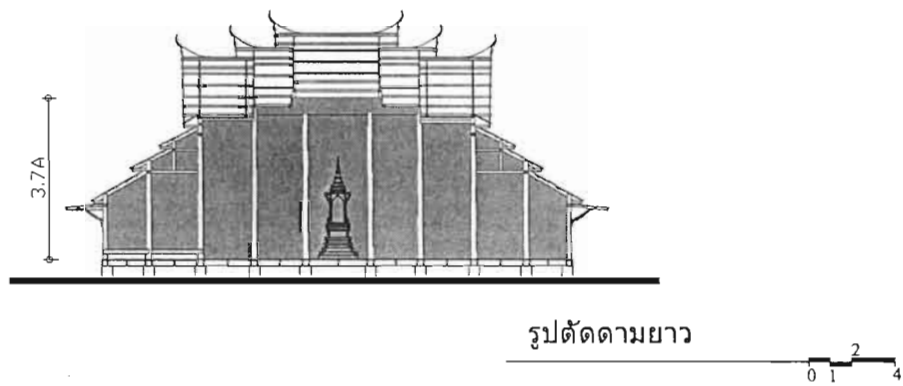
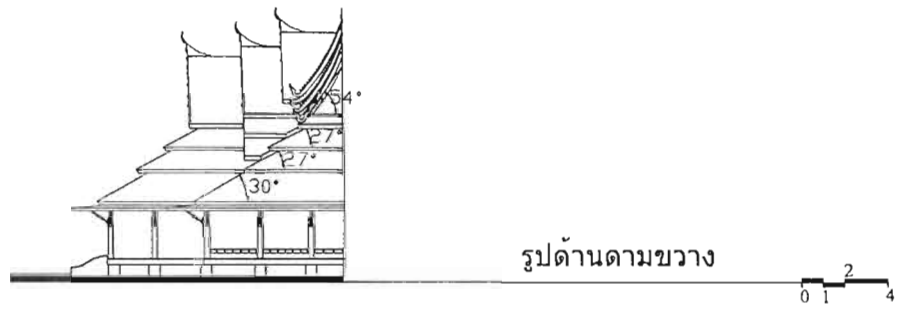


A = 5.15 เมตร

ศาลาการเปรียญวัดสุวรรณราชหงษ์

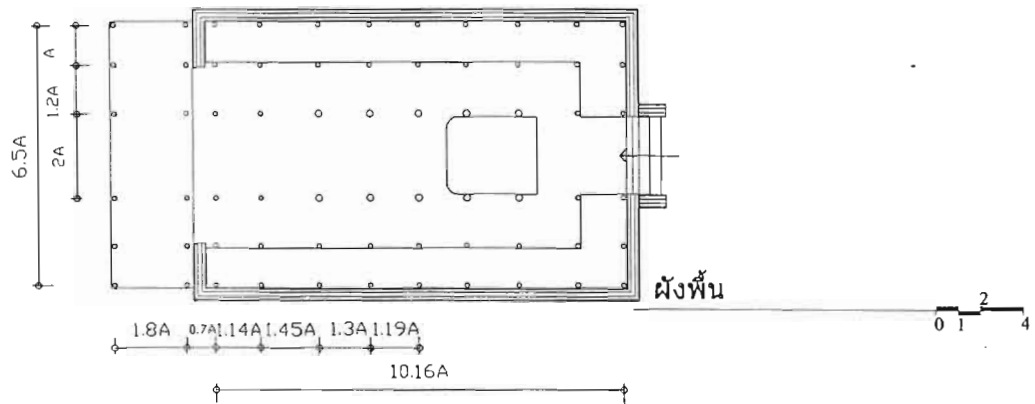
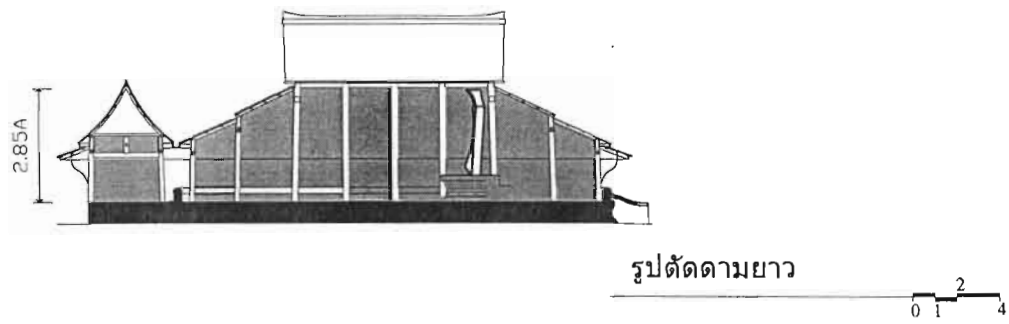
ผังพื้น





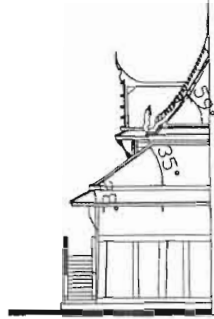
A = 2 เมตร

ศาลาการเปรียญวัดจันทน์

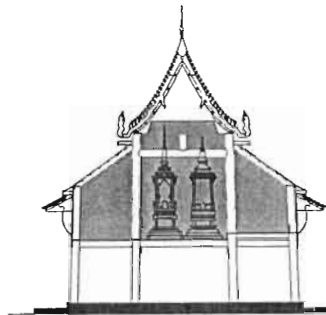
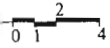


A = 1.85 เมตร

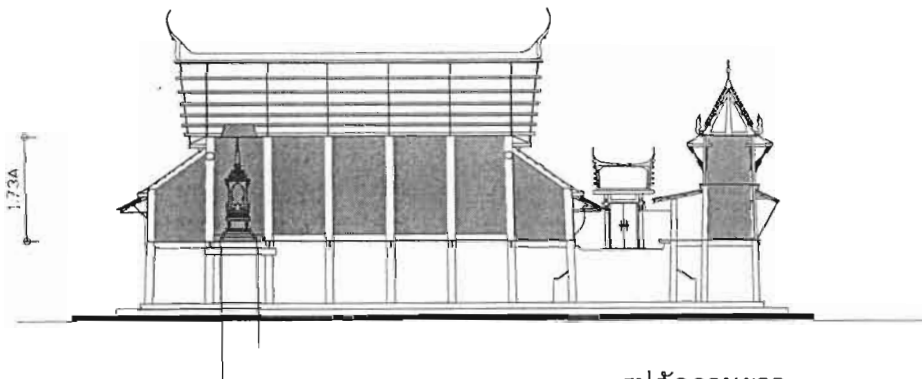
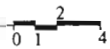
ศาลาการเปรียญวัดสิงห์



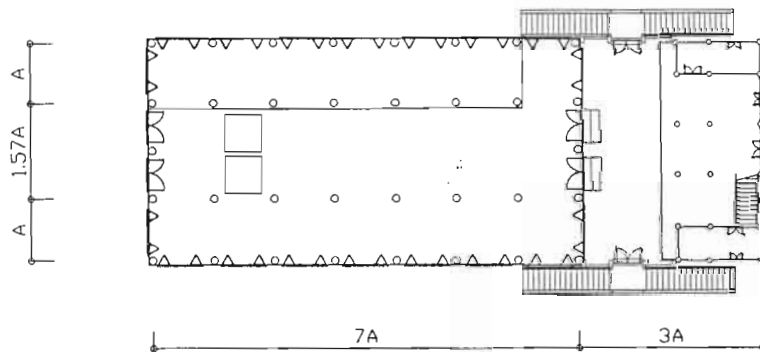
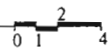
รูปด้านตามขวาง



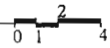
รูปตัดตามขวาง



รูปตัดตามยาว

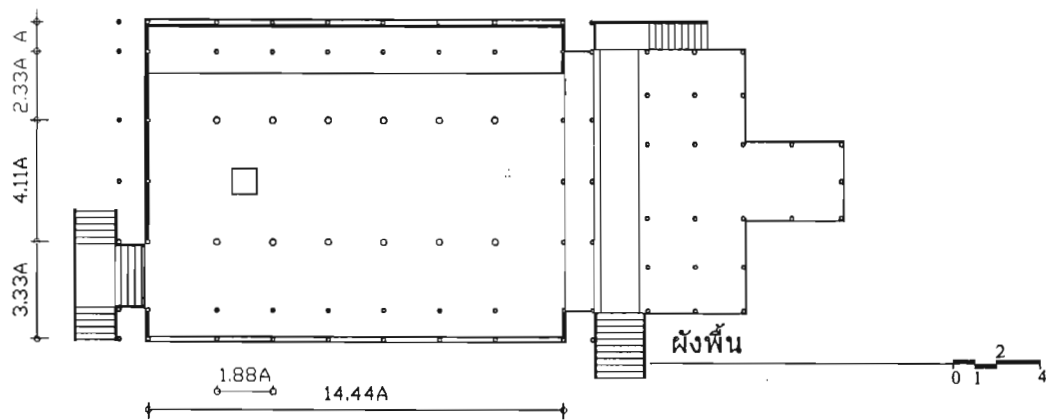
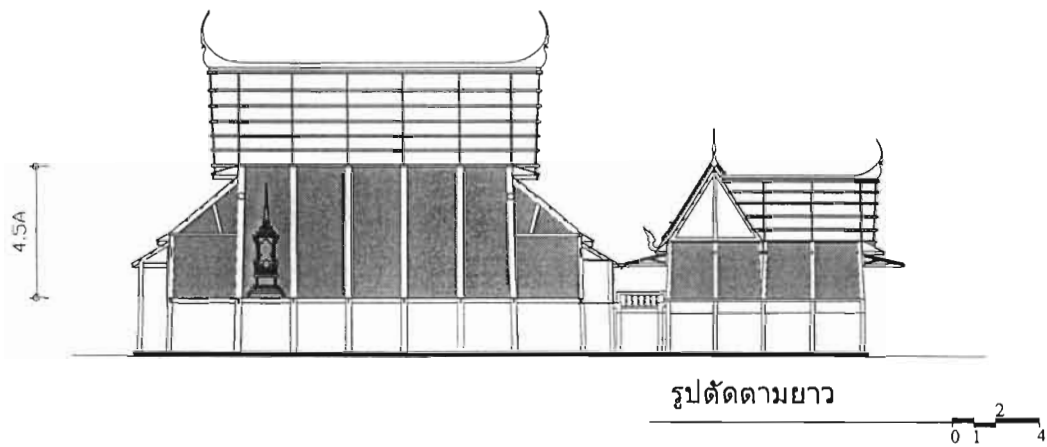
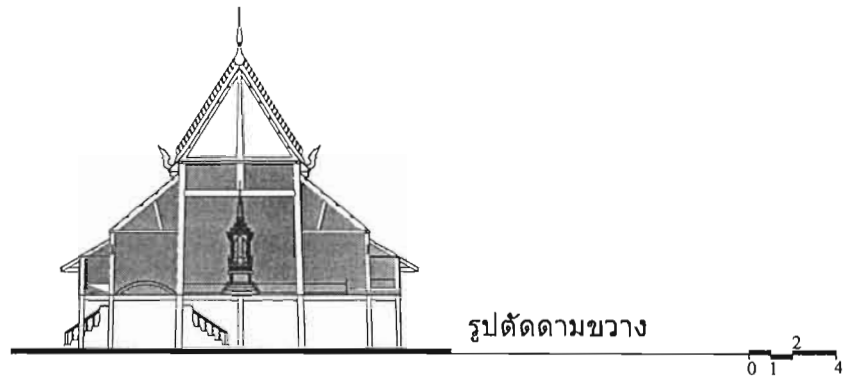
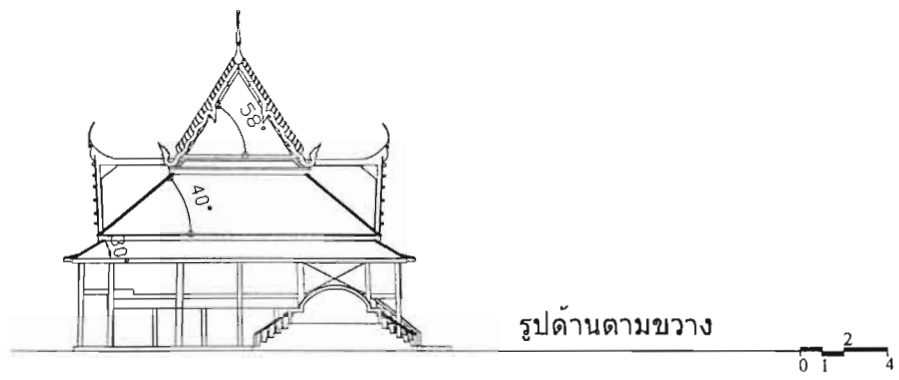


ผังพื้น



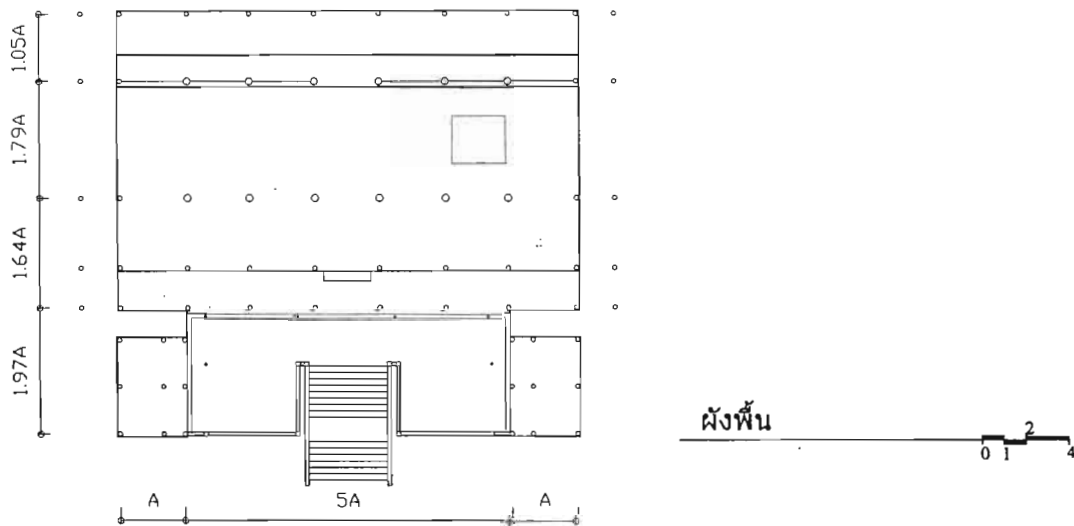
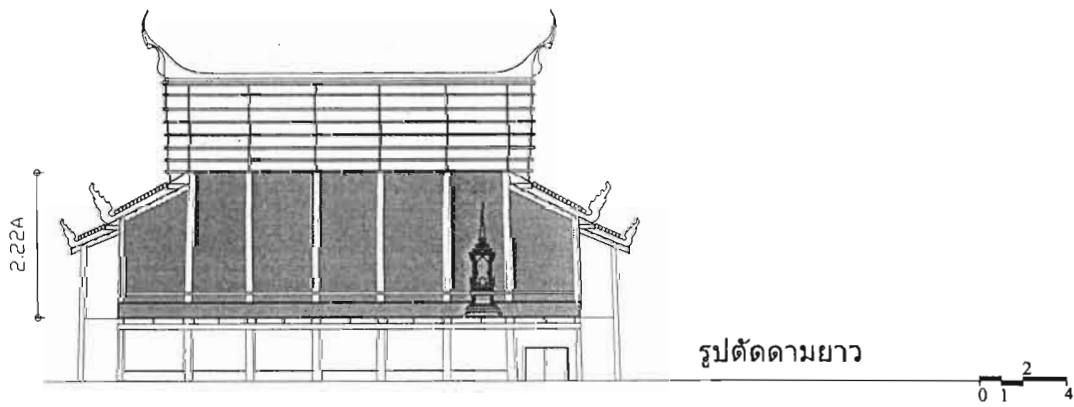
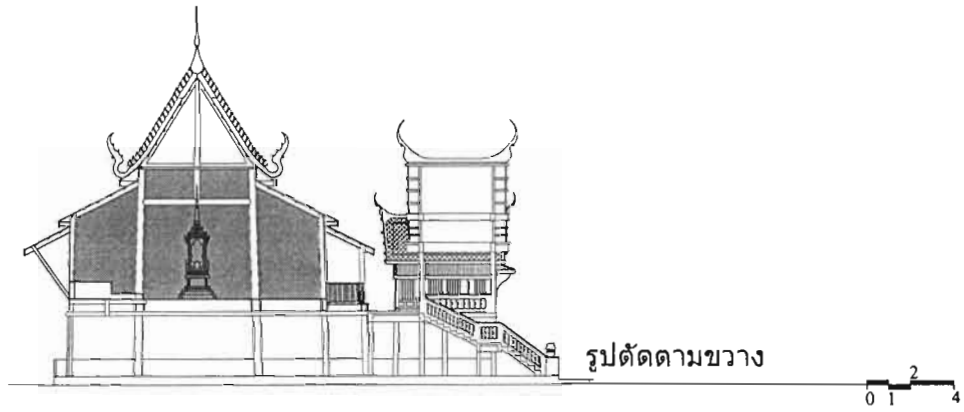
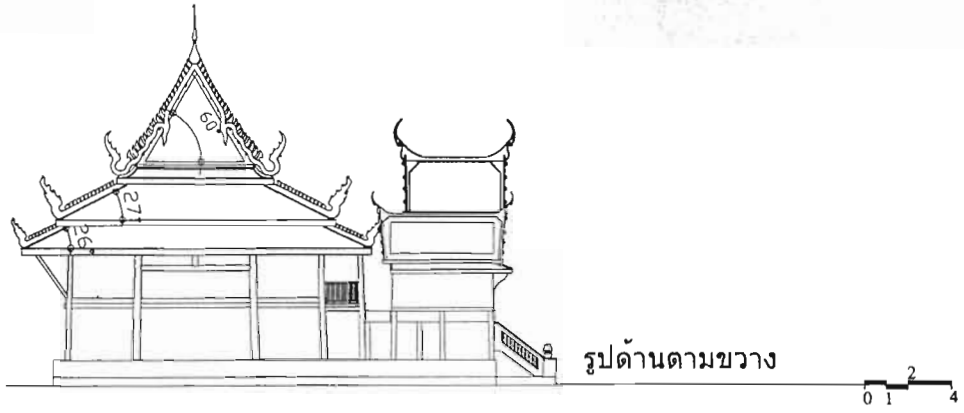
A = 2.8 เมตร

ศาลาการเปรียญวัดพระทรง



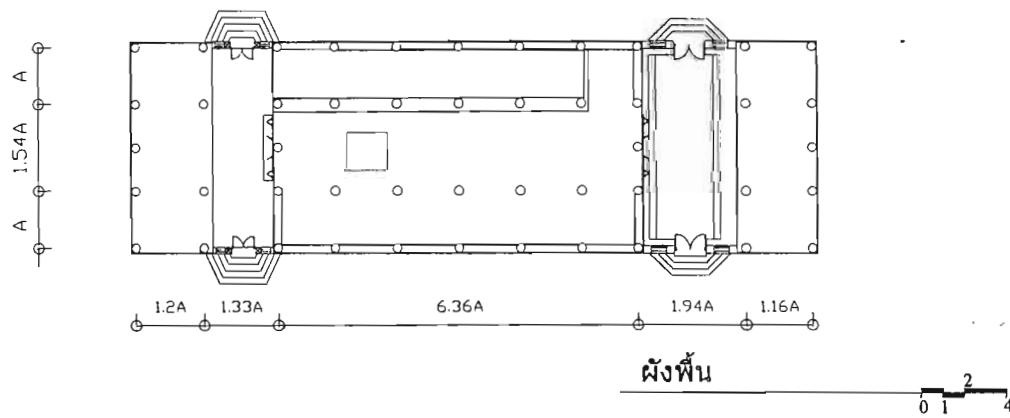
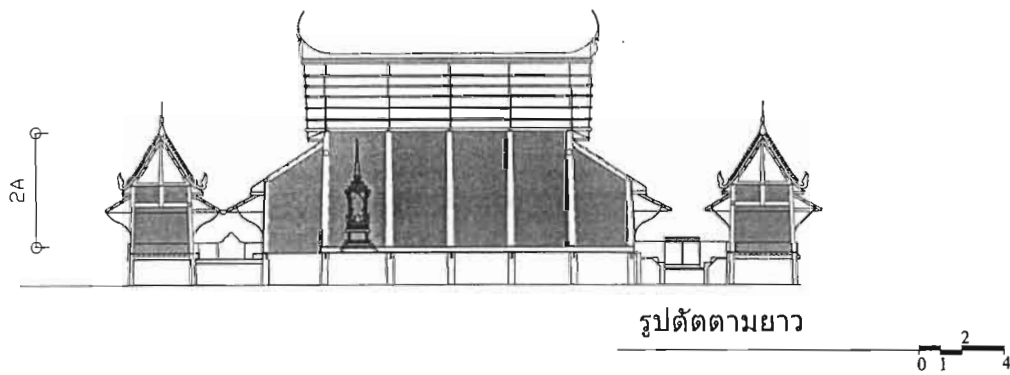
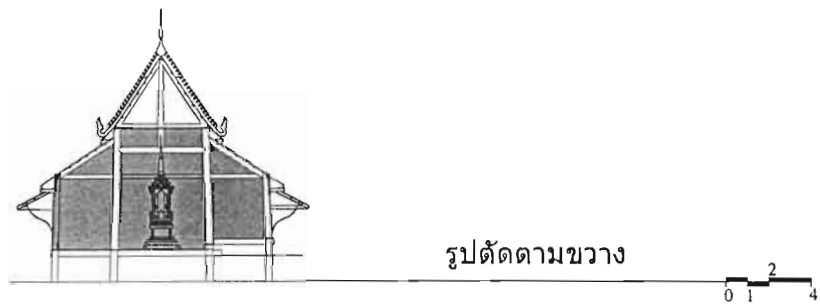
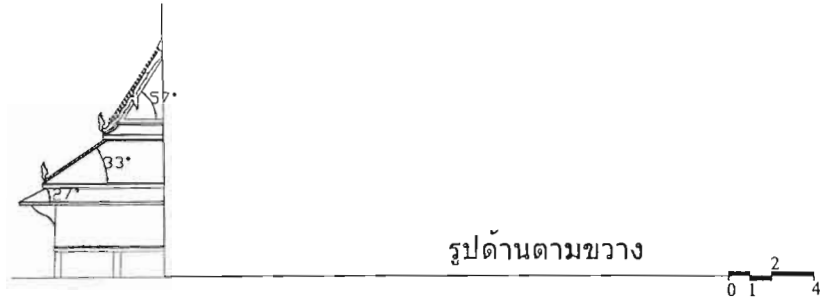
A = 1.35 เมตร

ศาลาการเปรียญวัดคงคาราม



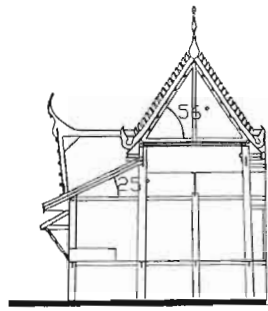
A = 3.01 เมตร

ศาลาการเปรียญวัดตรีจันทรา

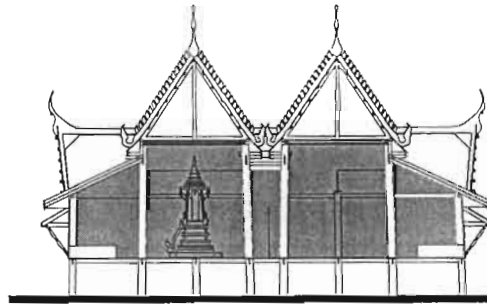
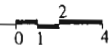


A = 2.6 เมตร

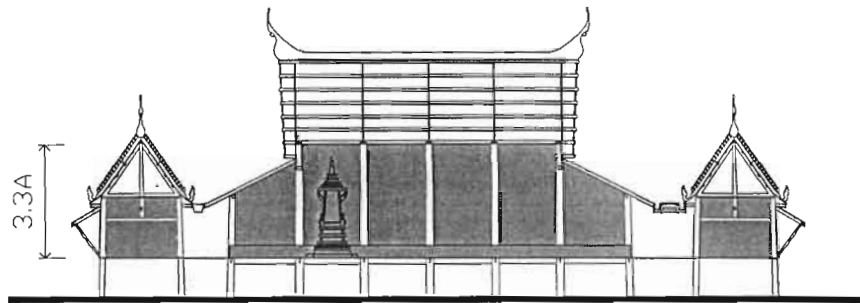
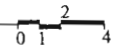
ศาลาการเปรียญวัดเกาะแก้วสุทธาราม



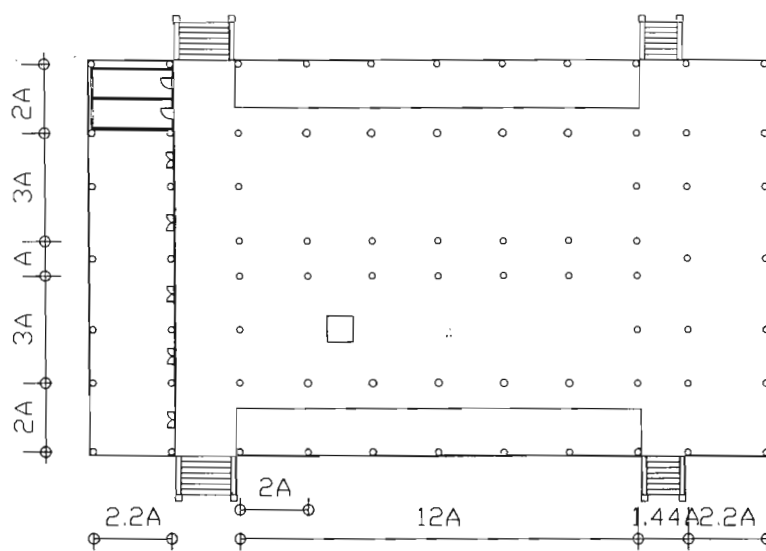
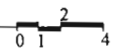
รูปด้านตามขวาง



รูปตัดตามขวาง

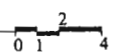


รูปตัดตามยาว

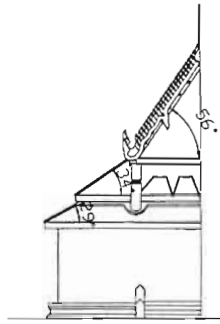


A = 1.6 เมตร

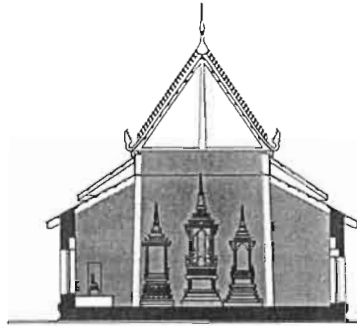
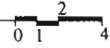
ผังพื้น



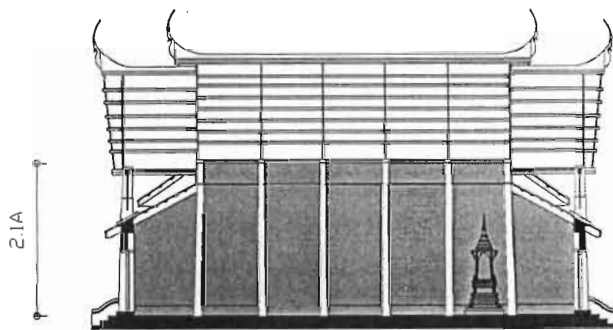
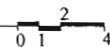
ศาลาการเปรียญวัดกลางบางแก้ว



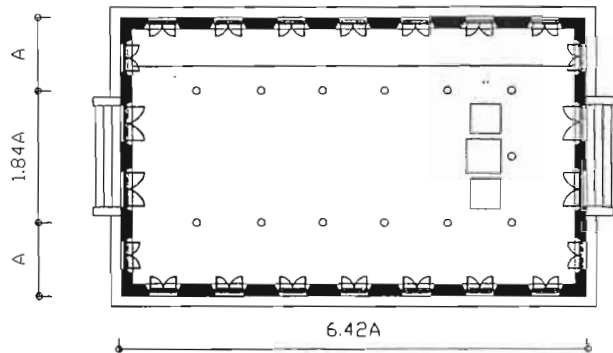
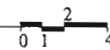
รูปด้านตามขวาง



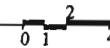
รูปตัดตามขวาง



รูปตัดตามยาว



ผังพื้น



A = 3.35 เมตร

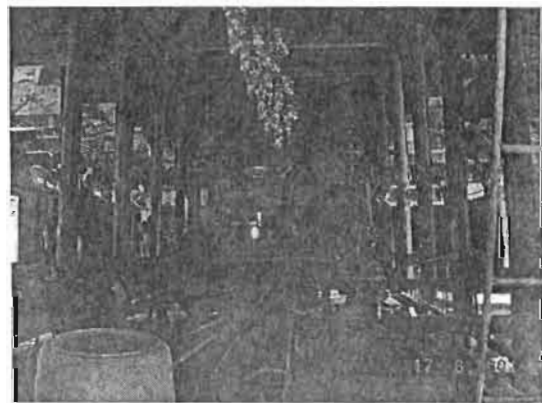
ศาลาการเปรียญวัดกษัตราธิราช

5.4 รูปแบบของโครงสร้างหลังคาอาคารศาลาการเปรียญ

เอกลักษณ์ของขนาดพื้นที่เว้นว่างของมวลรวมใต้หลังคาในงานสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญเป็นสิ่งสำคัญที่สถาปนิกพึงสำเหนียก วัสดุ, สี และสัดส่วนของอาคารเป็นสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยความรู้สึก รวมถึงลักษณะและสัดส่วนของโถงพิธีสำหรับคนหมู่มากอยู่รวมกันย่อมต้องมีขนาดที่เหมาะสม ไม่สูงใหญ่จนเกินไปและไม่เตี้ยจนอึดอัด สถานที่ประกอบศาสนะพิธีควรมีบรรยากาศของมวลรวมมีผลต่อความรู้สึกศรัทธาที่สัมผัสได้ ตัวอย่างเปรียบเทียบที่เห็นได้ชัดเจนในเรื่องความรู้สึกที่สัมผัสได้นี้พบได้จากการสำรวจศาลาการเปรียญย่าน บางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ได้แก่ ศาลาการเปรียญวัดวัดศรีสุดาราม และ ศาลาการเปรียญใหม่ยายแป้น



ด้านหน้าศาลาการเปรียญวัดศรีสุดาราม



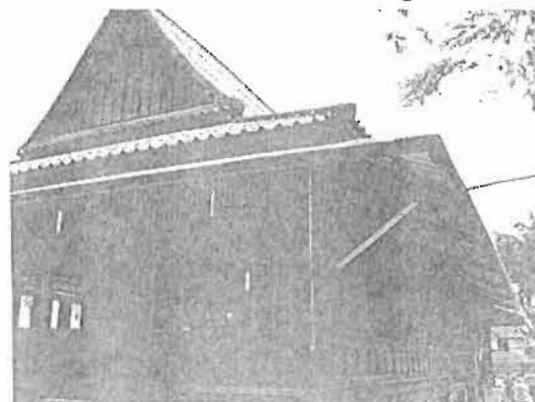
ภายในศาลาการเปรียญวัดศรีสุดาราม



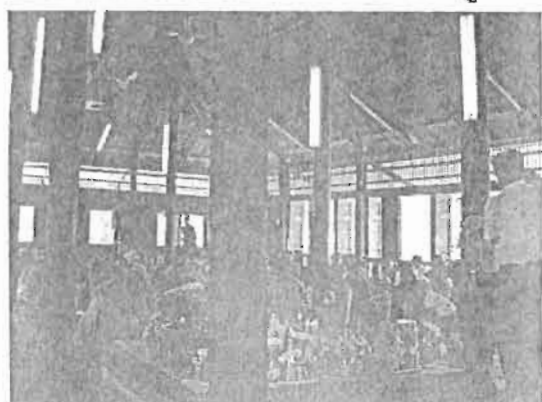
ศาลาการเปรียญหลังการบูรณะ



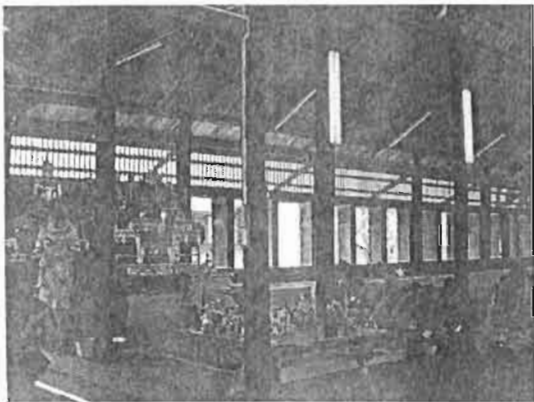
ภายในโถงศาสนพิธีชั้นล่างหลังการบูรณะ



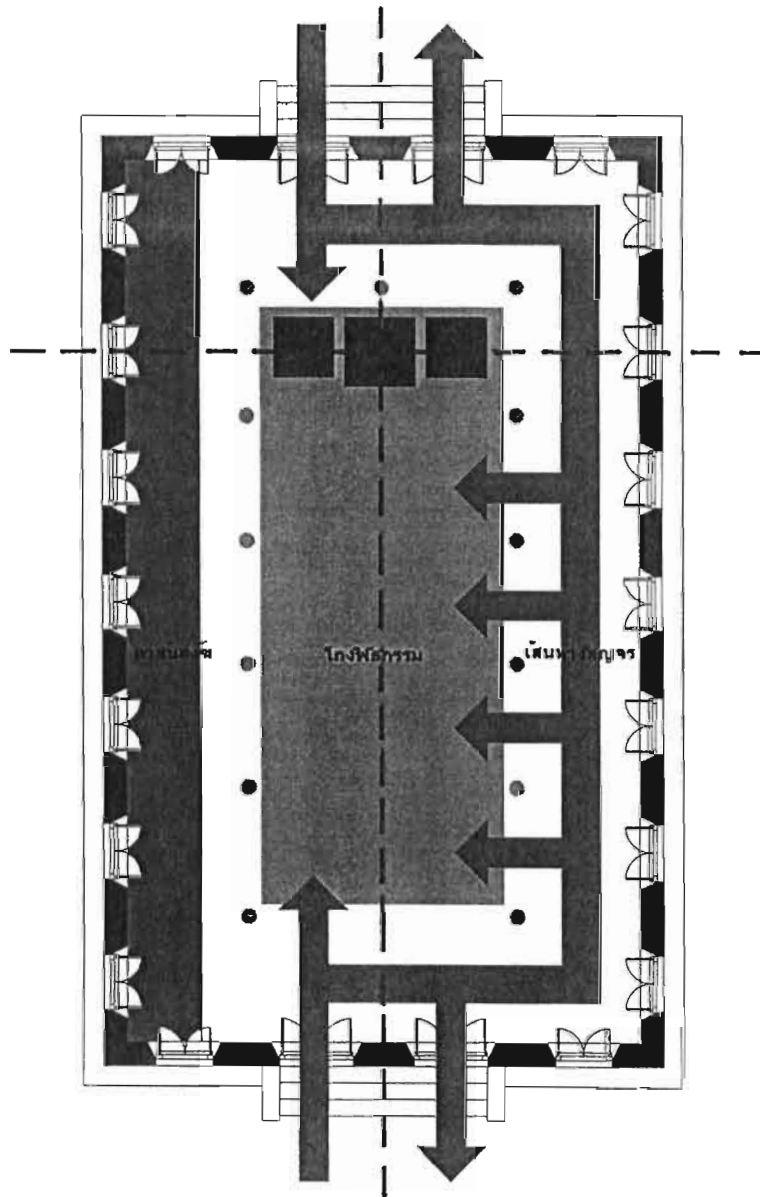
ศาลาการเปรียญวัดใหม่ยายแป้น



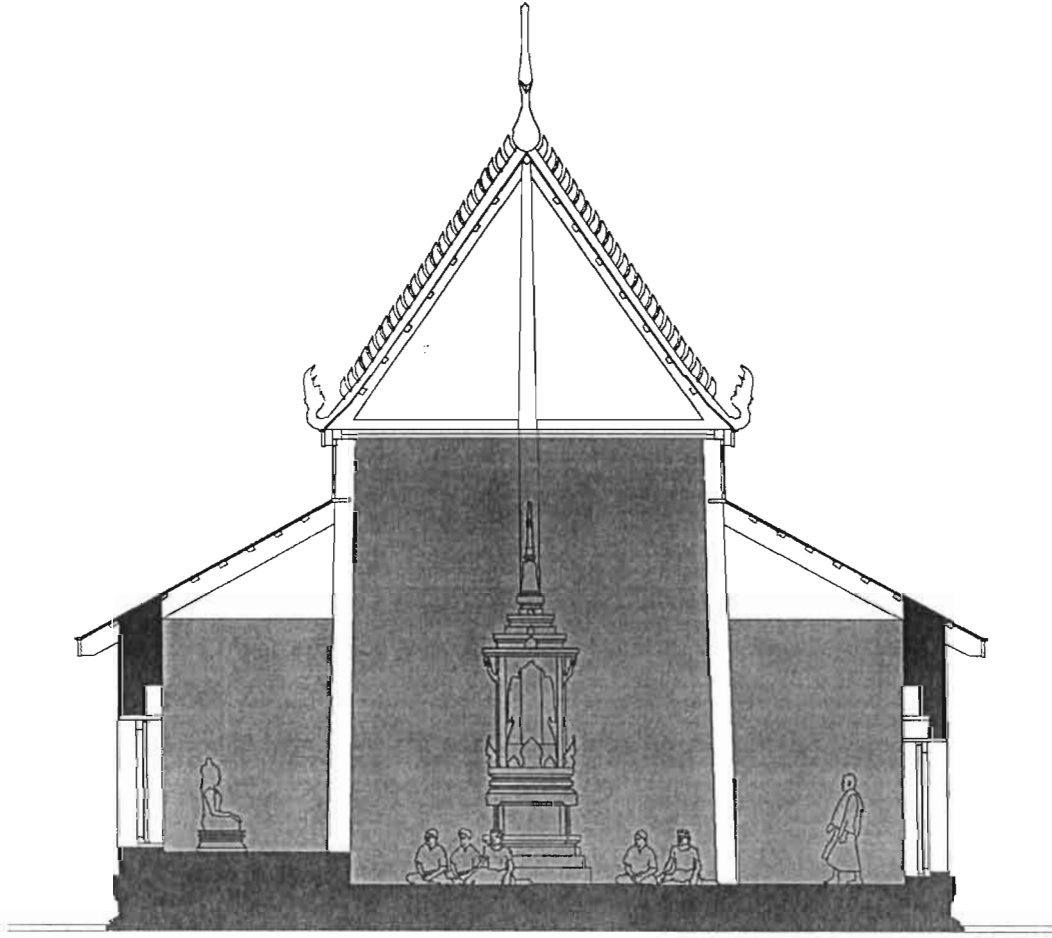
ภายในศาลาการเปรียญวัดใหม่ยายแป้น



ภาพบรรยากาศภายในและภายนอกศาลาการเปรียญวัดใหม่ยายแป้น



ลักษณะเฉพาะของพื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ
 อาสันสงฆ์ โถงพิธีกรรม และเส้นทางสัญจร



ขนาดความสูงของพื้นที่เว้นว่างของมวลรวมแต่ละองค์ประกอบ

ผลลัพธ์ของรูปทรงหลังคาอาคารศาลาการเปรียญทรงสมมาตร (Symmetrical balance) ทรงจั๊กกลางมีฟาไลขนานสองข้าง เมื่อพิจารณาห้ดูจะเห็นได้ว่าพื้นที่เว้นว่างภายใต้หลังคาโดยรวมกอร์ปขึ้นด้วยมวลรวมขององค์ประกอบย่อย ที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่เว้นว่างภายในศาลาการเปรียญ 3 ประเภท ที่ได้กล่าวแล้วในบทก่อนหน้า ได้แก่ อาสน์สงฆ์ , โถงพิธีกรรม และเส้นทางสัญจร ขนาดความสูงของพื้นที่เว้นว่างของมวลรวมแต่ละองค์ประกอบที่ไม่เท่ากันเหล่านี้ เมื่อนำมาจัดเรียงกันจะเกิดความสูงที่ต่างกัน แต่ความต่างนี้ยังคงมีความสัมพันธ์¹⁰ต่อกันในความสูงของมวลรวมของโครงสร้างที่เป็นไปอย่างเรียบง่ายตามธรรมชาติของโครงสร้างอาคาร.

¹⁰ ปรัชญา ฉกาดทรงศักดิ์, รศ. , สักส่วนองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม , แปลและเรียบเรียงจาก “ Architectural Composition Nathaniel Cortlandt Curtis.” ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง . (พ.ศ. 2540.) หน้า 188.

บทที่ 6 บทสรุปผลงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยในบทที่ 2 ถึงบทที่ 5 สรุปผลงานการดำเนินงานได้ดังนี้

6.1 การดำเนินการศึกษาด้านมนุษย์วิทยาวัฒนธรรม

เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับโลกทรรศน์ตามอุดมการณ์ของชาวพุทธ พิธีกรรมเป็นสิ่งที่คิดค้นขึ้นเพื่อช่วยให้พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อมั่นมากขึ้นในความไม่แน่นอนของชีวิต คติความเชื่อเรื่องการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่นการสวดมนต์ การถือศีล การฟังเทศน์ การทำบุญฯ เป็นวิธีหนึ่งที่จะสามารถเข้าถึงพระพุทธร่องค์ผู้ทรงเป็นที่เคารพบูชาสูงสุดของศาสนาพุทธ ซึ่งสามารถลดบันดาลให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี สมประสงค์ได้ตามคำสวดภาวนา จุดประสงค์ดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ

6.2 การดำเนินการศึกษาด้านกายภาพ

พบว่างานออกแบบสถาปัตยกรรมศาลาการเปรียญ 12 ต้นแบบ ทั้งที่เป็นอาคารโครงสร้าง ไม้และอาคารโครงสร้างผนังอิฐรับน้ำหนัก มีกลวิธีในการออกแบบ 2 ประเภท คือ ประเภทอาคารเดี่ยว และ ประเภทอาคารกลุ่ม

ประเภทอาคารเดี่ยว

- แบบทรงห่อมี่ฝารอบ หลังคาทรงจั่ว มีฟาไลปีกนกโดยรอบ
- แบบทรงห่อมี่ฝารอบ หลังคาทรงจั่วซ้อน 2 ชั้น มีฟาไลปีกนกโดยรอบ
- แบบหอโถงหลังคาทรงจั่ว 2 ตอนลดมุขด้านหน้าและด้านหลังมีฟาไลปีกนกโดยรอบ
- แบบทรงห่อมี่ฝารอบ หลังคาทรงจั่ว ด้านหน้าลดมุข ด้านหลังเป็นมุขประเจ็ด
- แบบหอโถง หลังคาทรงจตุรมุขซ้อน 3 ชั้น ฟาไลปีกนก 3 ตับ

ประเภทอาคารกลุ่ม

- เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญทรงโถง หลังคาทรงจั่ว ฟาไลปีกนก 2 ตับ ด้านหลังมีศาลาขวางทรงโถง

- เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญทรงหอ หลังคาทรงจั่ว

มีลานเชื่อมเรือนขวางเล็ก 2 ชั้น

ชั้นบนเป็นหลังคาทรงจั่ว

ชั้นล่างเป็นหลังคาฟาไลปีกนก

- เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญทรงหอ

หลังคาทรงจั่ว มีเรือนขวางเป็นตรีมุข

- เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญทรงหอ หลังคาทรงจั่ว
มีนอกชานเชื่อมหอนก 2 หอดั้งขนาดตัวเรือน ซ้ายขวา
- เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญแบบทรงหอ
หลังคาทรงจั่ว มีหอวางชานาบนด้านสกัดทั้งสองด้าน
- เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญทรงโถงคู่
หลังคาทรงจั่ว มีหอวางชานาบนด้านสกัดหัวท้าย
- เรือนประธานเป็นศาลาการเปรียญแบบทรงหอ
หลังคาด้านสกัดเป็นมุขประเจ็ดทั้งสองด้านหน้า
มีเรือนบริวารล้อมรอบสี่ด้าน

6.3 การดำเนินศึกษาในด้านสัญลักษณ์

ได้พบความสอดคล้องของพิธีกรรมกับการนำเอาสัญลักษณ์สำคัญมาใช้กับงานสถาปัตยกรรมภายในซึ่งสะท้อนให้เห็น “ แนวความคิดในการสร้างสรรค์พื้นที่เว้นว่างภายในอาคาร (Interior Space) ตามคติเกี่ยวกับพื้นที่และเวลาอันเนื่องมาจากพระไตรปิฎก ” ด้วยการใช้สัญลักษณ์ธรรมาสันทรวงปราสาท เข้ามาเป็นองค์ประธานของพื้นที่เว้นว่างภายใน และงานตกแต่งภายในศาลาการเปรียญด้วยจิตรกรรมเล่าเรื่องจากงานวรรณกรรมพุทธศาสนา .

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร, กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์ วัดพระเชตุพน, (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2515.)

กรมศิลปากร กองโบราณคดี ฝ่ายอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมติดที่, จิตรกรรมไทย ประเพณี, หนังสือชุดที่ 001 เล่มที่ 1 พ.ศ. 2533 ,จิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2533.)

กรมศิลปากร กองโบราณคดี ฝ่ายอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังและประติมากรรมติดที่, วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร, จิตรกรรมฝาผนัง ในประเทศไทย, ชุดที่ 002, เล่มที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ฉลองรัตน์ จำกัด, 2536.)

กรมศิลปากร, วิวัฒนาการพุทธสถานไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2533.)

กรมศิลปากร, พระราชวังและวัดโบราณในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายจำรัส เกียรติก้อง ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม, 31 ธันวาคม พ.ศ. 2511.)

กรมศิลปากร, จาวีกลุขทัย, (พิมพ์เนื่องในโอกาสฉลอง 700 ปี ลายสีไทย, 2526.)

กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน ฝ่ายออกแบบและก่อสร้าง, รวบรวม, เสนาสนะ, (กรุงเทพมหานคร :314-316 ถนนบำรุงเมือง ป้อมปราบ, ม.ป.พ.)

กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กองศาสนศึกษา ฝ่ายจริยศึกษา, รวบรวม, ศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.)

กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน , ประวัติวัดที่ราชอาณาจักร, เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528.)

กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน , ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร, เล่ม 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528 .)

คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยฯ, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับ หลวงประเสริฐอักษรนิติ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา , 2534.)

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสาร และจดหมายเหตุ, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น:ความเป็นมาของอำเภอสำคัญในประวัติศาสตร์ ภาคกลาง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2542.)

จังหวัดอ่างทอง,คณะบรรณาธิการ,วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณะและภูมิปัญญา จังหวัด อ่างทอง, หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2542.)

ฉวีงาม มาเจริญ, ผู้ค้นคว้า, วัดคงคาราม, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ม.ป.พ.)

น. ณ ปากน้ำ [นามแฝง], ธรรมาสัน, ปกิณกะศิลปะไทยในสายตา น. ณ ปากน้ำ, (กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, 2543.)

น. ณ ปากน้ำ [นามแฝง], หน้าบัน เอกลักษณะสถาปัตยกรรมไทย, ปกิณกะศิลปะไทยในสายตา น. ณ ปากน้ำ, (กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, 2543.)

น. ณ ปากน้ำ [นามแฝง], จิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย ชุดที่ 002 เล่มที่ 5 " วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร ", (กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, 2536.)

บุญมี พิบูลย์สมบัติ, บรรณาธิการ, วัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเพชรภูมิการพิมพ์ จำกัด, 2543.)

มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน, (กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย)

ยศ สันตสมบัติ, มนุษย์กับวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.)

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรม, (กรุงเทพ : บริษัทการพิมพ์, 2532.)

ล้อม เพ็งแก้ว, ภาพคอสองศาลาการเปรียญ, วัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรภูมิการพิมพ์ จำกัด, 2543.)

วชิรญาณวโรรส , กรมพระยา,สมเด็จพระมหาสมณเจ้า, วินัยมูข, เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 27 (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2530.)

วิวัฒน์ เตมีพันธ์ และ ฉัตรชัย อินทรโชติ, เรือนเครื่องผูกชวนา(โรงนา) ที่ หมู่ 1ตำบลคอกกระบือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร รายงานวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขต เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง (กรุงเทพมหานคร, 2524.)

วิวัฒน์ เตมีพันธ์ ผศ., ข้อสังเกตบางประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, รวมบทความสัมมนาทางวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ณ. โรงแรมเอเชีย พ.ศ. 2527.

วีรพล จ้อยทองมูล และ ฉัตรชัย เข้มนั่งาน, ผู้รวบรวม, 111วัดไทยไม่ธรรมดา, คู่มือท่องเที่ยวแดนธรรมกับชีวิตที่รู้จักกัน, (กรุงเทพมหานคร : เดอะโล่ออนดิง บุ๊คส์, ม.ป.พ.)

พระเทพเวที (ประยูรค์ ประยูตฺโต) , พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพ : จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย , 2535.)

พระเทวานิมิต, พระ, สมุดตำราลายไทย, (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์นครเชชมบุ๊คส์ไตร์ , 2486.)

สมคิด จิระทัศนกุล, วัด:พุทธศาสนสถาปัตยกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544)

สมใจ นิมเล็ก, เครื่องบนและงานประดับของสถาปัตยกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิงซิง จำกัด (มหาชน), 2539.)

สุจิตต์ วงษ์เทศ, แม่น้ำลำคลองสายประวัติศาสตร์, ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ, พิมพ์ครั้งที่ 3
(กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมเนศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, 2544.)

เสฐียรโกเศศ , เล่าเรื่องในไตรภูมิ , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา , 2518.)

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระเทพวงศาจารย์ (อินทร์ อินฺโชโต) ณ เมรุวัดยาง
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2536.

ประวัติผู้ทำการวิจัย

ชื่อ

นางวัชรีย์ วัชรสินธุ์

Mrs. Vacharee vacharasin

ตำแหน่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8

ประจำภาควิชาสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี (สถ.บ.) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ปริญญาโท (ศศ.ม.) มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ (วิทยานิพนธ์ ดีมาก)

งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

" คู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้าง อ.ท่าตูม จ. สุรินทร์ "

ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2525)

" สถาปัตยกรรมภูมิทัศน์ วัดกลางวรวิหาร อ.เมือง จ.สมุทรปราการ "

ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยจากการ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2535)